T.C.
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
DEONTOLOJİ ve TIP TARİHİ ANABİLİM DALI

HULUSİ BEHÇET ve BEHÇET HASTALIĞININ TIP LİTERATÜRÜNE GİRİŞ SÜRECİ

Dr Gülay SATAR

DOKTORA TEZİ

DANIŞMANI
Prof Dr İlter UZEL

Tez No: TF2007D3

ADANA–2009

KABUL ve ONAY FORMU

Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Deontoloji ve Tıp Tarihi Doktora Programı Çerçevesinde yürütülmüş olan, "Hulusi Behçet ve Behçet Hastalığının Tıp Literatürüne Giriş Süreci " adlı çalışma, aşağıdaki jüri tarafından doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi: 14.07.2009

Prof Dr İlter Uzel
Çukurova Üniversitesi
Jüri Başkanı

Yar Doç Dr Selim Kadıoğlu
Çukurova Üniversitesi
Raportör

Yar Doç Dr Funda Kadıoğlu
Çukurova Üniversitesi

Prof Dr Sevgi Şar
Ankara Üniversitesi

Prof Dr İlhan Tuncer
Çukurova Üniversitesi

Yukarıdaki tez, Yönetim Kurulunun ..... tarihli ve ..... sayılı kararı ile kabul edilmiştir.

Prof Dr Halil Kasap
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

İlkokul yıllarımdan beri farkında olduğum tarih alanına yönelik ilgi ve merak, eğitimime sosyal bilim alanında devam etme isteği, Prof Dr İlter Uzel'in rehberliğiyle, Deontoloji ve Tıp Tarihi Anabilim Dalı doktora programına başlayıp, daha çok dermatoloji tarihine yoğunlaşmamı sağladı.

Hulusi Behçet'in buluş sahibi bir hekim olarak tanımam, ilk kez tıp fakültesinin dönem II amfi dersleri sırasında hocam Prof Dr Lütfullah Aksungur'un anlattıklarıyla oldu. Bütün sınıf dünya tıbbına katkı yapan bu değerli bilim insanının varlığıyla gururlanmıştık.

Behçet hastalığını ilk idrak edişim ise, deri ve zührevi hastalıklar alanında ihtisasa başladığım ilk günlerde klinikte yatan yirmili yaşlardaki Behçet Hastalığı tanısı almış olan erkek hasta ile gerçekleşti. Bu hasta meslek hayatım boyunca beni en çok etkileyen vakalardan biri olmuştur. Ağır göz bulguları nedeniyle gelecek planlarının belirsizliğinin, nişanlısı ve ailesiyle olan sorunlarının hala tüm canlılığı ile hafızamda duruyor olması herhalde benzer problemlerin benzer hastalarda hep yaşanıyor olması nedeniyle.

Hulusi Behçet ile ilgili bir tez yapılabileceği düşüncesi henüz doktora giriş sınavım sırasında Prof Dr İlhan Tuncer ile söyleşi yaparken ortaya çıkmıştı. Daha sonra Yar Doç Dr Selim Kadıoğlu'nun destek ve teşvikleri ile gelişen ve şekillenen proje hayata geçerken tez çalışmasının öncülleri denebilecek iki ayrı serbest bildiri hazırlandı, IX. ve X. Türk Tıp Tarihi Kongreleri'nde sunuldu.

IX. kongre Kayseri'de gerçekleşmiş sunumdan sonra söz alan Prof Dr Nuran Yıldırım biyografik çalışmalarla anıları tazeleme yanı sıra uluslararası alanda hastalığın isim tartışmaları içinde yer alıp sahip çıkmanın daha yerinde bir çaba olacağı şeklinde bir katkıda bulunmuştu. Prof Dr Esin Kahya oturum tamamlandıktan hemen sonra kürsüye kadar gelerek tebrik etmiş, eleştiri ve katkılarını hemen eklemiş, ev sahibi Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi Dermatoloji Anabilim Dalından Prof Dr Özcan Aşçıoğlu görsel yönden zengin bir sunumla Hulusi Behçet'in anısının canlandırıldığını

ekleyerek tebrik etmiş, gruba katılan ve coşkuyu paylaşan Doç Dr Adnan Ataç, çektiği fotoğraflarla tüm bunları belgelemişti.

Konya'da X. Türk Tıp Tarihi Kongresi'nde yapılan görsel ağırlıklı sunumda Hulusi Behçet daha çok eğitimci yönüyle ele alınmış, izleyicilerin yüzündeki tebessüm, sunumun beğeni topladığının işareti olmuştur.

Hulusi Behçet'i farklı açılardan ele alan makalelerin, basılı ve elektronik ortamda biyografilerinin ve adını taşıyan bir internet sitesinin varlığı söz konusudur. Tanımladığı hastalığın çeşitli tıp disiplinlerini ilgilendirmesi, immünoloji ve genetik bilimindeki yeni buluşlarla artan oranlarda ilgi odağı olması söz konusudur. Yıldızı böylesine parlayan hastalığa bir de isim tartışmaları eklenmiş, üstelik sistematik bir şekilde tarihsel dayanaklardan yoksun, tıp veya bilim tarihçisi olmayan, ancak bu konuyu savunma iddiasında olan şahsiyetler eliyle, literatüre geçen isim manipüle edilmiş, oluşturulan kafa karışıklığının etkileri Türkiye'ye kadar uzanmıştır.

Deri ve zührevi hastalıklar uzmanı olarak, tıp tarihi çalışmaya, Hulusi Behçet'i konu alan doktora tezi ölçeğindeki bir çalışmayla başlamaya karar verdim. Böylece hem meslek yaşamı boyunca dermatolojiyi Türkiye'de muasır seviyeye çıkaran büyüğüme karşı vefa borcumu yerine getirmiş, hem de yeni ve gelecek nesillere ders ve örnek alınması uygun seçkin bir hekim ve bilim insanı sunmuş olacağımı düşündüm.

Başlarken böylesine ünlü bir bilim adamı ile ilgili bilgilere ulaşmanın öylesine zorlu ayrıntılı çalışma gerektirebileceğini kestirememiştim. Bilgi ve belgelere sahip olabilme olasılığı yüksek kişilere başvurduğumda kolaycılığa kaçtığım imasıyla bile karşılaştım. Doktora çalışmalarının soru sorarak veya bir yerde hazır bulunan belgelere ulaşarak yapılamayacağını söyleyenler de oldu.

Kaynaklara erişmek için ilk elden yazılı basılı metinler yanı sıra çağın mucizesi internete uzandım. Bu konuda oldukça sınırlı olup ulaşabildiğim kaynakların belli bir metin çerçevesinden kaynaklandığını ve bu ana metnin Prof Dr Türkan Saylan'a ait olduğunu görünce, ona bizzat ulaşmayı planladım. Prof Dr Hamdi Memişoğlu aracılığıyla olan görüşmemizde, halihazırda elinde bana katkı sağlayabilecek kaynakların olmadığını belirtti. Ancak X. Ulusal Behçet Hastalığı Kongresi sosyal programı çerçevesinde bir dönem Hulusi Behçet'in ikamet ettiği binanın girişine bir plaket asılmasının planlandığını ve bu olayın ön görüşmesinin Hulusi Behçet'in aile dostları (daha sonra Hulusi Behçet'in eşi Refika Davaz'ın yeğeni olduğunu öğrendiğim)

Aslı Davaz'ın evinde yapılacağını bana gün ve saat bildirerek haber verdi. Aslı Davaz'a ulaşabileceğim bir telefon numarası da vererek yardımcı oldu. Görüşmede Hulusi Behçet'in torunu Ahmet Tunca, Behçet Hastalığı ile Savaş Derneği başkanı Prof Dr Ali Gül bulunacaktı. Ahmet Tunca'ye ulaşabilmek için bundan uygun bir zamanlama olamazdı. Bayan Aslı Davaz'ı arayıp belirtilen gün ve saatte Ahmet Tunca ile görüşmek için arayıp arayamayacağımı sorduğumda nezaketle karşıladı ve ilgileneceğini ekledi. Buluşma günü Ahmet Tunca ile konuşurken, aslında en geniş bilgi kaynağım olabilecek kişinin; Hulusi Behçet'in kızı Güler Tunca'nın ağır Alzheimer hastası olup görüşülemeyecek durumda bulunduğunu üzülerek öğrendim. Ahmet Tunca elindeki Hulusi Behçet'e ait olan belgeleri kaynak olarak kullanıp kullanamayacağımı sorduğumda memnuniyetle yardımcı olabileceğini belirtti.

Veri toplama işi böylesine zorlu ve zahmetli başlamıştı. Tezle ilgili kaynak tarama amacıyla İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Deontoloji ve Tıp Tarihi Anabilim Dalı'na Doç Dr Arın Namal'ın bilgisi dahilinde yaptığım ziyarette kütüphane envanterini inceleyip Ord Prof Dr Hulusi Behçet ile ilgili dosyanın tamamının kopyasını aldım.

Aynı amaçla Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Dermatoloji Anabilim Dalında Anabilim Dalı başkanı Prof Dr Yalçın Tüzün ile de görüştüm. Anabilim Dalı kütüphanesinde yaptığım taramada, Hulusi Behçet'in yazdığı "Frengi ve Benzeri Deri Hastalıkları" kitabının orijinal ve imzalı bir nüshasına ve yine Hulusi Behçet'in sahibi ve başmuharriri olduğu "Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi" dergisinin bazı ciltlerine ulaşılabildim ve kopyalarını aldım.

Cerrahpaşa Tıp Fakültesi merkez kütüphanedeki ilgili yayınları da gözden geçirdim ve kopyaladım.

Hulusi Behçet'in "Açış Dersi" başlıklı makalesinden yola çıkarak Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Deontoloji ve Tıp Tarihi Anabilim Dalı'ndan Dr Gülten Dinç ile görüşüp, İstanbul Üniversitesi açılış dönemi programları ile ilgili herhangi bir bilgi ya da belge olup olmadığı konusunda yardım istedim. O da kütüphane envanterini inceleyip "İstanbul Üniversitesi Açış Dersleri" başlıklı kitabın ilgili bölümünü yolladı. Daha sonra yaptığım ziyarette gözden kaçan başka bir kaynak olup olmadığı konusunda tekrar esaslı bir araştırma yaptık.

İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Hulusi Behçet Kütüphanesine yapılan ziyarette de ulaşılabilen kaynakların fotokopisi alındı.

Tüm bu kaynak tarama gezileri esnasında, Hulusi Behçet'in hastalığı tanımladığı ve önce Almanca yayımladığı makalesini, kütüphanelerde bulamadım. Özel bir koleksiyonda bulabileceğimi düşündüğüm sırada, Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Dermatoloji Anabilim Dalı öğretim üyesi Prof Dr Erkan Alpsoy'un Türk Dermatoloji dergisinde yayımlanan "Behçet Hastalığında Tedavi" adlı derlemesinin kaynakları arasında ilk sırada aradığım makalenin yer aldığını gördüm. Elektronik ileti ile kaynağı isteğimi belirttiğim Dr Erkan Alpsoy'un titizliği ve çabukluğu ile makale çok kısa bir sürede PDF dosyası şeklinde elime geçmiş oldu.

Tezin ana metnini oluşturacak kaynakları oluşturup yazım aşamasına geçtiğimde, Hulusi Behçet'in yetişmesine doğrudan, daha sonraki dönemlerde de Türk Tıp Tarihine dolaylı katkısı olması nedeniyle tezde zikredilmeye değer yabancı bilim adamları ile ilgili bilgi toplama çabalarım başlı başına birer serüvene dönüştü. Sayısını hatırlayamayacağım sayıda elektronik iletiye ve normal posta ile yazdığım mektuplara cevap gelmedi.

Nihayet Almanca yazılmasını sağladığım bir iletiye cevap geldi. Bununla Türkiye'ye 1934 yılında gelip birkaç konferans veren, ülkesine dönüşünde "Asri Türkiye ve Tababet" başlıklı bir mektupla genç Cumhuriyetin kısa zamanda sağlık alanında yaptığı atılımları etraflıca anlatan, Prof Dr Paul Linser hakkında bilgilere ulaşmıştım.

Prof Kumer hakkında araştırma yaparken de Avrupa Dermatoloji Tarihi Cemiyeti'nin onursal başkanı Prof Karl Holubar ile iletişime geçme fırsatı buldum. Bana kaynak desteği oldu ancak vaktinin darlığı nedeniyle tüm isteklerime cevap veremeyip, beni halefi Prof Dr Michael Hubenstorf'a yönlendirdi. Hubenstorf'un ilgisizliği sonucu tamamen iyi niyet ve anlayışa dayanan bilgi alma yolu tekrar kapanmış oldu. Amacı ve konusu Dermatoloji Tarihi olan cemiyet yazdığım iletilere cevap vermedi. Eldekilerle yetinip yola devam etmek zorunda kaldım.

Tezin hazırlanış serüvenini bitirip metne geçmeden önce tezime ve doktora eğitimime doğrudan veya dolaylı katkıları olanlara teşekkür etmek istiyorum.

Bu bağlamda;

Uzun bir aradan sonra eğitimime yeni bir alandan başlama fırsat ve cesaretini veren, çağa ayak uyduracak kadar yenilenme ve yenileşmemin önünü açan tez danışmanım değerli hocam Prof Dr İlter Uzel'e,

Doktora eğitimim süresince alanda yetişmemi sağlayan, tezin hazırlanmasının her aşamasında destek ve yardımlarını esirgemeyen, özellikle sabrı, yaratıcılığı ve sentez yeteneği ile kaynaklardaki bilgileri kılı kırk yararcasına yorumlayan ve akıcı tarzda yapılandırılmasını sağlayan fahri tez danışmanım Yar Doç Dr Selim Kadıoğlu'na,

Dermatolojiden Tıp Tarihine uzanan eğitimim sürecinde desteklerini esirgemeyen Prof Dr Hamdi Memişoğlu'na,

Hulusi Behçet'i işaret ederek onun hakkında doktora tezi kapsamında bir çalışmanın yapılabileceği fikrini veren Prof Dr İlhan Tuncer'e,

Sanal ortamda dermatoloji müzesini kuran, koleksiyonundaki bilgi ve belgelerini esirgemeyen, Doç Dr Adem Köşlü'ye,

İyi bir zamanlama ile Behçet ailesine ulaşmamı sağlayan, örnek yurttaş ve meslektaş Prof Dr Türkan Saylan'ın anısına,

Sayısız aramalarıma sabır ve nezaketle karşılık veren Behçet Hastalığı ile Savaş Derneği başkanı Prof Dr Ali Gül'e,

Kaynak taramalarımın ilk durağı İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Deontoloji ve Tıp Tarihi Anabilim Dalı'nda içtenliği ve yardımları için Doç Dr Arın Namal'a,

Değerli zamanını benimle anabilim dalı kütüphanesini bizzat araştırmak için ayıracak kadar içtenliğine şahit olduğum Prof Dr Yalçın Tüzün'e,

Cerrahpaşa Deontoloji ve Tıp Tarihi Anabilim Dalı kütüphanesinden yararlanmama yardımcı olan Doç Dr Gülten Dinç'e,

Kaynak desteğini esirgemeyen, hastalığın isim tartışmaları konusuna uluslararası ses getiren yayının sahibi Prof Dr Cem Evereklioğlu'na,

Elindeki orijinal kaynakları benimle paylaşan Prof Dr Erkan Alpsoy'a,

Manevi desteklerini hep hissettiğim Prof Dr Esin Kahya'ya, Prof Dr Nuran Yıldırım'a, Doç Dr Adnan Ataç'a,

Evine kabul ederek elindeki aile yadigarı bilgi ve belgeleri paylaşan Sayın Ahmet Tunca'ya,

Sayısız telefon görüşmelerime nezaketle karşılık veren, görüşme için evini açan Sayın Aslı Davaz'a,

Gösterdikleri anlayış ve konukseverlik için, kaynak taramalarını yaptığım kütüphanelerdeki personele,

Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü'nün ve Deontoloji ve Tıp Tarihi Anabilim Dalı'nın çalışanlarına, dönem arkadaşlarıma,

Yıllar sonra öğrenciliğe yeniden başlayan eşine, bu uzun ve zorlu yolun her aşamasında gösterdiği, engin sabır, destek ve yardımları için değerli eşime,

Beni kırmayarak, Ahmet Tunca ile bağlantı kurmama aracılık edip, Hulusi Behçet'in "evrak-ı metrukesi"ni elektronik ortama aktararak tezime katkı sağlayan, yeni bir alanda başladığım eğitim ve yenileşme süreci ile gurur duyan sevgili oğluma,

Çağımızın olmazsa olmazı bilgisayar teknolojilerine adapte olmayı borçlu olduğum, klasik Almanca başlık ve metinlerin çevirisini yapan ve başladığım çalışmayı başarı ile tamamlayacağıma inanarak destek sağlayan canım kızıma,

… teşekkür ediyorum.

İÇİNDEKİLER

KABUL ve ONAY ii
ÖNSÖZ iii
İÇİNDEKİLER ix
ÖZET xi
ABSTRACT xii
1. GİRİŞ 1
1.1. Hulusi Behçet'in Yaşadığı Dönemde Dünya ve Türkiye Tarihinden Notlar 1
1.2. Hulusi Behçet'in Yaşadığı Dönemde Dünya ve Türkiye Tıp Tarihinden Notlar 4
1.3. Tez Hakkında Önbilgiler 6
2. HULUSİ BEHÇET 8
2.1. Yaşam Öyküsünden Satırbaşları 8
2.2. Mesleki ve Bilimsel Kişiliği 15
2.2.1. Özel İlgi Duyduğu Mesleki Konular 19
2.2.1.1. Dermatoparazitoloji 20
2.2.1.1.1. Arpa Uyuzları 20
2.2.1.1.2. "Wright" Çıbanı 20
2.2.1.2. Frengi 24
2.2.1.3. Üzerinde Çalışma Yaptığı Diğer Konular 27
2.2.2. Uzmanlık Derneği ve Dergisi Çalışmaları 29
2.2.2.1. Ulusal Uzmanlık Derneği 29
2.2.2.2. Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi 33
2.2.3. Uluslararası Kongre Katılımları, Münferit Temaslar, Onur Üyelikleri 37
2.2.3.1. Uluslararası Kongre Katılımları 38
2.2.3.2. Bilimsel Ziyaretleri ve Ziyaretçileri 41

2.2.3.3. Ödülleri ve Onur Üyelikleri 43
2.2.4. Eğitim Çalışmaları 44
2.2.5. Anekdotlar 47
2.3. Paramedikal İlgi Alanları 53
2.3.1. Dil Duyarlılığı 54
2.3.2. Tıp Tarihi Merakı 56
2.3.3. Nekroloji Yazarlığı 57
2.4. Hulusi Behçet'in Ardından Yazılanlar-Yapılanlar 60
3. BEHÇET HASTALIĞI 64
3.1. Günümüzde Behçet Hastalığı 64
3.2. Behçet Hastalığının Tanılanma-Tanıtılma-Adlandırılma Süreci 67
3.2.1. Hulusi Behçet'in Üç Vakası ve Yeni Bir Hastalık Kuşkusu 68
3.2.2. Yeni Hastalığın Uluslararası Ölçekte Tanıtımı 70
3.2.3. Hastalığın Kabul Görmesi ve Adlandırılması 81
3.3. Hastalığın Adı Konusundaki Güncel Tartışmalar 85
4. DEĞERLENDİRME 92
KAYNAKLAR 96
ÖZGEÇMİŞ 110
EK 1: Hulusi Behçet'in Kronolojik Biyografisi 111
EK 2: Hulusi Behçet'in Bibliyografisi 113
EK 3: 1930-1949 Döneminde Yapılan Behçet Hastalığıyla İlgili Yayınlar 128
EK 4: Hulusi Behçet'in "Deri ve Frengi Hekimliği" Başlıklı Açılış Dersi 131
EK 5: Hulusi Behçet'in "Frenginin Mutetabbibler ve Şarlatanlar Tarafından Tedavisi" Başlıklı Yazısı 142
EK 6: Hulusi Behçet Albümü 148
EK 7: Belgeler 156

ÖZET

Hulusi Behçet ve Behçet Hastalığının Tıp Literatürüne Giriş Süreci

Hulusi Behçet (1889-1948) idadi kısmından girdiği Askeri Tıbbiye'den 1910 yılında yüzbaşı olarak mezun olmuştur. Deri hastalıkları ve frengi alanında ihtisasını tamamladıktan sonra Kırklareli ve Edirne askeri hastanelerinde uzman ve başhekim muavini olarak çalışmıştır. 1917 yılında uzmanlık alanında kendini geliştirmek üzere yurtdışına çıkmış, önce Budapeşte sonra Berlin hastanelerinde çalışmalarını sürdürmüştür. Türkiye'ye döndükten sonra serbest çalışma, Hasköy Deri ve Zührevi Hastalıklar Hastanesi başhekimliği yapma, Gureba Hastanesi'nde klinik şefi olma dönemleri birbirini izlemiştir. Üniversite Reformu'nda Tıp Fakültesi kadrosuna geçmiş ve buradaki görevini ömrünün sonuna kadar sürdürmüştür.

Hulusi Behçet, uzun bir çalışma döneminin ürünü olarak 1937'de Hipokrat'tan beri bilinen, ağız ve genital mukoza aftları ile göz bulgularını, bütünleştirici bir yaklaşımla değerlendirerek, tek bir hastalık olarak tanımlamış ve hakkında bir dizi önemli yayın yapmıştır. Bu başarıyı Türk tıbbının evrensel tıbba en önemli katkısı olarak nitelemek mümkündür. Söz konusu hastalık 1947 yılında Zürih'te toplanan uluslararası dermatoloji kongresinde Profesör Mieschner'in önerisiyle "Morbus Behçet" olarak adlandırılmıştır.

Tez çalışmasının iki ana bölümünden ilkinde Hulusi Behçet'in yaşamı onun çok yönlü mesleki ve bilimsel çalışmalarına odaklanan bir bakışla ele alınmış; ikincisinde ise Behçet Hastalığı'nın çoğu Hulusi Behçet tarafından yazılan makalelerle tıp literatürüne giriş öyküsü ayrıntılı olarak anlatılmıştır. Hulusi Behçet'in yaşamı sadece bir başarı öyküsü olmaktan veya kahramanının çarpıcı kişiliğinden ötürü değil, genel olarak dünyanın ve Türkiye'nin, özel olarak tıbbın önemli dönüşümler geçirdiği bir döneme yerleşmiş olmasından ötürü ilgi çekicidir. Behçet Hastalığı'nın tanımlanma sürecinin ayrıntılarının ve Hulusi Behçet'in bu süreçte oynadığı rolün ağırlığının vurgulanması ise, günümüzde hastalığın adının değiştirilmesine yönelik çabaların gündemde bulunması bağlamında önem taşımaktadır.

Anahtar Sözcükler: Hulusi Behçet, Behçet Hastalığı, Tıp Tarihi

ABSTRACT

Hulusi Behçet and the Appearance of Behçet's Disease in Medical Literature

Hulusi Behçet (1889-1948) graduated from Military Medical School in 1910. After he completed his specialty training in dermatology and syphilology, he began to work in Kırklareli and Edirne Military Hospitals. In 1917 he went first to Budapest and then to Berlin for further trainings. After returning home, he had a private practice for a while then became the chief of Hasköy Dermatology and Venereal Diseases Hospital and the chief of dermatology clinic of Gureba Hospital respectively. After the Turkish university reform (1933) he also became a member of the academic staff of the university and kept this position until his death.

In 1937, after a long study period, he combined the mucosal (oral and genital) aphtes known since Hippocrates and some ocular symptoms as the components of a disease and published several important studies about it. We may consider this achievement as the most important Turkish contribution for the medical world. In 1947, with the proposal of Professor Mieschner, this disease was named as "Morbus Behçet" at the Geneva International Congress of Dermatology.

This study consists of two main parts. The first part deals with Hulusi Behçet's life story with a specific emphasis on his diverse professional and scientific studies. In the second part, the story of the appearance of Behçet's Disease in the medical literature is told in detail with the help of Hulusi Behçet's own papers. Hulusi Behçet's life is interesting not because of his remarkable personality or his achievements but because it was spent during a period of major transformations in the world, in Turkey and particularly in the medical world.

The details of the description of the Behçet's Disease and Hulusi Behçet's major role in this process is significant in the context of the current attempts for changing the name of the disease.

Key Words: Hulusi Behçet, Behçet's Disease, History of Medicine

1. GİRİŞ

Bir insanı tanıma ve anlama çabasını, yaşadığı çağda dünyada ve ülkesinde geçerli olan koşullarından ve gerçekleşen olaylarından habersiz olarak yürütmek olanaklı değildir. Bu bağlamda tez çalışmasına girerken ilk olarak Hulusi Behçet'in yaşadığı dönemin siyasi ve sosyokültürel tarihe mal olmuş konularına kısa kısa değinilmiş; ikinci alt bölümde aynı dönemde tıp dünyasında gerçekleşen gelişmeler üzerinde durulmuş; son olarak da tez metninin akış şeması takdim edilmiştir.

1.1. Hulusi Behçet'in Yaşadığı Dönemde Dünya ve Türkiye Tarihinden Notlar

XIX. yüzyıla sanayi devriminin öncüsü, üzerinde güneş batmayan imparatorluğu ile dünyanın lideri konumunda giren İngiltere, II. Dünya Savaşının bitiminde nüfuzunu önemli derecede yitirmiş, güç merkezi Atlantik ötesine kaymaya başlamıştır.

Batı Avrupa'da söz sahibi olan Fransa, Amerika ve Uzakdoğu'da başladığı, ancak İngiltere gibi başarılı olamadığı sömürgecilik ve misyonerlik faaliyetlerine Afrika'da devam etmiş ve burada belli bir nüfuz sahibi olmuştur. I. Dünya savaşından az zarar görmüş, II. Dünya savaşında ise ağır kayıplar vermiştir.

Sömürgecilik hareketlerinde lider konumundaki İspanya, giderek güç yitirmiş, XX. yüzyıla gelindiğinde iç sorunları ile baş edemez hale gelmiştir.

XVIII. yüzyılın son çeyreğinde paralel şekilde Almanya'da ve İtalya'da birlik oluşturma süreçleri tamamlanmış, bu ülkeler de sömürgecilik yarışına girmeye hazır hale gelmiştir. Her iki büyük savaşa müttefik olarak girmişler, birincisinde ittifak saf değiştiren İtalya tarafından bozulmuş, ikincisinde ise beraber yenik düşmüşlerdir.

Rusya 1900 yılına doğru sanayide dünya dördüncülüğüne yükselmesine rağmen tarımdaki geri kalmışlığın yarattığı sorunları aşamamış bu da Rusya'da devrime yol açan en önemli etken olmuştur. Rusya Bolşevik İhtilali nedeniyle I. Dünya Savaşı'ndan çekilmiş ve 1945 yılına kadar sosyalizm sadece SSCB ölçeğinde benimsenmiştir. II.

Dünya Savaşı'ndan sonra ise dünyanın büyük bir bölümüne hakim olan bir siyasal sistem haline gelmiştir.

Batı Avrupa ülkeleri XVI. yüzyıldan den itibaren başta Hindistan olmak üzere Asya, Güneydoğu Asya'yı paylaşmaya başlamışlar, aralarındaki çetin rekabete rağmen misyonerlik faaliyetleri ve yerel yönetimlere açılan savaşlarda güçlü ittifaklar oluşturmuşlardır.

1889 yılı Japon anayasasının kabul edildiği şogunların yetkilerini çoktan imparatorlara devrettikleri dönemdir. Eğitim sisteminde ise Avrupa modeli örnek alınmıştır. Uluslar arası arenaya çıkmak isteyen Japonya Asya devletlerine yönelmiş, önce Çin'e sonra Rusya'ya karşı zafer kazanmıştır. Bu başarılı konum 1945'te savaştan yenilgi ile çıkması ile sona ermiştir.

XIX. yüzyılda batı nüfuzunun uzak doğuya uzanması ile barış ve refah toplumu Çin gerilemiş hiçbir zaman sömürge olmasa da giderek zayıflamıştır. Hindistan'da yetiştirdiği afyonu kaçak olarak Çin'e sokan İngiltere, toplumun yozlaşmasına ve devlet otoritesinin sarsılmasına, afyon savaşlarının çıkmasına neden olmuştur. 1898'lere gelindiğinde Rus çarlığı ve Almanya Çin'de söz sahibi olmaya başlamıştır. 1911'de cumhuriyet devrimi gerçekleşmiş, 1912'de son imparator tahttan çekilmiştir.

1889'a gelindiğinde ABD, sanayi alanındaki gelişmelerle dünyanın en büyük ekonomik gücü haline gelmiş, 1917'de girdiği I. Dünya Savaşı sonrasında yayılmacı bir siyaset gütmeye başlamıştır. 1929'da patlak veren ve etkileri eski dünyada da hissedilen ağır bir ekonomik buhran geçirmiş, ardından geç dahil olduğu II. Dünya Savaşı'ndan yengi ile çıkmış, yeni ortaya çıkan güç dengeleri nedeniyle tüm dünyada daha çok söz sahibi olmaya başlamıştır

1900'lü yıllara gelindiğinde İspanya ve Portekiz kolonileri olan Latin Amerika ülkeleri bağımsızlıklarını kazanmışlardır.

XIX. yüzyıl sonunda kara Afrika'yı da paylaşmaya başlayan sömürgeci güçlerin başını yine İngilizler çekmiştir.

Demir yolları ağının genişlemesiyle ulaşım daha da kolaylaşmış, elektrikli trenlerin kullanımı gündeme gelmiş, 1890'da Londra'da elektrikli metro açılmış teknolojinin ilerlemesi, petrolün işlenmesiyle, kara yolu, hava yolu ve deniz ulaşımı artmış, sınırlı oranda da olsa ulaşımda otomobil kullanımı devreye girmiştir.

İlk ofset baskı makinelerinin kullanılmaya başlanması (1904) bu dönemdedir.

İletişimde önce telgraf yaygınlaşmış, telefon devreye girmiş, radyolarla dünyada olup bitenler kitlelere ulaştırılmış, ilk televizyon yayını 1938'de Eiffel Kulesi'nden yapılmıştır.

Fotoğraf sanatında ilerlemeler, fotografik görüntünün hareketlendirilmesiyle de önce sessiz sonra sesli, derken renkli sinemanın devreye girmesi söz konusu olmuştur.

Yapay radyoaktifliğin keşfi (1934), ilk nükleer reaktörün devreye girmesi (1942) ile atom bombası yapımının gerçekleşmesi bu dönemde olmuştur[1,2].

Hulusi Behçet Osmanlı İmparatorluğu döneminde dünyaya gelmiş, yaşadığı dönem yalnız yurtta değil tüm dünyada köklü değişim ve dönüşümlerin yaşandığı yıllara rastlamıştır.

Hulusi Behçet'in doğum yılı 1889, Fransız ihtilalinin 100. yıl dönümüdür. Osmanlı imparatorluğunda padişah II. Abdülhamit hüküm sürmektedir. Aynı yıl İstanbul'da bulunan askeri tıbbiyeli beş öğrencinin kurduğu bir çeşit fikir kulübü olan İttihad-ı Osmani Cemiyeti gelecekte iktidara geçecek İttihat ve Terakki Cemiyetinin çekirdeğini oluşturmuştur [3].

Bu dönem eğitim alanında reform sayılabilecek, öğretmen ve öğrenci sayısı, lise düzeyindeki okul sayısında artış gibi gelişmeler olsa da dönemin gerçek ihtiyacını karşılamaktan uzaktır. Aynı dönemde demir yolu uzunluğunda önemli artışlar olmuş, hacılara kolaylık olsun diye Osmanlı tarafından yapılan Şam- Hicaz demir yolu yapımı da aynı yıllara rastlamıştır

Takip eden yıllarda Rumeli'nin büyük ölçüde elden çıkması nedeniyle, imparatorluğun geriye gitmiş olduğu düşünülür, ancak bu dönemde devrimsel bir takım adımlar atılmış, meşruti ıslahat yapılmıştır. Yıllarca düşüncenin baskı altında tutulduğu Abdülhamit döneminden sonra yayın hayatına başlayan gazeteler, dergiler adeta ortalığı kaplamıştır. Birçok düşünce akımı İslamcılık, Garpçılık, Türkçülük ve hatta sosyalizm, gelişip, ürün vermiştir. Bu özgürlükten eğitim de büyük pay alır. Tarih, toplumsal içerikli dersler ve felsefe okutulmaya başlanır. Ekonomi alanında da gelişmeler olmuş tüzel kişilere gayrimenkul edinme hakkının tanınması ve genişletilmesi, iç gümrüklerin kaldırılıp, sanayi yatırımları için ithal edilecek makine ve donanımın gümrükten muaf tutulması sağlanmış, tarımda üretim artış hızı çarpıcı bir yükselme göstermiştir.

Trablusgarp Savaşı ile başlayan, Balkan Savaşı, Birinci Dünya Savaşı ve ardından Kurtuluş Savaşı ile devam eden zorlu dönemde Türk halkı, cephelerde yorgun

düşmesine, fakirliğine, salgın hastalıklardan kırılmış halde olmasına rağmen emperyalizme karşı dünyadaki ilk bağımsızlık mücadelesini vermiştir. Bu mücadelenin sonunda Türkiye Lozan'da barış masasına oturmuştur[3].

Cumhuriyetin ilk yılları ise genç ülkenin aydınlanma hareketlerini yaşadığı yıllardır. Atatürk'ün kültür devrimleri "yazı devrimi" ile başlamıştır. Atatürk döneminde halk evleri halk odaları aydınlanma hareketini taşraya yayan merkezler olmuşlardır.

Güzel Sanatlar alanında da tiyatro ve batı müziğinin gelişmesi için yapılan girişimlerle genç cumhuriyet kısa süre içinde kültürel alanda sayısız yeniliklerle tanışırken eğitim alanında da ihtiyacı karşılayacak reformlar gerekmiştir.

1900'de kurulan darülfünunun 1930'lara gelindiğinde, yetersiz kaldığı, yenilenmenin şart olduğu düşünülerek, Albert Malche adlı, ülkesinde bir dönem eğitim bakanlığı yapmış, İsviçre'li bir uzmana inceleme yaptırılmış, o da tespitlerini eleştirel bir yaklaşımla raporuna yansıtmıştır[4]. Bu rapordan da esinlenerek gerçekleştirilen üniversite reformunun amacı, Türkiye'de Batı Avrupa üniversiteleri ayarında, gerçeği derinlemesine araştıran, bilgiyi toplayan, düzenleyen, çoğaltan ve yayan bir kurum yaratmak olmuştur[5].

Devlet erkini elinde tutan deneyimli eller sayesinde, Türkiye II. Dünya Savaşı'nın dışında kalmayı başarmıştır. Savaşın bitiminde katılan uluslar yaralarını sarmaya çalışırken, Türkiye çok partili düzene geçmiştir[3].

1.2. Hulusi Behçet'in Yaşadığı Dönemde Dünya ve Türkiye Tıp Tarihinden Notlar

Batı Avrupa ve ABD'de halen büyük buluşlara ve tıp eğitimine ev sahipliği yapan, çeşitli branşları barındıran, Hamburg – Eppendorf, John Hopkins gibi donanımlı hastanelerin açılması Hulusi Behçet'in yaşadığı yıllara rastlar[6].

Sifiliz tedavisinde bizmutun kullanılmasıyla başlayan kemoterapi süreci ancak 1943'de yerini penisiline bırakmış, sifilizde serolojik testler tanı yöntemleri içinde yer almaya başlamıştır.

Antibakteriyel ve antitüberküloz ilaçların giderek çeşidi ve kullanımı artmıştır.

Tek hücreli patojenlerin, bakterilerin ve mantarların izolasyonundan sonra virüslerin de izolasyonu mümkün olmuştur.

Aşı ve serum uygulama tekniklerinin geliştirilmesi ile bulaşıcı hastalıkların bir bölümü ile mücadele daha kolay hale gelmiştir.

Anestezi alanındaki gelişmeler sayesinde inhalasyon yöntemlerinden başlayarak damar içi bileşiklerin kullanılmasıyla daha radikal ameliyatlar yapılmaya başlanmıştır.

Endoskopi alanında öncü çalışmaları başlamış ve gelişerek devam etmiştir.

Radyolojide radyoopak maddelerin kullanılmaya başlaması ile görüntüleme yöntemlerinde de belli bir düzeye gelinmiştir.

Antijen antikor reaksiyonları ile ilgili çalışmalar, bu günkü immünoloji biliminin temelini oluşturmuştur.

Genetik bilimindeki gelişmeler, kalıtım teorisinde kromozomların rollerinin tanınması ile hız kazanmıştır.

Hormonların keşfi, hastalıklarla ilişkilendirilmeleri, vitaminlerin izolasyonu ve etkilerinin ortaya konması da söz konusu olmuştur.

Kan gruplarının keşfi, koldan kola kan transfüzyonlarına başlanması (1914) bu döneme rastlar [7].

Türkiye ölçeğinde, 1889'a gelindiğinde, halk sağlığını alanında koruyucu çalışmalar olarak tahaffuzhanenin açılışından sonra elli yıl, dezenfeksiyonun sağlanması için kurulan tebhirhanelerin açılışından sonra ise otuz yıl geçmiş bulunmaktadır. Mülki tıbbiye açılmış, eğitim dili Türkçe olmuş, yurtdışına öğrenci hekim gönderilerek yenileşme sağlanmaya çalışılmış, mikrobiyoloji alanındaki gelişmeleri yerinde inceleyen ekip tarafından kuduz aşısı kurumu kurulmuş haldedir[8].

Tüm bunları 1889'da aşı müessesesinin, 1893'de bakteriyoloji laboratuarının kurulması izlemiştir. 1894'de ilk kadın doğum kliniğinin hizmete açılması önemli bir yeniliktir.

1898'de Rieder tarafından Gülhane Seririyat Hastanesi mezuniyet sonrası eğitim kurumu olarak kurulmuştur. Kinin, aspirin gibi ilaçlar ve kolera, tifo, dizanteri aşıları ilk kez burada üretilmiştir[8].

X ışınlarının 1897'de keşfedilmelirinden hemen sonra, 1895'de Türkiye'de de teşhis amacıyla kullanılması dikkat çekicidir[8].

Sivil ve askeri tıp okulları 1909'da birleşerek Darülfünun-u Osmani Tıp Fakültesi adını almıştır[9, 10].

1918 yılında harbi umumi nedeniyle mezun verememiş, 1922 yılında ilk kez bir kız öğrenci tıp fakültesine alınmıştır [10,11] .

1923'den sonra bulaşıcı hastalıklarla mücadeleye hız verilmiş[12], Hulusi Behçet'in frengi mücadelesine verdiği konferansların ve derslerin yanı sıra mücadeleyi sahada yürütecek pratisyen hekimlerden 76'sını kliniğinde bizzat eğiterek de önemli bir katkısı olmuştur[13].

1933 üniversite reformu ile yenileşme hareketleri hız kazanmış, kurum İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi adını almış[4], 1945'te Ankara Tıp Fakültesinin kuruluşuna[14] kadar tıp eğitimi veren tek kurum olarak kalmıştır.

1.3. Tez Hakkında Önbilgiler

Tez çalışması başlığından da anlaşılacağı üzere iki ana konuyu ele almaktadır. Bunların ilki insan ve hekim olarak Ord Prof Dr Hulusi Behçet; ikincisi onun evrensel tıbba en büyük katkısı olan Behçet Hastalığı'nın tıp dünyası tarafından tanınma ve literatürde yer alma sürecidir.

Hulusi Behçet'in konu edildiği ana bölümde ilk olarak yaşam öyküsü ana hatlarıyla aktarılmış daha sonra mesleki ve bilimsel kişiliği uzun ve ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Tıbbın üç ana etkinliği olan uygulama, araştırma ve eğitim alanlarının her birinde yetkin çalışmalar yürüten Hulusi Behçet'in mesleki ve bilimsel kişiliğinin tanıtımı çerçevesinde ilgilendiği konular ve onlara yönelik yaklaşımı, yaşadığı dönemin olumsuz koşullarına rağmen olabildiğince yoğun biçimde yürüttüğü medikososyal etkinlikler, ulusal ve uluslararası ölçekte gerçekleştirdiği mesleki temaslar hakkında bilgi verilmiş ve arkadaşı veya öğrencisi olan meslektaşlarının onun hakkındaki değerlendirmeleri aktarılmıştır.

Bu ana bölümde üçüncü olarak Hulusi Behçet'in özel olarak ilgi gösterdiği tam anlamıyla tıbbi olmasa da tıpla bağlantılı etkinlikler üzerinde durulmuş; bir kültür insanı olarak portresinin çizilmesi amaçlanmıştır. Hulusi Behçet hakkında son olarak

ölümünden sonraki gelişmeler gözden geçirilmiş; anısına yazılanlar-yapılanlar ele alınmıştır.

Behçet Hastalığının tıp literatürüne giriş sürecinin ele alındığı ana bölümde ise ilk olarak hastalığın tıbbi özellikleri hakkında güncel bilgiler kısa notlar halinde aktarılmıştır. İkinci olarak Hulusi Behçet'in dikkatli bir klinisyen olarak yeni bir hastalık tanımlamaya doğru adım adım ilerleyişi; buluşundan emin olduktan sonra onu tanıtmak adına giriştiği yayın faaliyetleri; nihayet görüşünü benimseyerek onu destekleyenlerin yazdığı makaleler sırayla ele alınmıştır. Hulusi Behçet'in yıllarca sebat ve fedakarlık ile yayımını sürdürdüğü "Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi" dergisi süreci izleme açısından ana kaynak olmuştur.

Behçet Hastalığı'nın adını değiştirmeye yönelik girişimler birkaç onyıldan beri yavaş fakat kararlı bir şekilde devam etmektedir. Hulusi Behçet, ismi bilimsel ve resmi olarak bir tıp teriminde yer alan tek Türk hekimdir ve Behçet Hastalığı adlandırmasının kalıcılığını sağlamak Türk tıbbının ve özellikle dermatolojisinin onur sorunudur. Bu yönde etkili çaba gösterebilmenin ön koşulunun ad değiştirme çabaları hakkında bilgi ve bilinç edinme olduğu kabulüyle ikinci ana bölümün son kısmında söz konusu çabalar üzerinde durulmuştur.

Tezin sonundaki eklerin ilk üçü bağlamında, Hulusi Behçet'in yaşamındaki önemli olayların tarih sırası içinde sunulduğu kronolojik biyografi ve yayınlarının kapsamlı bir listesi ile Behçet Hastalığı'nın tıp literütürüne girdiği döneme ait yayınların toplu sunumu yer almaktadır. Dördüncü ve beşinci ekler, Hulusi Behçet'in tıp tarihi alanında gerçekleştirdiği çalışmalar olarak değerlendirilebilecek iki metin; "Deri ve Frengi Hekimliği" başlığıyla yayımladığı İstanbul Üniversitesi açılış dersi ve "Frenginin Mutetabbibler ve Şarlatanlar Tarafından Tedavisi" makalesidir.

Görsel materyalden oluşan son iki ekten ilki, Hulusi Behçet'in ve ölümünden sonra onun anısına yapılanların fotoğraflarını içermektedir. En sonda ise Hulusi Behçet ile ilgili-bağlantılı yayınların kapak veya ilk sayfaları, mesleki ve bürokratik yazışmalarından örnekler, anısına basılan pulların ve darp edilen paraların görüntüleri bulunmaktadır.

2. HULUSİ BEHÇET

2.1. Yaşam Öyküsünden Satırbaşları

Hulusi Behçet, 20 Şubat 1889'da (1305) Osmanlı İmparatorluğu (II. Abdülhamit) döneminde batılılaşma ve dışarıda eğitim eğilimleri henüz başladığı yıllarda İstanbul Üsküdar'da doğmuştur. Babası Ahmet Behçet iyi bilinen bir maarif müfettişi, annesi Ayşe aynı zamanda babasının kuzinidir. Hulusi Behçet henüz küçük bir çocukken annesini kaybetmiş, büyükannesi tarafından büyütülmüştür. Annesini erken kaybetmenin yarattığı derin hüznün bir ömür boyu süren olumsuz etkilere yol açtığını, ileri derecede içe dönük bir ruh hali ortaya çıkmasına neden olduğunu düşünmek olanaklıdır[15,16].

Hulusi Behçet'in çocukluğu sırasında Türkiye'de toplumu kurtaracak olan şeyin yeni bir insan tipi yetiştirmek olduğu, bunun ise ancak bilim ve eğitimin yaygınlaştırılması ile olabileceği düşüncesi yerleşmeye başlamıştır. Bu yaklaşımın Osmanlı aydınları arasında benimsendiğinin göstergelerinden biri de, eğitimci ve idareci formasyonuna sahip baba Ahmet Behçet'in görevi nedeniyle bulunduğu Lübnan'da oğlunu birkaç yabancı dilin birden öğretildiği yatılı Fransız okuluna kaydettirmesidir[17,18].

Böylelikle ilköğretime babası görevi dolayısıyla Şam'da iken Beyrut yatılı Fransız okulunda başlayan[13] Hulusi Behçet çocukluk ve gençliğindeki yalnızlığına rağmen orada iyi bir temel eğitim almıştır (1895-1897). Fransızca, Latince ve Almanca öğrenmiş, bilgisi ve merakı onu tıp doktoru olmaya yöneltmiş bu kararı hiç değiştirmemiş ve buna hiç hayıflanmamıştır[15].

Eğitimini İstanbul'da Beşiktaş Rüştiyesi'nde (1898-1901) sürdüren Hulusi Behçet, çok istediği tıp eğitimine 1901 yılında Kuleli'deki askeri tıbbiyenin idadi kısmından başlamış, 1910 yılında 4533/1065 numaralı diplomayla yüzbaşı olarak mezun olmuştur. Rieder tarafından 1898'de mezuniyet sonrası tıp eğitim kurumu olarak kurulan Gülhane tatbikat okulu, deri ve zührevi hastalıklar kliniğinde, 1910'dan 1911'e kadar stajyer, 1911'den 1914'e kadar asistan olarak çalışmıştır[13].

Bu sürede Eşref Ruşen[1,19,20,21,22], Talat Çamlı[2,19,20,21,23,24,25] ve bakteriyolog Reşat Rıza gibi hocaların yanında eğitim almıştır. Hulusi Behçet, Eşref Ruşen Bey'in çalışkan, iyi huylu daima okumaya teşvik eden, frengi ile mücadelede verdiği emirler, nizamnameler tedavi yöntemleriyle, takdire layık olduğunu belirtmiştir. Talat Bey'i de iyi bir klinikçi olarak tanımlamış[19,20,21]; 1915'de tifüs aşısını bulan[26] Reşat Rıza Bey'in ise, layşmanya etkeninin kültürünü de ülkemizde ilk kez yapan kişi olduğunu belirtmiştir[27].

Deri ve Frengi alanındaki çalışmalar yanı sıra mikrobiyolojiye duyduğu ilgi ve aldığı eğitim, atanacağı hastanelerde bu alanda da uzman olarak çalışmasına neden olmuş, daha sonraki akademik hayatında bu geniş bakış açısı bilimsel araştırmalarının derinliğini arttırmış ve ilgi yelpazesini genişletmiştir.

Hulusi Behçet yurdumuzda çağdaş anlamda patolojiyi kuran, döneminin dünya çapında tanınan bilim adamları ile anılan Hamdi Suad Aknar[3,19,20,21,28,29] ile de çalışmıştır. Kendisine öğrencilik ve asistanlık dönemlerinden başlayarak devam eden katkılarını şükran duyguları ile belirtmiştir. Beraber çalışma fırsatı iyi bir klinisyen olan Hulusi Behçet'e, temel tıp bilimlerinden patolojide edindiği bilgi birikimi, gelecekte dermatopatoloji dalında yapacağı çalışmalara altyapı oluşturacak, bu alanda Menahem

[1] Eşref Ruşen 1865 yılında Bosna'da doğmuştur. 1893 yılında Askeri Tıbbiye'den hekim yüzbaşı olarak çıktıktan sonra Berlin'e gönderilmiş ve orada deri ve zührevi hastalıklar üzerine ihtisas yapmıştır. Eşref Ruşen muavinliğe Dr Talat Arif Bey'i seçmiştir. Eşref Ruşen'in "Frenginin Tecelliyatı Harikası" adlı iki vaka takdiminden ibaret olan 70 sayfalık kuşe kâğıtlı bir kitabı mevcuttur. Eşref Ruşen bu göreve I. Dünya Savaşı'nın çıktığı 1914 yılına kadar devam etmiştir.

[2] Talat Arif Çamlı 1876'da Üsküdar'da doğmuştur. 1895'de Demirkapı'daki Askeri Tıbbiye'ye girmiş ve 1900'de Yüzbaşı rütbesi ile mezun olmuştur. Bir sene Gülhane Seririyatı Cildiye Efrenciye, bevliye ve fizikoterapi servislerinde staj yaptıktan sonra asistan, başasistan olmuş ve sertabip muavinliği görevini almıştır.

[3] Hamdi Suad Aknar (1873-1936) ilk ve orta tahsilini ve İstanbul'daki Kuleli Askeri İdadisi'nden mezuniyetini müteakip Askeri Tıbbiye'ye girmiş, 1899'da yüzbaşı rütbesiyle mezun olmuş, Gülhane'de staja başlamış sonra patoloji ihtisası yapmak üzere Almanya'ya gönderilmiştir. Dört yıl sonra memleketine dönmüş, Gülhane Hastanesi patoloji mütehassısı olmuş, daha sonra ise Yemen'de mahalli bir hekimlik için görevlendirilmiştir. Ancak bir yıl görev yaptıktan sonra Patoloji kürsüsüne davet edilerek 1906'da İstanbul'a dönmüştür. 1907'de de Tıbbiye, Tıp Fakültesi olunca Hamdi Suat da bu Fakültenin Anatomi-Patoloji müderrisi (profesör) olmuştur. Yapmış olduğu çalışmalarını hemen daima yabancı dergilerde (çoğunlukla Almanca olarak) neşretmiş, kanser çalışmaları yanında bilhassa Patolojik Anatomi'ye ait çeşitli konularda aydınlatıcı yayınlar yapmış ve bu suretle milletlerarası bir şöhret kazanmıştır. Türkiye'de kanser konusunda çalışma başlatan ve yerleştiren ilk kişi olup yadsınamayacak hizmetleri olmuştur. Hulusi Behçet ile müşterek yayınları vardır.

Hodara[4,19,20,21,30,31,32,33] (1869–1926) gibi söz sahibi uzmanlarla histopatolojik çalışmalar yürütecek, çalışmalar uluslar arası dergilerde yayımlanacaktır[34,35,36,37].

Hulusi Behçet 1914 Temmuz ayında Kırklareli Asker Hastanesi'ne başhekim muavini olarak atanmıştır. Bu görevine ek olarak Edirne Asker Hastanesi'nde de mikrobiyoloji ile deri ve frengi tababeti alanlarında uzman hekim olarak çalışması söz konusudur. 1914-1916 yıllarında Kırklareli ve Edirne merkez hastanelerinde bu görevlerini sürdürmüştür. Aynı dönemde bölgenin merkez komutanlığını da yapmıştır. Hulusi Behçet ileride layşmanya konusundaki çalışmalarına kaynak teşkil edecek 146 vakaya Romanya cephelerinden çekilen, Halep fırkasının Arap askerleri arasında rastlamıştır. Tetkikleri yapılan hasta askerlerin yaralı olanları kendi haline bırakılmış, diğerlerine ise intra lezyonel arsenobenzol[5,38] enjeksiyonları yapılmıştır[27].

Birinci Dünya savaşı bitmeden 1917'de meslekle gelişme ve ilerleme amacıyla Avrupa'ya gitmiş, ilk durağı Budapeşte'de Prof Sellei'nin kliniği olmuş, buradan Berlin'e Prof Arndt'ın yanına geçmiştir[6,39]. Bu dönem dermatoloji alanında yeri olan

[4] Dr Menaham Hodara (1869-1926) Komanya Musevi Mektebinde öğretimini bitirip mektebi Tıbbiye-i Şahane'ye girerek 1890 yılında hekim olmuş, tayin edildiği Bahriye Merkez Hastanesinde çalışırken Prof Dr E. Von Düring'in yanına da asistan olarak devam etmiştir. Kabiliyetiyle dikkat çeken Dr Hodara görgü ve bilgisini arttırmak üzere Hamburg'a Prof Dr PG Unna'nın (1850 - 1929) yanına gönderilmiş, burada dört sene kadar çalıştıktan sonra, Viyana'da Moritz Kohn Kaposi'nin (1837- 1902) Fransa'da Jean Darier'nin (1856 - 1938) ve Jean Louis Brocq'un (1856 - 1928) yanlarında çalışmış ve 1896 yılında yurda dönmüştür. Dr Menahem Hodara Kasımpaşa'daki Bahriye Merkez Hastanesi Emraz-ı cildiye ve zühreviye (bir yayındaki ismi *service dermatologique et urologique*) mütehassıslığına getirilmiş burasını başarıyla idare etmiş saray hekimleri arasına alınmış, kaymakamlığa kadar yükselmiştir. Dr Hodara memleketimizin ilk deri histopatoloğudur. Yaptığı inceleme ve deneylerle bu alana uluslar arası düzeyde katkıda bulunmuştur. Salisil asidin, krizarobinin, iodun ve Hulusi Behçet Bey'le beraber süblimenin deriye tesirini araştırmıştır. Dr Hodara muhtelif nevüslerin, donmaların, süt çocuklarının kaba et eritemlerinin, *pitriasis rubra pilaris*in, *dermatitis herpetiformis var pustulosa et erythemato-ulcero-crustosa*nın, *tuberculosis cutis verrucosa*nın, *parakeratosis variegata*nın, *tuberculoides papulonecrotica*nın, *pemphigus leprosis in urticaria factitia ve urticaria chronica*nın, *dermatitis chronica atrophians*ın histopatolojisini tarif etmiştir. Dr Hodara *trichorrexis nodosa*'nın İstanbulda sık görüldüğünü göstermiş, bunun etkeninin bir bakteri olduğunu iddia etmiş isede bu kabul edilmemiştir. Dr Hodara memleketimizde "piedra"yı ilk tarif edendir. Dr Ömer Fuad Paşa Bahriye Merkez Hastanesine tayin edilince Dr Hodara kuvvetli bir mikrobiyologla aynı müessesede çalışma imkanını elde etmiş, deri mikozlarını incelemeye başlamışlar ve böylece Osmanlı İmparatorluğu'nda deri sporotrikozları, sporotrikum septisemisi, deri aspergillozu vakalarını ve ayrıca Layşmanya tropikayı da ilk defa onlar tespit etmişlerdir.

[5] Üç değerli arsenik (Neosalvarsan) Hulusi Behçet tarafından deri layşmanyozunda intralezyonel olarak kullanılmakla birlikte asıl ve etkili kullanım alanı frengi olup, penisilinin yaygın kullanımına kadar bu devam etmiştir

[6] Adı geçen bilim adamları ile ilgili bilgi için elektronik posta ile Avrupa Dermatoloji Tarihi Cemiyeti'ne başvurulmuş, ancak herhangi bir cevap alınamamıştır.

belli başlı şahsiyetlerle tanışarak akademik çevresini oluşturmaya başladığı, yarım kaldığını düşündüğü mezuniyet sonrası eğitimini tamamladığı yıllar olmuştur.

Hulusi Behçet Berlin Charité'de[40] Blumenthal'in ve Schereschewsky'nin gönüllü asistanlığını yapmıştır. Asistanlığını yaptığı hocalardan Schereschewsky sifilizin etkeni treponemaları deneysel şartlarda üreten (1909), tavşanlarda yaptığı bir çalışmayla sifilizin cinsel yolla bulaştığını gösteren ve sifilitik materyallerde ilk kez aglütinasyon testlerini başlatan bilim adamıdır[41,42,43,44].

Charité, halen askeri bir tıp okulu olarak kurulduğu yer olan Berlin'de, sivil bir eğitim ve araştırma hastanesi olarak yaşamaya devam eden eski tıp kurumudur[38]. XVIII. yüzyıldan itibaren uygulamalı tıp eğitimi için model haline gelmiş, XIX. yüzyıl boyunca yenilikçi ve atılımcı olmuştur. 1825'te zührevi hastalıklar birimi bağımsız bir disiplin olarak ilk defa burada kurulmuştur. Osmanlı İmparatorluğu döneminde askeri hekimlerin bilgilerini ve görgülerini arttırmak üzere gönderildikleri seçkin bir ortamdır. Hulusi Behçet'in hocası Eşref Ruşen de mezuniyet sonrası eğitim programı çerçevesinde oraya yollanmış ve dönüşünde Rieder'in devrin gereklerine uygun olarak teçhiz ettiği deri ve zührevi hastalıklar kliniğini devralmıştır[45].

Hulusi Behçet Avrupa'da yaşamayı hiç düşünmemiş, 1921'de yurda dönüşünden sonra kısa bir dönem Cağaloğlu semtinde muayenehane hekimliği yapmış, 1923'de Hasköy Zührevi Hastalıklar Hastanesi'ne başhekim olarak atanmıştır[15].

Türkiye Cumhuriyetinin de kuruluş yılı olan 1923'de hastalarından birinin kız kardeşi ve ünlü bir diplomat olup bir dönem Paris büyükelçiliği yapan (soyadı kanunu ile Davaz soyadını alan) Suat Bey'in kızı Refika Hanım ile evlenmiştir. Hulusi Behçet'in Güler adında bir kızı olmuştur. Kızı uzun yıllar Londra'da yaşamış ve dekoratör olarak çalışmıştır[15].

Hulusi Behçet Hasköy'de çalışmaya başlamasından altı ay sonra 1924'de göreve başladığı Gureba Hastanesi'ne dermatoloji ve veneroloji kliniği şefi olarak atanmştır. Burada, dermatolojiyi histopatoloji ve deneysel çalışmalar ile bütünleştiren Menahem Hodara ile on iki yıl birlikte çalışmıştır. Hodara, hastalıkları tetkik yöntemleri, klinik çalışmalardaki rehberliği, tedavi yöntemlerindeki yaratıcılığı ile klasik kitaplara girmiş uluslararası bir şahsiyettir. Hulusi Behçet'in "dermatoloji alanını asıl canlandıran ruh

veren kişi"[19,20,21] olarak tanımladığı Dr Ernest von During'in[7,46,47,48] de Türkiye'de çalıştığı dönemlerde Hodara ile yoğun mesaisi olmuştur.

Dr Menahem Hodara ülkemiz dermatoloji tarihinde çok özel bir yeri olan bilim insanlarımızdan biridir. Gerek Osmanlı, gerekse Cumhuriyet döneminde hem çok önemli bilimsel araştırmalar yapmış ve yönetmiş, hem de çok parlak dermatologların yetişmesine katkıda bulunmuştur. 1926 yılındaki erken ölümü bilim ve tıp dünyasında çok büyük üzüntü yaratmıştır[19,20,21,30,31,32,33].

Hulusi Behçet 1934'de soyadı kanunu çıktığında yeni bir soyadı almazmış; kendisinin ve babasının ikinci ismi olan parlak ve zeki anlamındaki Behçet'i soyadı olarak kaydettirmiştir. İlk adları soyadı edindirmeme yolundaki genel uygulamanın istisnası olan bu durum, dış neşriyatta imza karışıklığı ortaya çıkmaması için ona tanınmış bir imtiyazdır. Osman Yemni'nin yazdığı biyografide[49], Kızı Güler Tunca'da Atatürk'ün el yazısı ile bununla ilgili bir izin belgesinin olduğu bilgisi yer almaktadır. Anılan çalışmada "Behçet" soyadının kendisine Atatürk tarafından, bu isimle dünya tıp yazınında yer tanınmakta oluşu göz önünde tutularak, verildiği de belirtilmektedir. Aynı bilgi, ölümünün hemen ardından biyografik bir makale yazan Fethi Erden'in metninde de yer almaktadır[50]. Konuyla ilgili bir kaynak da ölüm sürecinde Hulusi Behçet'i takip etmiş olan dahiliye profesörü Arif İsmet Çetingil'in bir mülakatta kullandığı "*…Soyadı Kanunu çıkınca, Hulusi Behçet, Behçet adı ile kalmak ve bu neşriyatında alışıldığı gibi tanınmak istedi. Bu durum Atatürk'ün yaverlerinden Cevdet Abbas tarafından Atatürk'e intikal ettirildi. Ve Atatürk, Güneş Dil Teorisi'ne istinat ederek, Behçet kelimesinin Türkçe menşeli olduğunu kendi el yazısı ile belirterek, bu belgeyi Hulusi Bey'e verdi. Yazıyı ben çerçevelenmiş haliyle gördüm. Böylece Hulusi Bey'in soyadı Behçet olarak kaldı"* ifadesidir [51].

Dr Behçet 1933 üniversite reformunda profesörlüğe atanan öğretim üyeleri arasında bulunmaktadır. Ordinaryüs unvanını ise 1939 yılında almıştır. Deri ve Zührevi Hastalıklar kürsüsü başkanlığını ölümüne kadar sürdürmüştür[15,16].

[7] Ernest Von During, XIX. yüzyıl sonlarında orduda yayılan frengi ile mücadelenin gerekliliği için von der Goltz Paşanın önerisi ve Prof Unna aracılığıyla Paris'den gelmiş, frengi tarama ve mücadelesini başlatmış, teşkilatların kurulmasına ön ayak olmuş, çalışmaları daha çok lepra ve sifiliz üzerine yoğunlaşmıştır. Yurt dışından gelen ilk dermatoloji hocası olup Hüseyin Hulki, Celal Muhtar, Menahem Hodara'nın yetişmelerine katkısı olmuştur.

Hulusi Behçet 35 yıllık meslek hayatına ince gözlem yeteneği ve araştırmacılığıyla, Türkçe ve yabancı dilde makaleler, çeviriler, monografiler ve iki de ders kitabı olmak üzere iki yüze yakın sayıda yayın sığdırmıştır[52,53].

Yeme, içme, giyinme, arkadaş seçmede titiz ve çekingen olup çok az insanla samimi olarak konuşmuştur. Zayıf, zarif, güler yüzlü, kullandığı kelimeleri seçerek konuşan titiz bir kişidir. Daima nezaket çerçevesinde kalan[54,55,56], son derece nazik ve aynı zamanda son derece keskin bir hafızaya sahip bir insandır.

Meslektaşları arasındaki yakın arkadaşları arasında Prof Dr Fahrettin Kerim Gökay, Ord Prof Dr Murad Rahmi, Prof Dr Muzaffer Şevki, Prof Dr Gougerot ve Prof Dr Cartoud vardır[15].

Son yıllarında eşinden ve eşinin ailesine ait olan evinden ayrılmış, muayenehanesinin bir bölümünü ev olarak düzenleyip orada yaşamaya başlamıştır. O dönemde kızı Amerikan kolejinde yatılı okumaktadır[54].

Hulusi Behçet'in söz konusu muayenehanesi İstiklal Caddesi'nde, Güney Apartmanı'nda, Çiçek Pasajı ve devamındaki Degustasyon Lokantasının hemen arkasında kalan güzel bir binada üçüncü ve ilk cumbalı kattadır. Hulusi Behçet'in çiçeğe çok meraklı olduğu, cumbalarından çiçekler sarktığı, salon ve koridorlarda bile çiçekler bulunduğu belirtilmektedir. Bütün işleri Hatice adında bir kadın tarafından görülen dairede, küçük bir antre, antrenin sol tarafında büyük bir salon, salonun yan kapısından geçilen bir hasta muayene odası, koridorda üç oda, antrenin sağ tarafında dolapları antika ve silme kitap dolu bir kütüphanede, mutfak, odası ve arka tarafta yatak odası bulunmaktadır[57].

Arkadaşları arasında keyifli-neşeli olan Hulusi Behçet, son zamanlarda giderek kendini halsiz, yorgun hissetmiş, muayenelerinde hiç bir patoloji saptanmayınca kendi deyimiyle kendine histerik gözüyle bakılmasına üzülmüştür. Aslında kronik kolitis, anoreksi ve asteni şikayetleri genç denecek yaşlarında başlamış ve hayat boyu yakasını bırakmamıştır[15]. Genellikle sinirli olmuş, uykusuzluktan ve son zamanlarda ise sıklıkla anjina pektoris ve nefes darlığı çekmekten yakınmıştır. 4 Aralık 1944 tarihli bir istirahat raporunda hipertansiyon ve retrosternal ağrı nedeniyle klinikte yatarak tedavi gördüğü belirtilmiştir[58]. 1947'ye gelindiğinde artık kalp hastasıdır, buna rağmen kliniğe her gün gelip, işi bitince ayrılmakta, ancak her zaman pansumancı Şamil efendi ona

refakat etmekte, yanında nefes darlığı halinde Şamil Efendi tarafından uygulanmak üzere Aminokardol taşımaktadır[57].

8 Mart 1948 tarihinde geçirdiği ani bir kalp krizi sonucu erken yaşta (59) hayatını kaybetmiştir[15,16].

Ardından kendi yayın organında yayımlanan yazı aşağıda yer almaktadır[59]:

Sayın Hocamız ve Mecmuamızın Kurucusu

Ord. Prof. Hulûsi Behçet'in Hayatı

26/2/1305 (1889) tarihinde İstanbul'da doğmuş olan Hulûsi Behçet Ahmet Behçet'in oğludur.

Tıp tahsilini 1326 (1910) senesinde tamamlamış, 1320 (1914) Temmuzuna kadar Gülhane Cildiye seririyatında Eşref Ruşen, Talât ve Bakteriyoloğ Reşat Rıza hocaların yanında asistan olarak çalışmıştır. 1330 (1914) Temmuzunda Kırklareli Askerî hastanesi Sertabip muavinliğine tayin edildi, daha sonra 1918 e kadar Edirne Askerî hastane Cildiye mütehassıslığı vazifesini ifa etti. 1918 Ağustosunda evvelâ Budapeşte'de sonra da Berlin'de (Charité) hastanesinde Blumental ve Cherevsesky yanında çalışmış olup 1919 Ekiminde memlekete dönmüştür.

Cağaloğlunda muayenehane açarak bir müddet serbest çalışan Hulûsi Behçet, bu sıralarda evlenmiştir. 1923 senesinde Hasköy Zührevive hastanesi Başhekimliğine tayin edildi. Altı ay kadar burada çalıştıktan sonra Guraba hastanesi Cildiye mütehassıslığına nakledildi. Bu hastanedeki mesaisi ve bilhassa Şark çıbanı üzerinde araştırmaları takdire değer. Hulûsi Behçet 1933 senesinde Üniversite reformunda Deri hastalıkları ve Frengi kliniğine profesör seçilmiştir.

Hulûsi Behçet; 14 senedir şerefle, liyakatle işgal ettiği kürsüde memleketin içinde ve dışında bilgi ve öğretimde Türk irfanının değerini ispat ederek Türk Dermatolojisinin şeref bayrağını yüksek tutarak yürümüştür.

Birçok ilim cemiyetlerinin âzası ve dünyaca dikkati celbeden orijinal çalışmaların yayıcısı olmuştur. Şahsî hayatında münzevî ve mütevazi yaşıyan Hulûsi Behçet, irfanımızda parlak bir mevcudiyetti. Tıp ilmini ferdî şifanın vasıtası olmakla kalmayıp, cemiyet ve beşeriyetin ıztırabına el uzatan yüksek bir meslek olarak tanırdı. Netekim memlekette Deri hastalıklariyle Frengi mücadelesini bugünkü ilmin icaplarına mutabık seviyede tutmak için çok büyük emek sarfetti. Millî sıhhat mücadelemizin bir temel taşını kurmakta belli başlı âmil olmuştur.

Frengi mücadelesi, mütehassıslarını, tertip ettiği kurslarda yetiştirmiş ve memlekette takdir, muhabbet görmüştür. Onun nahif vücudunun içindeki ruh kıvılcımı daima ilim için yanmıştır. Ömrünü projelerle, ilmî münakaşalarla, araştırma metodlarını tatbik edebileceği vasıtaları aramakla ve bunlar için her tarafa başvurmakla geçirmiştir. Son hasta dakikalarında bile ruhundaki ilim aşkını taşıyarak aramızdan ayrıldı.

Milletlerarası kongreler iştirak ederek usanmadan en namlı Dermatologlarla ilmî münakaşalarda bulundu. Wright çıbanı, Dermatitis Figus Carica gibi mevzularda noktai nazarını kabul ettirdi. Ötedenberi muhtelif şube mütehassıslarının kendi görüşlerine göre yazıp mütalâa yürüttükleri ve 25 senedenberi Hulûsi Behçet üzerinde çalıştığı fasılasız aramalarla tetkik ettiği ve son 13-14 Eylûl 1947'de Genève'de toplanan Milletlerarası kongresinde, Zürich Tıp Fükültesi Dermatoloji hocası Prof.Miescher'in yaptığı tebliğ üzerine birçok mütehassıslar tasvip edici tartışmalara iştirak ederek kongrede itirazsız denecek tarzda hastalığı tesbit eden Hulûsi Behçet'e izafeten (Morbus Behçet) namı altında yâd ve kabul, etmişlerdir.

İlk defa olarak 1937'den itibaren üç esaslı, bazen, hastalara göre değişen izafî ârazları için alan umumî bünye ve beden ile alâkası olan bu hastalığın başlıbaşına (suis generis) bir hastalık olduğunu, âmilinin de hususî bir virüsden ileri geldiğini Hulûsi Behçet, yerli ve yabancı mecmualarda yayınladı. İkazî münakaşalardan sonra haklı olarak Milletlerarası tıbbî literatürde bu hastalığa (Morbus Behçet) namı verildi. 1939'da Ordinaryüs Profesörlüğüne terfi eden Hulûsi Behçet, klinikte ve pratikte frengi teşhisi ve benzeri deri hastalıkları namındaki güzel eserini meydana getirmiştir.

1944 ten itibaren yorulmaz ruhuna kafes olan nahif bedenini sarsan alâmetler ve bir türlü inanamadığımız felâketin tehditleri başgösterdi.

8 Mart 1948'de şahsı ebediyete kavuşan aziz Hocamız Hulûsi Behçet'in irfan ve ilim sevgisi bizim içimize intikal etmiştir.

Deri ve Frengi Kliniği ailesi

2.2. Mesleki ve Bilimsel Kişiliği

Hulusi Behçet'in araştırmaya ve incelemeye merakı, dikkatli gözlemciliği, sabrı ve engin sentez yeteneği tıbba yeni ve Türkan Saylan'ın deyişiyle[15] "gizemli" bir hastalık armağan etmiştir.

Bu hastalığı tanımlamış olmak, mesleki başarılarının en bilineni ve herhalde en önemlisi olmakla birlikte, Hulusi Behçet'in klinisyen, hoca ve araştırmacı olarak sürdürdüğü hekimlik yaşamı, aslında bütünüyle bir başarı öyküsüdür.

Hulusi Behçet buluş sahibi bir bilimsel çalışmacı olarak adını tıp tarihine mal etmiş, mesleki uygulamalardaki başarısıyla hastalarının ve toplumun takdirini kazanmış, eğitimci olarak gösterdiği performanstan dolayı öğrencileri ve asistanları tarafından içtenlikle sevilmiş ve sayılmış bir hekimdir. Hulusi Behçet'in klinikteki, laboratuardaki

ve dershanedeki halleri hakkındaki betimlemeler ortama hâkim, enerjik, öz güveni yüksek, dikkatli, titiz bir hekim portresi oluşturmaktadır [17,18].

Mesleki etkinliklerini sürdürdüğü ortamlarda farklı yerlerdekine göre daha rahat ve huzurlu olduğu saptamasını yapmak olanaklıdır. Son yıllarında evini ve muayenehanesini tek mekânda toplaması da, eşinden ve evinden ayrılmış olmasının yarattığı zorunluluğun yanında, belki bir ölçüde de bu durumla ilintilidir[17].

Bilimsel çalışmalarında klinik bilimlere, temel tıp bilimlerinin yanı sıra, fizik, kimya gibi temel bilimlerin de desteğinin olmazsa olmaz olduğunu sohbetlerinde belirttiği kadar, yaptığı çalışmalarla da ispat etmiştir[60,61]. Hulusi Behçet 1936 yılında kliniğinden birinci sınıf cildiye mütehassısı olarak mezun olan Eşref Sağlar'a çalışkan ve dürüst olmanın yanı sıra kimya alanında da bilgi sahibi ve gelişmeye açık olması itibariyle, klinikte kimyayla bağlantılı çalışmalar yürütmek üzere akademisyen olarak kürsüde kalmasını teklif etmiştir. Bu teklif, onun temel bilimlere değer verme özelliğini yansıtan iyi bir örnektir [62].

Yaptığı ayrıntılı derleme çalışmalarında da bu titizliğini korurken, tevazuu da elden bırakmamıştır. Bunu bir çalışmasına eklediği bir dip notla belgelendirdiği bile söylenebilir. İfade aşağıdaki gibidir [63]:

> *"Burada klasik denmiyecek kadar tarifat ve tavsifata girişmek mecburiyetindeyim. Şimdiye kadar bu hususda yazılmış esaslı bir eser mevcut olmadığından muhterem cilt mütehassısı arkadaşlarımı alakadar etmek itibarıyle, en son eserlerden iktibas ederek fazla tafsilat vereceğim, mazur görmelerini rica edeceğim,"*

Hulusi Behçet çalışkanlığı kuvvetle benimsemiş, öğrencilerine de hararetle her fırsatta önermiştir. Çalışma konusunda adeta ifrata kaçtığı saptaması yapılabilir[17,18].

Hulusi Behçet'in bilimsel kişiliğinin karakteristik özelliği, hiç bilinmeyenlerin bilinmesini sağlayıcı değil, bilinip de kıymeti bilinmeyenlerin kıymetinin bilinmesini sağlayıcı olmak; ampirik bilginin bilimsel bilgiye tebdil etmesini sağlamak olarak tanımlanabilir. Örneklenecek olursa, birinci dünya savaşı sırasında Halep fırkasındaki Arap askerlerin deri layşmanyozları üzerinde çalışırken tespit ettiği, daha sonra pratikte bilindiği söylenen, ancak hiçbir klasik kitaba geçmemiş olan çivi belirtisinin, yaptığı sunumlar, yazdığı yazılarla klasik tıp yazınına dahil olmasını sağlamıştır[27,64,65,66,67,68]. Almanya'dan bir meslektaşı Hulusi Behçet'e yazdığı mektupta bu bulgunun daha önceleri nasıl olup da dikkate alınmadığı konusunda hayrete düştüğünü ifade etmektedir[69]. Tanımladığı hastalık da benzer şekilde Hipokrat'tan beri bilinmesine

rağmen bir şekilde klasik kitaplarda yer almamış, ancak Hulusi Behçet'in uzun yıllara yayılan gözlemlerini bütünleştirmesi, dikkati ve sentez yeteneği ile tıp literatürüne "Morbus Behçet" olarak geçmiştir[15,16].

Prof Dr Lütfü Tat[54] hocası Hulusi Behçet'in özel hekimliğinin de imrenilecek kadar dürüst olduğunu belirtir ve bu özellikleri maddeler halinde özetlemiştir:

(1) Kliniğe yatmak amacıyla muayenehanesine gelenleri kabul etmez, kovar.

(2) Böylesi amaçları sonradan ortaya çıkan hastalardan ücret almaz, reçete vermez ve başka hekime-hastaneye gitmelerini ister; gitmemekte ısrar edenleri kovar.

(3) Klinikte takip etmek istediği veya eğitim amacıyla öğrencilere göstermek istediği hastalardan, kliniğe yatmalarını bizzat rica eder; ancak yattıktan sonra özel muamele yapmaz, hastanın da böyle bir şey talep etmesine meydan vermez.

(4) Böylesi durumlarda hastadan sadece muayene ücretini alır, gerektiğinde ise onu ücretsiz muayeneye çağırır.

(5) Dermatoloji ve veneroloji alanı dışında hasta bakmaz.

(6) 5-10 yıl önce gördüğü hastaları, önermiş olduğu tedavilerine kadar hatırlayarak onları hayrete düşürür.

Hulusi Behçet hastalıkların tanınması ve tanımlanması sürecinde emeği geçen bilim adamlarının, hastalıklara isim hakkı dahil olmak üzere, tüm haklarının teslim edilmesini savunmuştur. Şark çıbanlarının oldukça zengin olan isim listesi yerine, tanımlamada bir bütünlük sağlamak, karışıklığı önlemek amacıyla hastalığa isim teklif ederken "her şeyden evvel mavazi lehine masruf bir isim verilmesini dilemekteyim"[70] diyerek, amil-i marazisinin kaşifinin ismine izafeten "Wright Çıbanı" olarak adlandırmanın doğru olduğunu düşünmüştür.

Yıllardan beri çok çeşitli isimlerle anılan, birçok ülkede yeni kaynaklar oluşturan bu hastalığa emek vermiş, 25 yılda 527 vaka görmüş, söz sahibi biri olarak, *Dermatologische Wochenechrift*'de [1933; 96(24): 832-834] bu konudaki fikirlerinin yayımlandığını belirtmiştir. Daha sonra 1935 Uluslararası Dermatoloji Kongresinin tıbbi ve dermatolojik terim değiştirme komisyonunun dikkatini bu konuya çekerek bu hastalığın etkenini Layşmanya Wrighti, hastalığı da Wright Çıbanı olarak isimlendirmeyi teklif etmiştir[70]. Ancak tıp yazınında yetmişe yakın ismi olan bu lezyonlara, etkenini bulan bilim adamına hürmeten isimlendiren sadece Hulusi Behçet olmuş, bu konudaki çabası her ne hikmetse dikkate alınmamıştır[71].

Hulusi Behçet bilimsel çalışmalarda gösterilen kaynakların titizlikle seçilmesi ve hakkıyla belirtilmesi gerektiğini her fırsatta belirtmiştir. Çalışmalarıyla buna iyi bir örnek teşkil etmiş, usule uygun davranılmadığının ayırdına vardığında hatır gönül meselelerini dikkate almadan pek ağır eleştirebilmiştir.

Üniversite reformu programı çerçevesinde Ankara Numune Hastanesine gelen Prof Dr Marchionini 1943 yılında *Archives für Dermatology und Syphilis*'de (B-185, Heft-I) Anadolu'da Şark Çıbanları konulu bir makale yayımlamış aynı makalenin çevirisi Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivinde yayımlanmıştır[72]. Hulusi Behçet, Marchionini'nin bu makalede bölgede yıllar öncesinden yapılmış ciddi çalışmaların hiçbirinin dikkate almadığını, bu bağlamda Akdeniz Hıfzıssıhha Kongresi'nde sunulan daha sonra dünya tıp yazınına mal olan çalışmaları da yok saydığını belirterek onu sert bir şekilde eleştirmiştir[69].

"Anadolu'da Şark Çıbanları Yayınınız Münasebetiyle"[69] başlıklı yazısında o zamana kadar yapılan tüm araştırmaları, yazılan yazıları aktarmış, çivi belirtisi nedeniyle ortaya atılan tüm iddia ve tartışmalara hatta bu konuda yurtdışından aldığı bir teşekkür mektubuna bile yer vermiştir. *"Bir esası, bir olayı ortaya koyabilmek hususunda hakikatlere dayanma riayeti zaruridir, bir mütehassıs için meslek borcudur… Türk dermatoloji ilmine lakaydiniz; tabiatıyla tarafımdan bu vesikaların ilan reaksiyonunu vermiştir,"* gibi ifadeler kullanarak eleştirilerini belli bir nezaket çerçevesinde kalarak yapabilmiştir.

Hulusi Behçet yaşadığı dönemin sınırlı ulaşım-iletişim olanakları içinde çalışmalarını mümkün olduğunca geniş kitlelere ulaştırabilmek kaygısıyla önemli makalelerini birden fazla dilde kaleme alıp birden fazla yayın organına göndermiştir. Yabancı dergilerde çıkan çalışmalarından Türk tıp camiasını da yoksun bırakmamak adına, onları Almanca-Fransızca olarak ya da Türkçe'ye çevirerek Deri Hastalıkları ve Frengi Arşivi'nde yayımlamıştır. Behçet Hastalığını tanımladığı makaleyi önce Almanca yazıp *Dermatologische Wochenechrift*'e gönderdikten[73] sonra Türkçe olarak Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi'nde de yayımlamıştır[74].

Aynı çalışmayı birden fazla yayına konu etmek günümüzde araştırma ve yayın etiği çerçevesinde kabul edilebilir bulunmamakla birlikte, Hulusi Behçet'in döneminde, itiraz görmeyen yaygın bir yaklaşımdır. Nitekim yaptığı bilimsel çalışmalarla radyoaktiviteyi keşfeden, Nobel fizik ödülünü iki kez alan Marie Curie de dönemin

diğer atom fizikçileri ile yarış halinde yürüttüğü radyoaktivite çalışmalarını, benzer şekilde eş zamanlı olarak hem Fransızca hem Almanca yayımlatmıştır[75].

Hulusi Behçet'in öğrencileriyle, hastalarıyla ve bizzat mensubu olduğu disiplinle kurduğu ilişkilerde yakaladığı başarı, ne yazık ki yaşamının diğer cephelerine teşmil olmamış; Hulusi Behçet aile yaşamı ve sağlık yaşamında sorunları olan, yalnız ve huzursuz bir kişi olarak yaşamış ve yaşlanamadan ölmüştür [17].

2.2.1. Özel İlgi Duyduğu Mesleki Konular

Hulusi Behçet'in yayınları incelendiğinde, mesleki ilgi alanında sadece dermatolojiye özgü hastalıkların değil, dermatolojiyle farklı disiplinleri bir araya getiren durumların da yer aldığı görülmektedir. Yayınları geniş bir yelpazeye yayılmakta; bakteriyoloji, mikoloji, parazitoloji, patolojiden ve o dönem için son derece yeni olan[63] alerji, aşırı duyarlılık, otoimmünite, bazı deri bulguları ile hormonların ilişkisinin araştırılması, incir dermatitleri gibi güneş ışınları ile provoke olan durumlar ele aldığı konular arasında bulunmaktadır. Mültidisipliner çalışmaların öncüsü denilebilecek ekip çalışmaları da oldukça dikkat çekicidir[60,61]. Otoimmün hastalıklardan pemfigusun etiyolojisinin araştırılmasına yönelik yaptıkları hayvan deneyleri buna örnek teşkil edebilir. Çalışma o dönemde İstanbul Üniversitesinde teşkil edilen Genel Eksperimental Patoloji ve Kanser Enstitüsü ile ortak yürütülmüştür [76].

Kazanmış olduğu sağlam temel tıp bilimleri formasyonu ile güçlü klinisyen kimliğini başarıyla bağdaştırmış olmasının, Hulusi Behçet'in bilgi ortamına mütemadiyen yeni aktarımlar yapmasını sağlamış olduğu düşünülebilir.

Hulusi Behçet'in belirli dönemlerde özel ilgi gösterip hakkında defaatle yayın yaptığı konuların başlıcaları parazitoloji ve dermatolojiyi buluşturan arpa uyuzları ile deri layşmanyozu, derin ve yüzeyel mantarlar, deri tüberkülozu, frengi, diyatermi tedavisi, donmuş karbondioksit gazının dermatolojide kullanımı, incir dermatitleri, akantozis nigrikanstan yola çıkarak deri bulguları ile cinsiyet hormonlarının ilişkisinin kurulmasıdır. Bu konulardaki çalışmalarından bazılarına kısa notlar halinde değinmek yerinde olacaktır.

2.2.1.1. Dermatoparazitoloji

2.2.1.1.1. Arpa Uyuzları

Hulusi Behçet'in yayımlanmış çalışmalarının bir kısmı derinin parazitik hastalıkları ile ilgilidir. 1923'de tahıl uyuzlarının etkenini ortaya koymuş yurdumuza ait parazitlerin türlerini ve cinslerini saptamıştır. Bilinen parazitlerden Pediculoide ventricosus'dan başka, Thyrogliphus farinea ve Glycephagus domesticus'un da bu hastalığa neden olduğunu bildirmiştir[13]. Karadeniz kıyılarında arpa çuvallarını taşıyan hamalların arpa uyuzuna yakalanmamak veya tedavi amacıyla sıklıkla denize girdikleri şeklindeki gözlemini sonraki yıllarda yazdığı risalede belirtmiştir.

Bu konudaki çalışmaları öncelikle yabancı dergilerde yayımlanmış[77,78], aynı çalışmaların bazılarını bilahare dönemin Türk bilimsel dergileri olan İstanbul Seririyatı ile Darülfünun Tıp Fakültesi Mecmuası'na da vermiş[79,80] veya kitapçık olarak bastırmıştır[81]. Bu konudaki Türkçe yayınlarının tümü Arap harfleriyle basılmış olup 1927 yılında yazdığı son makalesi öncekilerin kapsamlı bir derlemesidir[82].

2.2.1.1.2. "Wright" Çıbanı

Hulusi Behçet'in 1914-1943 yılları arasında üzerinde yoğun şekilde çalıştığı bir diğer hastalık deri layşmanyozu olup bu konuda birçok makale yayımlamıştır. Bu konuya ilgi duymasına, Trakya'da askeri hekim olduğu dönemde, 1916'da Edirne'ye gelen Halep fırkasında çok sayıda şark çıbanı vakasının bulunması yol açmıştır[27]. Hastalığın özellikle üzerinde durduğu iki boyutu, tanı kriteri olarak çivi arazı adını verdiği bulgunun kullanılması ve tedavide diyatermi uygulanmasıdır.

Hulusi Behçet, şark çıbanı vakalarında hastalık ve parazit çalışmaları yaparken kabuğun-krutun kaldırılması esnasındaki çivi arazı olarak isimlendirdiği bulguyu tespit etmiştir. Literatüre hakimiyeti sayesinde bu bulgunun o zamana kadar yayın konusu yapılmadığını fark etmiş ve milletlerarası münakaşalardan sonra onun klasik bilgiler içine girmesini sağlamıştır[64,65,66,67,68]. "Behçet çivi arazı"nın Behçet Hastalığı ile birlikte

uluslararası literatürde bir Türk hekimin adının kullanıldığı iki terimden biri oluşu bağlamında bu süreci biraz daha ayrıntılı olarak gözden geçirmek uygun olacaktır.

Birinci Dünya savaşı sırasında Edirne Hastanesinde gördüğü 146 layşmanyoz vakası üzerinde çalışmalarını yürütürken tespit ettiği çivi arazını 1916'daki senelik raporunda askeri sıhhiye müfettişliğine bildirmiştir. Savaştan sonra Türk Cildiye Cemiyeti Nisan 1921 celsesinde raporunu tebliğ olarak sunmuş, sunuşunda yerel ve bölgesel olan bu müşahedelerin Türkçe olarak yayımladığını da belirtmiştir [69].

Türk dermatologların Hulusi Behçet'in çalışmalarıyla hakkında bilgi sahibi olduğu bu bulgunun uluslararası literatüre mal oluşu bir sonraki aşamada gerçekleşmiştir. Hulusi Behçet Sağlık bakanlığının isteği üzerine layşmanya ile ilgili geniş literatür taraması yapmış ve ne güncel yayınlarda ne de klasik bilgi içinde bu bulguya rastlamamıştır. Kendisinden önce ihmal edildiğini düşündüğü bu arazla ilgili olarak I. Uluslararası Akdeniz Hıfzıssıhha Kongresi'nde (Marsilya 20-23 Eylül 1932) bir tebliğ[64] sunmuş, bu tebliğin lehinde de aleyhinde de bir yayın çıkmamıştır.

Çalışmanın bir kez de Fransız Cildiye Cemiyeti'nin Ocak 1934 toplantısında tebliğ edilip bülteninde (***Bulletin de Dermatologie Et de Syphylology No 1 Janvier-1934-page 97***) yayımlanmıştır. Bu yayından hemen sonra, Mart 1934 bülteninde Cezayir'den Prof Montpellier tarafından yazılan bir yazıda[67] bu bulgunun eskiden beri en azından Cezayir'de bilindiği ve kendisi tarafından Memalik-i Harre Hastalıkları Cemiyeti'nin 11 Mart 1933 tarihli oturumunda sunulduğu belirtilmiştir.

Montpellier bu bulgunun kıymetinin kendisi ve diğer yazarlar tarafından bilindiğini ve adlandırılmasında "***signe de la herse*** (tapan belirtisi)" veya "***signe de Montpellier*** (***Montpellier*** belirtisi)" terimlerinin kullanıldığını öne sürmüştür. Hulusi Behçet buna yazdığı[68] cevap yazısında yirmi yıl evvel 1916'da tespit etmiş olduğu ve daha önceden ihmal edilmiş bulunan bu arazın neşriyatla onaylandığını görmekten dolayı müteşekkir olduğunu belirtmiştir. Tespit ettiği bu arazın Marsilya'da yaptığı tebligattan[64] sonra dermatoloji literatürüne girdiğini ve klasik bilgiler arasında yerini bulduğunu vurgulamıştır

Benzer bir yazışma Alman otoritelerle de olmuştur. Ancak Almanlar bu konuyu önceden bildiklerini ve önemsemediklerini iddia etmemişlerdir. Hulusi Behçet'in Marsilya kongresindeki sunuma ait bulgular Fransızca ve Almanca yayımladıktan sonra (***Zu den Mittellungen über Leismaniosen auf dem internatinalen Hygiene-kongress der***

Mittelmeerländer in Marselle. Derm. Woch. 933 – Bd. 96 No 24) Prof Mayer'den aldığı, tezin ekleri arasında yer verilen,10 Ağustos 1934 tarihli mektupta, bahsedilen bulgunun o zamana kadar gözden kaçırılmış, tıp yazınında yer almamış olması hayretle ve esefle karşılanmaktadır[69]. Prof Mayer mektubunda Hulusi Behçet'e çalışmaları ve katkıları dolayısıyla teşekkür etmiştir.

Dönemin önde gelen deri hastalıkları uzmanlarından Dr Rober Abimelek, Hulusi Behçet'in çivi belirtisi tanımını şöyle nakleder: "*Önce bir nodül ortaya çıkar. Bu nodül ülserleşirse üzerinde bir krut gelişir. Bu krut altına sıkı bir şekilde yapışık olup, kaldırılması güçtür. Kaldırıldığı zaman aynen diskoid lupus eritematosusta olduğu gibi kruta dik olarak çıkan veya kopan, her biri yaklaşık olarak 2 mm çapında çivi şeklinde uzantılar görünür. Çivi belirtisi klinik tablonun patognomonik bulgularıdır ve histolojik tabloya da yansır.*" Bu dönemde deri layşmanyozunda Kyrle ve Reeenstierna histolojik çalışmalar yapmışlarsa da, Hulusi Behçet'in ısrarla üzerinde durduğu çivi belirtisinden bahsetmemişlerdir[83].

Hulusi Behçet deri layşmanyozunun tedavisi bağlamında bir tür elektrokoterizasyon olan diyatermi tedavisini başarıyla uygulamıştır. Bu uygulama Annales *Dermatologie Paris*'de (1923) çıkan "*Le traitement des boutons d'Orient par Diathermie* (Şark Çıbanlarının Diyatermi ile Tedavisi)" başlıklı yayınıyla uluslararası literatüre girmiştir. Yunanistan'da, İtalya'da, Fransa'da ve daha birçok ülkede bu tedavi yönteminin diğerlerine üstünlüğünün kabul edildiği bizzat Hulusi Behçet'in sonraki makalelerinden anlaşılmaktadır[13]. Diyatermiyle ilgili yazılarından birinde yer alan, bu tedaviyi uyguladığı bir kadın hastaya önce yöntem hakkında bilgi verdiği ve sonra uygulama için onay aldığı bilgisi tıp etiği açısından dikkate değerdir[27]. Günümüz tıp uygulamalarında yeri olan bu davranışın, paternalist geleneğin deontolojik yaklaşımlarının geçerli olduğu 1920'ler Türkiye'sinde yazılmış bir risalede yer alması Hulusi Behçet'in ileri görüşlülüğünün ve hekimlik uygulamalarında hastayı merkeze alma eğiliminin işareti olarak değerlendirilebilir[27].

Hulusi Behçet toplum sağlığını yakından ilgilendiren layşmanya konusunda klinik ve bilimsel çalışmalar yürütmenin yanı sıra aşağıdaki yazıyı yazarak kitleleri bilgilendirmek de istemiştir[84].

Halep Çıbanı

Urfa, Ayintap gibi memleketimizin, Suriye hudutlarına yakın, cenup vilayetlerinde dolaşan bir insan, Diyarbekir, Kayseri, Talaş gibi diğer bazı mıntakalarda oturan, yerleşen bir kısım hâlk, işbu mahallerde bulunduklarının nişanesini, yüzlerinde, kaşları kenarlarında, burunlarında, bazıları dudakları civarında çenesinde veyahut ellerinde, beş paradan on kuruş hacmine kadar muhtelif eb'atta parlak düz bir sathın delik, deşik, girintili çıkıntılı izlerini taşırlar. Bilen köylüler, şehirliler, gören, uğraşan şahıslar derhal anlarlar ve farkederler ki bu nişanlı fertler Halep çıbanı denilen yıllık afete uğramıştır ve takriben bir sene müddetçe, bidayette kabarıklığa, muahharen cerahatlı, kanlı akıntılara, kabuklara tahammül etmiştir.

İşte Halep çıbanı namı verdiğimiz bu hastalık Türk Cumhuriyeti dahilinde daha bir çok köy, kasabalarımızda beledi olarak bulunur ve bir çok şikarını avlar ve aylarca, onları ezer ve üzer.

Bir, bazen beş, on hatta bazen daha fazla adetlere malik insanlara (edebiyatı tıbbiyede 250 e kadar sayılmıştır) rast gelinir. Bunlar, hayatlarında adeta bir kabahat işlemiş gibi, şuralarında buralarında birtakım damgaları hamildirler. Çıbanın zuhur ettiği kıllı olan bölgelerde bir daha kıl çıkmaz. Bu zaman nişan daha bariz daha mümeyyiz bir vasıftadır. Bu parlak izler, satıhlar, onların hayatlarının sonlarına kadar devam eder.

Bu maraza Halep çıbanı dendiği gibi, Bağdat, Nil, Salek, Yemen, Biskra ve yıl gibi isimleri de vardır

Daha sonraki yıllarda İstanbul'da da layşmanyoz, Hulusi Behçet'in deyimiyle Wright Çıbanı, vaka sayılarının artmıştır. Hastalığa uzun süreden beri kent dışına çıkmamışlarda da rastlanması, vektörün İstanbul'a gelmiş olduğunu şeklinde yorumlanmıştır. Hulusi Behçet Deri hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivinde yayımladığı, bu soruna dikkat çeken yazısında, hastalığın atlanmaması konusunda meslektaşlarını uyarmış; tanınamayan ve önemsenmeyen bu lezyonların hastalığın giderek daha da çok artmasına neden olduğu konusundaki endişesini onlarla paylaşmıştır. Aşağıda kısa bir alıntı yapılmış olan bu yazının sonunda, tıp fakültesi dermatoloji kliniğinin o zamana kadar yerli ve yabancı tıp yazınına bu konuda yaptığı katkıları gösteren bir yayın listesini de eklemiştir[85].

"Her ne şekilde olursa olsun, Anadolu hat boyunda rastlanacak birkaç ayı geçmiş kronik Furonculosis veya lokal ***Ulceratio*** *vak'alarında parazit arama, araştırmalarını, zaman geçmiş bulunsa da parazitlerin görülme müşkülleri önünde, veya ihtilât husule getirmiş bulunanlarda dahi, hastalığın meydana konması için mümkün her türlü vasıtlardan istifade etmek üzere kliniğimizin laboratuarı, her an hizmete âmadedir.*

Ufak bir tezkere ile Anadolu hat boyunda oturan muhterem Hekim arkadaşlarımızın göndereceksleri bütün vak'alar, ehemmiyetle tetkik, takip ve neticeleri kısa bir zamanda bildirileceğine emin olmalarını rica ederiz,"

Aradan geçen uzun yıllar ve araştırma tekniklerinin ilerlemesiyle, tıbbın her alanında olduğu gibi dermatoloji alanında da klinik bulguların önemsenmemesi gündeme gelmiş, her vesileyle ileri incelemelere başvurma alışkanlığı yerleşmiştir. Hulusi Behçet'in çivi arazı da bu dönüşümden payını alarak tarihin tozlu sayfaları arasına yerleşirken, hala layşmanyoz endemik bölgesi olan Çukurova'da bir grup bilim adamı bu bulgunun ortaya çıktığı farklı hastalıklar üzerinde karşılaştırmalı bir çalışma yaparak adeta Hulusi Behçet'e layşmanya çalışmaları için vefa borçlarını ödemişlerdir[86], Bu arada bulgu tanı kriteri olarak kullanılmamanın, dolayısıyla gündemden düşmenin ötesinde bir de isim değişikliğine uğramış, "tin-tack sign" adını almıştır.

2.2.1.2. Frengi

Hulusi Behçet'in özel ilgi duyduğu mesleki konular arasında frenginin yer almasının pek çok nedeni vardır. Hekimlik hayatının büyük bölümünde penisilin ya da herhangi bir antibiyotik tedavisi söz konusu değildir. O yıllarda ciddi bir halk sağlığı sorunu olan frengi, konjenital formu da göz önüne alındığında, kuşaktan kuşağa geçen, sosyal yapıyı derinden etkileyen felaket boyutunda bir tehlikedir. Bu vahim tablo tüm dünya için geçerlidir. Türkiye'de de mücadele için bir yandan resmi bir kurum olan Frengi Savaş Teşkilatı kurulmuş diğer yandan Deri ve Zührevi Hastalıklar Derneği bünyesinde gerçekleştirilen örgütlenme ile mücadelenin daha etkili ve kontrollü yapılması amaçlanmıştır. Hastalığın önemine binaen uzmanlık alanının adında da Hulusi Behçet'in dergisinin başlığında da "veneroloji" değil "frengi" sözcüğünün kullanılması söz konusudur. Frengi eğitimsel-bilimsel açıdan da önemli bir özelliğe sahip olup, farklı klinik tablolar oluşturması dolayısıyla, kendisi hakkında derinlemesine bilginin cilt hastalıklarına kapsamlı bir yaklaşıma tekabül etmesini sağlamaktadır.

Hulusi Behçet meslek hayatının ilk yıllarından itibaren sifiliz ile ilgilenmiş teşhisi tedavisi, doğumsal formu, serolojisi ve sosyal yönleri hakkında birçok uluslararası makale yayımlamıştır. Bugün bile başlangıcı konusunda fikir birliği olmayan frenginin,

kökeni ve geçirdiği devirler ile ilgili yazdığı makalede söze Voltaire'in *"Frengi sanayii nefise gibidir. Mucidinin kim olduğu belli değildir,"*[87] deyişi ile başlamış, özetle *"on beşinci asrın nihayetinde garbı dehşet içine sokan, ve bidayette fevkattabia bir sebebe atfedilen hastalık sirayet ve irsiyet yoluyla nakledilen hastalıklar grubuna dahil edilmiş, etkeni bulunmuş, birdenbire civa tedavisinde etkili bulunarak kullanılmaya başlanmış, 19. asırda diğer zührevi hastalıklardan ayrımı yapılmış, tedavi unsurlarına aşılama, serum tedavisi, arsenik ve bizmut enjeksiyonları eklenerek zenginleşmiştir,"* demiştir. Ancak amacın sadece hastayı iyi etmek olmadığı, taşıyıcının bu hastalık etkenini bulaştıramayacak hale getirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu fikirlerin faal bir propaganda ile tüm toplumlara iletilmesi tedavi yollarının herkesin ulaşabileceği bir hale getirilmesi ile bu afetin ortadan kaldırılabileceğini belirtmiştir.

20 Mart 1936 tarihli Cumhuriyet gazetesindeki bir haber[88] Tıp Fakültesi profesörlerinden Hulusi Behçet'in Frengi Tarihi başlıklı halkı bilgilendirmeye yönelik konferansı ile ilgilidir. Sağlık eğitiminde topluma yönelik eğitim toplantılarının öneminin bilincinde olan Hulusi Behçet, kitlelere konferanslarının yanı sıra dönemin kitle iletişimi alanındaki en etkili aracı olan radyoda yaptığı konuşmalarla da erişmiş; eğitim vermeye devam etmiştir.

Cumhuriyet döneminde hız kazanan frengi mücadelesi için 1925 yılında frengi komisyonu kurulur. Frengi Tedavi Talimatnamesi düzenlenir[89]. Hastane, dispanser ve tedavi evleri açılır. Bu mücadelede Hulusi Behçet'in emeği çok büyüktür. Düzenlediği kurslarla bu alanda çalışmak üzere yetmiş altı hekimi bizzat kendi kliniğinde yetiştirdiğini yazar[13]. Stajyerliğinde hocanın çalışma disiplinini yakından gözlemleyen Lütfü Tat 1942 sonunda sağlık bakanlığının frengi savaş tabibi yetiştirme programı çerçevesinde altı ay kurs görmek üzere Hulusi Behçet'in kliniğine gelmiştir [54].

Hulusi Behçet frengi eğitimini, tüm hekimlere hitap edebilecek tarzda yazdığı kitaplarla sürdürür. Kitabı tanıtan kısa bir yazı Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi'nde yer almıştır[90].

Kitabın Mart 1936 tarihli önsözü aşağıda yer almaktadır[91]:

Önsöz

Frengi intanı, başlı başına bir hastalık olarak tanındığı günden beri, klinik varlığı, gittikçe ehemmiyetini arttırmış, hekimliğin bütün şubelerini, kendisile alakadar edecek bir saha meydana çıkartmıştır.

Her kalıba giren, her hastalığı taklid eden, senelerce sinsi kalan, günün birinde en mühim uzuvlarımızın zedelenmesine, hayatımızın sakatlanmasına, nihayet yaşamımızın vakitsiz sona ermesine sebeb olabilen frengiden en büyük korkumuz, kuşaktan kuşağa geçmesidir ve nüfus üzerine tesiridir.

Frenginin erken teşhisi, frenginin anlaşılması, frengi savaşı, frengi korunması, şahsa, aileye, nihayet cemiyete bir hizmettir.

Yetişen genç hekimlerimizin frengi hakkında içmali bir fikir edinmeleri, pratisyen doktorlarımızın didinme hayatları içinde, icabında müracaat edecekleri bir melce bulabilmeleri için, Guraba Hastanesi Seririyatında verilen dersleri, kitab şeklinde çıkartıyorum.

Kitaba, gerek kliniğimizde tesadüf ettiğimiz vak'aların resimlerile beraber, mühim gördüğümüz bazı orijinallerin klişelerini Berlin'den Julius Springer'den; bir kısımlarını Doin-Paris'den; renkli atlasları, Lehmann-Münihden getirerek koydum. Bilhassa teşhisi tefriki bahislerinde, karışabilen diğer deri hastalıklarına aid resimleri ihmal etmedim, ve bu hususlarda tafsilat verdiğim gibi, ekseri talebe ve pratisyenlerimizin Fransızcaya ünsiyetlerini nazarı itibarı alarak tıbbi tabirlerin çoğunu

Fransızca yazdım. Kitabın nihayetine de, tabirlere aid, Türkçe, Fransızca, Almanca, ve Latince karşılıklarını bir kılavuz halinde ilave ettim.

Kitabın, genç talebelerimize, pratisyen hekimlerimize, mücadelede çalışan arkadaşlarıma ufak bir hizmette bulunabileceğimi sanıyorum.

Hulusi Behçet, "her cilt hastalığı başlı başına bir antite olabilir, ancak sifiliz bunların hepsini tek başına yapabilme gücündedir"[92] demiştir. Adeta bu sözünün gerçeğe uygunluğunu ispat edercesine, dermatoloji alanına bilinen bütün hastalık tablolarını frenginin taklit edici bulgularıyla karşılaştırmalı olarak irdelediğini "Klinikte ve Pratikte Frengi Teşhisi ve Benzeri Deri Hastalıkları" adlı eserini ortaya çıkarmıştır. Türk tıbbına 1940'ta kazandırdığı bu eser, okura tüm dermatolojik hastalıklar hakkındaki temel bilgilerin frengi ile ayırıcı tanının nasıl konulacağına vurgu yapılarak aktarıldığı monografik bir çalışmadır. Günümüzde güncelliğini yitirmiş yazım biçimine rağmen tıpta değerini ve gerçek anlamını hala içinde barındıran alanındaki tek örnektir[93]. Önsözü aşağıda yer almaktadır:

Önsöz

Hazırladığım bu kitabım, pratisyen hekimlerin ve hayat mücadelesine çıkan genç doktorlarımızın ve talebelerimizin rastladıkları herhangi cildi bir tezahürün frengi ile ilgili olup olmadıklarını anlamak için basit ve kolay yollardan nasıl hareket edeceklerini gösteren bir rehberdir.

Bu esası nazarı itibara alarak frengiyi taklid eden deri hastalıklarının dahil olduğu gruplar, nozolojik ve kısmen elemanlar üzerine tasnif edilerek yazılmıştır.

Asırlardan beri söndürülemeyen ve halen de yeni yeni aşılanmalara tesadüf edilen frenginin deri hastalıklarını ne kadar çok taklit ettiği malumdur. Bilhassa kuşaktan kuşağa geçerek bir takım hastalıkların menşei araştırmalarında frengiye rastlamamamızın, inkar edilemez bir hakikat olduğunu, her klinik itiraf eder.

İşte bu rehber, frengi cihetinden bütün karanlıkları muhtasar bir surette aydınlatacak, benzeri deri hastalıklarını ayıracak derecede işe yarar bir tarzda ve en yeni telakkileri ihtiva etmek üzere hazırlanmıştır.

Tıbbi tabirler hususunda eskiden kullandığımız ıstılahlardan mümkün olduğu kadar uzaklaşılmış ve milletler arasında istimal edilen Latinceleri yazılmış, kolaylık olmak üzere kitabın nihayetine bir de lehçe, ilave edilmiştir.

Kitabın atlas kısmına, gerek frengiye ve gerekse taklit ettikleri hastalıklara, bilhassa memleketimizde rastlanan deri tebeddüllerine ait numunevi resimler konmuştur.

Bu kitabımla, pratisyen hekimlerimize, frengi mücadelesinde çalışan arkadaşlarımıza ve talebelere frengi ve deri hastalıkları sahasında yardım edebileceğimi sanıyorum.

2.2.1.3. Üzerinde Çalışma Yaptığı Diğer Konular

Hulusi Behçet'in yayın listesi incelendiğinde kimi konuları defaatle ele almış olduğu görülmekte; bu durum bunlara yönelik özel mesleki-bilimsel ilgisi olduğu kanısını uyandırmaktadır. Bu özel ilgi konuları hakkında genel bir değerlendirme yaparak, bir kısmının dönemin hiçbir dermatolog tarafından ilgisiz kalınamayacak ciddi sağlık sorunları ve bunlara yönelik tedavi yaklaşımları olduğunu söyleyebiliriz. İkinci kısımda ise Hulusi Behçet'in karşısına ilginç bir vaka ya da bir vaka serisi halinde çıkan hastalıklar yer almaktadır. Mesleğini icra ederken rastladığı birbirinden farklı ilginç durumları inceleme ve yayın konusu yapma eğilimi; araştırmacılığını baştan seçtiği birkaç konuyla sınırlı tutmayıp meslek pratiğinin kılavuzluğunda farklı bilimsel serüvenlere atılma yaklaşımı Hulusi Behçet'in karakteristik bir özelliğidir.

Hulusi Behçet diyatermi ile tedaviyi deri layşmanyozlarının yanı sıra rinofimaların tedavisinde de kullanmıştır. Bu konuda bir öncü olması söz konusudur. Hulusi Behçet, rinofimalarda diyatermokoagülasyonun diğer tedavi yöntemlerine olan üstünlüğünü gösterdiği yayınlarının 1919 yılına ait olduğunu, aynı tedavi yönteminin

üstünlüğünün klasik kitaplara geçişinin ise ancak 1936 Stuttgard Kongresi'nden sonra olduğunu belirtmiştir[13].

1930'lu yıllarda incir dermatitleri üzerinde durmaya başlamış, yıllarca ham incir dermatiti üzerinde çalışarak ve yazı yazarak bu dermatozun Balkanlar, Fransa ve nihayet Amerika'da tanınmasını sağlamıştır[13]. İstanbul'da ilkbahar ve yaz aylarında incir ve incir yapraklarına temas eden şahıslarda, sonbaharda ise incir ürünleri ile ilgilenen şahıslarda ortaya çıkan birbirinden farklı iki klinik tabloyu yıllarca gözlemiştir. Birçok klinik tabloyla karışabileceği için ayırıcı tanıda dikkate alınması gereken bu hastalık hakkında 1933 yılında Pratik Doktor adlı dergide bir makale yayımlamıştır. Daha sonra çeşitli olguları dermatoloji derneği toplantılarında sunmuş[94] ve en sonunda da Fransız Dermatoloji Derneği Bülteninde (1933; 40: 787-792) ***Dermatite de Figue et Figuier*** (İncir ve İncir Ağacı Dermatitleri) başlığıyla yayımlanmıştır

İncir dermatitleri üzerinde gözlemle başlayan çalışma, doğal ışık ve yapay ışıkla hazırlanan deney ortamlarında sürdürülen ekip çalışmalarıyla devam etmiştir. Mültidisipliner çalışma yaklaşımının öncüsü olarak nitelenebilecek düzende bir araya gelen grup, hazırlanan deneysel düzeneklerde elde edilen bilgileri bütünleştirerek rapor etmiştir. Çalışma iki yıl sürmüş olup sonuçları iki ayrı makale halinde yayımlanmıştır[60,61].

Hulusi Behçet'in mikoloji alanında da dikkate değer çalışmaları vardır. Avuç içlerinde dishidrosisi andıran, ekzema benzeri değişiklikler yapan, yüzeysel yerleşen aktinomisetlerin varlığını kültür yaparak ispatlamış, bu mikolojik çalışmalar, Paris *Cryptogami* Enstitüsü ve Peşte Dermatoloji *Cryptogami* laboratuarları tarafından onaylanmıştır[13].

Hulusi Behçet ilgilendiği bir diğer konu olan juvenil akantozis nigrikans ile ilgili çalışmalarını yürütürken hastalığın seks steroidleri ile bağlantısını tespit ederek kendi deyimiyle "Juvenil akantozis probleminde yeni bir çığır açılmasına yardımcı olmuştur"[13].

Behçet-Hodara ikilisinin ortak orijinal çalışmalarının sayısı yirmiyi aşkındır. Her biri özgün olan çalışmalarından biri; akıntılı deri tüberkülozunu (*tuberculosis colliquativa*) taklit eden ancak aspergillus fumigarusdan ileri gelen bir vakanın tespiti yurt içi ve yurt dışında geniş ilgi uyandırmıştır. Sonraki yıllarda Hulusi Behçet aynı etkenin üretildiği klinik durumları tanımlamıştır[13].

2.2.2. Uzmanlık Derneği ve Dergisi Çalışmaları

Hulusi Behçet uzmanlık alanının başarılı bir temsilcisi olmanın ötesinde camiaya liderlik etme gibi bir rolü de üstlenmiştir. Bu bağlamda bir yandan sürekli eğitim alanında aktivite göstermiş diğer yandan dermatologlar arası sosyal ilişkilerin canlı tutulmasına katkı sağlamıştır. İki kez kurulan uzmanlık derneğinin her iki seferde kurucu üyeleri arasında yer alması ve yönetim kademelerinde bulunması; 14 yıl boyunca ağırlıklı olarak kişisel gayretiyle ulusal ölçekteki tek dermatoloji ve veneroloji dergisini yayımlaması Hulusi Behçet'in üzerinde önemle durulması gereken özellikleridir.

2.2.2.1. Ulusal Uzmanlık Derneği

Hulusi Behçet tıbbın kurumsal öğelerinin öneminin bilinciyle mesleki dernek faaliyetlerinin hep içinde olmuştur. 1919'da "Emraz-ı Cildiye ve Efrenciye Cemiyeti" adı ile kurulan ilk cildiye derneğinin kurucuları arasındadır. Dernek 1920 yılında Türkçe ve Fransızca yayınlanan "Emraz-ı Cildiye ve Efrenciye" dergisini de çıkarmıştır[19,20,21]. Cemiyet beş yıl faaliyet gösterdikten sonra geçici olarak faaliyetine ara vermiştir.

Dermatoloji-veneroloji alanında uzmanlık derneğinin yeniden kuruluşu, bir başka değerlendirmeyle yeni bir derneğin kuruluşu İstanbul'da, 14 Kasım 1930 tarihinde "Deri ve Zührevi Hastalıklar Derneği" adıyla gerçekleşmiştir[95]. Derneğin nizamnamesinde yer alan kurucu üyeleri alfabe sırası ile aşağıdaki gibidir:

Dr Hüseyinzade Ali[8,19,96,97,98], Dr Ali Rıza[9,19,99], Dr Celal Rasim, Dr Celal Tevfik, Dr Cevat Kerim, Dr Fahri, Dr Feyzi, Dr Hasan Reşat[10,19,100,101], Dr Hasan, Dr

[8] Dr Hüseyinzade Ali (1864-1940), tıp alanında olduğu kadar sosyal bilim alanında özellikle felsefede önemli eserler vermiştir. Mekteb-i Tıbbiye-i şahaneden mezun olunca Düring Paşa'nın maiyetindeki emraz-ı cildiye ve efrenciye kliniğinde mütehassıs muavinliğine atanmış, 1900 yılında ise Celal Muhtar'ın yanında müderris muavinliğine başlamış, Balkan Savaşı, I. Dünya Savaşında kesintiye uğrayan görevi üniversite reformuna kadar devam etmiştir.

[9] Dr Ali Rıza, Celal Muhtar Bey'in yanında ihtisasını tamamlamıştır. Şam Türk Tıbbiyesindeki hocalığı sırasında yazdığı İlm-ü Emraz-ı Cildiye kitabı ve Halep çıbanı ile ilgili çalışmalarıyla yurdumuzda dermatoloji alanında ilerlemeye önemli derecede katkı yapan hocalardandır. Sosyal alandaki çabaları,

Hulusi Behçet, Dr İzzet Kamil, Dr Karakoç, Dr Naci, Dr Nuri Osman[11,102,103], Dr Orfanidis, Dr Ömer Abdurrahman, Dr Rüştü, Dr Talat, Dr Viktor Hodara[12,104].

Cemiyetin çalışmalarını ve o yılların çalışma program ve yöntemlerini yansıtması açısından önemli bulunan, kongre başkanı Hulusi Behçet Beyin 1934 yılı kongresinin açış konuşmasında[105] derneğin çalışmalarının yurt içinde olduğu kadar yurt dışında da takdirle karşılandığını, adeta bir "teşhir mektebi" gibi çalıştığını belirtmiştir. Fahri başkanları Talat Bey başta olmak üzere emeği geçenleri hürmetle anmış, sunum ve bildirilerin *Dermatologische Wochenechrift*'de yayımlandığını, *Annales des maladies vénériennes*'de de yayımlanmaya başlanacağını ekleyerek sözlerini bir müjde ile aşağıda verildiği gibi tamamlamıştır.

> *Saygılı rüfekama acizane bir hizmette bulunmak üzere, bir de gazete çıkartmağa teşebbüs ettik. Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği arşivi namını verdiğimiz bu risalede, cemiyetimizin mufassal proseverballerini, original mesaiyi, teşhir edeceğimiz vakaların hulasalarını Fransızca veya Almanca yazacağız.*
>
> *Bu suretle memleketimizde deri ve frengi hekimliği sahasında ilmî mevcudiyetler gösteren yüksek rüfekamızın ellerinde, birer organ bulunmuş olacaktır. Yine bu gazetemiz vasıtasile içtimaî, sıhhî, ahlaki propagandamızı idare ve idame edeceğiz.*
>
> *Cemiyetimize hiçbir bar teşkil etmeyecek olan bu mecmua, cemiyetimizin aynı zamanda vasıtai neşri olabilecektir.*
>
> *Binaberin bütün arkadaşlarımın himmet ve zatî çalışmaya meyl ve incizapları, cemiyetimizi ilerletecektir. Buna kat'iyyen eminim.*
>
> *Hepinizin kalbî samimî tercümanınız gibi telakki ettiğim ülkümüz, arzumuz, emelimiz, aşağı satırla hulasa edilebilir zannındayım.*

çeşitli dernek ve cemiyetlerdeki aktiviteleri "Reşadiye Halk Kitabı" adlı eseriyle halkbilime katkıları önemlidir.

[10] Hasan Reşat Sığındım (1884-1971), dört yıl Almanya'da ve bir süre Fransa'da çalıştıktan sonra, 1913'de Şam Türk Tıbbiyesi'ne tayin olmuştur. Daha sonra Beyrut tıbbiyesi müdürlüğüne atanmıştır. Kendisi 1916 yılından sonra deri ve frengi şubesinde görev yapmıştır. Celal Muhtar yerine İstanbul Darül-fünun Tıp Fakültesinde yönetime getirilen Hasan Reşat bu görevini 1933 yılı üniversite reformuna kadar sürdürmüştür. Hasan Reşat, Hamburg'ta, Schilling ile ilk monositer lösemiyi tarif ederek tıp literatürüne dahil olmuştur. 1933 yılında Afgan Kralı Nadir Şah'ın daveti üzerine Afganistan'a giden Hasan Reşat Kabil'de Afgan Tıp Fakültesi'ni kurmuştur.

[11] Tıp Fakültesinden 1914'de mezun olan Dr Nuri Osman Eren, ihtisasını Gureba Hastanesi Cildiye ve Efrenciye Servisi'nde yapmış ve ihtisasını tamamlamak üzere, Paris'e giderek Saint - Louis Hastanesi'nde çalışmıştır. Yurda dönüşünde bir süre Samsun'da çalışmış ve 1933'de Haseki Hastanesi Cildiye Servisi şefliğine tayin olunmuştur.1936'da da Haydarpaşa Hastanesi Cildiye şefliğine atanan Dr Eren genç yaşta, 1941'de yedek subaylığını yaparken kalp infarktüsünden vefat etmiştir.

[12] Hulusi Behçet'in hocası ve çalışma arkadaşı Menahem Hodara'nın oğludur. Uzman hekim olarak bir dönem Türkiye'de çalıştıktan sonra yurtdışına yerleştiği bilinmektedir.

Çalışmak, uğraşmak, (Dermatologie) ilmini, beynelmilel sahada, memleketimiz namına bir varlık haline getirmek.

Hulusi Behçet'in müjdesini verdiği dergi, derneğin yayın organı olarak çıkartılamamıştır. Hulusi Behçet dergiyi tamamen kendi çabasıyla; içeriğini üreterek ve giderlerini karşılayarak, 14 yıl boyunca yayımlamayı başarmıştır. Onun ölümüyle yayın hayatı sona eren derginin yerine derneğin yeni bir dergi çıkartmaya başlaması ancak 1963 yılında olmuş, bu yayın birkaç kez ad değiştirerek günümüze kadar varlığını sürdürmüştür[13106,107].

Hulusi Behçet derneğin kurucusu, yöneticisi ve aktif üyesi olarak bilimsel ve toplumsal içeriğe sahip, ulusal ve uluslararası ölçekteki farklı faaliyetlerde ön planda yer almıştır.

Deri ve Zührevi Hastalıklar Cemiyeti tıbbi kimliğinin yanı sıra medikososyal açılımlara da yönelmiş, bünyesinde Zührevi Hastalıklardan Korunma Komitesi ile ona bağlı Sıhhi ve Ahlaki Propaganda Teşkilatı oluşturmuştur[108]. Bu komite gerek Kızılay, gerekse halkevleri ve diğer hayır kurumları tarafından getirilen zührevi hastalıklarla ilgili filmlerden ve konuyla piyeslerden faydalanarak zührevi hastalıklardan korunmak için okullarda belli bir program çerçevesinde konferanslar düzenlemiş, bu programın zenginleştirilmesi için diğer klinik dallardan ve aydın eğitimli kesimden de yardım alınmıştır. Komite uluslararası ölçekte frengi ve zührevi hastalıklardan korunma kuruluşlarıyla uyumlu ve bağlantılı olarak çalışmış, uluslararası ölçekte ahlaki tedbirler alınması yönünde çaba göstermiştir.

Dernekle bağlantılı olarak dönemin korkulu rüyası frengi ile mücadele için çalışan, statüsü ve var olduğu dönem hakkında ayrıntılı bilgi bulunamayan, İstanbul Türk Deri ve Frengi Kurumu'na ait 1934-1935 dönemi çalışma raporu aşağıda özetlenmiştir[108]:

Frenginin sosyal felaketlerinden ve diğer cinsel yolla bulaşan hastalıklardan gençleri ve aydınları korumak aynı zamanda sağlık bilgisi, ahlak bilgisi, cinsel bilgi vermek amacı ile düzenli bir program dahilinde planlanmıştır.

[13] Dergi 1992 yılında uluslararası standardı yakalayarak "*Excerpta Medica*"ya dahil edilmiş.1998'den itibaren kapak rengi ve formatı değişmiş, Deri ve Zührevi Hastalıklar Derneği denetiminde, "Türkderm" adını almış, yılda dört sayı olarak basım ve dağıtımı Galenos Yayıncılık tarafından yapılmaya başlanmıştır.

1. İstanbul belediyesi tiyatro salonunda Zehirli Kucak adlı oyunun, öncelikle üniversite öğrencileri ve aileleri ile memur ailelerine, ücretsiz olarak gösterimi sağlanmıştır.

2. (Kızılay'a ait) gençleri cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusunda eğitici filmin gösteriminin yanı sıra lise öğrencilerine konferanslar da verilmiştir. Yaklaşık beş bin öğrencinin bu konuda aydınlanması sağlanmıştır.

3. Reis (Hulusi Behçet) CHP İstanbul merkezi ile görüşerek bu konuda İstanbul halkevi başkanı ile temasa geçilmesini sağlamış halka yönelik cinsel yolla bulaşan hastalıklarla ilgili eğitim için halkın anlayabileceği dilde kurslar düzenlenmiş eğitici film gösterimi ile desteklenmiştir.

4. Aynı yıl radyo yayınları aracılığı ile yapılan eğitimler Prof Dr Hulusi Behçet tarafından yapılmış, "Frengi Neden Ayıp Addediliyor?" başlıklı bir konferans verilmiş, burada verilen bilgiler broşür halinde de dağıtılmıştır. Ayrıca bu konuda verilmiş çeşitli konferansların basılıp halka ulaştırılması için çaba sarf edilmiştir.

Deri ve Zührevi Hastalıklar Cemiyetinin 1934-1935 kongresinde Hulusi Behçet, Cemiyetin çalışmalarının uluslararası alanda takdir topladığından bahsetmiş, bunu dile getirdiği konuşmasında[109] ayrıca içtimai, sıhhi, ahlaki propagandalarla cemiyet olarak uğraşacaklarını da eklemiş ve konuşmasını, "*Fennî, sıhhî, ahlaki üzerimize aldığımız vazifeyi başarmak için çalışmak, uğraşmak, didinmek ve halen kazanılan beynelmilel teveccühü katiyen kaybetmemek, bilakis takviye etmek, bu meyanda ilmi taharrilerle Türk dermatolojisinin milletler arasında mevkiini yükseltmek en büyük hedefimiz olduğunu arzederek sözü Katibi umumi Cevat Kerim*[14] *Beye bırakıyorum,"* diyerek bitirmiştir[110].

Aynı yıllarda Hulusi Behçet'in uluslararası kongrelerde tanışıp fikir alışverişinde bulunmaktan öte dostluk ilişkileri de geliştirdiği bir grup bilim adamı Türk Deri ve Zührevi Hastalıklar Cemiyetine fahri üye olarak seçilmişlerdir[111]:

[14] Cevat Kerim İncedayı (1894-1971), İstanbul Darülfununu Tıp Fakültesi askeri kısmını 1918'de bitirmiştir. Birinci Dünya Savaşı devam ettiği için Denizli Menzil ve İzmir karantina hastanelerinde çalıştıktan sonra Gülhane Tatbikat Mektebinde Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniğinde staj yapmıştır. Savaş sonrası Prof Dr Hasan Reşat Sığındım ve Prof Dr Hüseyinzade Ali Turan'ın yanında ihtisasını tamamlamıştır. 1928 yılında atandığı Haseki Hastanesi Deri Hastalıkları ve Frengi Servisi şefliği görevini 1933'e kadar sürdürmüştür. Bu arada Viyana'da dermatoloji klinikleri tekamül kurslarına devam ederek üç yıl çalışmıştır.

Paris'ten Prof Jeanselme, Prof Gougerot, Dr Darier, Dr Sabouraud, Dr Ravaut; Bonn'dan Prof Erich Hoffman; Hamburg'dan Prof Mulzer; Leipzig'den Prof JH Rille; Köln'den Prof Meirowsky; Breslau'dan Prof Yadassohn; Atina'dan Prof G. Photinos; Sofya'dan Prof Beron; Bükreş 'ten Prof Herxheimer ve Prof Nicolau.

Hulusi Behçet bu seçilmiş hekim grubundan Sabouraud, Ravaut ve Beron'un ölümü ardından yazdığı nekrolojiler[112,113,114] Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi'nde yayımlanmıştır.

İstanbul Türk Deri ve Frengi kurumunun 7 Nisan 1935 toplantısında Prof Hulusi Behçet, Prof Braun'ın[15,5] virüsler hakkında vereceği konferansın dermatolojiyi olağanüstü derecede ilgilendireceğini belirterek sözü ona bırakmış, Braun fahri üyeliğe seçildiği için söze teşekkürle başlamış, söz konusu konferans daha sonra Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi'nde yayımlanmıştır.

Uluslararası Dermatoloji Cemiyeti genel sekreterliğinin Türk Dermatoloji Cemiyeti başkanlığına gönderdiği mektubun cemiyet üyelerini uluslararası dermatoloji ligine davet niteliğini taşımakta oluşu, cemiyetin dünya ölçeğinde kabul gördüğünün işareti olarak kabul edilebilir[115].

2.2.2.2. Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi

"Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi" adlı dergi 1934–1947 yılları arasında Türkiye'de dermatoloji alanının tek yayın organı görevini sürdürmüş, Hulusi Behçet'in ölümü üzerine yayından kalkmıştır. 1934 Ocak ayında yayın hayatına giren dergi, sahibi ve başmuharriri Hulusi Behçet ile yazı işleri müdürü Cevat Kerim İncedayı'nın ortak imzalı önsözü ile yayın hayatına başlamıştır [116]:

Başlangıç ve İlk Sözümüz

Memleketimizde,(Dermatologie ve Syphiligraphie)şubesi ihmal edilmiş bir halde bulunduğuna şüphe yoktur. Bu noksanlık, anaevi olarak geçmiş senelerin mirasıdır. Lakaydimiz, her nazara çarpacak derecededir. Diğer

[15] Prof Dr med Hugo Braun ilticadan önce Franfurt-Main Üniversitesi Hijyen Enstitüsünde profesör ve bölüm şefi, 1933 ten itibaren İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde Mikrobiyoloji Enstitüsü profesörü ve direktörüdür. Mikrobiyoloji ve Salgınlar Bilgisi Ders Kitabı ve çok sayıda makale yazmıştır. 1938'den itibaren İÜ Tıp Fakültesi Mecmuası, 1947'den itibaren Mikrobiyoloji Dergisi'ne öncülük etmiştir. 1950'de Alman tüberküloz araştırma kurumunun profesör ve enstitü direktörü olmak üzere Münih'e çağrılmış, 1957'de emekliye ayrılmıştır

milletler dev adımlarla yürürlerken, biz, fenni çalışmaktan ziyade, şubemizi küçülten dedikodularla vakit geçirdik. Uğraşmağa mecbur olduğumuz hastalıklar, haricen görülen tegayyürler olmasından, herkes az çok benimsedi.

Dermatoloji denildikte, (Oxyde de Zinc) pomatası, frengi konuşuldukta, civa ve (Iodure) kelimeleri ile karşılandı. İdare edenlerimiz, ciddi mesai, hakiki tevaggul, samimi rabıtadan uzak olarak, haricin şarlatanlarını, mutetabbiplerini işe karıştırdı. Bu suretle maalesef, şubemiz tababetin en geri ve en kıymetsiz, en hafif bir kısmı telakki edildi.

Halbuki ekseri cilt hastalıkları, dahili uzuv teşevvüşlerinin bir makesi haricisidir. Diğer şubelerle pek sıkı rabıtadadır. Bu sebepten dermatoloji sahasında, dahili cümleler rahatsızlıklarını mucip hastalıklar hakkında umumi malumat sahibi olmak, bir marazın menşe ve akıbetini tayin için şimibiyoloji, biyoloji, histoloji ve hematoloji ile uğraşmak bir vazife, tedavi hususunda da en modern ışıklardan istifade etmek bir borçtur.

Frengi ise beşeriyete musallat olan dertlerin en mühimi olduğuna, bütün dünya kanaat getirmiştir. Şekli zahiri cihetinden mayubiyetler, zamanla kayboluyor. Bu frengi tarihi ile sabit, ve okumakla anlaşılır. Fakat nesli akıbetleri, dahili uzuvlarda yaptığı maddi ve kısmi harabiyetleri, dahili ifraz guddeleri vazifelerinde gösterdiği tenakusleri derin, ve o nisbette fecaatle doludur.

Frenginin kıymet ve ehemmiyeti, diğer hastalıklardan çok mühimdir. Geçmiş bir frenginin mevcudiyetini anlamak, şahısta husule getirdiği maddi tahribatı ölçmek lüzumu karşısında, esaslı malumat sahibi olmak izdirari mutlaktır. Bu sebepten içtimai bir felaket olan frengi ile mübarezede, ilmi ve fenni çalışma ihtiyacı, müspet bir hakikat halini almıştır. Milletler bütün fenni teçhizleri ile frengi tehlikesine karşı ittihat etmişlerdir. Bizde, rubu asırdan beri harabiyetlerine, yakinen şahit olduğumuz bu musibetin fenalıklarını tahdit etmek, mazarratlarını kısmak, nesli, ailevi, facialarını durdurmak mecburiyetindeyiz.

İşte frengi meselesinde olduğu kadar Dermatoloji sahasında da eskiden kalan sakim zihniyeti ortadan kaldırmak, hakiki bir ilim şubesi olduğunu göstermek için, elimizden geldiği kadar çalışacağız. Pek saygılı ve pek yüksek Sıhhat Vekilimiz Profesör Doktor Refik Beyefendi hazretleri, mübarezede pek mühim esasın, mücadele unsuru yetiştirilmesi olduğunu senelerce evvel fiiliyatı ile bizlere rehber oldular. İlmi, bihakkın takdir eden bu idareye layık olabilmek için, frengi hakkında en yeni telakkileri ortaya koyacağız. Bu hastalığa karşı sıhhi, ahlaki içtimai terbiyeye hadim yazılar yazacağız.

Hayatın çalışmadan ibaret bulunduğu kaziyesine teb'an uğraşacağız, didineceğiz. Her halde şubemizin yükselmesine çabalayacağız. Bizden sonraki neslin, daha ilerleteceğine kanaatimiz kavidir."

Bilimsel süreli bir yayının hayata geçmesi, yurt genelinde hem akademik hem de idari çevrede sevinçle karşılanmış, bu coşkuyu paylaşan hükümet erkânı, yerli ve

yabancı meslektaşları için Hulusi Behçet Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivinde bir teşekkür metni yayımlamakta gecikmemiştir[117].

Döneminin bilimsel çalışmaları ile ortaya konulan bilgi birikimi, tercümeler ve derlemeler biçiminde, söz konusu dergide yayımlanmıştır. Yapılacak uluslararası toplantıların programları aktarılmış, toplantı gerçekleştikten sonra gözlemciler aracılığıyla bilimsel içerik okuyuculara tefrika halinde ulaştırılmıştır. Dünya Dermatoloji ve Veneroloji camiasından haberler düzenli verilmiş, dermatoloji camiasındaki kayıpların ardından nekrolojiler yayımlanmış; teşriki mesaisi olanlara ait yazıları bizzat Hulusi Behçet kaleme almış, diğerleri ise orijinal makalelerden tercüme edilmiştir.

Deri hastalıkları ve Frengi Kliği Arşivi'nde 1935'de Fransız Milli Zührevi Hastalıklarla Mücadele "*Ligue*"inin propaganda, araştırma incelemeye ait çalışma raporu yayımlanmıştır[118]. Yazarı Hulusi Behçet'in yakın çalışma arkadaşı Henri Gougerot'dur[16,119]. Raporda 1934 yılında yapılan çalışmaların özeti verilmiştir. Hayvan deneyleri, deneysel frengiler, ilaç denemeleri, yeni bir tip ateş tedavisi hakkında açıklamalar yer almıştır.

Aynı yıl dokuzuncusu Budapeşte'de (13-21 Eylül 1935) yapılacak olan Uluslararası Dermatoloji ve Sifiligrafi Kongresine ait geçici program arşivde yayımlanmış[120], giriş cümleleri dönemin gerginliğini belirtmesi açısından önemli bulunup aşağıda aktarılmıştır:

> *"Bütün dünya üzerindeki ekonomik müşkülat, cilt hekimlerinin beynelmilel münasebetlerine büyük bir engel teşkil etmektedir. İlim ve irfan merkezlerinde evvelce her sene büyük kolaylıklarla ve çok semeredar bir şekilde yapılan toplantılar bugün çeşitli güçlüklerle karşılaşmaktadırlar."*

Aynı sayıda Türk Deri ve Frengi Kurumu'nun Kasım-Aralık 1934, Ocak 1935 toplantılarına ait vaka sunumlarına yer verilmiş, Alman Cildiye Cemiyeti bir sonraki

---

[16] Henri Gougerot (1881-1955), 1908'de Paris Üniversitesinden tıp doktoru olarak mezun olmuş, 1910'da tıp fakültesinde "*professor agrégé*" olarak çalışmıştır. Birinci dünya savaşında Fransız ordusundaki hizmeti nedeniyle "*Croix de Guerre*" ile ödüllendirilmiş. 1928'de Paris'e dermatoloji ve sifiloloji kürsüsüne tayin edilmiş, St Louis hastanesine başhekim olmuş, ölümüne kadar bu görevde kalmıştır.

1909'da ilk kez "hemisporozis" i tanımlamış, de Beurmann ile beraber 1912'de sporotrikozisi betimlemiş, dermatolojinin farklı alanları ile ilgili çok sayıda, sarkoidozis, lupus ve kütanöz papillomatozu da içeren konuları üzerine yazılar yazmıştır. 1936'da İngiliz Dermatoloji Derneğinin onursal yabancı üyesi seçilmiştir.

Gougerot " *Archives dermato-syphiligraphiques de la clinique de l'hôpital Saint-Louis*" in yayımcısıdır. Ferdinand-Jean Darier (1856-1938) ve Raymond Jacques Adrien Sabouraud (1864-1938) ile beraber 1936'da 8 cilt olarak yayımlanan "*Nouvelle Pratique Dermatologique*" in metinlerini düzenlemiştir. 2500'ü aşkın yayımlanmış yazısı vardır.

toplantısının 1937 ilkbaharında Stuttgart' ta yapılacağı duyurulmuş, Avrupa' da çeşitli hastanelerde olan terfi ve tayinlere ayrıntılı yer verilmiş, kıdemli hocaların bulundukları şehirler ve girdikleri yaşlar belirtilmiştir[121].

Antiyotiklerin kullanımından önce hastalıkların tedavisinde faydalı olduğu düşünülen piretoterapi[17][122,123] (ateş tedavisi) konusunda Hulusi Behçet'in tereddütleri vardır. O dönem için kullanımda olan, yumuşak şankr etkeninden hazırlanan injeksiyonluk ampüllerle yapılan tedavilerle ilgili bir yazısında bu konudaki şüphelerini dile getirir[124]. Yazının sonunda, katılamadığı ve bir yıl önce düzenlenen piretoterapi ile ilgili toplantının sunumları elde edilecek olursa arşivde yayımlanabileceklerini belirtir.

Klasik kitaplarda yer almayan yeni yayınlara ulaşmanın o dönem için en geçerli ve kolay yolu da gerçekten bu yöntemle olmuş ve arşivin çeşitli sayılarında farklı kongrelere ait yayınlara sıklıkla rastlanmıştır. Ancak dergide daha sonraki sayılarda bununla ilgili bir kayda rastlanmamıştır. Hulusi Behçet'e 26 Kasım 1936 tarihli, Paris'ten gelen mektup ABD New York Kolombiya Üniversitesi'nde 29-31 Mart 1937'de I. Uluslararası Piretoterapi Kongresinin yapılacağını duyurur. Hulusi Behçet'ten kongre için bir Türk komitesi oluşturulmasına delalet etmesini, riyaseti altındaki böyle bir komitenin Türk tıp mecmualarında bu konu üzerinde neşriyat ile çalışılmasını arzu ettiklerini bildirmişlerdir. Daha sonraki sayılarda I. Uluslararası Piretoterapi (Ateş Tedavisi) Kongresi'nde yapılmış tebliğler Dr Saim Suner'in çevirisiyle tefrika edilmeye başlanır[125].

Yıllar geçmekte ulusal uzmanlık derneğinin geleneksel hafta sonu toplantıları devam etmekte ve bu toplantıların yansımaları Hulusi Behçet'in dergisinde yer bulmaktadır. 6 Mart 1943 tarihine tesadüf eden Cumartesi günü yapılan Cilt ve Zührevi Hastalıklar Cemiyeti toplantısında cemiyetin 1919'da kuruluşundan beri üyesi olan Hüseyinzade Ali, Nuri Osman, Hazım ve İzzet Kamil Beylerin kaybedilişinin ardından, Prof Hasan Reşat ve Prof Ali Rıza Atasoy tarafından sunumlar yapılmıştır. Toplantı olağan vaka takdimlerinden sonra sona ermiştir.

[17] Ateş tedavisinin öncülüğünü Avusturya'lı nöropsikiatrist Julius Wagner von Jauregg (1857-1940) yapmış; dementia paralitikalı, sinir sistemi ve beyin tutulumu ile üçüncü ve son devir olan sifilizli hastalara malarya parazitinin inokülasyonu ile oluşturduğu malarya ve yüksek ateş ile amansız hastalığın gidişini durdurmuştur.

Derginin daha sonraki sayılarında Hulusi Behçet'in Hüseyinzade Ali ve Nuri Osman için yazdığı nekrolojiler yayımlanmıştır[96,103]. Nuri Osman Eren hakkındaki dokunaklı yazıdan sonra merhumun ahir ömründe dergiye ilettiği son çalışmalar da aynı sayıda yer almıştır.

2.2.3. Uluslararası Kongre Katılımları, Münferit Temaslar, Onur Üyelikleri

Hulusi Behçet kitle iletişim araçlarının günümüzle karşılaştırılamayacak ölçüde az olduğu yıllarda yeni bilgi ve bulgulara erişebilmenin yolunun uluslararası kongrelere düzenli katılmak olduğunun ayırtına varmıştır. 1926-1936 yılları arasında Avrupa'da düzenlenen kongrelere sadece izleyici olarak değil bildiriler de sunarak katılmış, böylece evrensel bilim ortamına entegre olmuştur.

Hulusi Behçet yurt dışındaki meslektaşları ile her fırsatta bir araya gelmeye çalışmış, bilimsel toplantılar dışında seyahatleri esnasında ulaşabildiği yabancı dostlarını çalıştıkları hastanelerde, özel muayenehanelerinde hatta evlerinde ziyaret ederek beraberliği daha sıcak ortamlara taşımış, yakın dostluk düzeyine çıkarmayı başarmıştır.

Yabancı bilim adamlarının çalışmalarını, deneyimlerini ve bilim ortamını yakından gözlemiş, kendi tecrübe ve bilgisini de onlarla paylaşarak, bilimin tek başına çalışarak değil, üretilen bilginin harmanlanması ile zenginleştiğini göstermiştir. Eksiği olduğunu düşündüğü konularda yazışarak yardımlarını isteyecek kadar yakın bilgi alışverişi ortamı oluşmasını sağlamıştır. Avrupa'da çeşitli meslek örgütlerinden fahri üyelikler almasının ve bilimsel dergilerin tahrir heyetine seçilmesinin yolunu, bu çalışkan, üretken, paylaşımcı kişiliği yol açmıştır.

2.2.3.1. Uluslararası Kongre Katılımları

Araştırmaya, yazmaya, tartışmaya yönelik merakı Hulusi Behçet'in entelektüel özellikleridir. Mesleğinin ilk yıllarından başlayarak yurtdışına açılması ve uluslararası kongrelere özgün çalışmalarla katılması dikkate değerdir.

Hulusi Behçet, alanlara özgü kongre düzenleme geleneğinin henüz yerleşmediği cumhuriyetin ilk yıllarında gerçekleştirilen Milli Türk Tıp Kongrelerinden üçüncüsünde rapor halinde birer sunum yapmıştır. Ankara'da 17-19 Eylül 1929'da gerçekleşen kongrenin ana konuları Frengi, Kızıl, Kanser olarak belirlenmiştir. Söz konusu kongrede Hulusi Behçet'in sunduğu raporun başlığı "İrsi Frengi Kliniği"dir[13].

1930'da Kopenhag'da yapılan uluslararası dermatoloji kongresine davetli olarak katılmış bu kongre ile ilgili izlenimleri 22 Ağustos 1930 tarih 2260 sayılı Cumhuriyet gazetesinde röportaj olarak yayımlanmıştır[126]. Röportajı yapan kişi, gazete olarak Hulusi Behçet'in bilimsel çalışmaları ve tıp dünyasındaki tanınmışlığı ile bu uluslararası toplantıya özellikle ve şahsen davet edildiğini bildiklerini, çağdaş dünya ile bilimsel alanda tanışmaya ve özellikle tanıtıma verdikleri önem nedeniyle katıldığı kongre hakkında kendisinden bilgi almayı istediklerini belirtmiştir.

Hulusi Behçet 1913'den beri ilk kez toplanan uluslararası kongrenin deri ve frengi camiası için muazzam bir çalışma olduğunu, başlıca konuların ekzemanın kaynakları, nedenleri ve cinsleri; deri tüberkülozlarının tedavisi; frengide bağışıklık; mükerrer enfeksiyon ve süperenfeksiyon olduğunu ve çok miktarda serbest bildiri sunulduğunu belirtmiştir.

Almanya, Fransa, İtalya, İngiltere, Amerika, Avusturya'dan en tanınmış ve bilimsel alanda varlık göstermiş zevatının katıldığını, kongrenin altı gün sürdüğünü belirtmiştir. Birinci gün, beynelmilel emrazı cildiye ve efrenciye iştirak komitesinin seçildiğini, buna göre Fransız Darier, Alman Jadasson, İsviçreli Bloch, İngiliz Gray, Macar Wekam, İtalyan Truffi, Amerikalı Wille, Varşovalı Kryzssalavies'in bir sonraki toplantının nerede yapılacağı ve ne esas üzerine konuşulacağına karar vereceğini eklemiştir.

Aynı komitenin uluslararası çalışma bürosunda ne tarzda çalışılacağını tespit ve ilan ettiklerini belirtmiş, genel kanının bir sonraki kongrenin Londra'da toplanacağı yönünde olduğunu aktarmıştır. Katılımın birçok yönden faydalı olduğu toplantıyı dünya

tıbbının adeta bir sergisi olarak tanımlamıştır. Az ve öz katkılarıyla Bloch'un, Oppenheim'ın, Jadasshon'un, Darier'in; alimane sözleriyle Basch'ın, Gray'in, Sabouraud'nun, Hoffman'ın, Metchersky'nin deri hastalıklarının karanlık noktalarını aydınlatmak için adeta yarış halinde olduğunu belirtmiştir.

Düşman olmalarına rağmen Fransız, Alman, İtalyan, Avusturyalı hekimlerin karşılıklı davranışlarının, tartışmalarının, ciddi, nezih ve kibar olduğunu söylemiş, Alman, Danimarkalı, Fransız ve İngilizlerin topladığı ender vakaların teşhirinin kongreyi büyük bir okul haline çevirdiğini, elli yıllık deneyimi olan bir uzman hekimin kolay karşılaşamayacağı zengin çeşitlilikte vakaları gördüklerini belirtmiştir.

Kongreye 42 ulusun katıldığını, Balkanlardan hayli bilinen zevatın orada olduğunu, kendisinin de çok sayıda şahsiyetle tanışıp, hastalıklar hakkında fikir alışverişinde bulunduğunu dile getirmiştir. Sonuç olarak uluslararası komiteye destek olmak üzere bu konuda bir Balkan birliği oluşturmak için Balkan müderrisleri ile toplandıklarını, her yıl ayrı bir başkentte toplanarak yapacakları bilimsel çalışmalarla dünya tıbbına katkı sağlayacaklarına inandıklarını bu konuda hazırlayacağı raporu başbakanlığa sunacağını da eklemiştir.

Böylece 1912-1930 arasında harbi umumi nedeniyle dağılan uluslararası bilimsel ortam 1930 Kopenhag kongresi ile tekrar oluşturulmuştur. Ancak 1936 sonrasında, Avrupa'daki siyasi gerginlik ortamının bilimsel toplantıların gerçekleşmesini engelleyecek hale gelmesi ve ardından çıkan İkinci Dünya Savaşı ile 1947'ye kadar Avrupa dahilinde ve dünya ölçeğinde bir araya gelebilme fırsatı oluşamamıştır.

Hulusi Behçet'in katılmış olduğu uluslararası kongreler, kendi arşivinde yer alan 1942 tarihli bir belgeden, orijinal adlarıyla aktarılmıştır[13]:

(1) *Troisième congrès des dermatologistes et syphiligraphes de langue française, Bruxelles 25- 27 Juillet 1926, Anvers 28 Juillet 1926* (Fransızca konuşan dermatolog ve sifiligrafların üçüncü kongresi).

(2) *IV. Congrès des dermatologistes et et syphiligraphes de langue française, Paris 25- 27 Juillet 1929* (Fransızca konuşan dermatolog ve sifiligrafların dördüncü kongresi).

(3) *VIII. Congrès Internationales des Dermatologies et Syphiligraphies, Kopenhague 5- 9 Août 1930* (Uluslararası Dermatoloji ve Sifiligrafi Kongresi).

(4) *Centenaire d'Alfred Fournier Conférence Internationale de défense sociale contre la Syphilis, Paris 9-12 Mai 1932* (Sifilize karşı sosyal defans kongresi).

(5) *Hygiène Méditerranéenne, I. Congrès Internationale, Marseille 20-25 Septembre 1932* (I. Uluslararası Akdeniz Hijyen Kongresi). Hulusi Behçet bu kongrede "*Communication faite sur leishmanioses cutanées* " başlıklı bir bildiri de sunmuştur.

(6) *VII. Congrès des dermatologistes et syphiligraphes de langue française, Lyon 19-21 Juillet 1934* (Fransızca konuşan dermatolog ve sifiligrafların yedinci kongresi).

(7) *Congressus Dermatologorum Internationalis, Budapestini 13-21 Septembre 1935* (Uluslararası Dermatoloji Kongresi). Hulusi Behçet bu kongrede *"A propos de boutons de Wright* (Wright Çıbanları Hakkında)" başlıklı bir sunum yapmıştır.

(8) *Unio Internationalis contra cancerum, II. Congrès Internationales de lutte scientifique et sociale contra le cancer Bruxelles Septembre 1936* (Kansere karşı uluslararası birliğin kanserle bilimsel ve sosyal savaşımının II. Kongresi)

1935'de Budapeşte'de toplanan Uluslararası Dermatoloji Kongresi'nde "Dermatolojinin Asri Tedris Komitesi"ne seçilen Hulusi Behçet Türkiye'deki dermatoloji eğitiminin yöntemlerini özetlemiş, komite üyeleri yaptıkları sunumlar ve fikir alışverişinden sonra aşağıdaki kararları almışlardır[127]:

1. Cilt ve zührevi hastalıklar tedrisatı iki sömestr müddetle haftada dört saat, imkân bulunmadığı takdirde, bir sömestr müddetle beş saat ders ile birlikte iki saat hazırlayıcı-propedötik tedris tarzında olmalıdır. Poliklinik direktörleri hükümet tarafından iltizam edilmiş bulunmalıdır.

2. Mütehassıs sıfatı ile çalışmaya ancak üç sene müddetle ya bir üniversite veyahut büyük bir hastane kliniğinde (en az olarak bir senesi üniversite kliniğinde geçirilmiş olmak şartı ile) çalışmış bulunan bir hekim izinli olmalıdır. Hıfzısıhha idaresi bu tedrisi tasdik etmiş olmalı, ihtilaf vukuunda ise adli mahkemelerden karar alınmalıdır.

3. Pratisyen doktorların bilgilerini tamamlamak için her sene büyük üniversitelerde tekâmül dersleri tertip edilmesi temenni olunur.

2.2.3.2. Bilimsel Ziyaretleri ve Ziyaretçileri

Tüm ileri ulusların bir araya geldiği Kopenhag kongresi, Hulusi Behçet'in tıbbi bilgisini-görgüsünü arttırması ve akademik çevresini genişletmesi açısından önemlidir. Hulusi Behçet bu kongrenin ertesinde yurda dönmeden önce Avrupa'da bir dizi ziyaret yapmıştır. Diğer yandan farklı ülkelerden birçok dermatologun da Hulusi Behçet'i ziyaret etmesi; onu çalışma ortamında görmesi ve ondan bilgi alması söz konusu olmuştur.

Fransız dermatolojisinin önemli ismi Hulusi Behçet'in yakın çalışma arkadaşı Gougerot'un Türkiye seyahati sonrası *"Türkiye'de son seyahatim esnasında müteaddit ilmi müesseseler ve en mükemmel cilt ve sifiligrafi mesaisi görülen ve teşkilatları çok iyi olan cildiye hastaneleri ziyaret ettim"* diye başlayan yazısında[128]. Hulusi Behçet'in çok iyi tetkik edilmiş hasta koleksiyonundan bahsetmiş ve bu kayıtları Fransız Emrazı Cildiye ve Efrenciye cemiyetinde sunulmak üzere talep ettiğini belirtmiştir.

Yukarıdaki ifadeler Hulusi Behçet'in üniversite reformu öncesi Gureba Hastanesi döneminde yaptığı çalışmalarla da uluslararası ölçekte takdir gördüğünü, gıpta ile bakıp izlediği bilim adamlarından hiç de geri kalmadığını ortaya çıkaran geri bildirimleri içinde barındırmaktadır.

Profesör Paul Linser[18,129,130] 1934 yılında İstanbul' u ziyareti esnasında tıp fakültesi dermatoloji kliniğini ziyaret etmiş, kliniğin çalışmalarını, özellikle kemik frengisi koleksiyonlarını büyük takdirle karşılamış; Türk Tıp Cemiyeti'nde "Dermatolojide Serum Tedavisi" , " Frengide Karışık Cıva-Salvarsan Şırınga Tedavisinin Esas Hatları", "Dahili Verit (Venöz) Şırıngalarla Devval (Varis) Tedavisinin Esas Hatları" başlıklı konferanslar vermiştir[131].

Aynı yıllar genç cumhuriyetin bulaşıcı hastalıklarla savaşımda epeyce yol aldığı ve olumlu sonuçların alınmaya başladığı yıllardır. Linser özellikle Türkiye'nin uzun ve zorlu savaş yıllarından sonra sağlık alanında yapılan özverili çalışmalar sonucunda

[18] Ord Prof Dr Paul Linser (1871-1963), Almanya'da Aalen'de doğmuştur. Dermatolojiyi Tübingen Üniversitesinde bağımsız bir birim haline getirmiş, bu birim kısa sürede ülkenin örnek kliniği olarak anılmıştır. Ancak Linser 1935'de muhalif duruma düşmüş ve istifa ederek, çok sevdiği öğrencilerinden ve kliniğinden ayrılmak zorunda kalmıştır. Bilgi ve bilimi insanlığın hizmetine sunmuş, hekimlik uygulamalarında tüm bilgi ve becerilerini gösterebilmiş, insan ilişkileri oldukça iyi, öğrencilerine ise oldukça yakın ve problemlerini çözen bir öğretim üyesi olmuş, son yıllarına kadar, çalışma ve üretme ruhunu kaybetmemiştir.

gelinen seviyenin karamsar bir tablo olmayıp yüz güldürücü olduğunu, özellikle frengi ile savaştaki başarının ileri bir ülkedekinden daha düşük olmadığını belirtmektedir. Tüm bunları Almanya'ya (Tübingen) dönüşünde yazdığı *"Asrî Türkiye ve tababet"* başlıklı mektubunda anlatmış ve şaşkınlığını *"... ve bu mükemmel muvaffakiyetin aşağı yukarı 10 sene zarfında ve tecrübe görmüş hekimlerin küçük adedine rağmen elde edilmesi, şayani hayretti"* diyerek dile getirmiştir[132].

Aynı yıl Lyon Üniversitesi dermatoloji profesörlerinden Favre[19] da dermatoloji kliniğini ziyaretinde, kemik frengisi koleksiyonunu ve layşmanya ile ilgili çalışmaları ilgiyle incelemiş, takdirle karşılamıştır[133].

Bu ziyaret izlenimlerini dikkate alarak, klinik tıp çalışmalarının Türk bilim tarihinin hem en önemli hem de en üretken bölümlerinden birini oluşturduğu düşüncesine ulaşmak olanaklıdır[134].

Hulusi Behçet, her fırsatta dermatoloji alanında memleketimize katkılarını dile getirdiği Prof Ernest von Düring'in izini sürer, ulaşabilmesi ancak Düring'in 75. yaş günü ve meslekte 50. yılı dolayısıyla *Dermatologische Wochenechrift*'de yayımlanan yazı sayesinde olur. Dergi kanalıyla makalenin sahibine ulaşır, edindiği adrese yazar ve Düring'den mektuba cevap gelmekte gecikmez[46].

> *Delbanco'ya yolladığınız iltifatkâr mektubu aldım. Kastamoni'de, bana refaket eden Doktor Behçet bey sizmisiniz? (Henüz doğmuştum. 1889). Gerek benim ve gerekse ailem için pek mes'udane geçirilmiş eyyamın tahatturu, şimdi bir hayal gibi geliyor. Bundan altı sene mukaddem, kısa bir hastalıktan sonra, beni terk ve hayata veda eden refikam, ve gerekse benim için Anadolu, ikinci bir vatan teşkil ettiğini söylersem, hiç mübaleğa etmediğime inanınız. Tıbbî olmaktan ziyade, içtimaî ve Pedagojile iştigalat, beni, o güzel memleketten uzaklaştırmaya sevk etti. (okunmamıştır) felsefe Profesörlüğüne tayin olunmuştum.*
>
> *Eğer Türkiye'de, o zamana kadar bazı vakayı tahaddüs etmeseydi, (Abdülhamit devrine ait istibdattan bahs etmek istiyor) bir çok dostlarım bulunan, ve benim için pek sevimli olan bu memleketi, hiçbir vakit terk etmiyecektim. Bunun içindir ki, mektubunuzu, hakikaten büyük bir heyecanla okudum, ve bir fotograf göndermek talebinizi memnuniyetle kabul ettim.*

[19] Maurice Favre (1876-1954), Fransız hekim ve dermatologdur. İsviçre'de doğmuştur. Daha sonra Lyon'a giderek Renault'nun ve Gailleton'un öğrencisi olmuştur. Renault'dan histopatoloji tekniklerini Gailleton'dan ise dermatolojiyi öğrenmiştir. Her iki alanda da profesör unvanı olup kendi adı ile anılan Lenfo granuloma venereumu tanımlamıştır. Fransa'da viral bir hastalığın histopatolojisini tanımlayan, lenfomaların sınıflandırılmasını öneren ilk birkaç kişiden biridir.

Fotografım dün alınmıştır. Bir şartım var: o da; gazetenizin bir nüshasını bana göndermenizdir.

Yeni harflerle yazılan Türkçe makalelerinizi okumaklığım kolay olacakır. (memleketimize hizmet için gelen ecnebilerin hiç birine nasip olmamış bir derecede Türkçe öğrenmiştir). Tanıdık rüfekaya, ve size en samimi selamlarımı gönderiyorum. Hürmetlerim beraberdir. En son sözüm: memleketinizi ne kadar çok severim.

Hulusi Behçet, Düring'in hala her fırsatta mübalağalı rakamlar vererek Türkiye'deki yıllar önceki frengi tablosunu bugünmüş gibi anlatmasını içine sindirememiştir. Söz konusu yazılara mukabele etmiştir (Hulusi Behçet. *Der kampf gegen die Syphilis in der Türkie und die in einen halben Yahrhundert erzielten Erfolge. Dermatologische Woch 928. No 23 Bd 86*)[46].Gerek bu yazılar, gerekse Prof Linser'in yaptığı Türkiye ziyaretinde, özellikle bu konu üzerinde durularak Linser'in memleketine dönüşünde bu konuyu ele alıp Düring'le görüşmesi sağlanarak bu konu kapatılmıştır.

2.2.3.3. Ödülleri ve Onur Üyelikleri

Hulusi Behçet'in yabancı bilim adamları ile oluşturup geliştirdiği dostluklar kişiler arası olmakla sınırlı kalmamış, bir yandan ona çeşitli bilim çevrelerinden onursal, muhabir üyelik verilmesinin diğer yandan onun saygın dermatoloji dergilerinin tahrir heyetlerine seçilmesinin yolunu da açmıştır.

31 Mart 1931 tarihli "*Société Française de Prophylaxaie Sanitaire et Morale*" antetli, başkan Prof Dr Henri Gougerot imzalı mektupta, Dr Hulusi Behçet'in yukarıda orijinal adı geçen, "Fransa Sağlığı ve Ahlakı Koruma Cemiyeti"nin büyük kongresinde cemiyetin onursal üyesi seçildiği bildirilmiştir.

Hulusi Behçet 1933 yılında da Atina Üniversitesi Deri ve Frengi Komitesi fahri üyeliğine seçilmiştir[135]. Bu seçimde Balkan kökenli bilim adamlarının bir birlik oluşturmak yönündeki çabalarına olan desteğinin, bilimsel alandaki katkılarının ve Kopenhag kongresi sonrası gelişen mesleki yakınlaşmaların rol oynadığı düşünülebilir.

Hulusi Behçet 1935'de Budapeşte kongresinde mikozlar konusundaki çalışmaları nedeniyle ödüllendirilmiştir. Avuç içlerinde dishidrosisi andıran ekzema benzeri değişiklikler yapan yüzeysel yerleşimli aktinomiçeslerin varlığını kültürlerle tespit

etmiştir. Söz konusu etkenlerin varlığı Paris ve Peşte laboratuarlarınca da onaylanmış, Hulusi Behçet 1935 uluslararası dermatoloji kongresi komitesince diploma ve madalya ile taltif edilmiştir[13]. Halen torununun kişisel arşivinde bulunan diplomanın fotokopisi tezin ekleri arasında yer almaktadır.

1935 yılında Hulusi Behçet, Macar Dermatoloji cemiyeti muhabir üyeliğine seçilmiş, *Dermatologische Wochenechrift* mecmuası tahrir heyetine de dahil edilmiştir[136]. 25 Kasım1937 tarihli, Avusturya Dermatoloji Cemiyeti antetli mektupta ise Dr Hulusi Behçet'in Avusturya Dermatoloji Cemiyetine muhabir aza olarak seçildiği yazılıdır[137].

Prof Dr Hulusi Behçet 1 Ocak 1939'dan itibaren *Dermatologische Zeitschrift*'in devamı olarak *Dermatologica* (*International Journal of Dermatology*) adıyla yayımlanacak derginin yayın kuruluna da seçilmiştir[138]. Aynı dergide, deri hastalıkları ile ilişkili metabolizma ve endokrin, vitamin konularında yapılacak yayınlar için İstanbul Tıp Fakültesi Dermatoloji Kliniğinden *Dr Berta Ottenstein*[20] da görevlendirilmiştir[5,48].

2.2.4. Eğitim Çalışmaları

Darülfünun'un lağvedilip Tıp Fakültesi'nin İstanbul Üniversitesi bünyesine yerleştirildiği dönemde yapılan radikal akademik kadro yenileme operasyonu çerçevesinde, Hulusi Behçet dermatoloji ve veneroloji profesörü olarak atanmış, çalışmalarını üniversite çatışı altında devam ettirmeye başlamıştır. Bu atamanın onun bilimsel kariyerinin başlangıcı olduğu söylemez; bilakis o zamana kadarki bilimsel başarıları Hulusi Behçet'in bu kadroya atanmasına yol açmıştır.

[20] 1931'de doçent payesine vasıl olan Bertha Otteinstein (1891-1956), Almanya'da ve hatta denilebilir ki bütün dünyada ilk kadın dermatoloji doçentidir. 1933 Mart ayında Nasyonal Sosyalist Hükümetin iş başına gelmesi ile çok sevdiği kliniğini terke mecbur kalan Otteinstein'in önce büyük hoca Nékam tarafından Budapeşte'ye davet edilmiş, buradan da Hulusi Behçet'in daveti üzerine yurdumuza gelmiştir. Türkiye'yi vatanı olarak kabul etmiş ve çok önemli çalışmalar yapmıştır. Klinikte yaptığı mesailer arasında en mühimleri Prof Dr Cevat Kerim İncedayı ile birlikte yaptıkları psoriasisde karbonhidrat, lipoid ve maden metabolizmaları tetkikleridir. Bu çalışmalardan alınan sonuçlar teşhis ve tedaviye esas prensipler halinde klasiklere kaydedilmiş bulunmaktadır. Ayrıca birlikte Türkçe ve Almanca olarak "Cilt hastalıklarında metabolizma bozuklukları ve diyet tedavisi" ismi altında bir kitap da neşretmeye de muvaffak olmuşlardır. 1948'de Prof olmuş, 1950'de ABD ye gitmiş, 1951'den itibaren Frieburg / Brsg Üniversitesi'nde yardımcı profesör olarak görevini sürdürmüş, 1956'da Amerika Birleşik Devletleri'nde bir kaza sonucu hayatını kaybetmiştir.

Hulusi Behçet, o döneme kadar sınırlı kaynaklar ve çok da uygun olmayan koşullar çerçevesinde ortaya koyduğu sayısı 140'ı aşan ve bakteriyolojiyi, parazitolojiyi, histopatolojiyi de kapsayan geniş bir yelpazeye yayılan çalışmalarıyla bilimsel rüştünü ispatlamış bulunmaktadır. Arkasında yoğun ve titiz çalışmalarla dolu 24 yıllık hekimlik hayatı bulunmaktadır. Üniversite kadrosuna geçmesi ona bilgi birikimi ve deneyimlerini kendi deyimiyle "suhuletle" öğrencilerine ve asistanlarına aktarma şansını vermiştir[19,20,21].

Üniversite reformuna başlarken "üniversitelerde birinci elden araştırma yapanları profesör görmek istiyorum", "ilim tercüme ile olmaz tetkik ile olur" diyen Atatürk[4], sanki Hulusi Behçet'i işaret etmiştir. Akademik yetersizliklerin aşikar olduğu aynı dönemde Atatürk, "Herhangi bir yabancı alim bizi bu uçurumdan kurtaramayacaktır. Düştüğümüz bu uçurumdan bizi kurtaracak, yine bu uçurumdan çıkıp yükselmesini bilenler olacaktır" diyerek, yabancı bilim adamlarının katkılarının kalıcı ve yeterli olamayacağını da öngörmüştür.

Reformla birlikte Türk akademik hayatında unvan kullanımında değişiklik olmuş, öğretim üyeleri profesör unvanını almışlar, bu çerçevede profesör titrini alan ilk grup öğretim üyelerinden biri de Hulusi Behçet'tir[15,16]. Üniversite reformuyla kadrosu yeniden düzenlenen İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Deri Hastalıkları Kliniği'nde Hulusi Behçet'in yardımcılığına Cevat Kerim İncedayı seçilmiştir. Cevat Kerim, *"Çeşitli çalışmalarında benim de daima irşatlarına mazhar olduğum bu büyük hekim"* olarak andığı[139] Hulusi Behçet ile onun ölümüne kadar aynı klinikte çalışmıştır. Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi'nin yazı işleri müdürlüğünü üstlenmiş ve Deri ve Zührevi Hastalıklar Cemiyeti genel sekreterlik görevini de yürütmüş; dolayısıyla tüm çalışmalarında Hulusi Behçet'in en yakınında olmuştur.

Hulusi Behçet uluslararası ölçekte başarıya ve adeta en gelişmiş merkezlerle yarışan akademik düzeye 1933 yılında Gureba Hastanesi'nin Tıp Fakültesine ayrılan bölümünün dar bir kısmında çalışılarak ulaşmıştır. Odası kliniğin içindeki laboratuara bitişik çekmece ve dolapları kitap dolu küçücük bir mekândır, sıklıkla kütüphanenin yetersizliğinden yakınmıştır. Hulusi Behçet ekibiyle beraber çağın gereklerine uygun bir bina içinde çalışamamanın eksikliğini daima hissetmiş, her fırsatta belirtmiş ve bunu değiştirmek için çok çabalamıştır. Buna rağmen on beş yıl boyunca tıp öğrencilerinin

eğitimi ve öğretimi, halk eğitimi, genç hekimlere verilen frengi kursları ve tüm akademik çalışmalar bu dar ve sıkışık ortamda gerçekleştirilmiştir[139].

1933 reformu ile İstanbul Üniversite Tıp Fakültesi öğretim üyeliğine atanan, Hulusi Behçet ile ortak bilimsel çalışma yürüten yabancı bilim adamlarından Ord Prof Oberndorfer[21,5,48,140], Ord Prof Braun, Ord Prof Dessauer[22,5,48] Türk Deri ve Zührevi Hastalıkları Cemiyeti fahri üyeliklerine ittifakla seçilmişlerdir[141]. Üniversite reformu programı çerçevesinde 1935 yılında Sağlık Bakanlığınca Ankara Numune Hastanesine davet edilen yabancı bilim adamları arasında dünyada, dermatoloji alanının seçkin isimlerinden Prof Dr Marchionini[23,5,48,142,143,144], de vardır.

Prof Dr Marchionini'yi Türk Dermatoloji camiasına tanıtan içtenlikli yazısında onun akademik kariyerinden ayrıntılı olarak bahsetmiş ve *"İlminin metaneti nisbetinde, ahlaken pek temiz bulunan bu arkadaşımızı, Ankara'daki vazifesinde tam bir muvaffakiyetle çalışmasını yürekten diler ve Türk dermatologları ile pek sıkı ve samimi tesanüd dahilinde yürüyeceğine emin bulunduğum muhterem meslekdaşımı tebrik ederim"* sözleri ile metni tamamlamıştır[145].

Çok geçmeden bu çabaların dermatoloji alanındaki yansımaları akademik düzeyin yükselmesi ve vaka toplantılarının Ankara' da başlaması ile kendini göstermiş, bu bilimsel buluşmayı coşku ile karşılayan Hulusi Behçet Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivinde aşağıdaki mesajı yayımlamıştır[146].

Ankara'da Dermatologlar toplantısı

---

[21] Prof Dr med Siegfried Oberndorfer (Münih 24.06.1876 - İstanbul 01.03.1944) Göçten önce Münih Üniversitesi'nde patoloji profesörü ve Münih Schwabing Hastanesi'nin patoloji bölümünün başkanı, 1934 ten itibaren İstanbul Üniversitesi'nde Genel ve Eksperimental Patoloji Enstitüsü direktörü, 1938'den sonra Kanser Araştırma Enstitüsünün başkanı olmuştur. İstanbul'da nadir bir Kalp-akciğer kanserinden ölmüştür.

[22] Friedrich Dessauer (1881-1963) 1922'den itibaren Frankfurt Üniversitesi Tıbbi Fizik Enstitüsü'nde profesör ve direktör, parlamento üyesi olup, 1933'de görevden alınmış ve bir süre tutuklu kalmıştır. 1934'de ailesi ile birlikte İstanbul'a yerleşmiş, kendine yardım etmek üzere Almanya'dan dermatolog Dr Erich Uhlman'ı, fizik alanında ise Kurt Lion'u ve teknik atölye personelini davet etmiştir. 1935 yılında İstanbul Üniversitesi'nde "Radyoloji ve Biofizik Enstitüsü"nü kurmuştur. 1937'de profesör ve fizik enstitüsü direktörü olarak Fribourg (İsviçre) Üniversitesi'ne çağrılmış, 1953'de Frankfurt Üniversitesi'ne geçmiştir.

[23] Prof Dr med Alfred Marchionini (Könegsberg12.01.1899 - Münih 06.04.1965) 1934'den sonra Freiburg Üniversitesi Deri Kliniğinde birinci asistan ve deri ve zührevi hastalıklar profesörü, 1945'den sonra Ankara'da yeni kurulan tıp fakültesinde dermatoloji profesörü olmuş, bilahare Hamburg Üniversitesi'ne çağrılmıştır. 1950'den itibaren Münih Üniversitesi'nde dermatoloji klinik ve polikliniği direktörü ve profesör olarak görev almış, orada iki dönem rektörlük yapmıştır.

Ankara'da çalışan kıymetli Dermatolog arkadaşlarımızın, her iki ayda bir defa olmak üzere ilmi uğraşmalarını, fenne ne derecelerde aşk ve alaka ile merbutiyetlerini gösteren toplantılarını takdirle karşılamamak mümkün değildir.

Memleketimizde, Dermatologie şubesinin ilerlemesine hiç şüphe yok pek büyük yardımları dokunacak bu birleşmelerdeki tebliğler, istifadeli konuşmalar, yurdumuzdaki mütehassıs arkadaşlarımız kadar, yabancı muhitteki Dermatologları da müstefid edecektir.

Çok esaslı ve pek ciddi çalışan Ankaralı Dermatolog refiklerimizi candan tebrik ve içtimalarının Arşivimizde neşredilmek üzere proseverballerini göndermelerine bilhassa teşekkürler ederiz.

2.2.5. Anekdotlar

Bu bölümde Hulusi Behçet'in dikkati ve kinik gözlem yeteneği ile ilgili, daha çok öğrencileri tarafından çeşitli ortamlarda dile getirilmiş birkaç anekdot ve onu yakından-uzaktan gözleme olanağı bulmuş kişilerin hakkında yapmış olduğu değerlendirmeler yer almaktadır.

Hulusi Behçet'in en dinamik ve en verimli yılları olan 1934-1936 döneminde, kliniğinde fahri asistan olan Eşref Sağlar, o dönemde aynı zamanda askeri tıbbiyede müzakerecilik ve gedikli sıhhiye okulunda öğretmenlik yapmaktadır. Anılarında bir kez ertelenmiş olan ihtisas sınavına mutlaka gecikmeden girmesi gerektiğini belirttiğinde Hulusi Behçet'in ateşli haliyle hasta yatağından kalkıp geldiğini anlatmıştır[62].

29-30 Kasım 1991'de Adana'da yapılan III. Ulusal Behçet Hastalığı Kongresinde Hulusi Behçet'in asistanı olmuş Prof Dr Lütfü Tat ve Prof Dr Faruk Nemlioğlu, onu anlatan birer konuşma yapmışlardır[54,55]. Her ikisi de "sıkıcı" biyografik bilgiler vermekten çok hocanın çalışma disiplini ve prensipleri ile ilgili yorum ve açıklamalarda bulunmuşlardır. Kongre kitabında yer alan konuşma metinlerinde dikkati çeken bir dizi ayrıntı aşağıda yer almaktadır.

Hulusi Behçet'in öğrencilerinin dikkatini çekecek kadar sıklıkla kullandığı adeta imzası gibi olan iki ifade vardır. Bunlardan "binaberin", "bununla beraber, bundan dolayı", "bir fikri icmaliniz olsun için" ise "kısa ve özet olarak veya ayrıntıya girmeden derli toplu söylenirse" anlamına gelmektedir.

Lütfü Tat tıp fakültesi öğrencisi olduğu yıllarda hocanın "Frengi Ders kitabı"nı yayımladığını, "Frengi ve Benzeri Deri hastalıkları" kitabı üzerinde de çalışmakta

olduğunu belirtir. Fakültede arabası olan birkaç hocadan biri olup yolu üzerinde sabahları otobüs beklemekte olan tıp öğrencilerini arabasına alması ilginç özelliklerinden biridir.

Lütfü Tat 1939-1940 öğretim yılının staj dönemleri olduğunu, o zamanki adıyla "Deri Hastalıkları ve Frengi" stajının on beş gününü Hulusi Behçet ile geçirdiklerini, gayretli ve hevesli öğrenciler ile yakınlaşan hoca ile dönemin önde gelen fotoğraf atölyelerinden foto Süreyya da hatıra fotoğrafı dahi çektirdiklerini anlatmıştır.

Stajyerliğinde Hulusi Behçet'in çalışma disiplinini yakından gözlemleyen Lütfü Tat, 1942 sonunda sağlık bakanlığının frengi savaş tabibi yetiştirme programı çerçevesinde altı ay kurs görmek üzere onun kliniğine gelmiştir. Mecburi hizmetini tamamladıktan sonra da ihtisas yapmak üzere Gureba Hastanesine tayin edilmiş, hocanın çok yakınında bulunmuştur. Bir dönem Hulusi Behçet'in muayenehanesinde de çalışmış, bu dönemde onun çalışma disiplinini, hekim-hasta ilişkilerindeki incelikli yaklaşımlarını yakından tanımıştır. Lütfü Tat hem öğrencilik hem de asistanlık döneminde Hulusi Behçet'in yanında ve yakınında görmek istediği sayılı kişilerden biri olmuştur.

Lütfü Tat, Hulusi Behçet'in ilginç kişilik özelliklerine yakından tanıklık etmiştir. Hocasının son derece dikkatli ve iyi bir gözlemci olduğunun işareti saydığı bir anısı, Hulusi Behçet'in henüz yazdığı bir metni görmemişken el yazısının okunamaz olduğunu belirtmesidir. Çevresindekileri hayrete düşürecek kadar keskin bir hafızası olduğunun delili ise Lütfü Tat'ın eşi Feriha Tat'ın fotoğrafını gördüğünde onun staj boyunca gelemeyip sadece sınavında bulunduğu hatırlaması hatta sınavda ona yönelttiği soruyu da söyleyebilmesidir.

Lütfü Tat'ın Hulusi Behçet ile ilk karşılaşması, tıp öğrencilerinin klinikle ilk tanışması olan propödetik derslerinde gerçekleşmiştir. Klinik gözlem ve dikkatli muayenenin öneminin ayırtına varmalarını isteyen hoca, boynunda lekeler olan bir hastayı, muayene etmelerini istemiştir. Ayırıcı tanı için düşüncelerini belirtmelerini istediğinde, o zamana kadar zihinleri sadece teorik bilgi ile dolan öğrenciler ilgili ilgisiz pigment yapan tüm nedenler sıralanmış, ancak hoca bir türlü ikna olmamıştır. Nihayet yanındaki personelden istediği alkollü pamukla lekeli bölgeyi silmiş, öğrenciler hayretle lekelerin kaybolduğunu ve kirden ibaret olduğunu görmüşler. Bu deneyimle, kliniğe henüz ayak basan tıbbiyeliler, yeterli bakı ve inceleme olmaksızın, sadece teorik

bilginin doğru tanıya götüremeyeceğini, değerine paha biçilmez bir tecrübe ile yaşayarak fark etmiştir.

Lütfü Tat, Hulusi Behçet'in özgüveninin yüksek, gördüğünü değerlendiren kıymetli bir bilim adamı olduğunu bir vaka öyküsüyle açıklamıştır. Dr Arif İsmet Çetingil, Dr Fahri Arel tarafından görülüp alınan Biyopsisi Prof Schwartz[24,5] tarafından sarkom olarak değerlendirilen bir hastayı Hulusi Behçet'e getirir. Hasta dönemin Amasya valisinin kızıdır. Hoca dikkatli bir muayene sonrasında sorunun kötü huylu bir hastalık değil derin mantar enfeksiyonu; sporotrikoz olma olasılığını yüksek bulmuş ve hastaya kliniğin pejmürde haline katlanabilirse yatarak takip olmasını önermiştir.

Ailenin de onayı alınarak kliniğe yatırılan hastaya o dönem için tek ilaç olan potasyum iyodür 1,5 gramdan başlanıp 35 grama kadar çıkılınca hastanın yarası küçülmeye başlamıştır. Bu oldukça yüz güldürücüdür. Ancak bu aşamada yara tekrar büyümeye ve kötüleşmeye başlayıp önceki tanıya dönülmek üzere iken, sağlık durumu nedeniyle klinikten ayrı olan ve hastayı bir süredir göremeyen Hulusi Behçet tekrar devreye girmiştir. Lezyona bakar bakmaz ilacı hazırlayan eczane ile temas kurulup ilaçtaki iyot miktarının soruşturulmasını istemiştir. Nitekim eczacının reçetelerdeki mutadın çok üzerindeki dozu kliniğe sormadan azalttığı anlaşılmış, kendisine bu konuda bilgi verilip tedavi edici dozlara çıkılınca, hasta iyileşmiş ve taburcu edilmiştir.

Lütfü Tat'ın frengi mücadele kursu gördüğü dönemde geçim sıkıntısı çektiğini bir vesileyle anlayan Hulusi Behçet, küçük bir kazanç sağlayabilmesi için bir hastaya evinde neosalvarsan enjeksiyonu[38] yapma görevini ona vermiştir. Gittiği hastanın bir hekime reva görülemeyecek davranışı karşısında üzüntü ve şaşkınlık yaşayarak onu tedavi etmeyi reddeden Lütfü Tat, nasıl karşılayacağını bilemese de ertesi gün başına gelenleri hocasına aktarmıştır. Hulusi Behçet, Lütfü Tat'ın hastanın tedavisini sürdürmeme kararını doğru bulmuş, maruz kaldığı duruma üzüldüğünü belirtmiş, onu

[24] Prof Dr med Philipp Schwartz (Werschetz-Macaristan 19.07.1894 - ABD 1977) 1927'den itibaren Frankfurt/Main Üniversitesi'nde genel patoloji ve patolojik anatomi profesörüdür. 1933'de Zürich'de "*Notgemeinschaft deutscher Wissenschaftler in Ausland* (Yurtdışındaki Alman Bilim Adamlarına Yardım Cemiyeti)"ni kurmuş ve yönetimini üzerine almış; bu kuruluş mülteci profesörlerin birçoğunun Türkiye'ye gelişine aracılık etmiş, Türk hükümetleri ile başarılı anlaşmalar yapmıştır. 1933 sonbaharından sonra İstanbul Üniversitesi'nde genel patoloji ve patolojik anatomi profesörü olarak görev almıştır. Patoloji Enstitüsünün direktörlüğünü yapmış, İstanbul Üniversitesi'nin organizasyonla ilgili kuruluş çalışmalarına katılmış, 1951'den sonra Frankfurt/Main İstanbul Üniversitesi'nde profesör olarak yeniden düzenleme çalışmalarına katılmış -izinli olarak- 1953'den itibaren Warren State Hospital, Pennsylvania da patolog olarak çalışmış ve 1933 sonrası bilimsel göçün dünya çapındaki etkisi üzerine de bir çalışma yapmıştır.

başka bir hastaya yönlendirmiştir. Bununla Lütfü Tat, hocanın, hekimlik onurunu kendisi kadar meslektaşları için de önemsediğini yaşayarak görmüştür.

Lütfü Tat 16 Ocak 1945'de Gureba Hastanesi'nde çalışmak üzere cildiye asistanlığına tayin edilmiştir. Çalışmasının üçüncü ayında hoca muayenehanesinde çalışıp çalışamayacağını sorunca derhal kabul etmiştir. Bununla maddi olduğu kadar hekimlik uygulamaları ve hekim hasta ilişkileri konusunda da istifadeleri olduğunu belirtmiştir. Hulusi Behçet o dönemde yalnız yaşamaktadır, evi ve muayenehanesi aynı yerdedir; Lütfü Tat bu durum nedeniyle hocasının birçok hususiyetlerine vakıf olmuştur.

Hulusi Behçet'in eşinden ayrılmış, yalnız yaşamakta olduğu yıllarda kızı da Amerikan kolejinde yatılı okumaktadır. Son derece mütevazı bir hayatı vardır. Yeme, içme, giyim, arkadaş seçme konusunda oldukça titiz ve çekingendir. Samimi olarak görüştüğü çok az kimse vardır. Gerçekte çevresinde cereyan eden olaylar da onu her geçen gün biraz daha kabuğuna çekilmeye zorlamıştır.

Hulusi Behçet son yıllarında kendini halsiz ve mecalsiz hissetmiş, meslektaşlarının durumuna bir teşhis koyamayıp kendisine nerdeyse "histerik" gözüyle bakmalarına çok üzülmüştür. Meslektaşlarının sağlığının yerinde olduğu yönündeki görüşüne katılmamış, kendi kendisini tedavi etmeye çalışmıştır. Lütfü Tat her akşam muayenehanede işler bitip ayrılma vakti geldiğinde hocasına B vitamini ve Myofort enjeksiyonu yapmıştır.

Ölümünün ani olacağını düşündüğü için vasiyetnamesini hazırlamış, mezarını yaptırmış ve öldüğünde yapılacak harcamalar için kendine yakın bulduğu bir kişiye bu işe yetecek kadar para çekme yetkisi bile vermiştir. Ancak söz konusu kişi kendisine duyulan yakınlığa ve gösterilen güvene layık olmadığını göstermiş; bir akşam vakti bankadaki parasının eksildiğini haber alıp çılgına dönen Hulusi Behçet, uykusuz geçen bir geceden sonra sabah notere giderek verdiği yetkiyi geri almıştır. Uzun süre bu olayın etkisinden kurtulamamıştır.

Hulusi Behçet'in teşhis konulamayan sağlık sorununun yanında bir diğer büyük üzüntüsü, tarif ettiği hastalığın dünyanın hemen hemen her yerinde kabul görmesine rağmen ülkemizde tıp çevreleri tarafından ciddiye alınmamasıdır.

Hulusi Behçet'in son yıllarında yaşadığı bir sorun da, hususi otomobilinin şoförünün içki kullandığı için maaşı yetmeyince her ayın ikinci yarısı uydurma bir

arızanın onarımı için kendisinden para istemesidir. Daha ciddi sorunlarının yanında önemsemediği bu durumu hoşgörü ile karşılamış, "tesadüfen" peş peşe gelen arızalara gülüp geçmiştir.

Lütfü Tat bir müddet çalışmak için Ankara'ya Prof Marchionini'nin yanına giderken diğer hocalardan görmediği anlayışı Hulusi Behçet'ten görmüştür. İstikbali için olumlu olacak bu gidişi iyi niyetle karşılayan hocası, uğurlarken ona bir resmini de hediye etmiştir.

Hulusi Behçet İstanbul Üniversitesi'nin açılışında verdiği dersin el yazısı metnini asistanlığı döneminde "bu da sende kalsın" diyerek Lütfü Tat'a vermiş; Lütfü Tat da onunla ilgili anılarını aktardığı konuşmasını bu metnin sonundaki çalışmanın önemiyle ilgili paragraftan yaptığı alıntıyla sona erdirmiştir.

Son asistanlarından olan Prof Dr Faruk Nemlioğlu[55], öğrenciliğinde gerek teorik dersler gerekse staj süresince hocası Hulusi Behçet ile karşılaşamadığını, bunun ancak 1947 Ekim ayında Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniğine asistan olarak başvurduğunda mümkün olduğunu belirtmiştir. Dermatoloji Kliniği şimdiki Vakıf Gureba hastanesindedir. Hocanın odası laboratuarın içinde küçük bir odadır. Kliniğe başladıktan hemen birkaç gün sonra hoca onu laboratuarda görevlendirmiştir.

Faruk Nemlioğlu'nun gözlemlerine göre, odasında oturmayı hiç sevmeyen Hulusi Behçet hemen tüm laboratuar çalışmaları ile bizzat ilgilenmiş, hemen her gün uygulamaları izlemiş, hataları ise hiç üşenmeden göz önünde düzeltmiştir. O yıllarda sıklıkla karşılaşılan birinci devir frengide, şark çıbanında ve çeşitli mikozlarda, spiroket, layşmanya ve mantar tetkikleri yaparken son derece dikkatli ve titiz davranmıştır. Zayıf ve naif vücudundan hiç umulmayan bir enerji ile stajyer gruplara ayakta uzun konuşmalarla verdiği dersleri hayranlıkla takip ettiklerini aktarmıştır.

Hulusi Behçet dermatozları frengi ve benzeri deri hastalıkları çerçevesi içerisinde değerlendirmiş ve ayırıcı teşhis planını özenli ve ayrıntılı bir şekilde hazırlamayı benimsemiştir. Hasta başında disiplinli ve titiz olması, hemen hemen her vakada aynı hassasiyeti göstermesi çarpıcı özellikleridir. Servise girişiyle, kliniğin bütün elemanları adeta istim üzerinde durmuşlardır. Enteresan vakalar karşısında kitaplarını açıp uzun bir süre karıştıran ve bu esnada yanına yaklaşılmasını istemeyen Hulusi Behçet, sonuca vardığı zaman ise görülmeye değer bir neşe yaşamıştır. Kliniğe verdiği önem kadar

laboratuar çalışmalarına da önem vermiş ve ikisinin mecz edilerek çalışılmasını istemiş, ekibindekilere böyle yaptırmıştır.

Hulusi Behçet'in 1948 Mart ayına kadar bu tempoda çalışması, genç asistanı Faruk Nemlioğlu'nu dermatolojiye bağlamıştır. Bir yandan frengi, şark çıbanı, lepra, tüberküloz gibi sosyal problem teşkil eden vakalarla sık karşılaşılması, diğer yandan her gün kitapların açılarak literatür ışığında vakaların kritiğinin yapılması onun dermatoloji ve venerolojiyi giderek daha fazla sevmesine-benimsemesine yol açmıştır.

Faruk Nemlioğlu hocasının dış dünyada itibarının büyük olduğunu, Prof Dr Osman Yemni ile beraber katıldığı, 1967'de Münih'te yapılan XIII. Uluslararası Dermatoloji Kongresinde yaşayarak görmüştür. Dermatoloji alanının belli başlı isimleri bu ikiliye Hulusi Behçet'i tanıyıp tanımadıklarını sormuş, birinin son asistanı, diğerinin ise başasistanı olduğunu öğrendiklerinde gösterdikleri ilgi belirgin olarak artmıştır.

Prof Dr Suat Efe, anılarında Hulusi Behçet'ten aşağıdaki gibi söz etmektedir[147,148]:

> *"Prof Hulusi Behçet Bey'i öğrencilik yıllarımızda hiç görmedik. Kendisinin rahatsız ve raporlu olduğu söyleniyordu. Fakültenin 5. sınıfında iken Ord. Prof. Dr. Ph. Schwartz (1894- 1977) kendi kürsüsündeki dersaneye, Prof. Dr. Hasan Reşat Sığındım (1884-1971) ile birlikte Prof. Hulusi Behçet Bey'i getirerek bize tanıtmış ve "Bu büyük Türk bilginlerini tanımalısınız" demişti. Hulusi Behçet Bey zayıf, sağlıksız görünümlü, oldukça esmer, sessiz ve son derece mütevazı bir zattı."*

Tanınmış bir hekim ve müzik adamı olan Bülent Tarcan'ın Hulusi Behçet ile ilgili izlenimleri yaşam öyküsünü[149] anlatan kitapta *"Bir diğer büyük hocamız, klinik profesör Hulusi Behçet idi. Bulduğu "Behçet Sendromu" ile adını dünyaya tanıtmış olan bu çok değerli dermatologdan Gureba Hastanesinde deri hastalıkları dersleri gördük. Gayet dolgun ve alimane ders vermesine rağmen, kibarlığı nisbetinde haşin görünüşlü, hatta soğuk bir adamdı, etrafına kolay yaklaşılamayan tiplerdendi. Dermatoloji derslerine dahiliye kadar özenle çalışırdık, Dermatoloji stajımızı da 1936-1937 döneminde Hulusi Behçet'in Gureba'daki kliniğinde yaptık"* şeklinde yer almaktadır

Hulusi Behçet'in öğrencilerinden ve son dönem asistanlarından Tarık Ziya Kırbakan, Hulusi Behçet'in seyahatte olmadığı ve sağlık durumu elverdiği zamanlarda kliniğe geldiğini, işlerini yoluna koyduktan sonra ayrıldığını ifade etmiştir. Aktardığı bir diğer bilgi, Hulusi Behçet'in sağlığının iyice bozulduğu dönemlere rastlayan günlerden

birinde, Prof Schwartz'ın yaptığı bir otopsi seansı sırasında bir senkop geçirmiş olduğudur[57].

Hulusi Behçet'i gören ve gözlemleyen öğrencilerinden Dr Cafer Yıldıran[92], öğrenciliğinde, Hulusi Behçet'ten pek ders dinleyememiş, ancak hocanın katıldığı bir derste, öğrencilere, derinin elementer lezyonlarını sorup, istediği kalitede cevap alamayınca pek rahatsız olup, üzüldüğünü aktarmıştır. 1943-1946 yılları arasında üroloji kliniğinde asistan iken komşu klinik olan dermatoloji ile iç içe olduklarını ve çokça hastayı karşılıklı konsülte ettiklerini belirtmiştir. Cildiye kliniğinde uzun süre kalan ve yapılan hiçbir tedaviye cevap vermeyen iki hastanın Hulusi Behçet'in önerdiği basit uygulamalarla düzelmiş olması da aktardığı ilginç bilgiler arasındadır. Bu hastalardan birinde sadece steril bir iğne ile büllerin patlatılması; derisi adeta sürüngen derisi gibi kabuklarla dolu olan diğerinde ise sadece eksipiyan kullanımı, bir hafta içinde mucizevi bir şekilde iyileşme sağlamıştır. Diğer bir vaka öyküsünde ise maksillasında histopatolojik incelemede tümör özelliği göstermemeyen bir şişlik bulunan hasta hakkında Hulusi Behçet'in fikri alınmış; o da ilk bakışta sifiliz gomu teşhisi koymuş ve neosalvarsan[38] tedavisin başlanması gerektiğini söylemiştir. Hasta bir iki haftada normale dönmüştür.

Hulusi Behçet'le aynı dönem İstanbul Üniversitesi öğretim üyelerinden Ord Prof Dr Arif İsmet Çetingil, Hulusi Behçet'i anlatırken[51], *"Son derece çalışkan, kabiliyetli bir hekimdi. Daima elinde kolunda kitapla gezerdi. Nereye giderse gitsin, kokteyllerden sohbet toplantılarına kadar hep kitapları ona eşlik ederdi. Bir de, ne tür kitap olursa olsun, ister kalın ciltli değerli bir baskı, ister tek nüshası kalmış bir eser, içinde ilgilendiği bir bahis bulmuşsa o sayfayı yırtar, mutlaka yanına alırdı. çünkü onun aradığı ilimdi."* demektedir.

2.3. Paramedikal İlgi Alanları

Hulusi Behçet'in medikal ve paramedikal tüm yazılarında, çeviri ve derlemelerinde dikkati çeken bir diğer ortak özellik dil kullanımında ortaya koyduğu duyarlılıktır. Hulusi Behçet'in, klinik ve laboratuar çalışmalarının yanı sıra tıp tarihi ve özelde dermatoloji ve frengi tarihine eğilmesi, bu konuda makaleler yazmış olması,

bağlı olduğu bilim dalının sadece yaşanan dönemi ile değil geçmişi ile de var olması gerektiği şeklindeki kanaatine işaret etmektedir. Tıp tarihine katkı sağlayan bir diğer ilgi alanı ise yerli ve yabancı çalışma arkadaşlarının ardından yazdığı nekrolojilerdir. Hulusi Behçet'in paramedikal açılımlarına ayrılan bu alt bölümde, sırayla anılan üç yönü söz konusu edilecektir.

2.3.1. Dil Duyarlılığı

Hulusi Behçet, küçük yaşta gördüğü esaslı temel eğitim sayesinde, yaşayan dillerden Almanca'yı ve Fransızca'yı, ölü dillerden Latince'yi hakkıyla öğrenmiştir. İlk eğitim yıllarını geçirdiği yerin anadili olması itibariyle Arapça da biliyor olması muhtemeldir. Yurtdışı yayınlarının çoğu Almanca ve Fransızca, biri İngilizce'dir.

Hulusi Behçet'in tez çalışması çerçevesinde erişilen en eski metni olan 1926 tarihli risalesinde kullandığı dil ile 1930'lu ve 1940'lı yıllarda yazdığı makalelerdeki dil karşılaştırıldığında, ağır bir Osmanlıca'dan giderek uzaklaşıp ifadesini sadeleştirdiği görülmektedir. Bu yöneliş, o yıllarda izlenen resmi dil politikasına paraleldir.

Dil konusundaki bu tutumu, kendini tıp eğitimi alanında da göstermiş, yeni ve düzenli bir terminoloji arayışına girmiş, bu alanda dilin doğru ve yerinde kullanımını sağlamanın ve eski alışkanlıklar yerine belli prensipler içinde davranmanın zorunlu olduğunu dile getirmiştir[150].

Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi'nde Hulusi Behçet'in tıbbi terimlerle ilgili yapılmasını gerekli gördüğü düzenlemeler ve birtakım önerileri yayımlanmıştır. Hulusi Behçet tıp fakültesinde öğrencilik sırasında tıbbi terimlerin Osmanlıca tamlamalar şeklinde kullanılışına alışıldığını, ancak yeni kuşak öğrencilerin beşinci yarıyıldan itibaren tıbbi terimleri Latince öğrenmeye başladığını bu nedenle klinik dallarda da Latince terimlerin kullanılmaya başlanması konusunda önerisi olduğunu, eski terimlerle eğitimde ısrar edilmesi durumunda, karşılıklı olarak anlaşmanın güçleşeceğini belirtmiştir. Buna göre; yeni eğitim sistemine uyum göstererek tıbbi terimlerin Latince olarak öğretilmesi konusunda kararlı olduğunu, birkaç yıl sonra okunacak kitaplarda, yazılacak raporlarda terimlerin hep Latince olacağını öngördüğünü belirtmektedir. Meslektaşların çoğunluğunun Fransızca bildiğini, tıbbi terimlerin

Fransızcasını kullandıklarını Almanca bilenlerin Latinceye daha yakın olduklarını belirtmiştir. Bu konuda bütünlük sağlamak amacıyla, Dermatolojide ve sifiligrafide kullanılan tıbbi terimleri Fransızca, Türkçe, Almanca, Yunanca-Latince karşılıklarını veren bir küçük sözlük hazırlamış ve onu Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi'nde tefrika halinde yayımlayarak dönemin hekimlerine ve özellikle de tıp öğrencilerine hizmet etmiştir[150].

Yayımladığı "Klinikte ve Pratikte Frengi Teşhisi ve Benzeri Deri Hastalıkları" kitabında da bu çalışmasına 70 sayfalık ayrı bir bölüm halinde yer vererek dermatoloji ve sifiligrafi alanındaki terimlere derli toplu ulaşılabilmesini sağlamıştır[93]. Hulusi Behçet dil ve ifadeleri kullanımındaki titizliğini Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivindeki yayın politikasına da yansıtmış, bu konuyu her fırsatta dile getirmiştir.

Tıptaki yenilikleri kaynağından almanın nitelikli bir yolu olan çeviri[151] konusunda da önemli çalışmalar yapmış, klasik kitaplarda yer almayıp dergilerde yayımlanan birçok konuyu bizzat çevirerek ya da çevresindekilerin çevirmesini sağlayarak Türkçe literatüre kazandırmış, bunların Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivinde yer alması üzerinde titizlikle durmuştur.

Hulusi Behçet, Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivinde yayımlanan çevirilerin akıcı ve kolay anlaşılır bir anlatımı olması üzerinde titizlikle durmuştur. Dergi çeviriler konusundaki yayın politikasını *"tercümelerin, açık, sarih ifadelerle, anlayışlı bir şekilde yazılacağına emin olunabilir"* şeklinde ifade etmiştir[152].

Hulusi Behçet yalnız dil ve anlatım konusunu değil, yazıların tashihindeki eksiklikleri de çok önemsemiş ve gözden kaçan hatalar için de itizar notu yayımlamıştır[153].

Hulusi Behçet, kimi zaman makalelerinin ana metni içerisinde herhangi bir çeviriye gerek duymadan Fransızca ifadelere yer vermiş, tanıları da özellikle Latince olarak yazmıştır. Bu durumu Fransızca'nın tıp çevrelerinde yaygın olarak bilinir-kullanılır olması ve kimi hastalık adlarının Türkçe karşılıklarının henüz yaygın şekilde benimsenmiş bulunmamamsıyla açıklamak olanaklıdır.

Ekrem Kadri Unat'ın 21 Mayıs 1981'de Cerrahpaşa Tıp Fakültesinde düzenlediği, Türkçe Tıp terimleri Toplantısı'nda Hulusi Behçet'in dil konusundaki duyarlılığı ve bu konuda alanındaki diğer bilim adamlarına benzemeyişi üzerinde özellikle durulmuştur. "Türkçe Deri Hastalıkları ve Frengi Terimleri" başlıklı bildiride, Hulusi Behçet'in

Türkçe tıp terimleri daha da ötesi alanına özgü bir bilim dili oluşturulmasına yönelik çabalarına, katkılarına dikkat çekilmiştir[154].

2.3.2. Tıp Tarihi Merakı

Profesör Doktor Hulusi Behçet'in vurgulanmaya değer önemli bir özelliği, öğrencilerine tıbbın sosyokültürel ve tarihsel boyutlarını görmeyi sağlayan geniş bir bakış açısı kazandırmaya çalışmasıdır.

İstanbul Üniversitesi'nin yeni bir eğitim anlayışı ve kadrosuyla açılışı vesilesiyle dermatoloji, veneroloji ve tıp hakkında söyledikleri, hem İstanbul Üniversitesi yayını olan 1933 reformu sonrası açış dersleri kitabında[21] hem de Hulusi Behçet'in editörlüğünü üstlendiği Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi'nde[19] yayımlanmıştır.

Metinde deri ve zührevi hastalıklar uzmanlığının tarihçesinden ve öneminden bahsedilmekte, dünyada ve özellikle Türkiye'de bu alana emeği geçen başlıca kişiler kısaca tanıtılmakta, öğrenci ve asistan eğitimi konusunda düşünceler belirtilmekte, kimi deri hastalıklarının ve frenginin incelikleri hakkında bilgi aktarılmakta, son olarak da çalışma alışkanlığı ve disiplini hakkında öğütlere yer verilmektedir.

Bugün hala önemini ve geçerliliğini koruyan bilgiler ve saptamalar içeren konuşma metni bir yandan tıp tarihiyle ilgilenenlerin diğer yandan genç hekimlerin ilgisini çekecek niteliktedir. Hulusi Behçet'in öğrencilerine seslenişi, metnin transkripsiyonundan ve yorumundan oluşan bir çalışmayla, I. Uluslararası Tıp Tarihi Kongresinde sunularak, tıp tarihi çevrelerine ulaştırılmıştır[18].

Hulusi Behçet, konuşmasına tıbbın sadece güncel özellikleriyle değil tarihiyle birlikte ele alınmasının önemini vurgulayan bir yaklaşımla başlamaktadır. Anlattıklarından, uzmanlık alanının sadece yetkin bir uygulayıcısı olmakla kalmadığı, farklı coğrafi bölgelerdeki uzak ve yakın geçmişini de bildiği ve değerlendirdiği anlaşılmaktadır. Sözlerinden çağdaşı olan başarılı meslektaşlarını yakından tanıdığı ve çalışmalarını izlemekte olduğu anlaşılan Hulusi Behçet, onları sitayişle anma inceliğini de göstermektedir. Konuşmada dikkati çeken bir husus da dermatolojinin tarihçesinden söz ederken, sosyal tarih ve bilim tarihi unsurlarını başarıyla bütünleştirmesidir. Sosyal ve bilimsel boyutları bütünleştirerek geniş açılı ve derine nüfuz edebilen bir bakış

geliştirme becerisini sadece geçmişi değerlendirirken değil, aktüel dermatolojiyi ele alırken de kullanmaktadır.

Konuşmanın orta kısmı, Hulusi Behçet'in uzmanlık alanına giren sağlık sorunları arasında özellikle önemli bulduğu frengiye ayrılmıştır. Behçet, bu hastalığı klinik tablo ve laboratuar bulguları olarak ele almanın yanı sıra onun sosyal bir sorun olma yönünü de ihmal etmemektedir. Böylece etraflı surette değerlendirme yaklaşımının klinisyen kimliğine de damgasını vurmuş olduğunu göstermektedir. Tıpta uzmanlaşmanın korkutucu bir komplikasyonu, dar alanda ayrıntılarla ilgilenme nedeniyle insana ve sağlığa bütüncü bir bakış yöneltme yeteneğini yitirmektir. Tek bir hastalıktan söz ederken yeri geldikçe tıbbın tümüne şamil hususları vurgulaması Hulusi Behçet'de böyle bir komplikasyon olmadığını ortaya koymaktadır.

Hulusi Behçet Frengi konusunda yazdığı yazılarda da her fırsatta tarihsel bilgi ve belgelerden alıntı yaptığı söylenebilir. Dönemin Kızılay başkanı Dr Ömer Lütfü Bey'in idari güçlüklere ve bütçe darlıklarına rağmen edindiği, zührevi hastalıklardan korunmaya yönelik eğitici bir filmin gösterimini sağlaması vesilesiyle Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivinde yayımlamış olduğu, "Frenginin mutetabbibler ve şarlatanlar tarafından tedavisi" başlıklı[155] kapsamlı makalesinde tıp tarihinden karanlık sahneleri çarpıcı bir anlatımla aktarmaktadır. Makalenin sonunda bu konuda genç meslek kuşaklarına ve topluma donanım kazandırılması gerektiğini vurgulamaktadır

2.3.3. Nekroloji Yazarlığı

Edebiyat Hulusi Behçet'in özellikle ilgilendiği bir alandır. Yazar kimliğini, editörü olduğu Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivinde, yerli ve yabancı meslektaşları ardından yazdığı, onların tıbba yaptıkları katkıları ayrıntılı olarak ortaya koyduğu ve kendi değerbilirliğini yansıttığı içtenlikli ve dokunaklı nekrolojiler ile açıkça ortaya koymuştur.

Hulusi Behçet'in hem kendi eğitimine-yetişmesine hem de Türk dermatolojisinin de ilerlemesine önemli katkısı olan ve kaybından derin acı duyduğu hocası Hamdi Suad Aknar'ın ardından yazdığı yazı, bu alandaki çalışmalarının en başarılı örneklerinden biridir[28]:

Hamdi Hoca

Mektep sıralarında şubeme ait ilk dersimi aldığım şahsiyet Hamdi Hoca (1873-1936) dır. Bizim zamanımızda histoloji, anatomi patolojinin nasıl okunduğunu o devirde yaşayanlar bilirler.

Histoloji hakkında hiçbir fikrimiz olmadığı halde dördüncü sınıfa gelmiştik. İnkilab olmuştu. Fakülte teessüs ve anatomi patoloji derslerini Hamdi Hoca deruhde etmişti. Her şubeye devam eden arkadaşlarımız gibi biz de üç kişi teşrihi marazi laboratuarına devama başladık. İlk merhale olarak tabii teşrihin hurdebini teşekküllerini öğrenmek olmuştu.

Bize muntazaman tabii teşrihi öğretti. Cildin ve mülhakatının tabii vasıflarını gösterdi ve sıra ile marazi tegayyürlere geçti. İki sene laboratuarında çalıştık ve mektebden çıktıktan sonra da takibatımızı bırakmadık. Bu suretle Hamdi Hoca ile alakamız, tamam, 27-28 senedenberidir.

Fakültede bulunduğu müddet zarfında, ara sıra ziyaret ediyor, bazı müstahzarları takib ve muhtacı tetkik anasıra maraziy üzerine müdavelede bulunuyorduk. Nihayet hastanemize tayin olundu. Burada daha sık ve daha yakından münasebetimiz temadi etmekte idi. Bazı nadir cild hastalıkları üzerine neşirlerini okudukça seviniyor ve kendilerini candan tebrik ediyordum. Bilhassa cild tümörleri hakkında yazıları üzerine gördükçe mütevazi hallerile mukabelede bulunuyordu.

Fakültede tesis ettiği müze hakikaten bir şah eserdi. Hatta İstanbul'u ziyaret eden bütün ecnebi profesörler, bu hususta müttefikan kendisini tebrik etmişlerdi. En son gelen Profesör Favre idi. Favre ile paradenites üzerine konuşuyor ve marazı teşrihi tagayyürlerde, istinad noktalarının ne olduğunu izah ettikçe, hastalığı meydana çıkartan profesör, Hamdi Hocanın söyleyişlerini takdirle karşılıyordu.

Hamdi hoca çok çalışkandı. Çalışkanlığı tavazu ile birlikte giderdi. Hiç alayış sevmezdi. Memnuniyetlerini kendine mahsus gülümsemelerle ancak ifade ederdi. İzzeti nefsine düşkündü. Büyüklere hürmet eder, çalışanları takdirle severdi ve sevmesi samimi ve hakiki idi.

Hamdi hoca için pek çok arkadaşlarımız, muhtelif gazetelerle risalelerde ayrı ayrı bahsettiklerinden, ben yazıları fazla uzatmayacağım. Kendisine en yakın olan bir talebesi sıfatı ile, ölümünden pek çok acılar duydum, teessürler hissettim, elemler içtim. Bu hastanemizde (Yenibahçe) az bir zaman içinde yeniden ihya ettiği laboratuarını gördükçe, kliniğimize hazırladığı piyeslere baktıkça, hurdebini müstahzarlarını kontrol ettikçe, içim yanıyor ve en fazla feyiz vereceği bir yaşta ölümüne pek derinden acıyorum. Bütün arkadaşlarım, talebeleri hiç şüphe yok çok müteessirdirler.

Fakat benim duyduğum acı, bütün hayatımca devam edecek şekildedir. Zira, şubeme ısındıran, şubemin inceliklerini hurdebinde gösteren ve zevkini tattıran yanında çalıştığım sürece bu aşkı veren, Hamdi Hocadır.

Varlığımın ilk mesnedi o yüksek şahsiyettir. O büyük üstaddır. O değerli hocadır. O faziletli mevcudiyettir. Duyduğum acı maddi ve manevi candan bir ızdıraptır.

Hulusi Behçet'in dermatolojiye emeği geçenleri tam bir yazıya konu edemese de birkaç cümle ile anmadan geçmeme alışkanlığına J. Jadasshon'un ölümü üzerine yazdığı satırlar örnek teşkil etmektedir[156]:

Gazetemizin tabı hitama ereceği sırada bu yüksek Üstadın, bu çok kıymetli alimin vefat haberini duydum. Dermatoloji ilminin hakiki bir ilim olarak tanınmasına, yükselmesine, hayati sahada ilerlemesine, cild hastalıklarının mevzii rahatsızlıklardan ziyade umum bünye ve bedenle alakadar olduğunu göstermesine amil olan bu emsalsiz şahsiyet hakkında gelecek nüshada yazacağım. Ailesine ve tanıyanlarına kalbi, samimi taziyetlerimi sunarım.

Hulusi Behçet mesai arkadaşı Menahem Hodara'nın ebediyete intikal edişinin ardından 17 Temmuz 1926 tarihli Cumhuriyet gazetesinde "Doktor Menahem Hodara" başlığıyla onu tanıtan bir yazı yazmıştır[33]. Yazı kısaltılarak ve günümüz Türkçesine uyarlanarak Cumhuriyet Bilim Teknoloji Dergisinin 5 Ekim 2007 tarihli 1072. sayısının 11. sayfasında Osman Bahadır'ın bilim tarihi köşesinde tekrar yayımlanmıştır[33]. Ayrıca İstanbul Seririyatı'nda da yayımlanmış olup, orijinalinin yeni harflere çevrilmiş haliyle Adem Köşlü tarafından hazırlanan biyografik CD-ROM'da yer almaktadır[32].

Etkileyici yazılarından biri de Belgrat Üniversitesi Deri ve Frengi Kliniği direktörü Profesör Gjorgjevic'in[157] vefatı üzerine yazdığı nekrolojidir. Bu metinde bir yıl önce Belgrat'ta Gjorgjevic'in kliniğini ziyaret etmiş olduğunu, uzun uzadıya bazı dermatolojik hastalıklar üzerinde konuştuklarını, bir takım dermatolojik terimler üzerine kritikler yaptıklarını özellikle birkaç kliniğin son zamanlarda ortaya attıkları müphem sözcükleri tahlil ettiklerini ve bu esnada beyan ettiği zekice ve etkileyici görüşlerini takdirle karşılamış olduğunu belirtmiştir. Hulusi Behçet Gjorgjevic'in uzmanlaşmanın yanı sıra, genel tababetle ilgisini daima sürdürmüş olmasını dikkate değer bulmuş; tıbbın dışında insan ve toplum bilimlerine, kendi ifadesiyle "dünya yaşayış ilimleri"ne, olan ilgisi nedeniyle, onun zengin bir dimağa sahip olduğunu belirtmiştir.

Annale de Dermatologie'nin başmuharriri Paul Ravaut (1872- 1934) ile ilgili yazısında[113] ise 1930 Kopenhag kongresinde karşılaşmalarını *"Bu suretle yirmi senelik, gıyabî hürmet, muhabbetle meşbu bulunduğum temiz, kibar, asil, sempatik vecheye malik zatla, şahsî görüşmekliğim fırsatı elde edilmişti. Artık konuşarak, diğer hastaları birlikte görüyor ve birçok ilmî bahislerin hulâsalarını birkaç kelime ile hastalar üzerinde yapıyordu."* sözleri ile aktarmıştır. Bu yüksek şahsiyete karşı duyduğu

muhabbetin ve hürmetin nedeninin daha çok Dermatolojiyi umumi emrazla müşterek yürütmeyi her fırsatta ortaya atmış, biyokimya ve genel hastalıklar bilinmeyince dermatolojinin karanlıklarının aydınlanamayacağı prensibini herkes nazarında canlandırmış olması dolayısıyla olduğunu eklemiştir.

Bulgar tıp yazınını "*Clinica Bulgaria*" adlı süreli yayını tesis ederek yaratan Profesör Beron (1866–1936) için yazdığı yazıda[114], dermatoloji alanına katkılarını ve frengi mücadelesi için göstermiş olduğu çabaları vurgulamıştır.

Hulusi Behçet, Türk Deri ve Zührevi Hastalıklar Cemiyeti fahri üyesi, iyi bir histopatolog ve mikrobiyolog olan Saboureaud (1864 –1938) için de bir nekroloji yayımlamıştır[112]. Onu dünyadaki tüm hekimler ve sosyologları ilgilendiren çalışmalarıyla şöhretin unvansız da temin edilebileceğinin canlı misali olan; ressam ve heykeltıraş özelliklerinin yanı sıra çok iyi bir müzik koleksiyonuna da sahip, münzevi bir hayat yaşayan bir şahsiyet olarak tanımlamıştır.

Hulusi Behçet, Nuri Osman Eren'in[103] dermatoloji alanında çalışkan, üretken olmanın yanı sıra, gençlerin cinsi terbiye, sıhhi ve ahlâki muhafazaları için çok çabaladığını, hususî broşürler hazırladığını, liselerde, halkevlerinde konferanslar vermek suretiyle gençliğin aydınlatılmasını yürekten dilediğini de belirtmiştir.

Hulusi Behçet, Hüseyinzade Ali Turan'ın[96] vefatıyla, deri hekimleri ailesinin, en büyüğünü ve hocasını kaybetmiş olduğunu, muhtelif lisanlara vakıf, aynı zamanda mükemmel bir edip olan hocanın, milli ve içtimaî sahalardaki hizmetlerinin de çok olduğunu, tıp alanında olduğu kadar, diğer alanlarda da hocanın bilgisine başvurduklarını yazmıştır.

2.4. Hulusi Behçet'in Ardından Yazılanlar-Yapılanlar

Hulusi Behçet'in ölümünden sonra da tanınması ve değerinin anlaşılması yolunda mesafe kaydedilmiştir. Frengi konusundaki çalışmaları ve Behçet hastalığını tanımlamadaki çabaları nedeniyle 1975'de anısına TÜBİTAK Hizmet Ödülü konulmuştur[15,16,58].

İstanbul Üniversitesi Behçet Hastalığı Araştırma ve Uygulama Merkezi ile ona bağlı Behçet Hastalığı polikliniği 1977'den beri çalışmalarını sürdüren multidisipliner bir kuruluştur[53,58].

1977 yılında çağdaş tıp eğitiminin 150. yıldönümü nedeniyle toplanan İstanbul Tıp Kurultayı içinde bir Behçet Hastalığı Sempozyumu düzenlenmiştir[104].

Hulusi Behçet'in öğrencilerinden Dr Ali Arban'ın girişimiyle[158,159], PTT Genel Müdürlüğü Posta Dairesi Pul Şubesi Başkanlığı'nın 1980 yılında üçlü seri halinde çıkardığı Türk Meşhurları Hatıra Pulu serisinde Hulusi Behçet de yer almıştır. Bu pul aynı zamanda 1958'den beri her yıl tekrarlanan Europa Telekomünikasyon toplantıları nedeniyle oluşturulmuş bir seriye de dahildir. Pullar 650 bin tirajlı olup 26 x 41 mm boyutlarında, Ankara Güzel Sanatlar Matbaası'nda ofset olarak basılmış, nominal değeri son valör olarak serinin en pahalı pulu olup, 20 lira olarak belirlenmiştir[160].

Hulusi Behçet pulu dolayısıyla *The Journal of American Dental Association'*da[161] ve *The Journal of American Medical Association'*da[162] birer makale *Deutsches Anzteblatt'*da bir rubrik yayımlanmıştır[163]. Bu arada *United States Army, Europe and Seventh Army's Medical Bulletin*'de de bir Hulusi Behçet biyografisi yayımlanmıştır[159]. Anma pulu, filateli aleminde de büyük yankılar yapmış, *The Journal of Oriental Philatelic Association* ve *The Journal of Turkey and the Ottoman Philatelic Society*'de birer biyografi yayımlanmıştır[158].

İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Kütüphanesi'ne Ord Prof Dr Hulusi Behçet'in adı verilmiştir. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi merkez kütüphanesi de "Hulusi Behçet Kitaplığı" adını taşımaktadır[164].

1982 yılında Eczacıbaşı Bilimsel Araştırma Kurulu onu Türkiye Cumhuriyeti Tıp Ödülüne layık görmüştür[15,16].

İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Dermatoloji Anabilim Dalı 1983 yılında Hulusi Behçet anısına ölüm yıldönümünde 8 Mart Behçet günü düzenlemiştir[101].

1977'de Uluslararası Behçet Hastalığı çalışma grubu olarak başlayan girişim 2000 yılında Uluslararası Behçet Hastalığı Derneği'ni oluşturmuş. Dernek 20-23 Eylül 2006'da Lizbon'da 12. Uluslararası Behçet Kongresini düzenlemiştir[165]. Uluslararası toplantının 13.'sü ve Behçet hastalarının beşinci kurultayı 24-27 Mayıs 2008'de Avusturya'da yapılmıştır[166].

1986'da Behçet hastalığı ile savaş için Prof Dr Nihat Dilşen öncülüğünde kurulan Behçet Derneği, hastaların dayanışarak daha iyi tedavi ve rehabilitasyon imkanları bulmasını sağlamaya çalışmaktadır[53].

1986'da İstanbul Tabip Odası Hulusi Behçet araştırma ödülünü vermiştir[15,16,58].

1986 yılında 3. Akdeniz Romatoloji günleri ve Geografik Oftalmoloji Derneği 9. Kongresi münasebetiyle Tunus Cumhuriyetinde basılmış Prof Dr Hulusi Behçet konulu iki pul emisyona çıkmıştır[15,16,167,168].

1987 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Ulusal Behçet Kongresi düzenlemiştir. Bu ilk toplantıdan sonra Ulusal Behçet Kongreleri devam ettirilmiş, en son Mart 2006'da İstanbul'da onuncu kongre yapılmıştır.

1991 yılında III. Ulusal Behçet Hastalığı Kongresi Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Dermatoloji Anabilim Dalı tarafından düzenlenmiştir.

1993 yılında Behçet hastalığı ile ilgili isim tartışmaları artık yurt içinde aydınlar arasında da tartışma konusu olmaya başlayıp, dayanaksız iddialarla yorumlar yapılırken Prof Dr Hasan Yazıcı yazdığı makalede kaynak göstererek, gerekli ve yeterli cevabı vermiş, güven bunalımının ve akıl karışıklığının önünü kesmiştir[169].

Darphane tarafından 1996 yılında Hulusi Behçet anısına hatıra parası basılmıştır. Bir yüzünde Hulusi Behçet'in resmi bulunan paranın dizaynı heykeltıraş Suat Özyönüm tarafından yapılmış, 31.5 gram ağırlığında ve 925 ayar gümüş olan bu paralardan 5 bin adet basılıp, 1-5 Ekim 1996 tarihleri arasında yapılan 16. Ulusal Dermatoloji Kongresi'nde bir milyon liradan satılmıştır[58].

Takibindeki hastaların bulgularını, başlı başına bir hastalık olarak değerlendirip, yazdığı makalelerle, yabancı ve yerli tıbbi yazına dahil etmesinden altmış yıl, ölümünden de yaklaşık elli yıl sonra, Aktüel Tıp Dergisi bir sayısını tamamen Behçet Hastalığı ile ilgili yayınlara ayırmıştır [170].

Yalçın Tüzün tarafından hazırlanan Hulusi Behçet internet sitesi ilgili kişiler için iyi bir kaynaktır[53].

2005 Mart ayında Amerika Birleşik Devletleri New York Üniversitesi, Eklem Hastalıkları Hastanesine bağlı Behçet Sendromu Merkezi kurulmuştur[171].

30-31 Mart 2006 tarihlerinde İstanbul Harbiye Askeri Müzesinde düzenlenen X. Ulusal Behçet Hastalığı Kongresinin sosyal programı çerçevesinde, Hulusi Behçet'in bir dönem oturduğu Maçka Caddesi Berna apartmanı girişine plaket asılmıştır.

Konya'da yapılan 22. Ulusal Dermatoloji Kongresinde Doç Dr Adem Köşlü ve arkadaşları tarafından hazırlanan Hulusi Behçet'e ait biyografik CD tüm kongre üyelerine ulaştırılmıştır[58].

3. BEHÇET HASTALIĞI

Behçet Hastalığı birçok yönü ile tıp dünyasının aktüel konularından biri olma özelliğini taşımaktadır. Genel toplumda rastlanma oranı değişmiş olmasa da nüfus artışı nedeniyle hasta sayısı artmıştır. Bu hastalığın kendisine özgü mültisistem tutulumu nedeniyle dermatoloji, romatoloji, oftalmoloji, nöroloji başta olmak üzere birçok kliniğin teşhis, tedavi ve takip süreçlerine dâhil olması gerekmektedir. Hasta sayısının ve hastalıkla ilgili branşların artmış olması, Behçet hastalığının hem gündelik tıp uygulamaları bağlamındaki ağırlığını arttırmakta hem de onu konu edinen bilimsel çalışma sayısını çoğaltmaktadır. Bağışıklık sistemine yönelik ilginin tıp dünyası genelinde artmış olması da Behçet Hastalığı'nın gözde bir araştırma konusu haline gelmesine katkıda bulunmaktadır.

Bu bölümün ilk alt bölümünde günümüz tıbbının hastalığa yönelik yaklaşımı; tanı ve tedavi uygulamaları kısaca gözden geçirilmiş; ikinci alt bölümde hastalığın tanımlandığı ve tıp dünyasına yeni bir hastalık olarak duyurulduğu dönemin gelişmeleri, bir başka deyişle Behçet Hastalığı'nın tıp yazınına giriş süreci kronolojik olarak aktarılmış; üçüncü alt bölümde ise 1980'lerden beri devam eden adlandırma tartışmaları üzerinde durulmuştur. Son bölümün konusu olan Behçet Hastalığı'nın adını değiştirme arayışlarını olabildiğince tarafsız bir gözle irdelenmeye çalışılmış, bu bağlamda çağımızın belki de en sessiz silahı olan internet ortamına bir şekilde yerleştirilen dayanaksız bilgilerin hiç sorgulanmadan nasıl yayıldığını görmek etkileyici bir deneyim olmuştur.

3.1. Günümüzde Behçet Hastalığı

Behçet Hastalığı ataklarla birlikte uzun süreli bir seyir gösteren, çok sayıda organı tutabilen ve temel patolojisi vaskülit olan sistemik bir hastalıktır. Hulusi Behçet tarafından 1937 yılında ağızda ve genital bölgede ülserler ve gözde hipopyonlu üveitten oluşan üç semptomlu bir kompleks olarak tanımlanmış; daha sonraki çalışmalar hastalığın bu üç bölgeyle sınırlı kalmayıp sistemik bir seyirle artiküler, pulmoner,

gastrointestinal, ürogenital, kardiyak, vasküler ve nörolojik tutulumlar yapabileceğini ortaya çıkarmıştır.

Daha çok yaşamın ikinci on yılının sonlarına doğru başlayan hastalık, 20-40 yaş döneminde şiddetli seyretmektedir. Önceleri erkeklerde daha sık rapor edilmişse de son araştırmalar her iki cinsiyette eşit olarak görüldüğünü ortaya çıkarmıştır. Behçet Hastalığı tüm dünyada görülmekle birlikte belli bölgelerde; Türkiye, Yunanistan, İsrail, Kıbrıs gibi Akdeniz ülkelerinde, Irak, İran gibi Ortadoğu ülkelerinde ve Japonya, Kore, Çin gibi Uzakdoğu ülkelerinde daha sık görülmektedir. Tarihi İpek Yolu'nun geçtiği bu ülkelerde sık görülmesinde genetik ve çevresel faktörlerin etkili olduğu düşünülmektedir. Etiyolojisi tam olarak bilinmemektedir. Halen ağırlıklı olarak üzerinde durulan hipotez; hastalığın, viral, bakteriyel ya da başka kökenden çevresel bir antijenle veya ısı şok proteinleri gibi oto antijenlerle tetiklenen ve genetik olarak hastalığa yatkınlık gösteren kişilerde ortaya çıkan düzensiz bir immün yanıt olduğu yönündedir.

Behçet Hastalığı, deri-mukoza lezyonları, eklem tutulumu ve görme kaybına yol açabilen göz tutulumu ile hastanın yaşam kalitesini olumsuz yönde etkileyen kimi zaman onun engelli haline gelmesine neden olabilen önemli bir sağlık sorunudur. Genç erkek hastalarda ölüm oranı daha fazladır. Ölüm genellikle pulmoner arter anevrizması gibi büyük damarların tutulumuna ve nörolojik tutuluma bağlı olarak gelişmektedir. Hastalık her vakada farklı bir tablo biçiminde ortaya çıkmakta, önceden kestirilemeyen ataklar ve iyilik dönemleri ile uzun süreli bir seyir izlemektedir. Erkeklerde, erken yaşta hastalananlarda ve HLA-B51 pozitifliği olan kişilerde kötü prognozlu olduğu bildirilmektedir.

Behçet Hastalığı için kesin tanı koymayı sağlayan laboratuar bulguları ve histopatolojik ölçütler olmadığından tanı klinik tabloya dayalı olarak konulmaktadır. Deri ve mukoza belirtileri ciddi organ tutulumundan önce ortaya çıktığından erken tanı açısından önem taşımaktadır. Bu nedenle hem Behçet Hastalığı ile ilgilenen hekimlerin hem de birinci basamakta görev yapanların deri ve mukoza belirtilerini iyi bilmeleri gerekmektedir.

Behçet Hastalığında genel anlamda hiçbir ilaç hastalığın bulgularını tamamen ortadan kaldırmamakta ancak geçici iyilik sağlayabilmektedir. Tedavideki temel amaç, hastalığın erken ve aktif döneminde etkili uygulamalarda bulunarak geri dönüşsüz organ

hasarını engellemektir. Son yıllarda hastalığın etiyopatogeneziyle ilgili bilgilerin giderek artması ve yeni ilaçların kullanılmaya başlamasıyla tedavide önemli ilerlemeler kaydedilmiştir. Bugün hastalığın çoğu semptomu tedavi edilebilmekte ve hastalığın ilerleyişi belli oranlarda kontrol edilebilmektedir. Bunlara bağlı olarak hastalığın morbiditesinde ve mortalitesinde önemli iyileşmeler sağlanmıştır. Hastalıkla mücadele bağlamında genel eğilim basamaklandırılmış tedavi yaklaşımıyla organ tutulumlarına göre tedavi planı oluşturmaktır. Hastalığın tedavisini temelde topikal ve sistemik tedavi yaklaşımları olarak ikiye ayırmak mümkündür.

Topikal tedavide kortikosteroidlerden, antimikrobiyal ajanlardan, antiseptiklerden (heksetidin, klorheksidin, listerin), antibiotiklerden (tetrasiklin, sefaleksin) yararlanılmaktadır. Mukoza koruyucu ve yara iyileşmesini hızlandırıcı olarak sukralfat, yara bakımı için, anti-inflamatuvar preparatlar (benzidamin, diklofenak), anestezikler, gümüş nitrat kullanılmaktadır. Eritema nodozum ve yüzeyel tromboflebit ortaya çıktığında ıslak pansumanlara; papülopüstüler lezyonlar ve ekstra genital ülserler için ise tek başına ya da kortikosteroidli kremlerle kombine edilerek antibakteriyel ilaçlara başvurulmaktadır. Ağızda yeni ülser gelişimini engellemede oral hijyene dikkat etmenin yanı sıra asitli, kabuklu, sert, acılı ya da tuzlu yiyeceklerden ve alkollü içeceklerden sakınarak irritasyondan uzak durmuk önemlidir.

Sistemik tedavide kullanılan ilaçlar, bağışıklık sistemini etkileyerek hastalığın gidişini olumlu yönde değiştirirler. Bu bağlamda Kortikosteroitler, Kolşisin, Dapson, Levamizol, Talidomid, Azatiopürin, Siklosporin A, Metotreksat, Siklofosfamid, İnterferon kullanılmaktadır. Bunlara ek olarak son yıllarda giderek artan sıklıkla tümör nekroz edici faktör alfa (TNF-a) antagonistlerinden de (infliksimab, etanersept) yararlanılmaktadır.

Tedavide son yıllarda belirgin bir ilerleme sağlanmışsa da ciddi organ tutulumlarında tam anlamıyla başarılı olunamamaktadır. Behçet Hastalığı'nın farklı seyir alternatifleri göstermesi tedavinin standart hale getirilmesini engellemekte, ampirik yaklaşımların ağır basmasına yol açmaktadır. Yüksek oranda ortaya çıkan göz tutulumunun tedavisi son derece önemli olup özenli bir yaklaşımı gerektirmektedir. Hastalığın uzun süreli ve düzenli bir şekilde takip edilmesi, sistemik bir hastalık olduğu unutulmaksızın ve ilgili bilim dalları ile işbirliği içerisinde takip ve tedavi edilmesi büyük önem taşımaktadır[172].

3.2. Behçet Hastalığının Tanılanma-Tanıtılma-Adlandırılma Süreci

Hulusi Behçet 21, 7 ve 3 yıl takip ettiği üç hastada ağız ve genital bölgede aftöz belirtiler, gözde de çeşitli bulgular bulunduğunu gözlemiş ve bunun yeni bir hastalık olduğuna hükmetmiştir. Bu görüşünü 1937'de *Dermatologische Wochenechrift*'de yayımlamış[73], aynı yıl Paris'te dermatoloji toplantısında[173] da sunmuştur. Toplantı sunumunda hastalığın etiyolojisinde diş enfeksiyonlarının da rol oynayabileceğini belirtmiştir. 1938'de daha kapsamlı bir yazısı aynı dergide yayımlanmıştır. Aynı yıl Prof Dr Niyazi Gözcü[174] ve Prof Dr Erich Frank'ın[255] benzer bulguları olan birer vakası hasta serisine eklenmiştir.

Tablonun yeni bir hastalık olarak tanımlanışı, tıp çevrelerinde kısmen kabul, kısmen itiraz konusu olmuştur. Kuzey Avrupa'dan ve Amerika Birleşik Devletleri'nden gelen kimi vaka takdimlerinde bu yeni hastalığın varlığı kabul edilirken, özellikle Orta Avrupa'dan söz sahibi kimi dermatologlar[175] ısrarla, yeni hastalık tablosunun söz konusu olmadığını, saptanan bulguların pemfigus, ulkus vulva akutum, Neumann'ın aftozisi, eritema eksudativum multiforme ve benzer hastalıkların semptomları olduğunu iddia etmişlerdir. Bu çekişme bir süre devam etmiş, giderek farklı ülkelerden bildirilen yeni vakalarla tıp dünyası yeni bir hastalıkla yüzleştiğini kabul etmek zorunda kalmıştır.

Hastalığın tıp tarihi sahnesine çıktığı dönemde yaşanan semptomlar toplamının yeni bir hastalık olup olmadığı tartışması kapandıktan yıllar sonra, bu kez adlandırmayla ilgili yeni bir tartışma başlamıştır. Son yıllarda, özellikle Yunan kökenli bilim adamları hastalığın isminde Yunan göz hekimi Adamantiades'i[26176,177] de zikretme yaklaşımını gündeme getirmiştir. Bu konudaki ısrarlı çabalar meyvelerini vermeye

[25] Prof Dr med Erich Frank, Berlin 28.06.1884 - İstanbul 13.02.1957. 1919'dan itibaren Breslau Üniversitesi'nde iç hastalıkları profesörü, 1933'den sonra da İstanbul Üniversitesi'nde iç hastalıkları profesörü ve II. Dahiliye Kliniği direktörü olmuş, ölünceye kadar orada yaşamış ve ders vermiştir.

[26] Dr Benediktos Adamantiades (1875-1962), Bursa'da doğmuş, İstanbul Fener'de Megalh Tou Genous Scolh'dan 1892'de mezun olmuştur. Atina Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdikten ve Bursa'da bir süre serbest hekimlik yaptıktan sonra göz hastalıkları ihtisasını Paris'de Hôtel-Dieu ve Quinze Vingts hastanelerinde, Prof Delapersonne'un ve Prof Trousseau'nun kliniklerinde yapmıştır. 1914'de Bursa'ya dönmüş, Çanakkale ve Doğu cephelerinde askeri tabip olarak bulunmuştur. 1918'de Bursa Rum Cemaati'nin başkanlığını yapmış, 1922'de Yunanistan'a iltica etmiştir. 1923'de Atina Mülteci Hastanesi göz kliniği şefi olmuştur. Yunan Oftalmoloji Cemiyeti kurucu üyesidir.

başlamış, Dermatology in General Medicine 2008 baskısında hastalığın adı Adamantiades-Behçet olarak yer almıştır[178].

3.2.1. Hulusi Behçet'in Üç Vakası ve Yeni Bir Hastalık Kuşkusu

Hulusi Behçet, Behçet Hastalığı'nın nasıl tespit edildiğini, konuyla ilgili ilk bilimsel yayınından altı yıl sonra, Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi'nin Eylül 1943 sayısındaki makalesinde etraflıca anlatmıştır[173]. Bu makaleye göre, hastalığın tespitinde önemli rol oynayan üç vaka bulunmaktadır.

Farklı kaynakların İstanbul'dan Hüdaverdi adlı bir diş hekimi olduğunu bildirdiği[179], Hulusi Behçet'in kullandığı adlandırmayla "birinci vaka" olarak anılan kişi, 1917 yılından itibaren ağızda ve skrotumda çıkan yaralar ve bunlara eşlik eden göz bulguları, bacaklarda ağrılı nodüller, ateş ve eklem ağrıları şikayetleriyle, 25 yıl İstanbul hekimleri 22 yıl Viyana'nın en bilinen göz, cildiye, dâhiliye hekimleri tarafından değerlendirilmiştir.

Oftalmologlar göz bulgularını, romatizma, tüberküloz, sifiliz ve lepra ile açıklamaya çalışmış, dermatologlar ağız yaralarını sindirim bozukluklarına bağlamış, bacaklarındaki ağrılı şişlikleri de eritema nodozum olarak yorumlamıştır. Türkiye'de uygulanan hiçbir tedaviye yanıt alınamayınca, durumunu konsülte eden hekimleri birinci vakanın Viyana'ya gitmesinin uygun olduğuna karar vermiştir. Orada göz bulgularını oftalmolog Fuchs, deri bulgularını Riehl ve Kyrle değerlendirmiş, aylarca yapılan tüm tetkikler, biyopsiler, kültürler, kan muayeneleri ve hayvan deneyleri hiçbir sonuç vermemiştir. Sonunda Kyrle bunun Avrupa'da bilinmeyen protozoon kaynaklı bir hastalık olabileceğini öne sürmüştür[179].

Bu noktada bir parantez açıp vaka öyküsüne ara vererek bazı genel bilgileri aktarmak uygun olacaktır. Hulusi Behçet'in adıyla anılan hastalığı tanımlamasından önce, birinci vaka ile benzer klinik tablo arz eden farklı vakalar, farklı uzmanlık alanlarından hekimlerin değişik değerlendirmelerine konu olmuştur.

Dermatologlar sık nükseden ve her defasında şiddetli ağrıya neden olan ağız ve genital bölge lezyonlarını ve arada bacaklarda ortaya çıkan eritema nodozum benzeri lezyonları dikkate alıp, tabloyu "*aphte recidivant chronique*", "*erythema nodosum*",

"*sarcoide de Boeck*" ya da "*atypic erythema exudativum multiformis*" olarak nitelemeye çalışmışlardır. Daha çok tüberküloz, daha az sifiliz ile ilgisini ileri sürmüşler, ancak kesin karara varamamışlardır[173, 180].

Oftalmologlar nadiren rastladıkları yılda 4-5 ve daha fazla nükseden "*iritis recidivante á l'hypopion*" (tekrarlayan hipopyonlu iritis) tablosunun literatürde mevcut bilgilere göre tüberküloz, sifiliz, stafilokok, streptokok gibi enfeksiyonlarla bağlantılı olabileceğini düşünmüş, ancak başlı başına bir klinik durum; bir "entité morbid" olabileceğini akıllarına getirememişlerdir. Bir kısım oftalmologlar nadir gördükleri vakaların yalnız erkeklere mahsus gibi kabul etmiş, kadınlarda rastlayanlar da, Lipschütz'ün derin vulva ülserleriyle veya metastatik ülserlerle ilişkilendirmişlerdir[173].

İstanbul'daki ve Viyana'daki hekimlerin ortak hastası olan "birinci vaka" yıllar içerisinde tekrarlayan ataklardan sonra görmesini hemen tamamen yitirmiştir. Bu vakada göz bulguları travmatik bir ülserle başlamış, bazı ataklarda perikeratit ihtikan (kan yürümesi) bazılarında ise hipopyonlu iritis serosa olarak seyretmiştir. Tekrarlayan iridektomiler sonucu bir tarafta tam göz atrofisi diğer tarafta göz sinir atrofisi belirgin olmaya başlamış, tekrarlayan ağız ve genital ülserler hastayı çok rahatsız etmiştir. Ataklar esnasında yapılan değerlendirilmelerinde az-çok genel durum bozukluğu olması hastalığı mikrobik bir etkene, özellikle virütik bir kaynağa bağlama eğilimini kuvvetlendirmiştir.

Hulusi Behçet'e 1930 yılında yönlendirilmiş olan, onun tabiriyle, "ikinci vaka", ağız ve genital bölgelerinde ağrılı ülserler ve bir gözünde kanlanma bulunan, daha önce de buna benzer birkaç atak geçirmiş olduğu hikayesini veren bir kişidir. Hastanın 1935 yılına kadar geçirdiği tüm ataklarda yapılan histolojik ve mikrobiyolojik tetkiklerinde spesifik hiç bir klinik duruma rastlanmamış, göz muayenelerinde konjonktival değişiklikler ve episklerit dışında daha ağır bir klinik durum gözlenmemiştir. İkinci vakanın göz muayenelerini Igersheimer[275] ve Murad Rami yapmıştır[74].

Hulusi Behçet'in üçüncü vakası 1936'da tıp fakültesinin diş hekimliği biriminden dermatolojiye yollanan, ilk iki vaka ile benzer klinik tablo arz eden bir kişidir. Ağız bulguları "*pemphigus*"un ağız lezyonları kadar ağır görünümdedir. Yüzünde ve sırtında akneiform lezyonlar mevcut olup genital bölgesi silme ülserasyonlarla doludur. Bir

[27] Prof Dr med Josef Igersheimer 1925 ten itibaren Frankfurt Üniversitesi'nde oftalmoloji profesörü, 1933'den sonra İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Göz Kliniği'nin direktörü olmuş, 1939'da ABD Boston'daki Tufts Univesity'ye gitmiştir.1936'da yayımlamış bir Göz Hastalıkları kitabı vardır.

gözü kanlı ve görmesi yok olmuş durumdadır, akşam saatlerinde yükselen ateşi ve bacaklarında adale ağrıları mevcuttur.

Hastanın klinikte yattığı sürede yapılan mikrobiyolojik, histolojik, biyokimyasal tetkikler, KBB, iç hastalıkları konsültasyonları sonuç vermemiştir. Dişlerin radyolojik tetkikinde süpüre kist ve granülomların varlığı, kaynağını dişlerden alan virüse bağlı genel mikrobik bir hastalık olduğu görüşü kuvvetlenmeye başlamıştır. Ataklar geçince deri ve mukoza lezyonlarının ortadan kaybolması da bu görüşü desteklemiştir.

İkinci ve üçüncü vakaların virus çalışmalarını bu konuda yetkin, Prof Braun yapmış boyama yöntemleri (Giemsa-Herzberger) ile virüsün varlığına işaret eden inklüzyon cisimciklerini göstermiştir. Aralıklı kontrollerle izlenmekte olan birinci vaka da virüs çalışmaları için çağrılmış, ağız ve genital organlardaki aftoid ülsere lezyonlardan yapılan çalışmalarda mebzul miktarda benzer cisimciklere rastlanmıştır[74].

Hulusi Behçet'in bu ilk üç vakanın ayrıntılı dökümünü yaptığı makale 1937'de *Dermatologische Wochenechrift*'de (cilt 105, sayı 36) yayımlanmıştır[73]. Bu makalenin hemen ardından, hastaların göz değişiklikleri son haliyle Niyazi Gözcü ve Igersheimer tarafından değerlendirilmiştir. Çalışma hem Türk Deri ve Zührevi Hastalıkları Cemiyeti'nde tebliğ edilip[181] hem de Türk Deri ve Frengi Arşivi'nde "Ağız ve Tenasül Uzuvlarında Husule Gelen Aftöz Tegayyürlerle Aynı Zamanda Gözde Görünen Virütik Olması Muhtemel Teşevvüşler Üzerine Mülahazalar ve Mihraki İntan Hakkında Şüpheler" başlığı altında yayımlanmıştır[74].

3.2.2. Yeni Hastalığın Uluslararası Ölçekte Tanıtımı

Yeni bir hastalık olduğunu düşündüğü tabloya benzeyen klinik durumlarda yapılan çalışmalarda virütik cisimciklere rastlanması, Hulusi Behçet'in virütik etiyoloji yönündeki şüphelerini kuvvetlendirmiştir. Vakaların sayısı arttıkça, nedeni bir virüs olan genel mikrobiyolojik bir hastalık düşüncesi kökleşmiştir. Hulusi Behçet konuyla ilgili Türkçe yazısına kimi eklemeler yaparak yazdığı "*Über rezidivierende aphtöse durch ein virus verursachte Geschwüre am Mund, an der Genitalen, und am Augen* (Ağız, genital bölge ve tekrarlayan aftöz lezyonlara ve göz tutulumuna neden olan

virus)" başlıklı kısa Almanca makaleyi *Dermatologische Wochenechrift*'e yollamıştır. Makale derginin Eylül 1937'de yayımlanan 37. sayısında yer almıştır[73].

Hastaların dişlerinin çekilmesiyle nüks etmesinin azalması müşahedesi, Hulusi Behçet'te hastalık etkenini barındıran odağın dişler olduğu kanaatini uyandırmıştır. Bu görüşünü Paris Deri Hastalıkları Cemiyeti'nde "*Considérations sur les lésions aphteuses de la bouche et des parties genitales ainsi que sur les manifestations oculaire d'origine probablement virutique et observation concernant leur foyer d'infection* (Göz belirtileriyle birlikte seyreden muhtemelen virüse bağlı ağız ve genital bölge aftöz lezyonları hakkında görüşler ve enfeksiyon odağı hakkında gözlemler)" başlığı altında tebliğ etmiştir. Konuşmanın metni cemiyetin dergisinin Mart 1937 sayısında yayımlanmıştır (*Société Franc Derm* Mart 1937 No 3) [182].

Hulusi Behçet kısa süre içinde hastalığın nedeniyle ilgili görüşünü revize etmiş, artan tecrübelerinin ışığında sadece dişe ait odakları suçlanmaktan uzaklaşmıştır. Buna değerlendirmeyi içeren bir "*Kurze Mitteilungen über fokal sepsis mit aphtösen Erscheinungen am Mund, u. Veranderungen an der Augen als wahrscheinlich Folge einer durch virus bedingten allgeiminfektion* (Fokal sepsisle, aftöz semptomlar ve gözlerde muhtemelen viral enfeksiyon nedeniyle oluşan değişimler üzerine kısa duyurular)" başlıklı makale 1938'de *Dermatologische Wochenschrift*'de yayımlamıştır[173].

Bu yazılarının yayımlanması sırasında Prof Dr Niyazi Gözcü'nün de konuyla ilgili çalışmalar yürütüyor olması Hulusi Behçet'i sevindirmiştir. Gözcü 9 Nisan 1938 tarihinde Türk Oftalmoloji Cemiyeti'nde bir vaka takdimi yapmış, göz bulgularını ayrıntılı biçimde değerlendirdiği bu çalışmasını Türk Deri ve Frengi Kliniği Arşivi'nde yayımlamıştır[174]. Bu vaka münasebetiyle Hulusi Behçet'in ve Prof Braun'un düşünceleri de derginin aynı sayısında yayımlanmıştır[183,184].

1938 yılı Mayıs ayında birçok hekim özellikle dahiliyeciler tarafından ağırlıklı olarak tüberküloz yönünden değerlendirilmiş, ancak kesin bir tanı alamamış olan, ağzında aftlar, skrotumunda ülserasyonlar, kas ve eklem ağrıları, ara sıra göz kanlanmaları bulunan bir hasta, Hulusi Behçet'in yayınları dikkate alınarak tetkik edilmek üzere Dermatoloji kliniğine gönderilmiştir. Bu beşinci vakanın radyolojik,

mikrobiyolojik, biyokimyasal incelemeleri ve KBB[28], dahiliye konsültasyonları yapılmış; yatışı sırasında geçirdiği göz atağı muayenesi ve tedavisi Igersheimer ile Niyazi Gözcü tarafından üstlenilmiştir[185,186]. Hasta Haziran 1938'de farklı branşlardan ilgili profesörlerin katıldığı Dermatoloji Cemiyeti olağanüstü toplantısında Niyazi Gözcü, Igersheimer, Marchionini, Braun ve Hulusi Behçet tarafından ayrıntılı olarak sunulmuştur[181].

Schwartz'ın ve Oberndorfer'in de katıldığı bu toplantıda yapılan sunumlar ve dile getirilen görüşler Türk Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi'nde yayımlanmıştır[181]. Marchionini bu oturuma ait "*procés verbals*"ini (sözlü sunumunu) ayrıca hem *Dermatologische Wochenschrift*'de (Oktober 1938), hem de Gentralblatte'de (Kasım 1938) yayımlamıştır[182].

Bu dönemde Hulusi Behçet'in dikkatini çeken bir yayın, Liége üniversitesi göz profesörü Weekers ve çalışma arkadaşı Reginster'in *Arcives d'ophtalmologie*'de (tome 2, Août 938, No 8) yer alan "*Un nouveau syndrome: Iritis, ulcéres aigus de la bouche et de la vulva sa parenté avec Iritis recidivante á l'hypopion* [Kuzahiye (iris) iltihabı ile birlikte ağız ve ferçte (vulva) had (akut) takarruhat ile muttasıf yeni bir sendrom ve bu sendromun hipopyonlu iritis rezidivan (tekrarlayıcı) ile münasebeti]"[187] başlıklı makalesidir. Hulusi Behçet bu makale hakkındaki değerlendirmesinde bazı esasları özellikle deri ve mukozaya ait eksikleri bulunmasına rağmen genel anlamda bu hastalık üzerine çok geniş bilgi içeren bir çalışma olduğunu belirtir[173,180].

Söz konusu makalenin yazarları, Hulusi Behçet'in 1937'deki yayınına atıf yaparak kendi hastaları üzerine yaptıkları derin araştırmalardan sonra o zamana kadar olageldiği üzere göz, ağız mukozası ve genital bölge bozukluklarının her birinin ayrı ayrı değerlendirilmesinin doğru olmadığını; hepsinin bir kaynaktan ileri gelmesi ihtimalinin kuvvetli olduğunu bildirmiştir. Yine Hulusi Behçet'in yayınını göz önünde tutan Cenevre Üniversitesi'nden Franceschettini'nin iki hastasını sunduğu İtalyanca yayın[173,180], yeni bir "*entité morbide* (hastalık durumu)" hakkındaki kabul ve inanış cephesini kuvvetlendirmiştir. Weekers de tezinde "*Gerek kendi müşahadelerimize*

[28] KBB muayenesini yapan Prof Dr med Karl Hellmann (Würzburg, 08.09.1892 - İsrail, 29.08.1959), 1933'den önce privat-doçent ve başhekim olarak Würzburg Üniversitesi KBB kliniğinde görevlidir. 1933'den itibaren İstanbul'da daha çok özel muayenehanesinde çalışmış; 1936'da İstanbul Üniversitesi'ne profesör olarak çağrılmış, Gureba hastanesi KBB bölümünün direktörlüğüne getirilmiş, 1943'de anlaşmasının yenilenmemesi üzerine Filistin'e gitmiştir.

istinad etmek, ve gerek her iki afete ait bulunan vesaiki karşılaştırmak suretleri ile biz bunun aynı hastalıktan ibaret olduğuna kanaat getirmiş bulunuyoruz" demiştir[187].

Hulusi Behçet bu dönemle ilgili değerlendirmesinde oftalmologların makul, dürüst görüşlerine karşılık dermatologların çeşitli dernek mecmualarında, arşivlerde ve bazı tezlerde şahsi, kendince ve gerçeklerle bağdaşmayan teşhis ve çıkarımlardan geri kalmadıklarını belirtmiştir. Bu değerlendirmeye göre bir kısım yazarlar bu yeni hastalığa yakalananları durumlarıyla hiçbir ilgisi olmayan bilinen hastalıklara yakalanmış gibi göstermektedir. Ağız mukozasındaki tekrarlayıcı aftlar, pemfigus, dermatostomatitis, Neumann'ın aftosisleri, eritema eksudativum multiformis gibi çok çeşitli tanılar almakta; kadınlardaki genital ülserlerin ise Lipschütz'ün ulcus vulva akutumu olduğu düşünülmektedir. Hastaların çoğunluğunun bacaklarında görülen yüzeysel ve nodüler eritemleri ve özellikle eritema nodozumu, tüberküloza; göz bulgularını da öncelikle tüberküloza ve tüberkülozun alerjik bulgularına bağlamak istenmiştir[173,180].

Burada bir parantez açıp, tıbba yaptığı katkıların ihmal edildiği ve adının hastalığın adlandırılmasında kullanılması gerektiği öne sürülen Yunanlı göz hekiminin, bu iddialara temel oluşturan vakasını takdim ederken herhangi bir multisistem tutulumuna işaret etmeyip tekrarlayan hipopyonlu iritisi dikkate almış olduğunu belirtmek uygun olacaktır. Söz konusu vaka önce 1930'da Atina Tıp Cemiyetinin yıllık toplantısında sunulmuş ve aynı yıl cemiyetin bildiri kitabında ana dilinde yayımlanmış (Adamantiades B (1930). *A case of recurrent hypopyon iritis. Proc Med Soc Athens* 12: 586–593), daha sonra da Fransızca bir makale haline getirmiştir [Adamantiades B (1931). *Sur un cas d'iritis à hypopion récidivant. Ann Ocul* (Paris) 168: 271–278][39,177,188,189].

Hulusi Behçet'in birinci vakasında hastalığın ortaya çıkışına ve gidişine şahit olan Fuchs'un görüşleri dikkate değerdir. Hulusi Behçet'in aktardığına göre, o zamanki kritiğinde muhtelif eçhize afetlerini zikreden Fuchs, tablonun hususî bir sepsisten ileri gelen bir maraz olması ihtimalini ileri sürmüştür. Hatta *Deutsche medizinische wochenschrift*'da (1926, No 36) bilhassa göz tegayyürlerini ve diğer arazları etraflıca yazmış, umum bünye ile alâkadar bu muhtemel intanî hastalığın Avrupa'da görülmediğini daha çok doğuda olması ihtimalini ilâve etmiştir[173,180].

Hulusi Behçet göz değişikliklerini hastalık tablosunun parçası oluşuna dayanak gösterirken 1938'de Niyazi Gözcü'nün verdiği tebliğe ve aynı yılda Weekers'in, Reginster'in, Fransceschettini'in, Igersheimer'in ve Murad Rami'nin beyan ettiği görüşlere atıf yapmıştır. Özellikle gözdeki *iritis recidivante de l'adulte* (yetişkin tipi tekrarlayan iritis) hakkında pek çok yayın bulunmasına, çeşitli teoriler ileri sürülmesine rağmen oftalmologların kendi görüşünü daha çabuk kavradıklarını ve benimsediklerini belirtmektedir. Bu bağlamda Hulusi Behçet'e yurtdışından ilk kabul ve onay Weekers'tan gelmiştir:

> *"Gerek kendi müşahedelerimize istinad etmek ve gerek her iki afete aid bulunan vesaiki karşılaştırmak suretlerile biz bunun aynı bir hastalıktan ibaret olduğuna kanaat getirmiş bulunuyoruz. Diyebiliriz ki gerek cildiyeciler ve gerek göz mütehassısları adeta bunu fark etmemişlerdir. Cildiyeciler pek kolay anlaşılan bir temayül ile, bilhassa gerek muhat ve gerek cild üzerinde görülen afatın tavsifi hususunda ısrar etmişler, gözcüler ise nazarı dikkati fazla çekmemekle beraber selim bir seyir gösteren tezahüratı biraz ihmal ederek vahamet itibarile ön safta bulunan göz afatını büyük bir ehemmiyetle karşılamışlardır."*

Hulusi Behçet 1938 Mayıs'ta Fransız Dermatoloji ve Sifiligrafi Cemiyetine yaptığı sunumda hastalığı "Trisemptomatik bir sendrom mevzuubahistir. Bu sendrom senelerce devam eden pusselerle (atak) tezahür eder. Pusseler esnasında, gelip geçici ağız aftları, tenasüli eksülserasyonlar bazen de bunlarla beraber veya pusseler haricinde gözlerde iritis residivant (tekrarlayan iritis) husule gelir" diyerek tanımlar[173].

Yeni hastalık konusunda dermatologların ikna edilmesi gerekliliği ile yüzleşen Hulusi Behçet, 1939 başında Fransız dermatoloji cemiyetinde sunulmak üzere bir metin göndermiştir. Bu metinde tablonun sistemik bir intandan ileri geldiğini ve "sui generis (kendine özgü, nevi şahsına münhasır)" olduğunu düşündüğü belirtmiştir. Sunumu Prof Gougerot tarafından yapılan "*A propos d'une entité morbid due probablement á un virus special donant lieu á une infection généralisée se manifestant par des poussées recidivantes entrois regions principales et occasionant en particulier des iritis repetés* (Morbidite ve genel enfeksiyona neden olan, öncelikle tekrarlayan iris iltihaplarıyla üç ana bölgeyi ataklar halinde tutan özel bir virüs hakkında)" başlıklı metinde gözlem belgelerine, ayırıcı tanıya ait kritiklere yer verilmiş ve göze ait tabloyla ilgili olarak Niyazi Gözcü'nün ve Weekers'ın sunumları-yazıları kaynak göstermiştir[190] Hulusi Behçet böylece dermatolog bakış açısı ile Fransız dermatolog arkadaşlarına tetkiklerinin dayandığı esasları, çeşitli hastalıklar arasındaki farkları, yanıltıcı noktaları açıklıkla

bildirmiştir. Sunum sonrası Prof Weekers kendisine yapılan atıf için aşağıdaki teşekkür mektubunu yollamıştır:

> *"Prof. Weekers remercie très vivement son savant collégue Monsieur le Prof. Behçet par l'aimable envoie d'un tirage á part. Il se permet aussi de la féliciter. C'est un trés instructive étude personelle eu une parfaite mise au point d'un problème clinique captivant. Liege 24 Septembre 939. Weekers. (Prof. Weekers bilgili meslektaşı Prof. Behçet'e nazikçe yolladığı alıntı için içtenlikle teşekkür ediyor, kutlamış da oluyor. Bu, yapıcı kişisel ve mükemmel şekilde ilgi çekici klinik problem üzerine bir çalışma. Liege 24 Eylül 939. Weekers)"*

Almanca literatürde vakaları hakkındaki olumsuz görüşler, kabuller, düşünceler bulunduğunu belirleyen Hulusi Behçet tanımladığı hastalığı dermatoloji camiasına tanıtma çalışmalarının bir sonraki aşamasında Almanya'ya yönelmiştir. Çok aydınlatıcı bulunan Fransız Dermatoloji Cemiyeti sunumdan sonra tüm kritiklere cevap veren ve karıştırılan hastalıklarla daha etraflı ayırıcı tanı dayanaklarını bildiren bir yazı yazarak *Die medzinische Welt* dergisinde "*Einige Bemerkungen zu meinen Beobachtungen über den Tri-symptomenkomplex (Tri-semptomkompleks ile ilgili gözlemlerime dayanan notlar)*" başlığı ile yayımlamıştır (1939 yıl No 35 sayfa 1222)[173].

Aynı yıl kliniğine özellikle Cerrahpaşa göz kliniğinden gönderilen vakaları ve bizzat başvuran bir kadın hastanın gözlem ve tetkik kayıtlarını uluslararası dermatoloji dergisi olan *Dermatologica*'da "Some observations on three clinical picture of the so called triple symptom complex (Üç klinik tabloda üçlü semptom kompleks ile ilgili gözlemler)" başlığı altında ayrıntılı olarak yayımlamıştır (volume 81-1940, Fasc 2)[173,180].

Yayın çalışmaları devam ederken vaka serisi de genişlemeyi sürdürmüştür. Bu bağlamda 1939'da Avusturya ve Almanya'nın tanınmış dermatologları, dahiliyecileri tarafından izlenen, aylarca Viyana'da Epinger'in kliniğinde yatan, İstanbul'un tanınmış ailelerinden bir kadın hasta Hulusi Behçet'in kliniğine takip ve tedavi için yollanmıştır. Bu kişi Hulusi Behçet'in Behçet Hastalığı'nı tanımladığı serinin dördüncü vakası olmuştur.

Hulusi Behçet'in tanımladığı yeni hastalık farklı otörlerin çalışmalarına konu olmuştur. Prof Kumer'in[29] [191,192,193] (*Archive f. Derm. u. Syphilis, 1941 yıl, Bd. 182, Heft*

[29] Prof Dr Leo Kumer (1886-1951), tıp eğitimini bitirdikten sonra ilk uzmanlık alanı Patolojik Anatomi ve Cerrahi olmuştur. 1. Dünya Savaşı sırasında Ruslara esir düşüp ülkesine ancak 1919'da dönebilmiş ve ilgi duyduğu Deri ve Zührevi Hastalıklar alanında uzman olmuştur. Uzun süre Insbruck Üniversitesi Deri ve Zührevi Hastalıklar Kürsüsü'nün şefliğini yapmıştır. İyi bir hekim ve sıkı bir eğitimci, disiplinli bir

1)[180] yazdığı "*Aphten und aphtöse Erkrankungen der Mundschleimhaut* (Ağız mukozasının aftları ve aftöz hastalıkları)" başlıklı makalede yapılan tasnifte Hulusi Behçet'in vakaları için ayrı bir yer ayrılmıştır. Hulusi Behçet bu makaleyi ve Kumer'in yaptığı tasnifi, görünüşleri birbirine benzeyen ancak sebeplerinin birbiriyle ilgisi olmayan tabloların bir araya getirilmesi yönünden eleştirmiştir. Tüm tabloların "*chronische residivierende aphtosis*" kadrosuna dahil edilemeyeceğini ve farklı sendromların aynı başlıkla ifade edilemeyeceğini belirtmiştir[173].

Hulusi Behçet yeni hastalıkla ilgili çalışmaları sırasında hastalığın bulguları arasında bulunan eritema nodozum üzerinde özellikle durmuştur. Bu bağlamda eritema nodozumla ilgili olarak, dahiliye ve çocuk hekimlerinin bu sorunu sadece tüberküloza bağlamalarının doğru olmadığı, "sui generis" bir eritema nodozumdan ayrı olarak birçok sebeple bir sendrom halinde de eritema nodozum ortaya çıkabileceği iddia etmiştir. Bu konuda son olarak eritema nodozumun ayrı bir oturumda etraflıca ele alındığı Strassbourg Dermatoloji kongresinden sonra bu esasın daha iyi kavrandığını belirtmiştir.

Hulusi Behçet tri-semptom komplesini açıklıkla kavrayabilmek için bütün arazları göz önünde tutmak gerektiğini belirtmiştir. Vakalarındaki ağız lezyonlarının birkaç yazar tarafından basit nüksedici aftlar kadrosuna yerleştirilmesinin veya Kumer'in aphtosis adıyla hayali bir çerçeveye dahil etme çabasının da dermatostomatitis gibi, eritema eksüdativum multiformisin atipik şekilleriyle karıştırılmasının da hastalığın başlı başına bir "*entité morbide*" olarak düşünülmesi ile bağdaşmadığını belirtmiştir. Genital ülserlerin kadınlarda ulcus vulva akutum başlığı altında anılmasının, körlüğe kadar varan göz lezyonlarının ve sistemik organ tutulumlarının romatizmaya veya akciğer tüberkülozuna bağlanmasının bu hastalık hakkında esaslı bir fikir sahibi olunmadığının açıkça itirafı olduğunu dile getirmiştir.

Hulusi Behçet özellikle tüberkülozun etiyolojide yeri olmayışı üzerinde durmuş, "bütün tecrübevi histolojik araştırmalar ve müteaddit antitüberküloz tedaviler, hastalığın tüberkülozla hiçbir alakası olmadığı kanaatini uyandırmıştır" ifadesini kullanmıştır[173,180]. Batılı meslektaşları da onu teyit etmiş, Belçika'dan Prof. Weekers, Bluthe, Gilbert, Weve, Shigata ve Blobner'in enükleasyonları takiben yaptıkları

bilim adamı olup, deri hastalıkları ile ilgili bir ders kitabı yazmıştır. Deri Hastalıklarında Radyum ve Mezotoryum Kullanımı, Oftalmolojide Radyum Tedavisi adlı monografileri de mevcuttur. 1949 yılında bir de kozmetik dermatoloji kitabı yazmıştır.

anatomo-patolojik muayenelerin tüberkülozun karakteristik lezyonlarının varlığını göstermediğini bildirmiştir[173].

Kopenhag'dan Jensen Tage'nin yeni hastalık hakkında etraflıca açıklamasını, etiyolojide tüberküloz tartışmasına da yer vermesi itibariyle bu noktada gözden geçirmek uygun olacaktır. ilmeğe değer bulunmuştur. *Acta-Dermato-venerologia*'da [*(Köbenhaven)* Bd 21, H 6-1941] yayımlanan "*Aphtöse Ulzerationen der Mundschleimhaut u. des genitales mit Augenshädigungen* (Göz tegayyürleri ile müterafık ağız mukozası, tenasül uzuvlarının aftöz ülserasyonları*)*" başlıklı makalenin Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi'nde yer alan Türkçe çevirisi aşağıdaki gibidir[180]:

> *Son senelerde Dermatologlar ve Oftalmologlar tarafından müşahede edilen sendrom, aynı zamanda, veya birbirini müteakıp vücudun üç muhtelif kısmında görülmektedir.*
>
> *Ağız muhat gışasında ve tenasül uzuvlarında hastalık şekli, morfolojikman afta benzerse de, dikkatli muayene ile meydana çıkarılan ince, fakat aft için karakteristik olmıyan nedbeler, afta tevafuk etmez.*
>
> *Derinin fevkalâde şiddetli hyperactivité'si nazara çarpar, bu da spesifik intracutan cild tecrübesinde infiltration, kırmızılık, pustule teşekkülü ile kendini gösterir, ve bu fenomenlerin mevcudiyeti, tefriki teşhisî bahsinde, veya patojenisine ait hususlarda müşkülâtı mucip olmaktadır.*
>
> *Göz hastalığının seyri, ekseri vak'alarda İris à l'hypopion recidivant'a benzer.*
>
> *Hastalık gerek erkeklerde, ve gerekse kadınlarda aynı nisbette, «tercihan erkeklerde» müşahede edilir.*
>
> *Sirayet ve veraset şimdiye kadar olan tecrübelere nazaran hiçbir rol oynamıyor gibi görünmektedir. Seyir müzmindir, ve inzar gayri müsaittir. Umumî ahval, bundan az müteessirdir.*
>
> *Şimdiye kadar tedavi edilenler arasında ölüm vak'ası kaydedilmemiştir. Her ne kadar bazen bir veya diğer araz daha şiddetle tezahür ederse de, üç muhtelif yerlerdeki tegayyürler, hastalık şekline hâkimdirler. Bu suretle, meselâ cild tezahürleri arasında bacaklarda Erythema nodosum şeklinde, veya yüz aknesi halinde az veya çok gelip geçici olarak kendilerini gösterirler.*
>
> *Bu sendromun etiyolojisi henüz aydınlanmıştır.*
>
> *Behçet, ilk olarak başlı başına bir hastalık olduğu esas nazariyesini ortaya koyduğunda, hafi bir focal-sepsis veya tüberkülozun alerjik tezahürleri ihtimalleri münakaşa edilmiştir.*
>
> *Sendrom literatürde ancak nadiren tavsif ve tarif edilmiştir.*

Müellif, şimdiye kadar neşredilen vak'aların, kendi hususî müşahedelerile beraber onu bulduğunu raporunda zikretmektedir.

Bu rapordan anlaşıldığına göre hastalık şekli, ne göz ihtilâtlarile müterafık bir dermatoz, ne de cild ihtilâtları mevcut bir göz âfeti olarak nazarı itibara alınmamalıdır. Bilâkis ağız muhat gışası, akciğer, plevra, adaleler gibi diğer uzuvları da alâkadar eden ve bütün sistemi ihtiva eden bir âfet olarak telâkki edilmelidir.

Devir devir husule gelen humma, bir intanî hastalığı düşündürür. Gerek nazarî mülâhaza, ve gerekse hastalık şeklinin seyri ve inkişafı, Tri-as'ın şimdiye kadar malûm olmıyan bir sebep (nox) vasıtasile, bir kan zehirlenmesi şeklinde ortaya çıkan bir intan gibi nazarı dikkate alınması kat'î lüzumunu göstermektedir.

Hulusi Behçet makaleyi değerlendirirken, "Jensen Tage'nin (Kopenhag), *Behçet syndrôme'*u namile neşrettiği vakasında en ince ve derin araştırmalardan sonra, Röntgenle akciğer lezyonlarının mevcudiyetinin tüberkülozla alâkadar olmadığını, virüse bağlı bu müzmin hastalığın umumi bünyeyi alakadar eden *sui generis* bir intan bulunduğunu kesin ifade ile yazmıştır" ifadesini kullanmıştır[180].

Jensen Tage farklı yayınlarla da Hulusi Behçet'in yeni hastalık görüşünü desteklemiş, Hulusi Behçet de Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi'nde onun yazılarını Türkçe'ye çevirerek yayımlamaya devam etmiştir[180]:

Kopenhag körler müessesesinden 24 yaşlarında bir talebe, scrotum, ve ağzında mükerrer nüksî takarruhlardan dolayı tedavi altına alındı.

Müşahedesinden Behçet'in 1937, 1938 ve 1939'da tavsif ettiği bir hastalık, meydana çıktı.

Oftalmoloji literatüründe her ay nüküslü tavsif edilen hypopion'lu İridocylitis ile beraber, tenasül nahiyesinde ve ağızda nüküsler gösteren takarruhlardır. Bu vak'aların kritik vasıfları, ve kendime ait vak'anın serirî tetkik ve tamikine nazaran, cildin bilhassa spesifik olmıyan hyperactivité'si mevcuttur. Bu hal, deri altına tatbik edilen muayyen aşı test'lerine karşı mı, yoksa intradermal olarak yapılan spesifik mahsulâta, hattâ fiziyolojik tuz mahlûlüne kadar reaksiyon vermesi, insanı şaşırtmaktadır.

Röntgende, reede patolojik tegayyür görüldü, ve serirî olarak hemoptezi. Fakat her ikisini de, tüberküloza kat'iyyen bağlamak kabul olamadı. Hastalığın serirî seyrine istinaden, cildin fartı hassasiyeti üzerindeki nazarî mülâhazalar, bize şu kanaati verdi:

Behçet sendromu, yeni müzmin bir hastalıktır. Muhtelif uzuvlara tesir, ve devri olarak septisemik hecmeler arzeder, ve sebebi de, malûm olmıyan bir virüstür. [Jensen, Tage: Infektionskrankheiten ungeklärten Urspunge (Virus Krankheiten usw). Rückfällige aphtöse geschwünsbildung an Mundschleimhaut und geschlechsteilen nebest rückfälliger Regenbogenentzündung und Sehnervenschwund. (Jensen, Tage:

Açıklanamayan kökenleri olan bulaşıcı hastalıklar (viral hastalıklar vb). Ağız mukozasında ve cinsel organda tekrarlayan aft oluşumu ile beraber olan iris iltihaplanması ve optik sinir atrofisi). (Behcet's syndrom). (IV. Alfd. Kommunehisp Kopenhagen) (Ugeskr. Laeg. 1941. S 1023 – 1029 – (Dänisch)]

Hulusi Behçet kendisinden önce bu hastalığın layıkıyla anlaşılmamasının nedenini, dermatologların, oftalmologların, dahiliyecilerin yalnız kendi bakış açılarına göre hüküm vermelerine bağlamış, bunun da hastalığın tanımlanmasını geciktirdiğini belirtmiştir. Hastalığın nereden alındığını kesinlikle bilmediklerini tekrarlayarak vakalar arası farklılıklara dikkati çekmiş; gerçekten şaşırtıcı tablolara tesadüf etmenin mümkün olduğunu dile getirmiştir[173].

Hulusi Behçet bazı vakalarda yıllarca devam eden ağız aftoid değişiklikleri görüldüğünü, genital ülserlerin daha sonra meydana çıktığını ve yıllar sonra göz bulgularının kendini gösterdiğini ortaya koymuş, ancak bazı vakalarda ise bu bulguların hep beraber belirdiğini söylemiştir. Hastalığın kimi vakalarda miyozit, kas ve eklem ağrıları ile başladığını, bir kısmında ise göz bulgularının önce ortaya çıktığını ve bu üç bölgedeki bozukluklara tekrarlayıcı akneiform değişikliklerin, fronkülozisin, yüzeysel veya nodüler eritemlerin, orşitin, flebitin, akciğer tutulumunun-hemoptizinin eşlik edebildiğini bildirmiştir. Tabloya dahil olan sistem sayısı arttıkça hastalığın teşhis edilmesinin de zorlaştığını vurgulamıştır. Hastalık atağı geçince tüm klinik durumların ortadan kaybolmasına dikkat çekmiştir.

Hulusi Behçet'in hastalığı tanımlaması tıp dünyasını seçici bir dikkate yönlendirmiş, eski ve yeni birçok hastada bu hastalığın bulunduğu anlaşılmıştır. Weekers Hulusi Behçet'in ağız aftoid değişikliklerin tüm diğer bulgulardan önce ortaya çıktığı konusundaki yayını üzerine göz tedavisini sürdürdüğü bir vakada, anamnezi ve sistem sorgusunu yineleyerek hastayı yıllarca rahatsız eden ağız ve genital bölge aftlarının mevcudiyetini öğrenmiştir. Niyazi Gözcü tekrarlayan iritisli bir hastasını tedavi esnasında sorgulayarak onun 18 yaşından beri tekrarlayan ağız dil yaralarından ve bunlara göre daha seyrek olarak üzere skrotal aftlardan yakınması olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu vaka Türk Oftalmoloji Cemiyeti Kasım 1938 toplantısında sunulmuştur.

Hulusi Behçet hastalığın bütün vücudu ilgilendiren bir intan ürünü olduğunu öne sürerken, *"Bu lezyonlar yerleştikleri yerlere göre her biri muhtelif derecede birçok patolojik tabloları taklit edebilir ve böylece münakaşaya yol açar. Eğer bu nahiyelerin her birinin lezyonları ayrı ayrı nazarı itibara alınırsa bunların muhtelif kadrolara*

sokulması ve mütalaası mümkün olur" ifadesini kullanmıştır. Başlıca üç bölgede yerleşmesinin ve farklı birtakım bulgular göstermesinin, hastalığın mahiyetinin uzun zaman anlaşılamamasına neden olduğunu belirtmiştir[173,180].

Hulusi Behçet, henüz nörolojik tutulumun uzun vadede yol açtığı sorunlar ortaya çıkmadığı dönemde vakaları üzerinden yaptığı genel değerlendirmede, hastalığın gözde görememe dışında genel sağlık üzerine belirgin etkisi olmadığını söylemiştir[173]. Bunun istisnası olarak Viyana'dan gönderilen hastanın ağız aftlarına yaklaşık yirmi yıl uygulanan dağlama tedavisinin epidermoid kanser gelişmesine yol açtığını ve hastanın bu kanserin metastazlarından kaybedildiğini belirtmiştir[180].

Hulusi Behçet'in aktardıkları arasında, nöbetleri esnasında yürüyemeyecek hale gelen bir hastanın, göz tedavisi için Berlin'e gittiğinde bacaklarının şişmesi üzerine Bergmann'ın kliniğinde yatırılarak tedavi gördüğü bilgisi yer almaktadır[180]. Hastaya konulan teşhis tekrarlayan ve trombotik flebitis sonucu lenf sisteminin ve damarların tutulması sonucundan elefantiyazis geliştiği şeklindedir. Hulusi Behçet bu öyküden hareketle hastalığın damar tutulumlarına işaret etmiştir[180].

Doçent Dr İrfan Başar'ın hiçbir hastalığa bağlanmayan ve üç bölgedeki yerleşiminden başka orşit kliniği de gösteren hastası hakkında 7 Nisan 1942'de Türk Tıp Cemiyetinde yaptığı sunum farklı organ tutulumları olabileceğine işaret etme bakımından önemlidir. Nitekim Hulusi Behçet de 6 Mayıs 1942'de Oftalmoloji Cemiyetinde yaptığı etraflı açıklamalarla, bu hastalık çerçevesinde farklı organ tutulumlarının beklenebileceğini vurgulamıştır. Jensen Tage de Kopenhag'da izlediği vakada ataklar döneminde hemoptizi ve birtakım radyolojik akciğer bulgularının görmesine rağmen bunları kesinlikle tüberküloz ile ilişkilendirilmemiştir; hastalığın çeşitli organlarda çeşitli görünüşlerde bulgular oluşturabileceğinin göstergesi saymıştır.

Hastalığın bu kadar farklı klinik görünümlere bürünmesi; üç ana bölgede bulunanlardan bağımsız bulgularının da olması, öte yandan ataklarla halinde ortaya çıkması ayırıcı tanı açısından önemli bir güçlük ortaya çıkarmıştır. Etiyolojideki belirsizlik de bir dizi tartışmaya yol açmıştır. Hulusi Behçet ağız ve genital bölge lezyonlarından yapılan yaymalarda virütik cisimciklerin gösterilmesi ancak tavşan gözüne yapılan inokülasyonlardan olumsuz sonuçların alınması gibi çelişkili durumlar yaşanması nedeniyle sorunun virüs kaynaklı olması konusunun henüz çözümlenememiş olduğunu belirtmiştir.

Etyolojide virüs rolü konusunda Amerika Birleşik Devletleri'nden bir yayın Hulusi Behçet'in dikkatini çekmiş ve dergisinde yer almıştır. Yones S. Friedenwald ve Clara M. Mekee'nin, *American Journal of Ophtalmologie*'de yayımlanan (1938 July No 7) "*Filter-passage agent as a cause of Endophtalmitis* (Endoftalmit nedeni olarak filtran virüsler)" başlıklı bu çalışmada, viral etiyolojili göz sorunları olabileceğinin çeşitli hayvanlara inokülasyon ve pasajlarla ispat etmiş olduğu bildirilmiştir. Hulusi Behçet'in viral etiyoloji konudaki görüşlerine önemli bir destek saydığı bu yayından kısa bir alıntı aşağıda yer almaktadır:

> *Bir virusun insanda tek başına bir sypmtome olarak Endophtalmitis'in sebebi olabilmesi ihtimali, şimdiye kadar ileri sürülmemişti.*
>
> *Bütün üveit vakalarını, ya frengiye veya tüberküloz gibi bazı spesifik intanlara veya vücudun herhangi bir yerindeki bakteri mihrak intanı neticesi tahassul ettiğine atfa meyyal bulunmakta idik.*
>
> *Bu raporumuz, münferit ve ihtimal ki bazı cihetlerden hususiyeti haiz bir Uweit vak'asının tetkiki neticelerini arzettiğine göre, hattâ münferit bir araz halindeki Uweit'in bile bir filtran âmilden mütevellit olabileceğine delâleti, ilgisizlikle karşılanamaz.*

Hulusi Behçet gün geçtikçe artan sayıda vakalar üzerinde yapılacak çalışmalarda hastalığın nedeni konusuna odaklanılması ile bu konunun da aydınlatılacağına inandığını belirtmiştir[180].

3.2.3. Hastalığın Kabul Görmesi ve Adlandırılması

Yeni hastalığın nadir olmadığı ve dünyanın her tarafında görüldüğü, Hulusi Behçet'in başlattığı ve farklı ülkelerden yazarların katılımıyla devam eden yayınlarla açıklık kazanmıştır. Hulusi Behçet hastalığın kabul görme dönemini anlatırken, tablonun öncelikle Belçika'da, İsviçre'de, Danimarka'da, Avusturya'da ve Amerika'da başlı başına bir *entité morbid* olduğunun kabul edildiğini yazmıştır. Bu bilgiyi farklı ülkelerde yeni hastalık hakkında yapılan yayınları dergisine aktararak da desteklemiştir. Aşağıda bu yayınlardan örnekler yer almaktadır:

> *Hulûsi Behçet (İstanbul Üniversitesi) Tri-symptomes komplex namı altında, son zamanlarda üç vak'a tarif ettikten sonra, dördüncü vak'asını da neşretmiştir. Hastalık ağızda aftöz ülserler, tenasül nahiyesinde eksülserasyonlar, ve Retinitis ve İridocyclitis ile tezahür etmektedir. Bazı vak'alarda da, Erythema nodosum'a benziyen deri leziyonları meşhuttur.*

Arazlar, tek tek veya müştereken nükseden hecmeler halinde görünüyor ve şiddet cihetinden muhtelif dereceler gösteriyor.

Herhangi bir bir zamanda arazlardan birinin daha mütebariz olması yüzünden teşhisi tefrikide müşkülâta uğranmaktadır.

Erythema exudativum multiformis, Ertyhema nodosum, Ulcus vulvae acutum'dan tefrik etmek, lâzımdır.

Oftalmolojik cihetinden, cild arazlar ile göz arazları arasında muhtemel münasebete dair pek az çalışılmıştır.

Dört yeni vak'ada vetirenin (fenomen) klinik tetkiki, ve tam tahlili, Tri-symptomes komplex'in hususî etiyolojiye malik yeni bir vahdeti maraziye olarak kabul edilmesinin doğru olacağı, şüpheye mahal bırakmamaktadır.

Bütün vak'alarda, iptidaî cüseymat bulunduğuna göre, hastalığın filtran virüsden tevellüt ettiği muhtemel görülmektedir.

Bu meyanda, Behçet, bu ihtimalin tam kanaat ile tebellürü için, kendisi müstakbel araştırmalar lüzumunu ileri sürmektedir.

[Prof. Wise sulzberger: *Observations on clinical Picture of so-Called Triple symptome complex* (Üçlü semptom kompleks olarak anılan klinik durumlara ait gözlemler). *Year Book of Dermatology and Syphilology* 1940, sahife 305.][180]

Hulusi Behçet'in kararlı ve ısrarlı bir şekilde hem çalışmalarını ilerletmesi hem de yayınlarını sürdürmesi, yeni hastalık görüşüne karşı çıkanların direncini kırmıştır. Nitekim kendisinin en muannid muarızım dediği Kumer de bir makalesinde hastalığa özel bir bölüm ayırmak zorunda kalmıştır.

Hulûsi Behçet's Tri-Symptomkomplex

(Hulûsi Behçet'in Üçlü Semptom Kompleksi)

Bu gruba giren hastalığın klinik diğer bir tablosu da, göz hekimlerinin ve bakteriyologların müşterek çalışmalarile İstanbul'lu Dermatolog, Hulûsi Behçet tarafından müteaddit neşriyat ortaya konmuş, gerek erkek ve gerekse kadınlarda senelerce nükseden mucosa afetleri, scrotum'da, seröfibrinö eksülserasyon, ve İritis hattâ Neuroretinitis, bazen da cilde eritemlerden bahsedilmiştir.

Cornea'ya yapılan inokülasyon, menfi netice vermiştir.

Behçet ve Braun yayma preparasyonlarda mükerreren elemanter cisimlere müşabih teşekküller tesbit ettiklerini, ve bu suretle hususî virüsden mütevellid bir hastalık olduğu zannındadırlar.

Bu Tri-symptomkomplex'e karşı fikir yürütmekliğim, ve bir cephe almaklığım, şahsî müşahedelerimin mefkudiyetinden dolayı doğru olmıyacağı bedihidir, ve bu istifadeli vak'aların tasnifini, ve bunların müzmin, nüksedici Apthtosis ile olan münasebetlerinin aydınlatılmasını, bizzat Behçet'e bırakmaklığımın daha muvafık olacağı fikrindeyim.

[Prof L Kumer: *Aphten u. Aphtöse Erkarnkungen der Mundschleimhaut* (Ağız mukozasının aftları ve aftöz hastalıkları). *Archiv für Dermatologie u. Syphilis* B. 128 – Heft I – 1941.][180]

Tanımlanma ve tanınma sürecinde hastalığın adı konusunda bir uzlaşma bulunmamaktadır. Birtakım yazarların Behçet'in *Trias*'ı ya da *Syndrome*'u, bazıları alıntılarda görüldüğü gibi *Tri-symptomes complex*, bir kısmının ise doğrudan Morbus Behçet adlandırmasını tercih etmiştir.

İsviçre'li göz hekimlerinden Babel, 1939-1941 arasında, tüm dünya tıp yazınından toparladığı "Uweite"ler hakkında, Dermatologica dergisindeki derlemesinde Hulusi Behçet'in mesaisini takdirle zikrettikten sonra senelerden beri gözcülerce malum olan "*Iritis récidivente a l'hypopion*" yerine, "*Iritis récidivente aphteuse a l'hypopion*" deyimini kullanmıştır. Bununla hastalığın göz ve diğer aftöz değişikliklerle olan ilişkisini dile getirmiştir[194].

Babel'in yaklaşımı kişisel olmaktan öte, oftalmoloji camiasının yeni hastalığı kabul etmeye yatkınlığının bir göstergesidir. Hulusi Behçet hastalığın tanınması konusunda dermatologlardan çok oftalmologlardan destek gördüğünü belirtmeyi bir vicdan borcu olarak kabul ettiğini söylemiştir. Göz bulguları konusundaki çalışmalarından dolayı başta Niyazi Gözcü olmak üzere Igersheimer, Murad Rami, İrfan Başar, Naci Bengisu, Belçika'lı Weekers ile H. Reginster, İsviçre'den Franceshetti, Hulusi Behçet'in ismen teşekkür ettiği kişilerdir. Aynı şekilde dermatoloji camiasından da Danimarka'lı Jensen Tage, ABD'den Sulzberger ve Wise, Ankara'dan Marchionini ile özellikle arama ve araştırmalarında önemli yardımları dokunan Braun, Oberndorfer hürmetle andığı kişilerdir. Hulusi Behçet adı geçen şahısların tamamlayıcı yayınları ve sunumları olmasa hastalığın tanınmasının daha uzun süre alabileceğini vurgulamıştır[173].

Yeni hastalığın gündemde olduğu günlerde Avusturya, Japonya ve İsrail'den yeni vakalar bildirilmiştir. İsrail'den bildirilenin başlığı "Merkezi sinir sistemini istila eden Behçet Sendromu" olup (Dr Karplus. Archives of Derm. and Sy., Vol. 44, 1944, P. 227)[195] otopsi yapılan ilk vaka olma özelliğini taşıması açısından özellikle önemlidir. Önemine binaen bu vakayı burada da özetle aktarmak uygun olacaktır:

Vaka hastaneye ilk kez 1935'te başvuran, 28 yaşında kadın/erkek, evli, iki çocuğu küçük yaşlarda ölmüş, Musevi bir işçidir (kaynakta cinsiyeti belirtilmemiştir). Öz ve soy geçmişinde kayda değer bir bulgu yoktur; tüberkülozu yoktur, alerjik, zührevi hiçbir hastalık geçirmemiştir. Muayenesinde ağız ve genital ülserasyonları olan hastanın, göz

bulguları 1938 ilkbahar başında önce sağ sonra sol gözde olmak kendini göstermiştir. Hasta 1940 yılının Mart ayında koma halinde hastaneye getirilmiştir. Öyküsünde 1939 Aralık ayından başlayarak akli dengede değişiklik, keyifsizlik, halsizlik, sık baş ağrısı, baş dönmesi ve nihayet son dönemde konvülziyonlar ile şuur kaybı bulunmaktadır[195]. Merkezi sinir sistemi tutulumunun da hastalığın bulgularına katıldığını göstermesi bakımından ilginç olan hasta kısa süre içinde kaybedilmiştir. O zamana kadar hastalığın sayısız ataklarına rağmen görme kaybı dışında, ağır ve hayatla kabili telif olmayan bulgusunun olmadığı varsayılmaktayken bu vaka ile nörolojik tutulumun prognozu olumsuz yönde kuvvetle etkileyeceği gerçeği ortaya çıkmıştır.

Hastalığın 1946 yılında özellikle Avrupa'da Behçet Hastalığı adıyla bilinmesi, tıbbi kayıtlara da hiçbir tereddüde mahal vermeden öylece geçmesi söz konusudur. Bu konuda ilginç bir öykü, daha önce Ankara Cebeci ve Numune hastanelerinde trisemptom Behçet ön tanısıyla yatırılarak tedavi edilmiş, ancak iyileşme olmayınca yapılan konsültasyon sonucu Zürih Üniversitesi Göz Kliniğine gönderilmiş olan bir Ziraat Enstitüsü talebesinin, orada Dr Amsler'den aldığı 04.06.1946 tarihli raporda hastalığının adını bir Türk doktordan alan Behçet Hastalığı olduğu ve bu adın 1938'den beri kullanıldığı belirtilmiştir[196].

1947 yılında Hulusi Behçet'in eski hastalarından olan, görmesini kaybetmiş, ara sıra tekrarlayan ağız ve genital bölge lezyonları olan, eksilmeyen adale ve eklem ağrıları bulunan ve bunlara ek olarak ölümüne yakın nörolojik tutulum da gösteren bir vakaya dönemin patolojik anatomi enstitüsü hocası Prof Schwartz tarafından otopsisi yapılmıştır (Ot Prot No 705-47. 1947). Otopside akciğer damarlarında anevrizmalar ve kanamalar tespit edilmiştir. Bu vakadan çıkarılan beyin ve göz parçaları seri halinde patolojik incelemeler için, bu konuda esaslı çalışmaları bulunan, Cenevre göz kliniği hocası Franceschetti' ye gönderilmiş ve sonuçlar teyit edilmiştir[197].

Hastalık hakkındaki bilgilerin paylaşılması, ilgili uzmanların dikkatlerini çekerek farklı klinik bulguları da barındıran vakaların tıp literatürüne kazandırılmasını sağlamıştır. Hulusi Behçet'in üçlü semptom kompleksini hastalık olarak dünyaya tanıttığı 1937'den sonra yine 1937'de Blobner tekrarlayan iritiste deri paterji testini tanımlamış, 1941'de ise Knapp nörolojik tutulumun olduğunu göstermiştir. 1941'de Schmitt üretritin de olabileceğini göstermiş, 1941'de Jensen ülseratif kolitli bir vaka bildirmiş, 1944'de Berlin santral sinir sistemi tutulumu sonucu kaybedilen vakasını

yayımlamış, yine 1944'de Epraim artritik ağrılar ve eritema nodozumun hastalıkla ilgili olduğunu doğrulamıştır. 1946 yılında Adamantiades retinal ve periferik tromboflebiti göstermiş (daha önce Hulusi Behçet'in Almanya'da da konsülte edilen vakalarından birinde tekrarlayan flebit sonucu lenfödem tanımlanmıştır), 1946 yılında Alm ve Öberg virüs teorisi üzerine çalışmışlar, 1946'da Curth ilk tanı kriterlerini önermiş, 1947 yılında Thomas vakalarında vasküler komplikasyonları göstermiştir[198].

Nihayet 1947'de İsviçre'nin Cenevre kentinde yapılan Uluslararası Dermatoloji Kongresinde Zürih Tıp Fakültesinden Prof Mischner'in önerisiyle hastalığa Morbus Behçet adı verilmesi kararlaştırılmıştır[15,16]. Hastalık halen dünya tıp literatüründe Behçet Hastalığı olarak geçmektedir ve buluş sahibi bir Türk'e izafe edilmiş tek tıp terimidir.

3.3. Hastalığın Adı Konusundaki Güncel Tartışmalar

Eldeki kaynaklar ve onların kaynakçaları incelendiğinde, hastalığın adlandırılması ile ilgili değişiklik çabalarının 1965 yılında başladığı görülmektedir. Bir yayında Morbus Gilbert-Adamantiades-Behçet olarak geçen hastalık[39], 1970'ten sonraki yayınlarda giderek artan sıklıkta Adamantiades-Behçet adlandırmasıyla yer almaya başlamıştır. 2000'lere ulaşıldığında olayın boyutu büyümüş, Avrupa Dermatoloji ve Veneroloji Akademisi (EADV)'nin, üçüncüsü 2005 yılında Bulgaristan Sofya'da yapılan bahar sempozyumunda hastalıkla ilgili çalıştayın başlığında ikili adlandırma yer almış böylece ilk kez uluslararası bir toplantıda kullanılmıştır[199].

Konunun Türk dermatoloji camiasının gündemine gelişi görece geç olmuş ve bu konuda agresiv bir mücadele söz konusu olmamıştır. Behçet hastalığı ile ilgili isim tartışmalarından 1991'de Adana'da yapılan III. Ulusal Behçet Hastalığı Kongresinin açılış konuşmasını yapan Prof Dr Hamdi Memişoğlu söz etmiştir. Törende bulunan ve o dönem için bu alanda söz sahibi olan Türk bilim adamları olayı yeterince dikkate almamışlar, bu konuda söz alıp açıklama yapan olmamıştır. Muhtemelen verilen ismin kazanılmış hak olarak ilelebet devam edeceğini düşünülmüş, değişikliği önleme konusunda uluslararası arenada gayret gösterme ihtiyacı duyulmamıştır.

Mayıs 2006'da Kayseri'de yapılan IX. Türk Tıp Tarihi Kongresinde "Bilim Adamı Kimliği ile Genel Olarak Kişilik İlişkisi Çerçevesinde Ord Prof Dr Hulusi Behçet" başlıklı bildirinin sunumundan sonra söz alan Prof Dr Nuran Yıldırım uluslararası arenada isim tartışmaları içinde yer alıp Behçet Hastalığı adına sahip çıkılması gerektiğini vurgulamıştır. Konu böylelikle Türk tıp tarihi camiasının da gündeminde yer almıştır.

2006 yılında Escudier ve arkadaşlarının "*Number VII Behçet's Disease (Adamantiades Syndrome)*" (*Oral Dis* 2006; 12: 78-84) başlıklı derleme yazısına reaksiyon olarak Prof Dr Cem Evereklioğlu "*Regarding the Naming Dilemma of Behçet Disease in the 21st Century* (21. yüzyılda Behçet hastalığının adlandırılması ikilemlerini ele alış)" başlıklı bir editöre mektup yazmış; konuya etraflıca sahip çıkmıştır [200].

Ancak hastalığın adında Adamantiades'in de yer alması yönündeki gayretler devam etmiş; konu mükerrer makalelerle çeşitli dergilerde kendine yer bulmuş, iddia sözde kanıtlanmış ve nihayet 2008'de bir klasik kitaba da girmiştir. Elektronik ve basılı kaynaklar taranarak bu sürecin aşamalarının dökümü aşağıdaki gibi çıkarılmıştır:

2000 yılında George Washington Üniversitesi'nden Tsung O. Cheng adında Behçet hastalığı alanında söz sahibi bir bilim adamı, İstanbul Üniversitesi'ne misafir öğretim üyesi olarak gelmiştir. Anlaşıldığı kadarıyla amacı daha çok hastalığın tarihçesi hakkında bilgi toplamaktır. Hemen akabinde Atina Üniversitesi'ne de misafir profesör olarak gitmiş, oradan Hipokrat'ın yaşadığı yer olan Kos adasına da geçmiştir. Tüm bu ziyaretlerden sonra Şubat 2001'de yazdığı "*Some historical notes on Behçet's disease* (Behçet Hastalığı Üzerine Bazı Tarihsel Notlar)" başlıklı makalesinde[201], aslında hastalığı ilk tanımlayanın Hipokrat olduğunu belirtmiştir. Bununla da kalmayarak hastalığın tarihi ipek yoluna denk gelen ülkelerdeki rastlanma sıklığına işaret ederek, "İpek Yolu Hastalığı (*Silk Road Disease*)" olarak adlandırıldığını tarihsel hiçbir dayanak vermeden belirtmiştir.

Uluslararası tıp yazınında bu konuda fırsat kollayan gruba mensup bir yazar olan Tirilomis çok geçmeden Aralık 2001'de editöre mektup tarzında yazdığı, "*Some more historical notes on Adamantiades-Behçet's disease* (Adamantiades-Behçet Hastalığı üzerine biraz daha tarihsel not)" başlıklı yazısında[202], eski Yunan'da tanımlanan ve unutulan hastalığın ancak aradan geçen yüzyıllar sonrasında tekrar bir Yunan hekim tarafından ayrı bir hastalık olarak tanımlandığını iddia etmiştir. Adı geçen hekim Dr

Benedictos Adamantiades olup, Atina Tıp Cemiyetinin 1930 yıllık toplantısında takdimini yaptığı vaka, aynı yıl basımı yapılan bildiri kitabında yayımlamış bir yıl sonra da Fransız dergisi *"Annales d'Oculistique*" de yayımlanmıştır (Adamantiades B (1931). Sur un cas d'iritis á hypopion récidivant. Ann Ocul (Paris)168:271-278)[39,177,188,189,203]. Söz konusu sunum ve makalede yer alan hastanın göz bulgularının öncelenmiş olduğu hiçbir şekilde ağız, genital yaralar ve diğer deri bulguları ile birlikte ele alınıp bütünsel bir tanımlama yapılmadığı, 1934 yılında makalelerinde Adamantiades'in vakasına yer veren Weekers ve Reginster tarafından ifade edilmiştir[187]. Bu durumu dikkate almayan Tirilomis'e göre, bu tanımlamadan haberi olmayan bir Türk hekiminin altı yıl sonra 1937'de hastalığı tekrar tanımlamıştır. Tirilomis sonuç olarak bu hastalığa İpek Yolu Hastalığı yerine daha doğru bir adlandırmayla, bu iki hekimin katkısının anısına Adamantiades-Behçet Hastalığı denilmesi gerektiğini belirtmiştir[203].

Bu mektuba Cheng tarafından Temmuz 2002'de verilen "*Behçet Disease, Adamantiades-Behçet Disease, or Hippocrates-Adamantiades-Behçet Disease?* (Behçet Hastalığı mı, Adamantiades-Behçet Hastalığı mı yoksa, Hippocrates-Adamantiades-Behçet Hastalığı mı?)" başlıklı cevapta, Tirilomis'i onaylayan ve destekleyen ifadeler yer almıştır. Cheng sadece yaygın kullanılan ve bilinen bir isim olması nedeniyle hastalığa Behçet Hastalığı denilemeyeceği, geç de olsa iade-i itibar için, artık Adamantiadis-Behçet olarak adlandırılmasının daha uygun olacağını söylemiştir[204].

Şubat 2002'de yayımlanan "*A Historical Review of Early Descriptions of Adamantiades-Behçet's Disease* (Adamantiades-Behçet hastalığının ilk tanımları hakkında tarihsel bir değerlendirme)" başlıklı makalenin[39] girişinde, hastalığa ait bulguları Hipokrat'tan sonra ilk kez bütünsel bir yaklaşımla ele alan Hulusi Behçet'in katkılarını görmezden gelinip "tarihsel adaletten yana olanların" hastalığı Adamantiades-Behçet olarak adlandırdığı öne sürülmüştür. Aynı yılın sonbaharında da Zoubolis "*Benedictos Adamantides and his Forgotten Contributions to Medicine* (Benedictos Adamantides ve Tıbba Yaptığı Unutulmuş Katkılar)" başlıklı makalesini yayımlamıştır[177].

Zoubolis'in editörü olduğu ve yazarları arasında bulunduğu, 2003 yılında basımı yapılan, "*Adamantiades-Behçet's Disease*" adlı kitapta da bu konu "*A Historical Review of Adamantiades-Behçet's Disease* (Adamantiades-Behçet hastalığının tarihsel bir değerlendirme)" başlıklı bir bölümde ayrıntılı olarak ele alınmıştır[188]. Yine 2003

yılında "*Early Descriptions of Adamantiades-Behçet's Disease* (Adamantiades-Behçet hastalığının ilk tanımları)" başlıklı bir makale Zoubolis ve Kaklamanis imzasıyla yayımlanmıştır[189]. Böylece iki yıl gibi kısa sayılabilecek bir zaman diliminde, birbirine yakın başlıklar ve biteviye tekrarlanan içerikli yayınlarla konu gündemde tutulmuştur.

Söz konusu makalelerde ve kitapta tekrar edilen ortak ifade, Adamantiades'in yukarıda anılan 1930'da Atina Tıp Cemiyeti'nde önce sözlü olarak sunup sonra sunumlar kitabında yayımladığı bildirinin hastalığın bilim dünyasına ilk duyuruluşu olduğudur (Adamantiades B (1930). A case of recurrent hypopyon iritis. Proc Med Soc Athens 12: 586–593.) Söz konusu sunumda hiçbir şekilde deri bulgularının dikkate alınmadığı ve göz bulgularıyla bütünleştirmediği hususu bu makalelerde iddia olarak bile zikredilmemiştir.

Oysa Adamantiades göz bulgularına odaklanırken tabloyu bütün olarak görememiş; sistemik bir değerlendirme yapmamıştır. Hulusi Behçet'ten önce bütüncü bir yaklaşım örneği vererek 1934'de "Deri ve gözde ambolik fenomenlerle müterafık nüksedici ağız ve ferc ülserleri" başlıklı bir makale yazan Whitwell[205] (The British Joournal of Dermatology and Syphilis), bu makalesinde Adamantiades'in kısa süre önce İngilizce ve Fransızca yayımlamış olduğu vaka takdimine atıfta bulunmamıştır. Bu durumu Adamantiades'in bütüncü bir değerlendirme bağlamında dikkate alınacak bir çalışma yapmamış olduğunun kanıtı olarak değerlendirmek olanaklıdır.

Hulusi Behçet'in hastalığın tanımlayıcısı olduğunun açık bir dayanağı olan Weekers ve Reginster'in "*Un nouveau syndrome: iritis, ulcères aigus de la bouche et de la vulve. Sa parenté avec l'iritis récidivante à hypopion*" başlıklı yayın, aynı zamanda Adamantiades'in hastalığın tanımlanmasında ikinci planda yer alışını da açıkça belirtmektedir[187]. Söz konusu makalede, Adamantides'in deri ve mukoza bulgularını önemsemeyip sadece zikretmiş olduğu vurgulanmıştır. Semptompların birlikteliğine dair müşahedelerin ancak Hulusi Behçet'in yayınından sonra arttığı belirtilmiştir.

Adamantiades'in hiçbir zaman adının hastalığın adında yer alması gibi bir iddiası olmadığını, bizzat kendisinin 1949 yılında yayımladığı "*Sur le syndrome complexe de uvéite récidivante ou soi–distant syndrome complexe de Behcet* (Karmaşık Behçet kompleksi diye de anılan nükseden üveit kompleksi hakkında)" başlıklı çalışma göstermektedir (Adamantiades B, Lorando N (1949)[200]. Başlık Adamantiades'in halâ göze odaklanmayı sürdürdüğünü, yeni hastalık görüşünü benimsememekle birlikte

benimseyenlerin Behçet adıyla adlandırmasını kabul ettiğini göstermektedir. Tıp dünyasına duyuruluşundan 12 yıl sonra kabul etmediği bir hastalığın adında Adamantides'in adının yer alması gerektiğini öne sürmenin anlamsızlığı ortadadır. Adamantides'in tüm çalışmalarını, tıbba katkılarını irdelemeyi görev bilen Zoubolis'in başlığında "Behçet" adı geçen bu çalışmayı yok sayması dikkate değerdir[39].

Zoubolis'in öne sürdüğü gibi Jensen Tage'nin "*Sur les ulcérations aphteuses de la muqueuse de la bouche et de la peau génitale combines avec les symptômes oculaires (Syndrome Behçet)* [Ağız mukozasının ve genital bölge derisinin göz semptomlarının eşlik ettiği aftöz ülserasyonları (Behçet Sendromu)]" başlıklı çalışmasında (Jensen T (1941). Adamantiades'ten bahsetmemesi onun çalışmalarından haberdar olmadığının işareti olarak algılanmamalıdır. Daha gerçekçi bir yorum Tage'nin Adamantiades'in çalışmasını atıfta bulunmaya değer bulmamasıdır. Nitekim yukarıda da bahsedildiği gibi Weekers ve Reginster 1938'de yazdıkları makalede Adamantiades'in çalışmalarını irdelemişler, yayınlarını hiçbir şekilde gözden kaçırmamışlardır.

Osmanlı tebaası olarak dünyaya gelen, "Asya Minör"de yaşarken Rum cemaatinin liderleri arasında yer alan, Yunanistan'a iltica ettikten sonra Yunan Oftalmoloji Cemiyeti kurucu üyesi olan, XX. yüzyılın ilk yarısında Atina'da yaşayan en parlak göz hekimlerinden biri olarak tanınan Dr Benedictos Adamantiades, sosyal yönü yanı sıra, yaptığı bilimsel çalışmalarla en azından Avrupa ölçeğinde bilinen tanınan ve dikkate alınan, saygın bir hekimdir.

Adını tanımlanmasına dikkate değer bir katkıda bulunmadığı bir hastalığa vermeye yönelik çabalar, son derece donanımlı bir eğitim geçmişi olan, bilimsel kariyeri konusunda yoktan var edilecek katkılara hiç de ihtiyaç duymayan Adamantiades'e de haksızlıktır. Sınırlı olanaklarına rağmen çalışmalarını, mikrobiyoloji ve patoloji gibi tıbbın temel bilimleri ile zenginleştirip Avrupa düzeyinde duyurmuş, bilimsel bilgi birikimine kendince bir katkı yapmıştır.

Süreli yayınlarda ve Zoubolis'in bir bölümünü yazdığı kitapta[188] kendine yer bulan bu adlandırma, internet ortamında hızla yayılma olanağı bulmuştur. Nihayet 2008'de son baskısı yapılan ve Zoubolis'in de editörleri arasında bulunduğu "*Dermatology in General Medicine*" başlıklı dermatoloji temel kaynak kitabında da geçerek tıp yazınındaki yerini sağlamlaştırmıştır[178].

Literatür düzeyinde gerçekleşen bu gelişmeler henüz hastalığın resmi olarak adlandırılmasına yansımamıştır. Hastalıkların uluslararası ölçekte tasnifine yönelik çalışmalar 1700'lü yıllarda ölüm istatistikleri konusunda başlamıştır. Oluşturulan platformda zamanla hastalıkların sınıflandırılması ve istatistiği konuları da ele alınmıştır. Belli bir düzende yapılan toplantıların 1946 yılında yapılan altıncısında, hastalıkların, yaralanmaların ve ölümlerin uluslararası ölçekte sınıflandırılması sağlanmıştır. Bu aktiviteler daha sonra 1948'de kurulan Dünya Sağlık Örgütü bünyesine alınmıştır. İlerleyen yıllarda yeni düzenlemeler yapılmış, nihayet Dünya Sağlık Örgütünün 1990'da yapılan 43. asamblesinde ICD-10 kabul edilmiş ve 1994'de kullanılmaya başlanmıştır[206]. Behçet Hastalığı halen geçerli uluslararası hastalık ve sağlıkla ilgili durumların sınıflandırıldığı ICD-10 listesinin 2007 versiyonunda "***Behçet's Disease*** (Behçet Hastalığı)" olarak geçmektedir[207].

Hastalığın adını değiştirmeye yönelik çabalar, Behçet'in yanına Adamantiades'i yerleştirmeye yönelik olanlarla sınırlı değildir. 1999 yılından ve özellikle Japonya'da Behçet hastaları için 2000 yılında yapılan birinci uluslararası kongreden sonra, "***Silk Road Disease*** (İpek Yolu Hastalığı)" şeklindeki isimlendirme de yaygınlaşmaya başlamıştır[208]. Tarihsel bir geçmişi olmayan klasik kitaplarda ve tıp sözlüklerinin son dönemlerdekiler dışındaki baskılarında yer almayan bir adlandırmadır. Sınırlı bir taramayla bu terimin bir tıp sözlüğünün 1979 baskısında yer almazken[209], ancak 2003 yılında bir diğer tıp sözlüğünde kendine yer bulabildiğini göstermektedir[210].

Özellikle son birkaç yılda yazılan makalelerde yazarlar, bu ifadeyi Behçet Hastalığının sinonimi olarak kullanmışlar, buna az sayıda da olsa, maalesef Türkiye'den yazılanlar da eklenmiştir. Bilim insanına yakışan sadece araştırma yapmak, bilgiyi paylaşmak değil, terminolojiyi doğru kullanmaya çalışmak, dayanaklardan yoksun hatta art niyetle ortaya çıkmış moda deyimlerden kaçınmak olsa gerektir.

İpek Yolu Hastalığı adlandırmasına bilimsel gerekçeler bulmaya yönelik çabaların gerçekçiliği de tartışmaya açıktır. Behçet Hastalığı için kalıtımsal bir risk faktörü olan, insan doku grubu antijenlerinden HLA-B5 ile ilişkisi ilk kez 1982 yılında bulunmuştur. Hastalığın coğrafi dağılımının en çok Akdeniz'e kıyısı olan ülkelerde ve uzak doğuda olması itibarıyla İpek Yolu Hastalığı adının ortaya çıktığı belirtilmektedir. Bu ülkelerin tamamı 30. ila 45. kuzey paraleli arasında yer almaktadır. Hastalığa ve HLA-B5 taşıyıcılığına bu paralelin kuzeyinde veya güney yarı kürede nadiren

rastlanmaktadır. İpek Yolu adını savunanlar hastalığın aynı adlı ticaret yolu boyunca yayıldığını öne sürmektedir. Ancak genlerin dağılımını ticaret yolları aracılığıyla değil de, binlerce yıl önceki demografik hareketlerle açıklamak, bilime ve akla daha uygun gelmektedir[211].

4. DEĞERLENDİRME

Hulusi Behçet oldukça küçük denecek yaşta annesini kaybedince babasının sorumluluğunda, ancak büyükanne-büyükbaba şefkat ve himayesiyle sevgi ve hoşgörü ortamında yetişmiş olması kuvvetli bir ihtimaldir. Eğitimci ve seçkin bir insan olan babası dolayısıyla entelektüel bir çevrede bulunmuş, küçük yaşta okula başlamış ve yaşından önce olgunlaşan bir kişi olmuştur.

İlköğretim yılları Osmanlı İmparatorluğu'nda, eğitim alanında ciddi atılımların ve dönüşümlerin yaşandığı yıllara rastlamıştır. Bu değişimlerin yansımaları, Hulusi Behçet'in yetişmesini her bakımdan olumlu yönde etkilemiştir. Birden fazla yabancı dili okuyup yazabilme, araştırma ve incelemeye olan merak, ayrıntıları gözden kaçırmama ve engin sentez yeteneklerine sahip oluş, eğitim sistemine daha o yıllardan yerleştirilmeye çalışılan çok yönlü ve sorgulayıcı kişi yetiştirme hedefinin sonucudur.

Mesleğini küçük yaşta seçmiş, belli ki istemediği bir yaşam biçimine hiçbir zaman zorlanmamış, uzun süren savaş ve yokluk yıllarına rağmen, muhtemelen ailesinin varlıklı olması dolayısıyla yoksulluk ve yoksunluk çekmemiş, bir ömür boyu bilgi ve bilim üretmekten ve bunu paylaşmaktan başka bir kaygısı olmamıştır. Bu bağlamda, zengin ve entelektüel bir ortamda yetişen Charles Darwin'i anımsatmaktadır.

Birinci paylaşım savaşının sonuna doğru uzmanlık derecesine sahip olduğu dermatoloji ve veneroloji alanında daha yoğun eğitim alma ve yenileşme, akademik olgunlaşma hevesiyle önce Budapeşte sonra Berlin'de kendi tabiriyle "fahri asistan" olarak bulunmuştur (1917- 1921).

Yurtdışında olduğu gibi yurda döndükten sonra da kendisini geliştirmesine olanak sağlayan bir çalışma ortamında bulunma şansını yakalamış; tüm bilgi birikimini ve deneyimlerini, adeta bir okul öğrencisi heyecanıyla onunla paylaşan Menahem Hodara ile bir dizi deneysel ve prospektif çalışma yapmıştır. Bu çalışmalar, onun uluslararası yayın ortamına entegrasyonunda önemli bir aşama olmuştur.

Akademik yaşama geçişi üniversite reformu ile gerçekleşmiş olmakla birlikte, aslında daha o dönemde bilimsel açıdan olgunluk çağındadır. İyi bir klinisyen olmaktan başka, bilimsel çalışmalarında temel tıp bilimlerini, hatta temel bilimleri göz ardı etmeden multidisipliner, projeler yürütmüştür.

İki büyük savaş arasında Avrupa' da yapılabilen, ilgi alanları ile bağlantılı tüm toplantılara katılmış çoğunda tebliğ sunmuştur. Yurt dışından meslektaşları ile yalnız akademik ortamlarda karşılaşmayıp, çalıştıkları üniversite hastanelerinde, özel muayenehanelerinde hatta evlerinde bile ziyaret etmiş, her vesileyle bilgi paylaşımının yolunu açık tutmuştur.

Hekimlikteki ilk yıllarından itibaren, mesleki derneklerin-cemiyetlerin içinde yer almış, bu kurumlarda mezuniyet sonrası eğitim programı çerçevesinde çalışmalar düzenlenmesine öncülük etmiştir. Vaka takdimleri, konferanslar, sunumlar içeren bilimsel toplantıların kimilerinden sonra düzenlenen ziyafetler dermatolojinin medikososyal hayatını oluşturmuştur.

Dermatoloji alanında bilimsel süreli yayımcıların öncülerinden olup, üniversite reformundan sonra yayın hayatına başlayan "Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi" dergisinin sahibi ve başmuharriridir. Dergi adeta "devrinin interneti" niteliği arz eden bir işleyişle bilimsel düzeyde yurt içi yurt dışı bağlantıyı sağlamış, son yayınları, derlemeleri içinde barındıran bir dermatoloji "veri tabanı" işlevi görmüştür.

Akademik çalışmaları ilk yıllarında çok çeşitlilik göstermekle birlikte, yaşamının son on yılında daha çok tanımladığı hastalık alanında olmuş; Morbus Behçet'in bir dizi semptomun bir arada bulunuşundan öte spesifik bir hastalık olduğunu uluslararası platformda kabul ettirmek için çok çaba göstermiştir.

Eşinden ayrıldıktan sonraki yıllarda, evini ve muayenehanesini tek mekânda toplaması, mesleki kimliğiyle hazır bulunduğu tıbbi ortamlarda belirgin biçimde daha rahat ve huzurlu olmasıyla ilintili olabilir.

Bir yandan fiziksel açıdan yorulması ve yıpranması diğer yandan iç dünyasındaki gerilim, Hulusi Behçet'in ölümünü hazırlayan temel nedenler olarak değerlendirilebilir. Koroner sorunu tespit edildikten sonra çalışma temposunu düşürmemiş, gerilim düzeyi ise muhtemelen önceki seviyesine göre artış göstermiş, genç ve üretken olduğu bir dönemde, çok erken denecek bir yaşta kaybedilmiştir.

Hulusi Behçet'in her biri özgün bir çalışma niteliğinde olan bilimsel etkinliklerinin yeni kuşaklarca tanınması-anlaşılması için çaba gösterilmesi ihmal edilmemesi gereken bir görevdir. Yüzeysel bir takım bilgilerle yapılan kişiliği ve mesleki başarıları hakkındaki anlamsız yorumların, Türk bilim adamları tarafından yeterli kaynak gösterilerek çürütülmesi gerekmektedir. Bu konuda Aziz Nesin'in yanlış

değerlendirmesini düzelten Hasan Yazıcı'nın[169] makalesi örnek bir çalışmadır. Öte yandan tanımladığı hastalıkla ilgili isim değiştirme manevralarının dikkatle izlenmesi ve sağlam bilimsel-tıp tarihsel gerekçelerle engellenmesi bir diğer önemli husustur.

Hulusi Behçet, alanında uzmanlaştıktan hemen sonra keskin hafızası, dikkati ve sentez yeteneği ile iyi bir klinisyen olduğunu her fırsatta göstermiştir. Yaptığı deneysel ve prospektif çalışmalarla yalnız yurt içinde değil yurt dışında da bilimsel yetkinliğini kabul ettirmiştir. Adıyla anılan hastalığı tanımlaması, şansın hazırlığını yapmış olanların yüzüne gülmesi kuralına uygun olarak gerçekleşmiştir.

Uzun yıllardır takip ettiği, Viyana'da da görülüp tanısı konulamamış bir hastası ile klinik olarak ona benzeyen iki ayrı hastayı peş peşe görmesi hastalığı tanımlama sürecinin dönüm noktası olmuştur. Vakaları bütüncü bir bakış açısıyla değerlendirmiş, bu klinik durumun ayrı bir hastalık olduğu kanısına varmış ve bu konudaki ilk makalesini yazmıştır. Semptomların birlikteliği Hipokrat'tan beri bilinen bir klinik durum olmakla birlikte, Hulusi Behçet tarafından bütünleştirilmeden önce, tıp literatürüne ayrı bir hastalık olarak tanımlanarak geçmemiştir.

1937'den başlayarak Hulusi Behçet'in bu klinik durumu başlı başına bir hastalık olarak uluslararası alanda kabul edilmesi için Almanca, Fransızca hatta İngilizce yayınlar yapmıştır. Her geçen gün artan hasta serisi, çeşitli batı ülkelerinden gelen bilimsel desteklerle, Cenevre'de 1947'de toplanan uluslararası dermatoloji kongresinde Prof Mieschner'in teklifiyle hastalığa "Morbus Behçet" adı verilmiştir.

Ne yazık ki ilerleyen zaman içinde bu süreç hiçe sayılmış, 1960'lı yıllardan itibaren kimi yazarlar hastalığın isminde değişiklik yapılması yönünde gayret sarf etmeye başlamışlardır. Kuşkusuz bu gayretkeşlik hem hastalığa ismi verilen kişinin hatırasına hem de bu ismi benimseyip kullanan bilim insanı kuşaklarına saygısızlık niteliği taşımaktadır.

Evrim düşüncesinin Darwin[212] öncesine hatta antik Yunan'dan da önceye dayanması, evrimi doğal seleksiyonun bir sonucu olarak açıklayan, Darwin'in önemini azaltmamakta; kuramın adlandırılmasında Darwin'inkinin yanına başka adlar eklenmesine yol açmamaktadır. Bu örnekten yola çıkarak bilimsel başarıların uzun bir zaman dilimine yayılarak ve farklı kişilerin farklı düzeylerdeki katkılarıyla gerçekleştiği; ancak adlandırılmaları bağlamında sürecin en kritik noktasında yer alan kişinin onurlandırıldığı saptamasını yapmak olanaklıdır.

Hulusi Behçet, Hipokrat'tan beri bilinen bir semptomlar kompleksi olmakla birlikte hiç bir şekilde temel kaynak kitaplara ayrı bir hastalık olarak geçmemiş bir klinik tablodan hareketle özel bir hastalık tanımlamış ve bu hastalığın tanınması konusunda çok emek harcamıştır. Tanımlanma ve tanınma sürecine katkısı onunkinin yanında ihmal edilebilir olan kişileri, hastalığın adlandırılmasında onun eşiti saymak bir yandan kadir bilmezliğin diğer yandan ayrımcı ve çıkarcı yaklaşımla gerçekleri saptırmanın açık bir örneğidir.

Behçet Hastalığı'nın adını değiştirme, Hulusi Behçet'in hastalığın tarihçesindeki yerini ve önemini ikinci plana itme çabaları karşısında direnç göstermek; hastalığın tıp literatüründe 1947'de adlandırıldığı şekliyle yer almaya devam etmesini sağlamak Türk tıp camiasının, özellikle de bu hastalıkla ilgilenen klinik dallarda uzmanlaşmış olanların ve tıp tarihçilerinin, yerine getirmesi gereken bir görevdir.

Bu tez çalışmasını iki ana amacından biri de Behçet Hastalığı'nın tıp tarihi sahnesindeki serüvenini değerlendirmek ve geleceğin tıbbında adını korumasına katkı sağlamaktır. Diğer ana amaç ise Hulusi Behçet'in yaşamını incelemek ve kayda geçirmektir. Tez yazarının hem dermatoloji hem de tıp tarihi alanında etkinlik göstermesi bir yandan Hulusi Behçet'in anısına saygının, diğer yandan geçmiş hakkındaki bilgiyi günü anlamak ve geleceği biçimlendirmek için kullanma yaklaşımının gereği olarak böyle bir çalışmayı oluşturmasına yol açmıştır.

KAYNAKLAR

1. Théma Larousse Tematik Ansiklopedi. Cilt I, İnsan ve Tarih. İstanbul: Milliyet Yayınları, **1993-1994**.

2. **William HM.** *Dünya Tarihi*. 9. Baskı, Ankara: İmge Kitabevi, **2004**.

3. **Akşin S.** *Kısa Türkiye Tarihi.* İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, **2007**.

4. **Özata M.** *Atatürk Bilim ve Üniversite*. 2.Basım, Ankara: Tübitak Yayınları, **2007**.

5. **Widmann H.** *Atatürk ve Üniversite Reformu.* İstanbul: Kabalcı Yayınevi, **2000.**

6. **Garrison FH.** *An Introduction to the History of Medicine*. 4th Edition; Philadelphia and London: W.B. Saunders Co, **1929.**

7. **Morton LT, Moore RJ.** *A Chronology of Medicine and Related Sciences.* 1997.

8. **Işıl Ülman Y**, Türkiye'de 19. ve 20. Yüzyıllarda Tıp Tarihinin Ana Hatları (1827-1923). Sarı N ve ark. *Tıp Tarihi Tıp Etiği Ders Kitabı*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Yayınları, **2007**: 174-186.

9. **Kadıoğlu S.** *Türkiye'de Cerrahi Devrim.* Ankara: Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü doktora tezi, **1997**

10. **Yıldırım G, Kadıoğlu S, Uzel İ.** Galip Ata Ataç'ın "Tıp Fakültesi" kitabında Yer Alan Osmanlı Dönemi Tıp Eğitimi Tarihçesi Bilgileri. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* **2007**; 29 (4): 185-191. Erişim: (http://www.cumhuriyet.edu.tr/edergi/makale/1679.pdf). Erişim tarihi: 20.05. 2009.

11. Erişim: (http://www.gencsau.com/forum/serbest-kursu/iste-tarihimize-yon-veren-kadinlar-t50407.0.html). Erişim tarihi: 28.04.2009

12. **Özaydın Z.** Cumhuriyet Dönemi Tıbbı. Sarı N ve ark. *Tıp Tarihi Tıp Etiği Ders Kitabı*. İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Yayınları, İstanbul: **2007**: 187-211.

13. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Deontoloji ve Tıp Tarihi Anabilim Dalı Arşivi Hulusi Behçet Dosyası.

14. **Hatemi H, Altıntaş A.** Türk Tıp Eğitiminin Önemli Adımları. İstanbul: CSA Global Publishing, **2006.**

15. **Saylan T.** Life Story of Dr Hulusi Behçet. *Yonsei Medical Journal* **1997**; 38(6): 327-332. Erişim: (http://www.hulusibehcet.net/behcet.htm). Erişim Tarihi: 30.03.2006.

16. **Tüzün Y.** Hulusi Behçet MD February 20, 1889 to March 8, 1948. *Clinics in Dermatology* **2006**; (24): 548-550.

17. **Satar G, Kadıoğlu S.** Bilim Adamı Kimliği ile Genel Olarak Kişilik İlişkisi Çerçevesinde Ord Prof Dr Hulusi Behçet. Kahya E ve ark. *IX. Türk Tıp Tarihi Kongresi Bildirileri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, **2006**: 408- 411.

18. **Satar G, Kilimcioğlu E, Kadıoğlu S.** Hulus Behçet'ten Bir Açılış Dersi. Demirhan Erdemir A ve ark. *I. Uluslararası Türk Tıp Tarihi Kongresi 10. Ulusal Türk Tıp Tarihi Kongresi. Bildiri Kitabı*. Konya: **2008**: 768-782.

19. **Behçet H.** Açış dersi: Deri ve Frengi Hekimliği. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1934**; 1: 3-16.

20. **Behçet H.** Açış Dersi. Memişoğlu HR. *III. Ulusal Behçet Hastalığı Kongresi: 29-30 Kasım 1991*. Adana: Çukurova Üniversitesi Matbaası, **1991**.

21. **Behçet H.** Deri Frengi. *İstanbul Üniversitesi Açılış Dersleri 1933-1934 ve 1934-1935*. İstanbul: Ahmed İhsan Basım Evi, **1935**: 47-64.

22. **Köşlü A.** Dr Eşref Ruşen Ünaydın (Prof Dr Necmettin Gürhan tarafından verilen notlardan). *Sanal Ortamda Türk Dermatoloji Müzesi-1*. [CD-ROM] **2002**.

23. **Bilge R, Tosun S:** İdara, Mudara, Dubara 1941. Haydarpaşa Askeri Hastanesi'nin dördüncü tıbbi müsameresi münasebetiyle. (*Askeri Sıhhiye Mecmuası* **1941**; 35: 113). Köşlü A. *Sanal Ortamda Türk Dermatoloji Müzesi*-1. [CD-ROM] **2002.**

24. Şeyhületıbba Dr Talat Çamlı. (*Şeyhültibba, 50 sene ve daha fazla tababet hayatı yaşayan hekimlerimizin jübilesi*. Şevket Ünal Matbaası. İstanbul **1964**. Türk Hekimleri Dostluk ve Yardım Cemiyeti Yayını). Köşlü A. *Ordinaryüs Profesör Dr Hulusi Behçet*. [CD-ROM] **2008.**

25. **Turgut K.** Tanınmış Türk Dermatologları: Prof Dr Talat Çamlı. *Deri Hastalıkları ve Frengi Arşivi* **1963**; 1(1): 4.

26. Erişim: (http://www.ttb.org.tr./eweb/asi). Erişim Tarihi: 30.03.2006.

27. **Behçet H.** *Haleb ve Şark Çıbanlarının Diyatermi ile Tedavisi*. Dersaadet: ikinci tab, Kader Matbaası, **1925**.

28. **Behçet H.** Hamdi Hoca. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1936;** 3 (13-14): 1155-1156.

29. Hamdi Suad Aknar. Erişim: (http://turkkanser.org.tr/news.php?id=54). Erişim Tarihi: 08.10.2008.

30. **Unat E K.** Menahem Hodara. (*İstanbul Seririyatı* **1926**; 8 (4): 319 – 322). Köşlü A. *Ord Prof Dr Hulusi Behçet*. [CD-ROM] **2008.**

31. **Unat EK.** Doktor Menahem Hodara'nın dermatoloji tarihimizdeki yeri. (*Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1971**; 7 (20): 1- 17). Köşlü A. *Ordinaryüs Profesör Dr Hulusi Behçet*. [CD-ROM] **2008.**

32. **Behçet H.** Muhterem Hocam Menahem Hodara. (*İstanbul Seririyatı* 1926; 8 (4): 319-322). Köşlü A. *Ordinaryüs Profesör Dr Hulusi Behçet*. [CD-ROM] **2008.**

33. **Bahadır O.** Doktor Menahem Hodara. *Cumhuriyet Bilim ve Teknoloji Dergisi* **2007**; 1072:11.

34. **Behçet H, Hodara M** Experimentelle histologishche Untersuchungen über die Wirküng des Sublimats auf die normale Haut. *Der. Wschr* **1921**; 73 (42): 1100-1104.

35. **Behçet H, Hodara M**. Histologische Untersuchungen Von Porokeratosis Mibelli. *Derm Wschr* **1923**; 75 (40).

36. **Behçet H, Hodara M**. **Süreyya.** Histologösche Untersuchung un Experimentelle Studie Über Pathogeneseiner Durch Gerstenpollen Hervongerufenen Juckenden Erythematös-Vesikülosen Hauterkrankung. *Derm Wschr* **1923**; 76(10): 209-215.

37. **Behçet H, Hodara M** Histologische Untersuchung Der Epidermolysis Bullosa (Köbner). *Der Wschr* **1924**; 77 (44): 1289-1290.

38. **Derman E**, **Yalkın İ**. *Modern Frengi Tedavisi ve İlaçları*. (İstanbul: Pulhan Matbaası, **1947**: 27). Köşlü A. *Sanal Ortamda Türk Dermatoloji Müzesi-1*. [CD-ROM] **2002**

39. **Zoubolis CC, Keitel W**. A Historical Review of Early descriptions of Adamantiades-Behçet's disease. *Investigative Dermatology* **2002**; 119 (1): 200-205.

40. **Yalçın E**. Avrupa'nın En Eski Tıp Kurumlarından Biri: Charité. *Asklepios Tıp Kültürü Dergisi*, **2004**; 04: 8-15.

41. **Noguchi H.** A Method for the Pure Cultivation of Pathogenic Treponema Pallidum (Spirochaeta Pallida). Erişim: (http:// www.jem.org). Erişim Tarihi: 11.10.2007.

42. **Kolmer JA.** Concerning Aglutinins for Treponema Pallidum. Erişim: (http:// www.jem.org). Erişim Tarihi: 11.10.2007.

43. **Noguchi H, Akatsu S.** Immunological Studies on Pure Cultures of Various Spirochetes. Erişim: (http://www.jem.org). Erişim Tarihi: 11.10.2007.

44. **Noguchi H.** Venereal Spirochetosis in American Rabbits. Erişim: (http:// www.jem.org). Erişim Tarihi: 11.10.2007.

45. Erişim: (http://www.itf.istanbul.edu.tr/dermatoloji/gulhane.htm). Erişim tarihi: 29.04 2009.

46. **Behçet H**. Prof E von Düring. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1934**; 1 (2): 205-209

47. **Köşlü A.** Prof Dr Ernest von Düring. *Dermatose***, 2003**; 2(1): 9.

48. **Köşlü A.** Prof Dr Ernest von Düring. *Yurdumuza Gelen Yabancı Dermatoloji Uzmanları*. [CD-ROM] **2005**.

49. **Yemni O**: Ordinaryüs Profesör Dr Hulusi Behçet. *Deri Hastalıkları ve Frengi Arşivi* **1964**; 1 (2): 58-59.

50. **Erden F.** (*Türk Hekimleri Biyografisi*. İstanbul: Çituri Biraderler Basımevi, **1948).** Köşlü A. *Ordinaryus Prof Dr Hulusi Behçet (1889-1948)* [CD-ROM] **2008.**

51. **Atasoy O**: Dünya tıp tarihine geçen tek Türk doktoru: Hulusi Behçet. (*Milliyet Gazetesi*. 16 Ocak **1983**). Köşlü A. *Sanal Ortamda Türk Dermatoloji Müzesi*. [CD- ROM] **2007**. *Ordinaryus Prof Dr Hulusi Behçet (1889-1948).* [CD-ROM] **2008**.

52. **Köşlü A:** *Türk Deri Hastalıkları ve Frengi Bibliyografyası*. İstanbul: Hilal Matbaası, **1967**.

53. Erişim: (http://www.hulusibehcet.net/behcet.htm) Erişim Tarihi: 30.03.2006.

54) **Tat L.** Hocam Hulusi Behçet. Memişoğlu HR. *III. Ulusal Behçet Hastalığı Kongresi 29-30 Kasım 1991*. Adana: Çukurova Üniversitesi Matbaası, **1991**.

55. **Nemlioğlu F.** Hocam Hulusi Behçet, Memişoğlu HR. *III. Ulusal Behçet Hastalığı Kongresi 29-30 Kasım 1991*. Adana: Çukurova Üniversitesi Matbaası, **1991**.

56. **Murat A**. Hulusi Behçet. *Tıp Etiği, Hukuku, Tarihi Dermatoloji özel sayısı*. **2002**; 10: 115.

57. **Kırbakan TZ**. Tarık Ziya Kırbakan'dan. Köşlü A. *Ordinaryus Prof Dr Hulusi Behçet (1889-1948).* [CD-ROM] **2008**

58. **Köşlü A**. *Ordinaryus Prof Dr Hulusi Behçet (1889-1948).* [CD-ROM] **2008**

59. **Deri ve Frengi Kliniği Ailesi.** Sayın hocamız ve mecmuamızın kurucusu Ord Prof.Dr Hulusi Behçet'in hayatı.. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1948**; 14: 77-79.

60. **Behçet H, Ottenstein B, Lion K, Dessauer F.** İncir Dermatitleri Hakkında. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1937**; 4 (23-24): 1471-1482.

61. **Behçet H, Ottenstein B, Lion K, Dessauer F.** İncir Dermatitleri Hakkında. II. Kısım. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1938**; 5 (25-26): 1543-1551 .

62. **Sağlar E**: *Yaşam Öykülerim. veya Bana Göre Ben ve Çevrem.* (İstanbul: Güryay Matbaacılık, 1976: 8) Köşlü A. *Ordinaryus Prof Dr Hulusi Behçet (1889-1948).* [CD-ROM] **2008.**

63. **Behçet H.** Dermatolojide Zemin, İrsiyet, İstidat, Fartı Hassasiyet, Anafilaksi Allerji, İdiyosenkrasi, Cildin Şahsiyeti ve Rolleri. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1934**; 1 (2): 86 -106.

64. **Behçet H.** Communication faite sur leishmanioses cutanées au congré internationale d'hygiène méditeranéenne **932** Aoû – Marseille (Akdeniz beynelmilel hıfzıssıhha kongresine verilen rapordur). Cilt layşmanyozları münasebetiyle. *Pratik Doktor* **1933**; (1-2).

65. **Behçet H.** Deux points importants et négligés dans le tableau clinique des boutons de Wright. *Bul Soc Fra Derm* **1934**; (1) : 97. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1934**; 1 (1): 75-79.

66. **Behçet H**. Wright çıbanları seririyatında ihmal edilmiş iki mühim nokta. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1934**; 1 (1): 18-22.

67. **Montpellier.** A propos du procés verbal de la seance du II Janvier 934 (Ocak 1934 toplantısı münasebetiyle). *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1935**; 2(9-10): 774-775.

68. **Behçet H.** A propos de la note de M. Le professeur agragé Montpellier (Prof Agreje Montpellier'in yazısı münasebetiyle). *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1934**; 2 (9-10): 775.

69. **Behçet H.** Anadolu'da Şark Çıbanları Yayınınız Münasebetiyle, Profesör Marchionini'ye (Ankara). *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1943**; 10(59-60): 2779-2813.

70. **Behçet H**. Wright Çıbanları Hakkında. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1935**; 2 (11-12): 825-836.

71. **Osman N**. Otokton Olması Muhtemel bir Şark Çıbanı ve Histolojik Etüdü. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1937**; 4 (20): 1388-1371.

72. **Marchionini A, Turgut K.** Orta Anadolu'da görülen Şark Çıbanlarının İntişarı, Patojenisi, Klinik ve Tedavisi Hakkında. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1943**; 11(63-66): 2863-2872.

73. **Behçet H**.Über rezidivierende, Aphtöse, durch Ein Virus verursachte Geschwüre am Mund, am Auge und an den Genitalien. *Derm Wschr* **1937**; 105(36): 1152-1157.

74. **Behçet H.** Ağız ve Tenasül Uzuvlarında Husule Gelen Aftöz Tegayyürlerle Aynı Zamanda Görünen Virutik Olması Muhtemel Teşevvüşler Üzerine Mülahazalar ve Mihraki İntan Hakkında Şüpheler. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1937**; 4 (20): 1369 – 1378.

75. **Goldsmith B**. *Madam Curie, Saplantılı Deha*. İstanbul: Remzi Kitabevi, **2007**.

76) **Behçet H, Ottenstein B, Toksoy G, Eser S.** Pemfigusun Etyoloji Meselesine dair Hayvanlarda Tecrübî Araştırmalar. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1942**; 9 (51-52): 2584-2593.

77. **Behçet H.** Sur L'Origine des Dermatose Céréale. [*Ann de Derm* **1923;** 6 (8)]. Köşlü A. *Ordinaryüs Profesör Dr Hulusi Behçet*. [CD-ROM] **2008.**

78) **Behçet H, Hodara M**. **Süreyya.** Examin et étude Experimentale sur la Pathogenie de la Dermatose Prurigineuse Eryhémato-Vesculeuse, Produite Par Des Poussiéres d'orge et Diverses Autres Céréales. (*Gaz Med Or* **1923**; 68 (8): 478 – 495). Köşlü A. *Ordinaryüs Profesör Dr Hulusi Behçet*. [CD-ROM] **2008.**

79.**Behçet H, Hodara M, Süreyya**. Arpa ve hububatı saire tozlarından mütevellid ihmirarı hüveysali indifaatı cildiye-i hakkaviyenin menşei hakkında tetkikatı tecrübeyiye ve muayenatı nesciye. *Istanbul Seririyatı*, **1923**; 3 (9): 243-248. [*Darülfünun Tıp Fakültesi Mecmuası* **1923**; 5(1-2): 52-58]. Köşlü A. *Ordinaryüs Profesör Dr Hulusi Behçet*. [CD-ROM] **2008.**

80. **Behçet H**. **Hodara M**. Mutegayyır arpalardan mütevellit ihmirarı indifaat-ı cildiyei hüveysalinin tekvini marazisi hakkında tetkikat. [*Istanbul Seririyatı*, **1922**; 2 (4): 90-94]. Köşlü A. *Ordinaryüs Profesör Dr Hulusi Behçet*. [CD-ROM] **2008.**

81. Doktor Muallim **Hulusi Behçet** (Emraz-ı Cildiye ve Efrenciye Hastanesi Sertabibi), Doktor Muallim **M Süreyya** (Ziraat Vekaleti Müsteşarı). Arpa Kaşıntılarının Amil-i Marazisi Hakkında Tedkikat. (İstanbul: Kader Matbaası, **1924)**. Köşlü A. *Sanal Ortamda Türk Dermatoloji Müzesi-1*. [CD-ROM**] 2002.**

82. **Behçet H, Hodara M, Süreyya**. *Memleketimizde Arpa Uyuzlarının Menşei Hakkında Etüdler.* (İstanbul: Monografi, 58 sayfa, **1927)**. Köşlü A. *Ordinaryüs Profesör Dr Hulusi Behçet*. [CD-ROM] **2008.**

83. **Abimelek R.** Cilt Layşmanyozları Hakkındaki Münakaşa Münasebeti ile. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi*, **1934**; 1: 283-284.

84. **Behçet H**. Halep Çıbanı. Osman M: Sıhhat Almanakı. Kader Matbaası. İstanbul **1933**: 458-462. Köşlü A. *Ordinaryüs Profesör Dr Hulusi Behçet*. [CD- ROM] **2008.**

85. **Behçet H.** Meslekdaşların Dikkat Nazarlarına. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1943**; 10(55-56): 2705-2706.

86) **Uzun S et al.** The "tin- tack" Sign Cutaneous Leishmaniasis**.** *J Am Acad Dermatol* **2002**; 46: e8.

87. **Behçet H**. Frenginin Başlangıcı ve Geçirdiği Devirler. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1934**; 1(1): 23-27.

88. Frenginin Tarihi. Cumhuriyet Gazetesi, 20.03.**1936**.

89. Frengi Tedavi Talimatnamesi. **1925.** Köşlü A. *Sanal Ortamda Türk Dermatoloji Müzesi-1*. [CD-ROM] **2002**.

90. **Behçet H.** Hulusi Behçet'in Frengi Dersleri. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1936**; 3(17): 1270.

91. **Behçet H**. Frengi Dersleri. Akşam matbaası İstanbul **1936**. Köşlü A. *Ordinaryüs Profesör Dr Hulusi Behçet*. [CD-ROM] **2008.**

92. **Yıldıran C**. Dünyaca Ün Salan Türk Tıp Büyük Doktorlarından, Ordinaryüs Profesör Dr Hulusi Behçet. *Türkiye Hastane Tıp Dergisi* **1991**: 2; 73-77.

93. **Behçet H.** *Klinikte ve Pratikte Frengi Teşhisi ve Benzeri Deri Hastalıkları*. İstanbul: Kenan Basımevi, **1940.**

94. **Behçet H.** İncir Dermatitleri Hakkında. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1934**; 1: 300-302.

95. Deri ve Zührevi Hastalıklar Cemiyeti nizamnamesi. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1937**; 4(23-24): 1513-1517.

96. **Behçet H.** Prof Hüseyinzade Ali Turan. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1939**; (35-36): 2181.

97) **Bayat AH.** Hüseyinzade Ali Bey. Ankara**: 1998**.

98. **Köşlü A**. Hüseyinzade Ali Turan (1864-1940). *Dermatose* **2003**; (3): 144.

99. **Turgut K**. Ali Rıza Atasoy. *Deri Hastalıkları ve Frengi Arşivi* **1965**; 2(3): 126-128.

100. **Sargın C.** Tanınmış Türk Dermatologları. Profesör Doktor Hasan Reşat Sığındım. *Deri Hastalıkları ve Frengi Arşivi* **1964**; 1(3): 114.

101. **Köşlü A.** Profesör Doktor Hasan Reşat Sığındım (1884-1971). *Dermatose,* **2003**; 4: 201

102. **Köşlü A**. Nuri Osman Eren**.** *Sanal Ortamda Türk Dermatoloji Müzesi-1*. [CD-ROM] **2002**.

103. **Behçet H**. Dr Nuri Osman Eren. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1941**; 8(46): 2433- 2434.

104. **Köşlü A**. *Sanal Ortamda Türk Dermatoloji Müzesi-1*. [CD- ROM] **2002**.

105. **Behçet H.** Cilt ve Zührevi hastalıklar cem'iyeti senelik kongresi. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1934**; 1(1): 66- 72.

106. Erişim: http://www.turkderm.org.tr/yayinlar_tarihce.asp?plng=tur. Erişim tarihi: 11.05.2005.

107. Erişim: (http://www.medline.rehberi.gen.tr/excrepta/excreptadx.html). Erişim tarihi: 11.05.2005.

108. İstanbul Türk Deri ve Frengi Cemiyeti 34-35 mesaisi. **1935**, *Deri hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1935**; 2(7): 562-564.

109. **Behçet H**. Deri ve Zührevi Hastalıklar Cemiyeti 934- 935 Umumi Kongre Halindeki İçtima. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1934**; 1(5-6): 484.

110. **Köşlü A**. *Ordinaryus Prof Dr Cevat Kerim İncedayı (1894-1971)*. [CD-ROM] **2002**.

111. Türk Deri ve Zührevi Hastalıklar Cemiyetine Fahri Üye Seçilen Yabancı Bilim Adamları. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1934**; 1(1): 74.

112. **Behçet H.** Sabouraud. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1938**; 5(25-26): 1647- 1846.

113. **Behçet H.** Paul Ravaut. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1934**; 1(5-6): 495-500.

114. **Behçet H**. Prof Beron. *Deri Hastalıkları Frengi Kliniği Arşivi* **1936**; 3(16): 1267-1269.

115. Uluslarası Dermatoloji Ligine Davet. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1935**; 2(11-12): 1021.

116. **Behçet H, Kerim C**. Başlangıç ve Önsözümüz. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1934**; 1: 1-2.

117. **Behçet H**. Teşekkür. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1934**; 1(2): 209.

118. Milli Fransız Zührevi Hastalıklarla Mücadele "ligue"inin çalışma raporu. *Deri hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1935**; 2(7): 556-558.

119. Erişim: (http://en.wikipedia.org/wiki/Henri_Gougerot). Erişim tarihi: 29.10.2008

120. Dokuzuncu Uluslararası Dermatoloji ve Sifiligrafi Kongresi geçici programı. *Deri hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1935**; 2(7): 646-663.

121. *Deri hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1935**; 2(7): 564-568.

122. **Babaoğlu A**. Psikiyatri Tarihi. İstanbul: Okuyan Us Yayınları, II. Baskı, **2002**: 206- 208.

123. Erişim: (http://www.cerebromente.org.br/n04/historia/jauregg_i.htm). Erişim tarihi 05.06.2008.

124. **Behçet H**. Chancre mou ve ihtilatı tedavisinde kullanılan Demelcos ateş tedavisi, spesifik midir? *Deri hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1937**; 4(21-22): 1502.

125. I. Uluslararası Piretoterapi (Ateş Tedavisi) Kongresinde yapılmış tebliğler, Dr Saim Suner'in çevirisiyle. *Deri hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1938**; 5(28): 1786-1795.

126. Erişim: (http://www.hulusibehcet.net/kopenhag.htm). Erişim tarihi: 30.03.2006.

127. Uluslararası Asri tedris komitesi kararları. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1936**; 3(13-14): 1109-1111.

128. **Gougerot H**. Türk Doktorlarına Selamlar. [*Bulletin de la Societé Française de Dermatologie et Syphilographie No 4, Avril 1931*. Sıhhiye Mecmuası**1931**; 7(49-51): 261-262]. Köşlü A. *Sanal Ortamda Türk Dermatoloji Müzesi-1*. [CD-ROM] **2002**.

129. **Schmith E.** To Paul Linser on his 90th Birthday. *Dermatol Wochenschr* **1961**; 8(86): 1735-6.

130. **Schneider W**. In Memoriam Paul Linser. *Dermatol Wochenschr* **1963**; 16(148): 533-5.

131. *Deri hastalıkları ve Frengi Kliği Arşivi* **1935**; 2(7): 560- 562.

132. **Linser P.** Asrî Türkiye ve tababet. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1936**; 2(9-10): 801-803.

133. Erişim: (http://books.google.com.tr/books?id=bwbCVCFPNI4C&pg=PA120&lpg=PA120&dq="Maurice+Favre"+dermatologist&source=web&ots=yHAOXkSzZn&sig=wO-eoLUlWdrFO_BXiYs_n0BkqV0&hl=tr&sa=X&oi=book_result&resnum=5&ct=result#PPA121,M1). Erişim tarihi: 10.10.2008.

134. **Bahadır O**. Genç Cumhuriyet Bilimsel Araştırmacılığının Ana Ekseni: Klinik Tıp. *Cumhuriyet Bilim ve Teknoloji Dergisi*, **2007**; 1080: 15.

135. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1934**; 1(1): 73.

136. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1935**; 2(11-12): 1028.

137. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1937**; 4 (19-20): 1414.

138. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1939**; 6(33-34): 2116.

139. **İncedayı CK.** Hulusi Behçet'in ideali, Cerrahpaşa Dermatoloji Kliniğinin açılışı münasebetiyle. *Cerrahpaşa Tıp Bülteni* **1967**; 1: 64-69. Köşlü A. *Ordinaryüs Profesör Dr Hulusi Behçet*. [CD-ROM] **2008.**

140. **Baskan S.** Ülkemizde Çalışan Dr Oberndorfer'a Dünya'dan Övgü. Cumhuriyet Bilim ve Teknoloji Dergisi **2007**; 1078: 19-20.

141. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1935**; 2(7): 568.

142. **Köşlü A.** *Yurdumuza Gelen Yabancı Dermatoloji Uzmanları*. [CD-ROM] **2005**.

143. **Turgut K.** Tanınmış Dermatologlar; Ord Prof Dr Alfred Marchionini. (*Deri Hastalıkları Frengi Arşivi* **1967**; 4: 702-706). Köşlü A. *Sanal Ortamda Türk Dermatoloji Müzesi-1*. [CD-ROM] **2002**.

144. **Köşlü A.** Ord Prof Dr Alfred Marchionini; Ankara'da bir Alman dermatolog. *Yurdumuza Gelen Yabancı Dermatoloji Uzmanları*. [CD-ROM] **2005**.

145. **Behçet H.** Prof Dr Marchionini. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1937**; 4(19): 1520.

146. **Behçet H.** Ankara'da Dermatologlar toplantısı. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1939**; 6(31): 1975.

147. **Efe S.** Yeni Tıp Tarihi Araştırmaları. 2- 3 İstanbul **1996/ 1997**. Erişim: (http://www.itf.istanbul.edu.tr/dermatoloji/gurabatar.htm). Erişim tarihi: 07.03.2009.

148. **Efe S**. *Hekimlikte 46 Yıl; Anılar*. (İstanbul: Uycan Yayınları. **1995**: 76). Köşlü A. *Ordinaryüs Profesör Dr Hulusi Behçet*. [CD- ROM] **2008.**

149. **İlyasoğlu E.** *Bülent Tarcan; Bir Hekimin Senfonik Öyküsü*. İstanbul: Dünya Kitapları/Müzik kitaplığı "Globus" Dünya Basınevi, **2006**: 94-96.

150. **Behçet H.** Dermatolog ve Sifiligraf Arkadaşlarımıza. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1937**; 4(19): 1356.

151. **Türe Fatma D**. Aykut Kazancıgil ile Çeviri, Tıp Tarihi, Anılar üzerine söyleşi. *Asklepios Tıp Kültürü Dergisi*, **2004**; (4): 38- 49.

152. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1934**; 1(2): 106.

153. **Behçet H.** İtizar. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1934**; 1(2): 80.

154. **Köşlü A**: Türkçe Deri Hastalıkları ve Frengi Terimleri. (Unat EK. *Türkçe Tıp Terimleri Toplantısı*. İstanbul: Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Yayınları, **1981**: 113-117). Köşlü A. *SanalOrtamda Türk Dermatoloji Müzesi-1*. [CD- ROM] **2004.**

155. **Behçet H**. Frenginin mütetabbibler ve şarlatanlar tarafından tedavisi. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1934**; 1(1): 59-65.

156. **Behçet H.** J Jadasshon. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1936**; 3(13-14): 1156.

157. **Behçet H.** Prof Dr Gjorgievic. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1935**; 2(8): 670.

158. **Arban AT.** Prof Dr Hulusi Behçet Hatıra Pulunun Hikayesi. *Dirim*.

159. **Arban AT.** The 1980 Dr Hulusi Behçet Commemorative Stamp of Turkey. *Medical Bulletin* **1982**; 39(7): 29.

160. **Köşlü A.** Filatelist Yüce Gezmen'in verdiği bilgilere göre. *Ordinaryus Prof Dr Hulusi Behçet 1889-1948*. [CD-ROM] **2008.**

161. **Loevy HT, Kowitz A.** Health Science on Stamps. *The Journal of the American Dental Association* **1981**; 102: 200.

162. **Kyle A. R., Shampo M. A**. Health Science on Stamps. *The Journal of the American Medical Association*, **1982**; 247: 14.

163. Zu Ehren von Hulusi Behçet. *Deutsches Arzteblatt* **1981**; 12(11): 487.

164. **Erez S**. Prof Dr Hulusi Behçet Kitaplığı. (*Güneş Gazetesi*. 13.10.**1982)** Köşlü A. *Sanal Ortamda Türk Dermatoloji Müzesi-1*. [CD-ROM**] 2002**.

165. Erişim: (http://rarediseases.about.com/b/2006/09/20/12th-international-conference-on-behcets-disease.htm). Erişim tarihi: 07.03.2009.

166. Erişim: (http://www.behcets.org.uk/news/internationalconference.htm). Erişim tarihi: 07.03.2009

167. Erişim: (http://www.mrcophth.com/ophthalmologyonstamps/famousophthalmologists2/a.html). Erişim tarihi: 07.03.2009.

168. Erişim: (http://www.tunisia-stamps.tn/english/1986/f1272.htm). Erişim tarihi: 07.03.2009

169. **Yazıcı H.** Hulusi Behçet Yağmacı Değildi. *Cumhuriyet Bilim Teknik Dergisi* 2 Ocak **1993**.

170. *Aktüel Tıp Dergisi Behçet Hastalığı Özel Sayısı. **1997***; 2 (2).

171. Erişim: (http://www.behcets.com/site/pp.asp?c=bhJIJSOCJrH&b=902049). Erişim tarihi: 07.03.2009

172. **Alpsoy E.** Behçet Hastalığında Tedavi. *Türk Dermatoloji Dergisi* **2007**; 1(1): Erişim: (http://www.turkdermatolojidergisi.com). Erişim tarihi:27.02.2008.

173. **Behçet H.** Trisymptomes Complex, veya Syndrom yahut Morbus Behçet Nasıl Tesbit Edilmiştir. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1942**; 9(53-54): 2663-2673.

174. **Gözcü N**. Virüs İntanına Merbut Olması Muhtemel Stomatitis Aphtosa Recidivans Chronica ile hemzaman Neuritis Nevri Optici ve İritis Recidivans Vakaları. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1938**; 5(28): 1735- 1740.

175. **Behçet H.** Prof Kummer'in Ağız Muhat Gışasının Bülloz, Veziküloz ve Aftöz Hastalıkları Hakkındaki Neşriyatı Münasebetiyle. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1938**; 5(25-26):1590-1593.

176. Erişim:(http://maillists.uci.edu/mailman/public/mgsa-l/2004-September/004073.html). Erişim tarihi: 07.03.2009.

177. **Zouboulis C C.** Benedictos Adamantides and his Forgotten Contributions to Medicine. Erişim: (http://www.klinikum-dessau.de/fileadmin/user_upload/Hautklinik/PDF-Files/167_mabh1.pdf). Erişim tarihi: 24.05.2009. Erişim: (http://www.john-libbey-eurotext.fr/en/revues/medecine/ejd/e-docs/00/01/87/26/article.phtml). Erişim tarihi: 20.05.2009.

178. Fitzpatrick's Dermatology in General Medicine. Erişim: (http://www.accessmedicine.com/content.aspx?aid=2993353). Erişim tarihi: 20.05.2009.

179. **Atal A**. Dişçi Hüdaverdi'nin Hikayesi. (*Oral Mukoza Hastalıkları* **1975**: 44-45). Köşlü A. *Ordinaryüs Profesör Dr Hulusi Behçet*. [CD- ROM] **2008.**

180. **Behçet H.** Trisymptomes Müşahedeleri Hakkında. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1941**; 8(47- 48): 2477-2487.

181. Tesbit edilen yeni bir entite morbid münasebetiyle Dermatolog ve Sifiligrafların Üniversite Profesörleriyle müşterek mühim toplantısı. (Havadis) *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1938**: (28): 1796-1803.

182. **Behçet H, Gözcü N.** Üç Nahiyede Nüksi Tavazzular Yapan ve Hususi Bir Virus Tesiri ile Umumi İntan Hasıl Ettiğine Kanaatimiz Artan Entite Morbide Hakkında. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1938**; 5(30): 1863-1873.

183. **Behçet H.** Prof Dr Niyazi Gözcü'nün tebliği Münasebeti ile. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1938**; 5(28): 1740-1744.

184. **Braun H.** Prof Dr Niyazi Gözcü'nün tebliği Münasebeti ile. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1938**; 5(28): 1744 –1745.

185. **Gözcü N**. Ağız ve Tenasül Nahiyesi Aftları, ve Aynı Zamanda Göz Tagayyürleri Gösteren Sendrom Hakkında Yeni Bir Vaka ve Mülahaza. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1938**; 5(30): 1857-1862.

186. **Behçet H ,Gözcü N.** Üç Nahiyede Nüksi Tavazzular Yapan ve Hususi Bir Virus Tesiri ile Umumi İntan Hasıl Ettiğine Kanaatimiz Artan Entite Morbide Hakkında II. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1939**; 6(31): 1915-1920.

187. **Weekers L, Reginster H.** Un nouveau syndrome: iritis,ulcéres aigus de la bouche et de la vulve. Sa parenté avecl'iritis récidivante à hypopion. (*Arch Ophthalmol* **1938:** 2: 697–705). Kuzahiye İltihabı ile birlikte Ağız ve Ferçte Had Takarruhat ile Muttasıf Yeni bir Sendrom ve bu Sendromun Hypopionlu İritis Récidivante ile Münasebeti. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1938**; 5(30): 1879-1890.

188. **Zoubolis CC, Keitel W.** A Historical Rewiev of Adamantiades-Behçet's Disease. (Zoubolis CC, *Adamantiades-Behçet's disease*. New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers, **2003**). Erişim: (http://www.springerlink.com/content/t25k4115m00576q6/fulltext.pdf?page=1). Erişim tarihi: 22.03.2009.

189. **Zouboulis CC, Kaklamanis.** Early descriptions of Adamantiades-Behçet's disease (*Ann Rheum Dis* **2003**; 62: 691-692). Erişim: (http://ard.bmj.com/cgi/content/extract/62/7/691). Erişim tarihi: 22.03.2009.

190. **Behçet H**. A propos d'une entité morbide due probablement à un virus special, donnant lieu à une infection generalisée, se manifestant par des poussés recidivantes et trois régions principales et occasionnant en particulier des iritis répétées. *Bull Soc Franc Derm Syph* **1939**; 46: 674-687.

191. **Riehl G**. Leo Kumer. *Wiener Medizinische Wochenschrift* **1951**; 46: 887.

192. **Arzt L**. Professor Dr Leo Kumer. *Wiener Medizinische Wochenschrift* **1951**; 19: 801-802.

193. **Arzt L**. Leo Kumer. *Die Feierliche Inauguration des Rektors der Wiener Universität für das Studienjahr*. **1951/1952**: 46-47.

194. **Atal A.** Son Vaka Münasebetiyle Behçet Hastalığı Hakkında Bazı Mülahazalar. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1944**; 11(63-66): 2885-2888.

195. **Escher.** Behçet'in Üç Semptomlu Sendromu.*DeriHastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1946**; 13(73-76): 2985 – 2995.

196. Not ve Rapor sureti. *DeriHastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1946**; 13(73-76): 2995 – 2996.

197. **İncedayı C. K.** Behçet Hastalığı. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1968**; 5(14): 783-806.

198. **Dilşen N.** Behçet Hastalığının Tarihçesi. *Aktüel Tıp Dergisi 1997*; 2(2): 62-5.

199. Erişim: [http://www.google.com.tr/search?hl=tr&ei=BFwySr76JMO__Qb67cS7Bw&sa=X&oi=spell&resnum=0&ct=result&cd=1&q=Prof.+Dr.med.+Christos+C.Zouboulis&spell=1)]. Erişim tarihi: 22.03.2009.

200. **Evereklioğlu C**. Regarding the Naming Dilemma of Behçet Disease in the 21st Century (Letter to the editor). *Oral Disease* **2007**; 13: 117-121.

201. **Cheng TO** Some historical notes on Behçet's disease. *Chest* **2001**; 119: 667-668.

202. **Tirilomis T**. Some more historical notes on Adamantiades-Behçet's disease (letter). *Chest* **2001**; 120: 2116.

203. **Kazokoğlu H.** *Behçet Hastalığının Tarihçesi.* 10. Ulusal Behçet Hastalığı Kongresi sunuşu, **2006**.

204. **Cheng TO**. Behçet Disease, Adamantiades-Behçet Disease, or Hippocrates-Adamantiades-Behçet Disease? *Chest* **2002**; 122: 381-382.

205. **Whitwell GP**. Recurrent buccal and vulvar ulcers with associated embolic phenomenon in skin and eye. *Br J Dermatol*, **1934** ; 46: 414–419. (Tercüme kısmı) Deri ve gözde ambolik fenomenlerle müterafık nüksedici ağız ve ferc ülserleri. . *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* 1874-1879.

206. History of the development of the ICD. Erişim: (http://www.who.int/classifications/icd/en/ HistoryOfICD.pdf). Erişim tarihi: 22.03.2009

207. Erişim: (http://apps.who.int/classifications/apps/icd/icd10online/). Erişim tarihi: 22.03.2009.

208. Erişim: (http://www.behcet.ws/pdf/BDNEWSv1n1.pdf). Erişim tarihi: 22.05.2009.

209. *Stedman's Medical Dictionary: A vocabulary of medicine and its allied sciences, with pronunciations and derivatives*. 23rd Edition, Baltimore: U.S.A. Waverly Press, Inc. **1979**: 166, 402, 1380.

210. Definition of Silk Road disease. Erişim: (http://www.medterms.com/script/main/hp.asp ?articlekey=24158). Erişim tarihi: 22.03.2009.

211. **Verity DH**, **Wallace GR**, **Vaughan RW**. Behçet's disease: from Hippocrates to the third millennium *Br J Ophthalmol* **2003**; 87(9): 1175–1183. Erişim: (http://www.pubmedcentral. nih.gov/articlerender.fcgi?artid=1771837). Erişim tarihi: 22.03.2009.

212. **Cyril Aydon.** Charles Darwin. İstanbul: Doğan Kitapçılık AŞ, **2006: 19-20.**

ÖZGEÇMİŞ

Gülay Satar 1961 yılında Adana'da doğdu. İlköğrenimine Adana Çukurova İlkokulu'nda başladı, Adana Özel Yeni Lisesi'nde devam etti. 1984 yılında Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesini bitirdi. 1984-1986 yılları arasında Antalya-Alanya Merkez Sağlık Ocağı'nda zorunlu devlet hizmeti yükümlülüğünü yerine getirdi. Eş durumu tayini ile geldiği Adana Meydan Sağlık Ocağı'nda 1986-1988 yılları arasında çalıştı.

1988-1992 yılları arasında Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Dermatoloji Anabilim Dalı'nda Deri ve Zührevi Hastalıklar uzmanlık eğitimini aldı. Bu dönemde misafir araştırma görevlisi olarak bir ay süreyle İngiltere Oxford Üniversitesi'nde, Slade ve John Raddcliffe hastanelerinde bulundu. Ocak 1995 tarihine kadar Çukurova Üniversitesi Medikososyal Ünitesi'nde uzman hekim olarak çalıştı. Bu dönemde bir ay süre ile misafir uzman hekim olarak ABD'nde, Harvard Üniversitesi Boston Children's Hospital pediatrik dermatoloji kliniğinde bulundu.

1995- 2005 yılları arasında Adana SSK Bölge Hastanesi'nde, Haziran 2005 – Şubat 2009 döneminde Çukurova Üniversitesi Medikososyal Merkez'de uzman hekim olarak görev yaptı. Halen Acıbadem Adana Hastanesi'nde çalışmaktadır.

Eylül 2004'de Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü deontoloji ve tıp tarihi doktora programına kaydoldu. Eylül 2006'da doktora yeterlilik sınavını vererek "Hulusi Behçet ve Behçet Hastalığı'nın Tıp Literatürüne Giriş Süreci" başlıklı doktora tezini hazırlamaya başladı.

Gülay Satar İngilizce bilmektedir. Evli ve iki çocuk annesidir.

EK 1: HULUSİ BEHÇET'İN KRONOLOJİK BİYOGRAFİSİ

1889 Doğum, İstanbul-Üsküdar (1305)

1895 Beyrut Fransız Mektebi'ne girme

1897 Beyrut Fransız Mektebi'nden ayrılma

1898 Beşiktaş Askeri Rüştiyesi'ne girme

1901 Beşiktaş Askeri Rüştiyesi'nden mezuniyet

1901 Askeri Tıbbiye Mektebi idadi kısmından başlama

1910 Askeri Tıbbiye'den mezuniyet

1910 Gülhane deri ve frengi kliniğinde stajyerlik

1911 Gülhane deri ve frengi kliniğinde asistanlığa başlama

1914 Uzmanlık eğitimini tamamlama

1914 Edirne Asker Hastanesi'nde mütehassıs ve mıntıka başhekim muavini olma; Kırklareli ve Edirne merkez hastanelerinde çalışma

1916 Edirne'ye gelen Halep fırkası içerisinde rastladığı şark çıbanlarına ait parazitler üzerinde çalışmalar esnasında çivi arazını tespit etme

1917 Berlin Charité Deri ve Frengi Kliniğinde fahri asistanlığa başlama

1919 Rinofimaların tedavisinde *"Diatermo-coagulation"*un üstünlüğünü gösteren yayınlar yapma

Emraz-ı Cildiye ve Efrenciye Cemiyeti kurucuları arasında yer alma

1921 İstanbul Cağaloğlu'nda serbest tababet

1923 (Hasköy) Emraz-ı Zühreviye Hastanesi Başhekimliğine tayin edilme

1923 Evlenme

Şark çıbanlarının diyatermi ile tedavisini ortaya koyma

1924 Gureba Hastanesi dermatoloji şefliğine tayin edilme

1926 Fransızca konuşan dermatolog ve sifiligrafların üçüncü kongresine katılma

1929 Fransızca konuşan dermatolog ve sifiligrafların dördüncü kongresine katılma

Üçüncü Milli Türk Tıp Kongresi'nde İrsi Frengi Kliniği başlıklı bir rapor sunma

1930 Kopenhag'da uluslararası dermatoloji ve sifiligrafi kongresine katılma

Deri ve Zührevi Hastalıklar Derneği kurucuları arasında yer alma

1931 Fransa Sağlığı ve Ahlakı Koruma Cemiyeti'nin büyük kongresinde cemiyetin onursal üyesi seçilme

1932 Paris'te sifilize karşı sosyal defans kongresi'ne katılma

1932 I. Uluslararası Akdeniz Hijyen Kongresi'ne katılma; "Cilt Layşmanyozları Hakkında Bildiri *(Communication faite sur leishmanioses cutanées)*" başlıklı bir bildiri sunma

1932 Atina Üniversitesi deri ve frengi komitesi fahri üyeliğine seçilme

1933 İstanbul Üniversitesi Deri ve Frengi Kliniği profesörlüğüne tayin edilme

1934 Fransızca konuşan dermatolog ve sifiligrafların yedinci kongresi'ne katılma
Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi'ni yayımlamaya başlama

1935 Budapeşte Uluslararası Dermatoloji Kongresi'ne katılma; "Wright Çıbanları Hakkında *(A propos de boutons de Wright)*" başlıklı bir bildiri sunma; Asri Tedris Komitesi'ne seçilme; Yüzeyel aktinomikozlarla ilgili çalışması nedeniyle madalya ve diploma ile taltif edilme; Macar Dermatoloji Cemiyeti muhabir üyeliğine seçilme
Dermatologische Wochenechrift mecmuası tahrir heyetine de dahil edilme

1936 Kansere karşı uluslararası birliğin düzenlediği ikinci kanserle bilimsel ve sosyal savaşım kongresine katılma

1937 Avusturya Dermatoloji Cemiyetine muhabir aza seçilme
Daha sonra uluslararası tıp yazınına *Morbus Behçet* olarak geçecek olan hastalığa ait vakalarını önce *Dermatologische Wochenechrift*'de Almanca, sonra Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi'nde Türkçe yayımlama

1939 *Dermatologische Zeitschrift*'in devamı olarak *Dermatologica* (*International Journal of Dermatology*) adıyla yayımlanacak derginin yayın kuruluna seçilme
Ordinaryüslüğe tayin edilme

1941 Eşinden ayrılma

1947 Tanımladığı hastalığa Cenevre Uluslararası Dermatoloji Kongresi'nde *Morbus Behçet* adının verilmesi

1948 Ölüm, İstanbul-Beyoğlu

EK 2: HULUSİ BEHÇET'İN BİBLİYOGRAFİSİ

TÜRKİYE'DE YAYIMLANAN TELİF MAKALELER

1. **Behçet H**. İstanbul'da emrazı cildiye ve efrenciye tebabeti. *İstanbul Seririyatı* **1921**; 1(8); 37-38.
2. **Behçet H**. Spiroketa pallida-I. *İstanbul Seririyatı* **1921**; 1(9): 185-188.
3. **Behçet H**. Spiroketa pallida-II. *İstanbul Seririyatı* **1921**; 1(10): 221-223.
4. **Behçet H**. Spiroketa pallida-III. *İstanbul Seririyatı* **1922**; 1(13): 311-313.
5. **Behçet H**. Şereşefski kaplarıyla frenginin çabuk teşhisi. *İstanbul Seririyatı* 1921; 1(11): 247-249.
6. **Behçet H**. Pandorf. *İstanbul Seririyatı* **1922**; 1(14): 359.
7. **Behçet H**. Blumentalin Wassermann teamülündeki tadili. *İstanbul Seririyatı* 1922; 1(15).
8. **Behçet H**. Memleketimizde frengi tababeti. *İstanbul Seririyatı* **1922**; 1(16): 85-87.
9. **Behçet H**. Frengi teşhis ve tedavisi. *İstanbul Seririyatı* **1922**; 1(17).
10. **Behçet H**. Emrazı cildiyede laboratuarın kıymet ve ehemmiyeti (1). *İstanbul Seririyatı* **1922**; 1(18): 453-457.
11. **Behçet H**. Emrazı cildiyede laboratuarın kıymet ve ehemmiyeti (2). *İstanbul Seririyatı* **1922**; 2(2): 46-51.
12. **Behçet H**. Emrazı cildiyede laboratuarın kıymet ve ehemmiyeti (3). *İstanbul Seririyatı* **1922**; 2(3): 71-74.
13. **Behçet H**. Emrazı cildiyede ziya tedavisi. *İstanbul Seririyatı* **1922**; 2(1): 8-15.
14. **Behçet H, Hodara M**. Mutegayyır arpalardan mütevellit ihmirarı indifaat-ı cildiyei hüveysalinin tekvini marazisi hakkında tetkikat. *İstanbul Seririyatı* **1922**; 2(4): 90-94.
15. **Behçet H**. Tabii ciltte (acide salicylique)'in nesci mütaleası. *İstanbul Seririyatı* **1922**; 2(4).
16. **Behçet H**. Sporotrichos vak'ası. *İstanbul Seririyatı* **1922**; 2(6).
17. **Behçet H**. Trikofitidler. *İstanbul Seririyatı* **1922**; 2(7).
18. **Behçet H, Hodara M**. Tabii ciltte süblimenin tecrübi mutaleat-ı nesciyesi.

İstanbul Seririyatı **1922**; 2(8): 171-173.

19. **Behçet H, Hodara M**. Bir iyoderma tüberosum vak'ası. *İstanbul Seririyatı* **1922**; 2(10): 240-243.
20. **Behçet H**. Recklinghausen Hakkında. *İstanbul Seririyatı* **1922**; 2(10).
21. **Behçet H**. Emrazı cildiyede chrysorobine ve nesci mütaleası. *İstanbul Seririyatı* **1922**; 2(12).
22. **Behçet H**. Liken tedavisinde neosalvarsan. *İstanbul Seririyatı* **1922**; 2(13): 331-333.
23. **Behçet H**. Pelad ve tedavileri. *İstanbul Seririyatı* **1922**; 2(14).
24. **Behçet H**. Arsenobenzol kazaları. *İstanbul Seririyatı* **1922**; 2(17).
25. **Behçet H**. Jadassonun tıfli pamfigoitleri. *İstanbul Seririyatı* **1922**; 2(17).
26. **Behçet H**. Frengi iyi olur mu? (Açık mektup). *İstanbul Seririyatı* **1923**; 3(3): 151-153.
27. **Behçet H**. Piedra. *İstanbul Seririyatı* **1923**; 3(3): 373-375.
28. **Behçet H**. Alfred Blasko. *İstanbul Seririyatı* **1923**; 3(4): 22.
29. **Behçet H**. Emrazı cildiyede hikemi ve şuai tedaviler.*İstanbul Seririyatı* **1923**; 3(4): 104-114.
30. **Behçet H**. Madam Dr. Kaufmann. *İstanbul Seririyatı* **1923**; 3(5): 23.
31. **Behçet H**. Frengi tedavisinde tanınmış hekimlerin mütaleaları. *İstanbul Seririyatı* **1923**; 3(7).
32. **Behçet H**. Frengi münakaşasına dair (Mustafa Hakkı Bey'e). *İstanbul Seririyatı* **1923**; 3(8): 81-84.
33. **Behçet H**. Halep veya Şark çıbanlarının diyatermi ile tedavisi. *İstanbul Seririyatı* **1923**; 3(8).
34. **Behçet H, Hodara M, Süreyya**. Arpa ve hububatı saire tozlarından mütevellid ihmirarı hüveysali indifaatı cildiye-i hakkaviyenin menşei hakkında tetkikatı tecrübeyiye ve muayenatı nesciye. *İstanbul Seririyatı* **1923**; 3(9): 243-248. [*Darülfünun Tıp Fakültesi Mecmuası* **1923**; 5(1-2): 52-58.]
35. **Behçet H**. Un Cas d'Aspergillose Cutanée de la Gauche. *Gazette Medicale d'Orient* **1924**; 69(9) 808-811.
36. **Behçet H**. Psoriasis tuberculosa mı, frengiye mi merbuttur? Kritik. *İstanbul Seririyatı* **1924**; 3(14).

37. **Behçet H**. Xeroderma pigmantosum vak'ası. *İstanbul Seririyatı* **1924**; 4(12).
38. **Behçet H**. Emrazı cildiyenin tedavisinde mühim hatveler. *İstanbul Seririyatı* **1925**; 4(5).
39. **Behçet H**. Bilinmeyen irsi frengi. *İstanbul Seririyatı* **1925**; 4(6).
40. **Behçet H, Hodara M**. Cildi bir aspergillus vak'ası. *İstanbul Seririyatı* **1925**; 4(8): 715-717.
41. **Behçet H**. Castellani'nin epidermofizisi. *İstanbul Seririyatı* **1925**; 6(9): 786-788.
42. **Behçet H**. Memleketimizde emrazı içtimaiye mücadelesi ve tıp fakültesi. *İstanbul Seririyatı* 1925; 6(11): 196-198.
43. **Behçet H**. İki aktinomikoz vak'ası. *İstanbul Seririyatı* **1926**; 5(9).
44. **Behçet H**. Diatermi ile Halep çıbanlarının tedavisi. *İstanbul Seririyatı* 1926; 7(7): 1013-1015.
45. **Behçet H**. Viyana'da frengi tedavisi. *İstanbul Seririyatı* **1926**; 7(7): 1023-1029.
46. **Behçet H**. Muhterem Hocam Menahem Hodara. *İstanbul Seririyatı* 1926; 8(4): 319-322.
47. **Behçet H**. İododerma tuberosumlar hakkında. *İstanbul Seririyatı* **1927**; 6(1).
48. **Behçet H**. Emrazı cildiyede ürotropin. *İstanbul Seririyatı* **1927**; 6(10).
49. **Behçet H**. Semmi iptidai had eritroderminin nesci mütaleası. *İstanbul Seririyatı* **1927**; 6(12).
50. **Behçet H**. Kaş ve kirpiklerde görülen trikofizi. *İstanbul Seririyatı* **1927**; 8(9) 1339-1341.
51. **Behçet H**. Cüzzam ve tedavisi (1). *Sıhhiye Mecmuası* **1928**; 4(14): 62-81.
52. **Behçet H**. Cüzzam ve tedavisi (2). *Sıhhiye Mecmuası* **1928**; 4(15-16): 15-30.
53. **Behçet H**. İchtiyolün menfaatları, frengide bizmut mürekkebi intihabı. *İstanbul Seririyatı* 1928; 7(5).
54. **Behçet H**. Rinofimaların tedavisi hakkında. *İstanbul Seririyatı* **1928**; 7(11).
55. **Behçet H**. İrsi veya viladi frengi seririyatı. *Milli Türk Tıp Kongresi*, Ankara **1929** (Ayrı Baskı).
56. **Behçet H**. Unna ve Brocq (1). *İstanbul Seririyatı* **1929**; 10(12): 3227-3233.
57. **Behçet H**. Unna ve Brocq (2). *İstanbul Seririyatı* **1929**; 11(1): 3263- 3266.
58. **Behçet H**. Felix Balzer. *İstanbul Seririyatı* **1929**; 11(1): 3263.
59. **Behçet H**. İrsi frengi ve dahili ifraz teşevvüşleri. *İstanbul Seririyatı* **1929**; 11(3):

3308-3317.

60. **Behçet H**. Paris emrazı cildiye ve efrenciye kongresine dair. *İstanbul Seririyatı* **1930**; 11(9): 3444-3451.
61. **Behçet H**. Scrofulodermayı taklid eden zamgi ve takarruhi bir aspergillus vak'ası. *İstanbul Seririyatı* **1930**; 12(7): 3667-3671.
62. **Behçet H**. Ekzemaların patojenisi hakkında. *İstanbul Seririyatı* **1930**; 12(11): 3815-3820.
63. **Behçet H**. Beynelmilel Kopenhag cilt ve frengi kongresi (1). *İstanbul Seririyatı* **1930**; 12(6): 3641-3644.
64. **Behçet H**. Beynelmilel Kopenhag cilt ve frengi kongresi (2). *İstanbul Seririyatı* **1930**; 12(8): 3691-3697.
65. **Behçet H, Çelik OS**. Müteaddit ve kangren şekli gösteren ciltte difteri tekarruhatı. *İstanbul Seririyatı* **1931**; 12(12): 3826-3828.
66. **Behçet H**. Sofya'da ilmi faaliyet. *İstanbul Seririyatı* **1931**; 12(12): 3835-3838.
67. **Behçet H**. Menşeini gözden alan ikinci bir cildi difteri vak'ası. *İstanbul Seririyatı* **1931**; 13(1): 3851-3852.
68. **Behçet H**. Guogerot'nun konferansı münasebetiyle emrazı zühreviye ile mücadele. *İstanbul Seririyatı* **1931**; 13(1): 2-4.
69. **Behçet H**. Fuhş ve heyeti içtimaiye. *İstanbul Seririyatı* **1931**; 13(12): 12-14.
70. **Behçet H**. Şark çıbanları ve nadir bir istilası. *İstanbul Seririyatı* **1931**; 13(2): 66-67.
71. **Behçet H**. Phthirus inguinalis'in nadir bir istilası. *İstanbul Seririyatı* **1931**; 13(3): 66-67.
72. **Behçet H**. Sycosis lupoide'in diyatermi ile tedavisi. *İstanbul Seririyatı* **1931**; 13(8): 147-148.
73. **Behçet H**. İncir ağacı dermatitleri hakkında. *Pratisyen Doktor* **1932**; 1(5-6): 226-228.
74. **Behçet H**. Behandlung des sycosis lupodies mit diathermie. *İstanbul Seririyatı* **1932**; 14(1).
75. **Behçet H**. İyodürden mütevellit vechin faavi tenebbüti pamfigoit indifaı. *İstanbul Seririyatı* **1932**; 14(1): 183-184.
76. **Behçet H**. Acanthosis nigricans'lar hakkında bazı mülahazalar (1). *İstanbul*

Seririyatı **1932**; 14(3): 221-225.

77. **Behçet H**. Acanthosis nigricans'lar hakkında bazı mülahazalar (2). *İstanbul Seririyatı* **1932**; 14(5): 271-274.
78. **Behçet H**. Poikilodermalar hakkında bazı mütalaat. *İstanbul Seririyatı* **1932**; 14(6): 296-298.
79. **Behçet H**. Halep çıbanı. *Sıhhat Almanakı* **1933**; 458-462.
80. **Behçet H**. Leishmaniose cutanée ou bouton d'Orient. *İstanbul Seririyatı* **1933**; 15(3): 507-510.
81. **Behçet H, Plevnelioğlu H**. Mycotique hastalardan kültür. *İstanbul Seririyatı* **1933**; 15(3): 526-527.
82. **Behçet H**. Marsilya Kongresinde leishmanioslar hakkında vaki tebliğler münasebetiyle. *İstanbul Seririyatı* **1933**; 15(6): 632-634.
83. **Behçet H**. Deri ve frengi hekimliği (Açılış Dersi). *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1934**; 1(1): 3-16.
84. **Behçet H**. Wright çıbanları seririyatında ihmal edilmiş iki mühim nokta. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1934**; 1(1): 18-22.
85. **Behçet H**. Frengi başlangıcı ve geçirdiği devreler. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1934**; 1(1): 23-27.
86. **Behçet H**. Frenginin mütetabbibler ve şarlatanlar tarafından tedavisi. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1934**; 1(1): 59-65.
87. **Behçet H**. Deux point important et négligés dans le tableau clinique de boutons de Wright. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1934**; 1(1): 75-79.
88. **Behçet H**. İchtyose histrixleri, adi ichtyose'lardan ayrırabilir miyiz? *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1934**; 1(2): 81-86.
89. **Behçet H**. Dermatolojide zemin, irsiyet, istidat, fartı hassasiyet, anafilaksi, allerji, idiyosenkrasi, cildin şahsiyeti ve rolleri. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1934**; 1(2): 86-106.
90. **Behçet H**. Herxheimer teamülü hakkında. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1934**; 1(2): 145-161.
91. **Behçet H**. Frengi dersleri (1). *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1934**; 1(2): 106-122.
92. **Behçet H**. Considérations concernant le fait de savoir si l'on doit ou non distinguer

les ichthyoses hystrix des ichthyoses vulgaries. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1934**; 1(2): 220-224.

93. **Behçet H**. El ve ayak içlerindeki keratoz, hiperkeratoz ve keratodermiler hakkında. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* 1934; 1(3-4): 225-229.
94. **Behçet H**. Frengi dersleri (2). *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1934**; 1(3-4): 234-282.
95. **Behçet H**. Nadir görülen bir acanthosis nigricans vak'ası münasebetiyle bazı mülahazalar. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1934**; 1(5-6): 363-365.
96. **Behçet H**. Frengi dersleri (3). *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1934**; 1(5-6): 367-389.
97. **Behçet H**. Paul Ravaut. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1934**; 1(5-6): 495-500.
98. **Behçet H**. Frengi dersleri (4). *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1935**; 2(7): 520-533.
99. **Behçet H**. Frengi dersleri (5). *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1935**; 2(8): 597-611.
100. **Behçet H**. Frengi dersleri (6). *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1935**; 2(9-10): 721-733.
101. **Behçet H**. Frengi dersleri (7). *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1935**; 2(11-12): 883-894.
102. **Behçet H**. İncir dermatitleri hakkında. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1934**; 1(3-4): 300-302.
103. **Behçet H**. A propose des kératoses, hyperkératoses et kératodermies palmaires-plantaires. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1935**; 2(7): 574-578.
104. **Behçet H**. Prof. Dr. G. Gjorgievic. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* 1935; 2(8): 670.
105. **Behçet H**. Wright çıbanları hakkında. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* 1935; 2(11-12): 825-836.
106. **Behçet H**. A propos de boutons de Wright. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* 1935; 2(11-12): 1020-1040.
107. **Behçet H**. Frengi tarihi ve geçirdiği devirler. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* 1936; 3(13-14): 1041-1068.

108. **Behçet H**. Hamdi Hoca. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* 1936; 3 (13-14): 1155-1156.
109. **Behçet H, Otteinstein B**. İncir dermatitleri hakkında. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* 1936; 3(15): 1175-1177.
110. **Behçet H**. Prof. Beron. Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi 1936; 3(16): 1267-1269.
111. **Behçet H**. Viladi frengi tedavisi (1). *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* 1936; 3(16): 1235-1237.
112. **Behçet H**. Viladi frengi tedavisi (2). *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* 1936; 3(17): 1271-1274.
113. **Behçet H**. Nicolas-Favre hastalığını taklid eden metastatik magben gangliyonlar karsinomu. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* 1937; 4(19): 1345-1346.
114. **Behçet H**. Ağız ve tenasül uzuvlarında husule gelen aftöz tegayyürlerle aynı zamanda görünen virutik olması muhtemel teşevvüşler üzerine mülahazalar ve mihraki intan hakkında şüpheler. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* 1937; 4(20): 1369-1378.
115. **Behçet H**. Cilt difterileri ve nadir lokalizasyonları. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* 1937; 4(20): 1439-1443.
116. **Behçet H, Otteinstein B, Lion K, Dessauer F**. İncir dermatitleri hakkında (1). *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* 1937; 4(23-24): 1471-1482.
117. **Behçet H**. Chancre mou ve ihtilatı tedavisinde kullanılan Demolcos ateş tedavisi spesifik midir? *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* 1937; 4(23-24): 1502-1503.
118. **Behçet H**. Nadir lokalizasyona malik bir xanthome en tumeure vak'ası üzerine giriş notu. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* 1937; 4(23-24): 1503-1504.
119. **Behçet H**. Cutis verticis gyrata veya pachydermie vorticellée tabirleri üzerine ufak bir kritik. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* 1937; 4(23-24): 1507-1512.
120. **Behçet H**. Considerations sur les lesions aphteuses de la bouches et des parties genitale, ainsi que sur les manifestations oculaires d'origine probablement virutiques et observations concernant leur foyer d'infection. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* 1937; 4(23-24): 1521-1530.
121. **Behçet H, Otteinstein B, Lion K, Dessauer F**. Zur frage der freigendermatitis (1).

Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi 1937; 4(23-24): 1530-1542.

122. **Behçet H, Otteinstein B, Lion K, Dessauer F**. İncir dermatitleri hakkında (2). *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* 1938; 5(25-26): 1543-1551.
123. **Behçet H, Otteinstein B, Lion K, Dessauer F**. Zur frage der freigendermatitis (2). *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* 1938; 5(25-26): 1649-1657.
124. **Behçet H**. Prof. Kummer'in ağız muhat gışasının büllöz, vezikülöz ve aftöz hastalıkları hakkındaki neşriyatı münasebetiyle. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* 1938; 5(25-26): 1590-1593.
125. **Behçet H**. Son aylar zarfında kliniğimizde tesbit edilen üç Nicolas-Favre vak'ası münasebetiyle (1). *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* 1938; 5(25-26): 1597-1598.
126. **Behçet H**. Son aylar zarfında kliniğimizde tesbit edilen üç Nicolas-Favre vak'ası münasebetiyle (2). *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* 1938; 5(27): 1718-1721.
127. **Behçet H**. Sabouraud. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* 1938; 5(25-26): 1647-1846.
128. **Behçet H**. Einige Bemerkungen zu den Arbeiten von Professor Kumer Über die Vesikulosen, Aphtösen und Bullosen Erkrankungen Der Munaschleimhaut. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* 1938; 5(25-26): 1165-1668.
129. **Behçet H**. Prof. Dr. Niyazi Gözcü'nün Tebliği Münasebeti ile. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* 1938; 5(28): 1740-1744.
130. **Behçet H, Gözcü N**. Üç nahiyede nüksi tavazzular yapan ve hususi bir virus tesiri ile umumi intan hasıl ettiğinekanaat getirdiğimiz entite morbide hakkında (1). *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* 1938; 5(30): 1863-1873.
131. **Behçet H, Gözcü N**. Üç nahiyede nüksi tavazzular yapan ve hususi bir virus tesiri ile umumi intan hasıl ettiğine kanaat getirdiğimiz entite morbide hakkında (2). *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* 1939; 6(31): 1915-1920.
132. **Behçet H**. Prof. Hüseyinzade Ali Turan. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi*, 1939; (35- 36): 2181.
133. **Behçet H**. Wright çıbanlarında ihtilatları, deri leishmaniasisleri veya metaleishmaniosis'ler ve leishmaidler ve atipik şekilleri hakkında. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* 1941; 8(43-45): 2315-2324.

134. **Behçet H**. Dr. Nuri Osman Eren. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* 1941; 8(46): 2433-2434.
135. **Behçet H**. Trisymptomes müşahedeleri hakkında. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* 1941; 8(47-48): 2477-2487.
136. **Behçet H**. İstanbul'da (autocuton) otokton olarak gittikçe artan Wright çıbanları. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* 1942; 9(49-50): 2535-2539.
137. **Behçet H**, Ottenstein B, Toksoy G, Eser S. Pemphigus'un etiyoloji meselesine dair hayvanlarda tecrübi araştırmalar. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* 1942; 9(51-52): 2581-2593.
138. **Behçet H**. Trisymptomes complex, veya syndrom yahut Morbus Behçet nasıl tesbit edilmiştir. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* 1942; 9(53-54): 2663-2673.
139. **Behçet H**. Anadolu'da şark çıbanları yayını münasebetiyle Profesör Marchionini'ye. *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* 1943; 10(59-60): 2779-2812.
140. **Behçet H**. Trisymptomes complex hakkında Prof. Kummer'e (Vien) cevap. *İstanbul Tıp Fakültesi Mecmuası* 1944; 7(2): 3492-3502.

TÜRKİYE'DE YAYIMLANAN TERCÜME MAKALELER

1. **Behçet H**. Frengi ve felaketi içtimaie (Çeviri). *İstanbul Seririyatı* **1925**; 5(5): 565-572.
2. **Behçet H**. Beynelmilel 3. lepra kongresi (Çeviri). *İstanbul Seririyatı* **1928**; 10(7): 3079-3083.
3. **Behçet H**. Frengiye karşı mücadelei içtimaiye konferansı (Çeviri). *İstanbul Seririyatı* **1928**; 10(7): 3083-3099.
4. **Behçet H**. Sérologie, frenginin teşhis ve tedavisi meselesini değiştirir mi? (1) (Çeviri, Nicolas Gate'ten). *İstanbul Seririyatı* **1929**; 11(7): 3399-3402.
5. **Behçet H**. Sérologie, frenginin teşhis ve tedavisi meselesini değiştirir mi? (2) (Çeviri Gate, Nicolas'tan). *İstanbul Seririyatı* **1929**;11(8): 3412-3416.
6. **Behçet H**. Brezilya mektupları (Çeviri Darier'den). *İstanbul Seririyatı* **1930**;12(6):

3644-3661.

7. **Behçet H**. İskandinav memleketlerinde viladi frengi mücadelesi (1) (Çeviri, Ehlers'den). *İstanbul Seririyatı* **1931**; 13(1): 16-19.
8. **Behçet H**. İskandinav memleketlerinde viladi frengi mücadelesi (2) (Çeviri, Ehlers'den). *İstanbul Seririyatı* **1931**; 13(2): 44-49.
9. **Behçet H**. İskandinav memleketlerinde viladi frengi mücadelesi (3) (Çeviri, Ehlers'den). *İstanbul Seririyatı* **1931**; 13(3): 67-71.
10. **Behçet H**. İskandinav memleketlerinde viladi frengi mücadelesi (4) (Çeviri, Ehlers'den). *İstanbul Seririyatı* 1**9**31; 13(6): 115-118.
11. **Behçet H**. İskandinav memleketlerinde viladi frengi mücadelesi (5) (Çeviri, Ehlers'den). *İstanbul Seririyatı* **1931**; 13(7): 139-140.
12. **Behçet H**. Prof. Gougerot'nın Türkiye seyahati intibaatı (Çeviri, Gougerot'dan). *İstanbul Seririyatı* **1931**; 13(5): 93-97.
13. **Behçet H**. Tardidi mevzii achromie (Çeviri, Gougerot'dan). *İstanbul Seririyatı* **1931**; 13(7): 123.
14. **Behçet H**. Kopenhag kongresinden sonra ekzamanın hali hazır tedavisi (Çeviri, Darier'den). *İstanbul Seririyatı* **1932**; 14(1).
15. **Behçet H**. Abolitonist memleketlerde frenginin ihtiyeri veya mecburi tedavisi (1) (Çeviri). *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1934**; 1(3-4): 313-317.
16. **Behçet H**. Abolitonist memleketlerde frenginin ihtiyeri veya mecburi tedavisi (2) (Çeviri). *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1934**; 1(5-6): 459-477.
17. **Behçet H**. Frenginin mükerrer aşılanması (Çeviri). *Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi* **1934**; 1(3-4): 317-327.

TÜRKİYE DIŞINDA YAYIMLANAN TELİF MAKALELER

1. **Behçet H**. Histologische Untersuchungen von Porokeratosis Mibelli. *Derm Wschr* **1922**; 75(40): 993-1006.
2. **Behçet H**. Die Behandlung der Orientbeule mit Diathermie. *Derm Wschr* **1923**; 76(20); 433-438.
3. **Behçet H**. Histologische Untersuchung und Experimentelle Studien Uber

Pathogenese einer durch Gerstenpollen her vorgerufenen Juckenden, Erythematös-Vesikülosen Hauterkrankung. *Derm Wschr* **1923**; 76(10): 209-215.

4. **Behçet H**. Sur l'Origine des Dermatose Céréale. *Ann Derm* **1923** ; 6(8).
5. **Behçet H**. Histologische Untersuchung der blasigen und atrophischen Partien eines Falles von Epidermolysis bullosa (Köbner). *Derm Wschr* **1923** ; 77(44) : 1288-1290.
6. **Behçet H**. Uber eine juckende, erythematösblasige Hauterkrankung, die durch Pollenstaub von Gerste und anderen Getreidearten her vorgerufen wird. *Ubersetzung von Annales de Derm Syph* **1923**; 538-539. (*Derm Wschr* **1924**; 78(1): 31).
7. **Behçet H**. Ein Fall von Hautaspergillose der linken Wange. *Derm Wsch* **1925**; 80(13): 476-479.
8. **Behçet H**. Ein seltener Fall von im Anschluss an benigne fıbromatöse Tumoren aufgetretener juveniler Form von Acanthosis nigricans mit histologischer Untersuchung. *Derm Wschr* **1925**; 80(17): 609-612.
9. **Behçet H**. Juckende, durch Getreide her vorgerufene Dermatosen im Orient. *Derm Wschr* **1927**; 84(9) 296-198.
10. **Behçet H**. Zwei Fälle von Aktinomykose und ihre Behandlung mit Iontophorese. *Derm Wschr* **1927**; 84(22): 736-738.
11. **Behçet H**. Recklinghausensche Krankheit und Kongenitale Syphilis. *Derm Wschr* **1927**; 84(4): 144-146.
12. **Behçet H**. Die Behandlung der Orientbeule mit Diathermie. *Derm Wschr* **1927**; 84(18): 619-621.
13. **Behçet H**. Über Urotropin in der Dermatologie. *Derm Wschr* **1927**;85(28): 988-995.
14. **Behçet H**. Die Trichophytie der Augenbrauen und der Wimpern und die seltenen Formen der Trichophytie. *Derm Wschr* **1927**; 85(43): 1486-1488.
15. **Behçet H**. Einige Betrachtungen über Syphilis und Malaria. *Derm Wschr* **1927**; 85(39): 1351-1359.
16. **Behçet H**. Ein Fall von primär akuter toxischen Erythrodermie mit histologischen Untersuchung. *Derm Wschr* **1927**; 85(43): 1486-1488.
17. **Behçet H**. Der Kampf gegen die Syphilis in der Türkei und die in einem halben

Jahrhundert erzielten Erfolge. *Derm Wschr* **1928**; 86(23): 767-770.

18. **Behçet H**. Behandlung des Rhinophyms. *Derm Wschr* **1929**; 86(4): 129-130.
19. **Behçet H**. Deux cas d'Hypotrichose Familiale due a des Troubles Endocriniennes Occasionés par la Syphilis Congenitale. *Am M Ven* **1930**; (7).
20. **Behçet H**. Ein Fortgeschrittener Skrophuloderma imitierender Aspergillus-Fall mit gummösen Ulzerationen. *Derm Wschr* **1930**; 91(32): 1157-1161.
21. **Behçet H**. Epidermophytie Castellani oder Epidermophyton purpureum Bang. *Derm Wschr* **1930**; 91(44): 1623-1624.
22. **Behçet H**. Multiple gangrenöse diphtherische Geschwüre der Haut. *Derm Wschr* **1930**; 91(35): 1303-1305.
23. **Behçet H**. Ein weiterer Fall von Hautdiphtherie der mit einer Afektion des Auges begonnen hat. *Derm Wschr* **1930**; 91(48): 1751-1752.
24. **Behçet H**. Die Behandlung und die seltenen Formen der Orientbeule. *Derm Wschr* **1930**; 94(4): 138-142.
25. **Behçet H**. Traitment du Sycosis Lupoide par Diathermie. *La Medecine* **1931**; (16).
26. **Behçet H**. Achromie Partielle Traumatique. *Bull Soc Franc Derm Syph* **1931**; (5) : 824-825.
27. **Behçet H**. Iodide Bulleuse Pemphigoide. *Ann M Ven* **1931**; (11).
28. **Behçet H**. Syphilides Secondaires Pemphigoides. *Ann M Ven* **1931**; (12).
29. **Behçet H**. Une Observatione Rare d'En vahissement de Phtirus Inguinalis. *Ann M Ven* **1931**; 26(9): 660-661.
30. **Behçet H**. A propose de la Valeur Symphomatique de la Petit Papules Rouge de Gougerot Eliascheff dans la Poikiloderma de Petges Jacobi. *Bull Soc Franc Derm Syph* **1932**; (2): 279-292.
31. **Behçet H**. Deux Observations et Quelques Considérations L'Acanthosis Nigricans. *Bull Soc Franc Derm Syph* **1932**; (1): 192-212.
32. **Behçet H**. Leishmaniose Cutanée ou Bouton d'Orient. *E. Congrés International d'Hygiéne Mediterraniéne*. Marsilles ; **1932**: 313-335.
33. **Behçet H**. Dermatite de Figue et Figuier. *Bull Soc Fran Derm Syph* **1933**; (5): 787-792,
34. **Behçet H**. A Propos de Communications Faity sur les Leishmanioses du Premier Congréss. Inter Mediterr Hyg a Marseilles. *Bull Soc Franc Derm Syph* **1933**; (40):

134-137.

35. **Behçet H**. Zu den Mitteillung LTber Leishmaniosen auf dem I. Internationalen Hygiene Congress der Mittermeerländer in Marseille. *Derm Wschr* **1933**; 96(24): 832-834,
36. **Behçet H**. Epidermodysplasia Verruciformis. *Virch Arc* **1933**; 291(3): 739-740.
37. **Behçet H**. A propos de la Note de M Prof Agrégé Montpellier. *Bull Soc Franc Derm Syph* **1934**; 41(5): 732-734.
38. **Behçet H**. Deux Point Important et Negligés dans le Tableau Clinique de Boutons de Wright. *Bull Soc Franc Derm Syph* **1934**; 41(1): 97-105.
39. **Behçet H**. A propos de l'Articles du Medecin Colonel Dr Escher Concernant les Leishmanioses Cutanées. *Bull Soc Franc Derm Syph* **1934**; 41(9): 1847-1849.
40. **Behçet H**. Considerations Concernant le Fait de Savoir s l'on doit ou non distinguer les Ichtyoses Hystrix des Ichtyoses Vulgaries. *Bull Soc Franc Derm Syph* **1934**; 41(4): 710-716.
41. **Behçet H**. Kératoses, Hyperkératoses et Keratodermies Palmo-Plantaires et leur Raports Avec la Syphilis. *Ann M Ven* **1935**; (8).
42. **Behçet H**. Über rezidivierende Aphtösedurch Ein Virus verursachte Geschwüre am Mund, am Auge und an der Genitalien. *Derm Wschr* **1937**; 105(36): 1152-1163.
43. **Behçet H**. Consideration sur les lesions Aphteuses de la Bouches et des Parties Genitales, ainsi que sur les Manifestations Oculaire d'Origiene Probablement Virutiques et Observations Concernant leur Foyer d'Infection. *Bull Soc Franc Derm Syph* **1938**; (45): 420-433.
44. **Behçet H**. Kurze Mitteilung über Fokal sepsis mit aphtösen Erscheinungen an Mund, Genitalien und Veränderungen an den Augen, als wahrscheinliche Folge einer durch Virusbedingten Allgemeininfection. *Derm Wschr* **1938**; 107(35): 1037-1041.
45. **Behçet H**. Kazuistik Bildern. *Derm Wschr* **1938**; 105(51): 1618-1620.
46. **Behçet H**. Kazuistik Bildern. *Derm Wschr* **1938**; 106(8): 222.
47. **Behçet H**. Kazuistik Bildern. *Derm Wschr* **1938**; 107(40): 1178-1179.
48. **Behçet H**. A propos d'une entite morbide due probablement à un virus special, donnant lieu à une infection generalisée, se manifestant par des poussés

recidivantes et trois régions principales et occasionnant en particulier des iritis répétées. *Bull Soc Franc Derm Syph* **1939**; 46 : 674-687.

49. **Behçet H**. Einige Bemerkungen zu meinen Beobachtungen über den Tri-Symptomen Komplex. *Med Welt* **1939**; 35: 1222.
50. **Behçet H**. Some observations on the clinical picture of the So-Called Triple Symptom Complex. *Dermatologica* **1940**; 81, 73-83.
51. **Behçet H**. Trisymptomes Complex (answer to Prof Kummer). *Derm Wschr* **1943**; (88): 129.

KİTAPLAR

1. **Behçet H**. *Frengi Dersleri*. İstanbul; Akşam Matbaası, **1936** (324 sayfa).
2. **Behçet H**. *Klinikte ve Pratikte Frengi Teşhisi ve Benzeri Deri Hastalıkları*. İstanbul; Kenan Basımevi, **1940** (450 sayfa, ayrıca 130 sayfa resim).

MONOGRAFİLER

1. **Behçet H**, Hodara M. *Etude histologique expérimentale sur le sublimé appliqué sur la peau normale.* Monografi. İstanbul; Keçeciyan Matbaası, **1921** (55 sayfa).
2. **Behçet H**, Hodara M. *Recherches sur la pathogénie de la dermatose produites par les poussiéres d'orge altérées.* Monografi. İstanbul; **1921**.
3. **Behçet H**, Hodara M. *Un cas de iodide noduleuse, pustuleuse, ecthymateuse et vegétante ou ioderma tubéerosum.* Monografi. İstanbul; **1921**.
4. **Behçet H**. *Emrazı Cildiyede Laboratuarın Kıymet ve Ehemmiyeti*. Monografi. İstanbul; **1922** (65 sayfa).
5. **Behçet H**. *Halep veya Şark Çıbanlarının Diatermi ile Tedavisi.* Monografi. İstanbul; Orhaniye Matbaası, **1922** (22 sayfa).
6. **Behçet H**. *Frengi tedavisi hakkında beynelmilel anketlerim.* Monografi. **1923** (45 sayfa).
7. **Behçet H**. *Wassermann Hakkında Noktai Nazar ve Frengi Tedavisinde*

Düşünceler. Monografi. İstanbul; **1924** (120 sayfa).

8. **Behçet H**. *Frengi iptidai karhası ve hurdebini teşhisi.* Monografi. **1926** (145 sayfa).
9. **Behçet H**. *Halep veya Şark Çıbanlarının Diatermi ile Tedavisi.* Monografi. İstanbul; Kader Matbaası, **1926** (25 sayfa).
10. **Behçet H, Hodara M, Süreyya**. *Memleketimizde Arpa Uyuzlarının Menşei Hakkında Etüdler.* Monografi. İstanbul; **1927** (58 sayfa).
11. **Behçet H**. *Frengi Niçin Ayıp Görülür, Frengiyi Neden Gizli Tutmak Adet Olmuştur. Tabiatta Ayıp Denilen Hastalık Var mıdır?* Monografi. İstanbul; Belediye Basımevi, **1935** (13 sayfa).
12. **Behçet H**. Frengi tarihi ve geçirdiği devirler. *Üniversite Haftası*. İstanbul; İstanbul Üniversitesi Yayınları, **1937**.

EK 3: 1930-1949 DÖNEMİNDE YAPILAN BEHÇET HASTALIĞIYLA İLGİLİ YAYINLAR

- **Adamantiades B**. A case of recurrent hypopyon iritis. *Proc Med Soc Athens* **1930**; 12: 586–593.
- **Adamantiades B**. Sur un cas d'iritis à hypopion récidivant. *Ann Ocul* (Paris) **1931**;168: 271–278.
- **Whitwell GP**. Recurrent buccal and vulvar ulcers with associated embolic phenomenon in skin and eye. *Br J Dermatol* **1934**; 46: 414–419.
- **Behçet H.** Über rezidivierende Aphtösedurch Ein Virus verursachte Geschwüre am Mund, am Auge und an der Genitalien**.** *Derm Wschr* **1937**;105(36): 1152-1163,
- **Behçet H.** Consideration sur les lesions Aphteuses de la Bouches et des Parties Genitales, ainsi que sur les Manifestations Oculaire d'Origiene Probablement Virutiques et Observations Concernant leur Foyer d'Infection. *Bull Soc Franc Derm Syph* **1938**; (45): 420-433.
- **Behçet H.** Kurze Mitteilung über Fokal sepsis mit aphtösen Erscheinungen an Mund, Genitalien und Veränderungen an den Augen, als wahrscheinliche Folge einer durch Virusbedingten Allgemeininfection. *Derm Wschr* **1938**; 107(35): 1037-1041.
- **Behçet H.** Kazuistik Bildern. *Derm Wschr* **1938**; 105(51): 1618-1620.
- **Behçet H.** Kazuistik Bildern. Derm Wschr **1938**; 106(8): 222.
- **Behçet H.** Kazuistik Bildern. Derm Wschr **1938**;107(40): 1178-1179.
- **Weekers L, Reginster H**. Un nouveau syndrome: iritis,ulce`res aigus de la bouche et de la vulve. Sa parenté avec l'iritis récidivante à hypopion. *Arch Ophthalmol* (Paris) **1938**; 2: 697–705.
- **Weekers L, Reginster H**. Contribution à l'étude de l'iritis récidivante à hypopion (uvéite allergique récidivante à hypopion). *Bull Soc Belge Ophthalmol* **1938**; 76: 31–44.
- **Friedenwald YS, Mekee CM**. Filter-passage agent as a cause of endophtalmitis. *American Journal of Ophtalmologie* **1938**; 7.
- **Behçet H.** A propos d'une entité morbide due probablement à un virus spécial,

donnant lieu à une infection généralisée, se manifestant par des poussés recidivantes et trois régions principales et occasionnant en particulier des iritis répétées. *Bull Soc Franc Derm Syph* **1939;** 46: 674-687**.**

- **Behçet H.** Einige Bemerkungen zu meinen Beobachtungen über den Tri-Symptomen Komplex. *Med Welt* **1939**; 35:1222.
- **Behçet H.** Some observations on the clinical picture of the so-called triple symptom complex. *Dermatologica* **1940**; 81: 73-83.
- **Sulzberger W**. Observations on clinical picture of so-called triple symptome complex. *Year Book of Dermatology and Syphilology* **1940**; 305.
- **Kumer L**. Aphten u. Aphtöse Erkarnkungen der Mundschleimhaut (Hulûsi Behçet's Tri-Symptomkomplex). *Archiv für Dermatologie u. Syphilis* **1941**; 128 – Heft I.
- **Jensen T**. Sur les ulcérations aphteuses de la muqueuse de la bouche et de la peau génitale combinées avec les symptômes oculaires (Syndrome Behçet). *Acta Dermatol Venereol* **1941**; 22: 64–79.
- **Behçet H.** Trisymptomes Complex (answer to Prof Kummer). *Derm Wschr* **1943;** (88): 129**.**
- **Berlin C**. Behc¸et's syndrome with involvement of central nervous system. Report of a case, with necropsy, of lesions of the mouth, genitalia and eyes; review of the literature. Arch Dermatol Syphil (Chicago) **1944** ; 49: 227–233
- **Ephraim H**. Triple symptom complex of Behçet. *Arch Dermatol Syphil* (Chicago) **1944**; 50:37–38.
- **Ollendorff CH**. Behçet's syndrome, abortive form (recurrent genital ulcerations). *Arch Dermatol Syphil* (Chicago) **1946**; 54: 481–483.
- **Ollendorff CH**. Recurrent genito–oral aphthosis and uveitis with hypopyon (Behçet's syndrome). *Arch Dermatol Syphil* (Chicago) **1946**; 54: 179–196.
- **Feigenbaum A, Kornblueth W**. Behçet's disease as manifestation of a chronic septic condition connected with a constitutional disorder. With a report of 4 cases. *Acta Med Orient* **1946**; 5: 139–151.
- **Adamantiades B**. La thrombophlébite comme quatrième symptôme de l'iritis récidivante à hypopyon. *Ann Ocul* (Paris) **1946**; 179: 143–148.

o **Adamantiades B, Lorando N**. Sur le syndrome complexe de uvéite récidivante ou soi–distant syndrome complexe de Behçet. *Presse Med* **1949**; 57: 501.

EK 4: HULUSİ BEHÇET'İN "DERİ VE FRENGİ HEKİMLİĞİ" BAŞLIKLI AÇILIŞ DERSİ

Deri ve frengi hekimliğinin umumi bakış esasına girişmeden evvel, biraz tarihçesinden bahsetmek lüzumuna kailim.

Deri tababetinin tarihini tetkiklerimizde Türklük namına iftihar edilecek membalara tesadüf ediyoruz. Bu husus da, Dermatoloji ilminin, henüz teessüs etmediği zamanlarda deri hastalıkları hakkında tarifat ve tavsifat da bulunan, Türk camiasını teşkil eden muhitlerdeki tarihi yazıları, hepimizin göğsünü kabartacak derecededir bunun bitaraf ve en maruf arkeologların taharrilerine ve şark ve aksâ-yi şarkta nur ve irfan saçan hekimlerin maddi olarak yazılarına istinat edebiliriz. Bu suretle şimdiye kadar bilmediğimiz ve farkında dahi olmadığımız bu hakikatleri ortaya çıkartmaya vesile olan, ulu Gazimize ne kadar minnet ve şükran hisleriyle kalplerimiz çarpsa yeri vardır.

Gazi hazretlerinin yarattığı eserler içerisinde hiç şüphe yok en mahirlerinden biri de memleketimizde ilim ve fen sahasında mevcudiyet gösterecek, medeniyet ve insaniyet için hakikatler izhar edecek üniversitemizin yeniden ihya ve tesisidir.

Büyük mevcudiyete derin ve nihayetsiz ve bütün varlığımla saygılarımı sunarken, mensup olduğum şubeme samimi bir aşk ile merbutiyetimi nazar-ı itibara alan muhterem üniversite rektörümüzce, saygılı fakülte dekanımıza, bu husus da pek ince tetkik ve tahkiklerde bulunan profesöre (Malche) ve keza muavenetlerini esirgemeyen muhterem hocalarıma, kıymetli arkadaşlarıma sonsuz hürmetlerle mütehassis olarak şükranımın arzını da bir vecibe bilirim.

24 seneden beri her türlü muavenetlerine mahzar olarak ihtisasımın ilerlemesinde yegane amil olan şahsiyet, merbut olduğum deri ve frengi tababetinde uğraşma ve didinme zevkini tattıran zat, sıhhat ve içtimai muavenet vekilimiz çok saygılı, Refik Beyefendi'dir. Müşarünileyhi hayatımın şükran deyn ile karşılarım.

Deri hekimliği ne zamandan beri tebellür etmiş ve belli başlı bir şube halinde ortaya çıkmıştır?

Menşe'ini araştırırsak pek eski batınlara kadar gittiğini görürüz.

Yalnız burada Frengi tababetini ayırmaklığımız icap eder.

Frengi, şekli zahiri itibariyle deri hekimliğine rapt edilmiş ve hala da bu tarzda mütalaa edilegelmektedir.

Birbirlerine sıkı alakası, cildimiz lühafesinde yaptığı tagayyür ve teşevvüşlerin bir makesi olması itibariyledir. Hakikatte deri hastalıkları büsbütün ayrı bir çığıra girmiş ve ayrı bir yol almıştır. Bunun için evvel deri hekimliğinin başlangıcı hakkında söz söylemek ve bade frengi meselesinden bahsetmek isterim.

Deri hastalıklarının tarif ve tavsifini tetkikimizde, Asurîler zamanına kadar eskiliğini görürüz. Asuriler'den sonra Mısırîler, Yunanlılar, Araplar, Romalılar, Bizanslılar, Şark'ta ve Aksa-yi Şark'ta ise Çin edebiyatı, Hint kitabeleri, Farisi yazıları deri hastalıklarıyla uğraşan hükemanın isimlerini ve hayatlarını bildiriyor.

Şark kavimleri arasında Tibet üzerinde ve şark taraflarında yine bir takım alimlerin deri hastalıkları ile uğraştıklarını tetkik ettiklerini ve bir takım prensipler koyduklarını da müşahede ediyoruz. Malumdur ki Garp'ta neşriyat hayli zaman evvel, Yunanca ve Latince olduğu gibi Şark'ta da Çince bulunuyordu.

Bir misal olarak zikredeceğim: Yadasson külliyatının "Dermatologie" tarihini yazan Paul Richter, "Şark-i Asya Akvamında Tıp Tarihi" unvanı altında 4000 sene evveline ait olduğu iddia edilen en eski Çin eserinin mevcudiyetini bildiriyor. Bu eserde diğer hastalıklarla birlikte, cüzzam, kati arazıyla gösterilmiştir. Maahaza lepranın mevcudiyeti, Tevrat'ta da yazılıdır.

Paul Richter'e nazaran kadim tıbbi eserler içerisinde ve yine Şark'ta neşredilmiş bulunan kitapların yazıları arasında elyevm etiketini kullandığımız birçok cilt rahatsızlıkları tavsifatına tekabül eden isimler bulunmaktadır.

Ter ifrazatındaki gayr-ı tabiilikler, alopesiler ve sair saç hastalıkları ve tırnak emrazı gibi daha bir takım cildi tagayyürlerin tekabüli tariflerine, pek eski Çin kitaplarında rast gelindiğini, meşhur Japon dermatoloğu "Dohi" de bildiriyor.

Çin tababeti hakkında bildiklerimiz, esası itibariyle Viyanalı Çin mütehassısı August Pfizmair'in tetkikatına istinat eder. Bu tetkikat Viyana Ulum Akademisi'nin 1865 tarihli celselerinde tebliğ edilmiştir. Bundan başka Çin'de çalışan ecnebi doktorların tetebbuları de zikre şayandır. Mesela Fransız Dabry, Alman Schewbe gibi.

Tıp, nihayet Çin'den Kore'ye, oradan da Japonya'ya intikal ediyor. Hatta Japonların 702 tarihinde cüzzam tedbirlerinin ilk Japon kanun kitabında mezkur olduğunu, Dohi yazıyor.

Bilhassa şark ve aksa-yi şarktaki kavimlerin tababetini bildirmekten maksadım şudur: Tibet üzerindeki sahalarda iki Türk milletinin bulunduğu bir hakikat-i tarihiye olduğuna şüphe yoktur. Şarkta neşredilmiş bir çok eserleri meydana koyan, Şark-i Asya akvamı arasında pek tabii Türkler de mevcuttu. Nitekim şarkta yetişen alimlerin arasında içerisinde Farabi'nin Türk bulunduğunu ve İbn-i Sina'nın ulum-u tabiiye ve tıbbiye tahsili de Buhara'da olduğunu herkes öğrendi.

Bunlardan bir kısmının eserlerini Farsça, Arapça, Süryanice yazmaları, bunların o milletlere mensup olduğunu göstermez. Çünkü bu devirlerde milli neşriyat yoktu. Garpta dahi Yunan, Latin lisanı üzerine yazılmış ve aynı ırka mensup olmayan bir çok alimlerin bulunduğunu kim inkar edebilir? Faraza ilk çiçek istilasının milattan 300 sene evvel Hindistan'dan Moğolistan'a geçtiğini ve yine Hindistan'dan Çin'e dahil olduğunu pek eski medeniyete dair bulunan eserlerle taayyün ediyor.

Garp "Dermatologie" edebiyatına hizmet eden bir çok Şark milletlerinin bulunduğu yine Garb müverrihlerinin bitarafane ilanatiyle sabittir. Djoundeschabür Akademisinde yetişen alimlerin mevcudiyetini, bugün bütün dünya itiraf etmektedir. Bu akademinin hocaları, talebeleriyle birlikte Yunan etıbbasını Süryanice'ye tercüme etmişlerdir. Müslüman Araplarda Süryanice'ye tercüme edilmiş eserlerle, aslı Süryanice olan bütün yazıları çevirmişlerdir.

Hal-i hazırda kullandığımız isimlerin mühim bir yekûnu, dedelerimizden intikal ettiği, önümüzde duran yüzlerce tarihi eserlerin sahifelerini süsleyen satırlarla müsbettir. İbn-i Sina'nın "Kanun" ismindeki telifatında, ne kadar çok cildi tagayyürleri gösteren tarifat ve tavsifat vardır.

İbn-i Sina'nın "Teşrihu'l-Kanunfi't-Tıb" namındaki bu eseri asırlarca Garp hükemasına da bir melce olmuştur. Aslı Ayasofya kütüphanesindedir. Tokatlı Mustafa Efendi Türkçe'ye çevirmiştir. Binaberin dermatoloji tarihi pek eski zamanlara kadar gitmektedir.

Bu hususda Yunan hükemasından Hippokrates, Diokles, Plato'nun Aristotelles, Dioskorides ve ilaherenin namları, Bizanslıların Oreibasios, Actios, Alexandros, Paulos'un isimleri, Roma, Yunan tababetinden Celsus, Plinius'un hatıraları, Arab hekimlerinden Ahrun, Ali ibn Zainat Tabari, Ali ibni Ali Abbas, Yahya İbn-i Sarrafiyun, Abdul Kasım, ilaharenin hıdmetlerini zikretmek medeniyet lazımasıdır. Bunlardan İskenderiyeli Ahrun, cilt hastalıklarında ilk nazar-ı dikkate alınacak müelliftir. Çiçek hakkında pek güzel tarifatta bulunmuştur.

Rönesans'tan evvel, Fransızlardan Bernhard Gordon, İngilizlerden John Ardesne, Belçikadan Jehan Uperman'ın yazımları, Rönesans'tan sonra İtalyanların Giovanni Manardi, Flippo Ingrassi, Guido-Guidi, Fransızlardan Jean Fernell, Jean Astrue, Deidier, Ambroise Pare, Almanlardan Leonnhard Fucks, Bazel den Felix Plater; Prag dan Yohannes Yessen, Werlhof, Hahn, Schilling Hensler ve ilaherenin, İngiltereden; Thomas Willis'in isimleri de mühim bir mevki tutmaktadır.

Sistem dâhilinde çalışmağa başlandıktan sonra halada namları ağzımızda dolaşan şahıslar meyanında İngiltere'den Willan, Bateman, Erasmus, Wilson, Adison, Tilbury, Fox, Paget, Hutchinson, Fransızlardan Albert Rayer, Biett, Casenave, Baumes, Gilbert, Devergie, Basin, Gruby, Hardy, Follin, Gaucher ve ilaherenin, Almanlardan Struve, Jacobi, Berent, Riecke, Teodor Simon, Rosenbaum, Virchow ve ilaherenin şubemize pek mühim yardımları dokunmuştur. Bu meyanda İtalya'da, Amerika'da ve diğer memleketlerin Dermatologları da kıymetli muavenetlerini esirgememişlerdir.

Osmanlı saltanatı zamanındaki Türklerin çıkardıkları eserlerin, milli kütüphanelerimizde el yazılarıyla asıllarını, herkes görebilir. Ekseri kitaplar umumi bahisleri ihtiva eder. Bunların bazı cihetleri, fasılları babları deri tababeti ile alakadardır. Faraza üniversite kütüphanesinde Halis Efendi kitapları meyanında "Tıbbi Nebeviden" baras, cüzamdan bahseden kısımları Fatih Millet kütüphanesinde, "Kitab'ül-Cerrahiyet-il Haniye"nin birinci bab'ı siyiller 47, cüzzam 50, kanser 55, sivilceler 51, sulu uyuz ilaharenin fasılları mevcuttur. Keza Ragıb Paşa kütüphanesinde iki ciltten mürekkeb ve el yazısı ile müharrer, Derviş Abbas Vesimi'nin "Kitab-ı Düstur-u Vesim fi-t Tıb El-Cedid ve El-Kadim" eserinde birçok bahislere de rast gelinmektedir.

Son zamanlara ait olmak üzere doktor Münir Bey'in (Cemiyyeti Tıbbiye-i Osmaniye azasından) mübadii umumiye, tavsif ve tedavi-i emrazı cildiye kısmı, keza tıbbiye-i mülkiye müfredatı tıp muallimi binbaşı Nuri Kenan beyin emrazı cildiye bahisleri zikre değer.

Doğruca cilt tababeti Sultan Mecid zamanından sonra başlar. Belli başlı şube şeklinde tedrisat, nihayet 85 seneden beridir. İlk kürsüyü Galiniçi bey deruhde etmiş ve Nuri Kenan beyin 1284 halefi de, Kehhal İlyas efendi olmuştur. 1294 müteakiben cildiye kürsüsünü Hasan Hulki ve Derviş Paşalar idare etmişler, nihayet Von der Golz in iltimasıyla Düring Paşa'da tedrise başlamış ve asıl canlandıran ve ruh veren de müşarünileyh olmuştur. Bunların da esasını Frengi teşkil etmiştir. Paris'te tahsilini müteakip Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane emraz-ı cildiye ve efrenciye muallimi Celal Muhtar Bey de sekiz sene evveline gelinceye kadar bu kürsüyü muhafaza etmiştir.

Müşarünileyh Paris'te çalıştığı zamanlar, el ve ayak içlerinde tesadüf edilen ve alelade bir dermatoz gibi düşünülen "trichopytie palmaire plantaire"i ortaya koymuştur. Avdetinden sonra birçok etütlerinden başka, hayli müddet Haleb çıbanı amili üzerinde çalışmıştır, uğraşmıştır. Fournier'den tercüme edilen "Frengi ve İzdivaç" isimli kitabı ve karha-i leyyinenin gayakol ile tedavisi broşürü esaslı eserlerindendir.

Almanya'da tahsilinin itmamıyla Gülhane'de Rieder'in kurduğu mektepte Eşref Ruşen Bey hocamızda askeri staj efendilerine tedrisatta bulunmuş ve birçok talebe yetiştirmiştir. Kendisi pek çalışkan, mütevazı, haluk bir zat olmakla beraber çok okur ve tetkik ederdi Jacobi'nin atlasını kâmilen tercüme etmiş, tabına muvaffak olmadan, genç denecek bir yaşta vefat etmiştir. "Frenginin Tecelliyet-i Harikası" namıyla lisan gomlarından bahseden bir broşürü vardır. Bütün asistanlık devrim müşarünileyhin yanında geçmiştir. Daima okumağa teşvik ederdi.

Frengi mücadelesinde memleketimizin frengiden halası teşebbüsünde verdiği emirler, nizamnameler, tedavi usulleri ile en büyük manevi mükâfatı iktitaf ettiren ve semerelerini hala görmekte olduğumuz zat, sahra sıhhiye müfettişi merhum Süleyman Numan Paşa ile mesai refikleridir. Yurdumuzda frengi mübarezesi namına müşarünileyh en büyük takdirlere layıktırlar.

Dermatoloji şubesinin terakkisine hizmet eden şahıslardan biride elyevm etfal hastanesi cildiye mütehassısı bulunan muallim Ali Rıza Beydir. Müşarünileyh Şam Mekteb-i Tıbbiyesi'ndeki hocalığı zamanında pek çok uğraşmış ve bu sıralarda ilmü emrazı cildiye ismile bir kitap ortaya koymuştur. Bu kitap halen dahi istifade edilebilecek mahiyettedir. Avdetinde birçok etütler neşretmiş olup, bunlar arasında Halep çıbanı hakkındaki yazıları methe şayandır.

Son zamanlara kadar Fakültede tedrisatta bulunan pek muhterem Hüseyin zade Ali Bey ile, kıymettar arkadaşım Hasan Reşat beyi hürmetle yadi vazife bilirim.

Hüseyin zade Ali bey, zamanımızın yetiştirdiği alimlerden biridir. Tetebbüleri, tetkikleri, müteaddit lisanlara vukufu ile derslerinde derin nüfuzu nazarı havi notları, yazdıkları frengi ve felsefe üzerine eserleri, tarihçeleri hakkındaki mesaisi, unutulmaması lazım gelen kıymetli birer mevcudiyettirler.

Hasan Reşad bey arkadaşımın ise Schilling ile kan hücreleri hakkındaki mesaisi, Hamdi Hoca ile beraber çıkardıkları vahim sarcomatose, acanthosis nigricans etütleri takdire değer.

Dürusü seririye ismindeki kitabı ve Anadolu seyahatlerine ait fakülte mecmuasında münteşir makaleleri vardır. Bu meyanda halka mahsus bel soğukluğu ve frengiden bahis bir broşürde neşretmiştir.

Gülhane seririyatı cildiye muallimi Talat bey hocamız da memleketimizde zekalı bir mevcudiyettir. Türkçe ve Almanca münteşir umumi favuslar hakkındaki müşahedeleri, Haleb çıbanının Gülhane formülü ile tedavileri etütleri, çok değerli birer eserdirler. Müşarünileyh kavi hafızasıyla hastalıkların can alacak teşhisi noktalarını pratik olarak pek güzel hulasa eder; zarif nüktelerle bildirir iyi bir klinikçidir.

Son zamanlara ait 35-40 sene zarfında Türk deri tababetini bütün dünyada ilana saik olan en mühim şahsiyet merhum Hodara hocamdır.

Bugün her hangi lisanda yazılmış klasik bir kitabı ele alırsanız ekseri sahifelerinde müşarünileyhin ismine tesadüf edersiniz. Bu suretle Türk hekimliğinin her millet

lisanına geçmesine yardım etmiştir. Menahem Hodara ile 12 sene muntazaman münasebetdar oldum. Dermatoloji ilminin şevkini, deri hastalıklarının inceliklerine nüfuz yollarını, muhterem hekimden öğrendim.

Hodara'nın dünyaca tanınmış en yüksek histobiyologların belli başlılarından biri olduğuna hiç şüphe edilmesin. Bunu müşterek çıkarttığımız onu mütecaviz her bir etüdümüzü tamik ve takip ettiğim senelerde bizzat gördüm ve kanaat getirdim.

Vefatında, Unna'nın, Alman dermatolojistlerinin ve Fransız cilt alimlerinin hakkında yazdığı yazılar, sözlerimin bir aleni şahididirler.

Ufak araştırmalarda, en karışık taharrilerde, tetkiklerde ne kadar hassasiyet ve ne derecelerde taassup gösterir ve itiraza mahal kalmamak için günlerce çalışır ve çalıştırırdı.

Aylarca uğraşarak, büyük bir sevk ve hevesle didinerek şahsi etütlerimi gösterdiğimde, en muarız, fakat çok samimi bir cephe ile karşılar, hatır, gönül tanımaksızın özenerek yaptığım preparasyonları reddettiği çok vaki idi.

Hiç unutmam, süblimenin tabii ciltteki histolojik tetkikimi yedi defa geri çevirmişti. Cildi "aspergillus"lardaki tecrübelerimi, mükerreren tekrarlatmıştı.

Arpa uyuzları üzerine taharrilerimizi iki sene uzattı.

Almanya'da Arndt'ın kliniğinde öğrendiğim yenilikleri, Löhe ile, Blumenthal ile uğraşmalarımızı, Schereschewsky'in frengi tecrübeleri mesaisini, münasebet düştükçe, yeni hastalar üzerinde alakası nisbetinde, çekingen bir lisanla bahs ederken, talebe gibi dinler, bu hususta çıkmış ne kadar etüt varsa, okur, bilahare münakaşada zayıf noktaları bulur, tashihi fikir edilmesini söylerdi.

Deri, frengi tababetinin lezzetle takibimi, hevesle alakamı temin eden Hodara'dır. Buradan şükranımı tekrarlamayı bir vicdan borcu bilirim.

Nadir bazı cilt hastalıklarının ince ve nazik noktalarının hallinde, Türk ilminin dünyaca tanınmasında, muhterem hocam Hamdi Suad'ın büyük hizmetleri olmuştur.

Cilt şubesine emsalsiz yardımlarını işitip, görüp okumakla Türklük namına müftehirim.

Henüz daha doktor çıkmadan yanında iki sene çalışarak ve mektepten çıktıktan sonra dahi münasebettar olarak cildin tabii ve marazi tegayyürlerini müşarünileyhten öğrendim. Şükranım nihayetsizdir.

Zambako Paşanın cüzzam hakkındaki neşriyatı da, dünyada memleketimizin ilim sahasındaki faaliyetlerinin tanınmasına ve yayılmasına birer vesile teşkil eder.

Türk deri ve frengi tababetinin ilerlemesinde, 1920'de teessüs edip ancak dört sene yaşayabilen "Türk Emrazı Cildiye ve Efrenciye Cemiyeti"ni teşkil eden Hodara, Talat, Ali Rıza, Buyes, Karakuş, Nuri, Osman, Naci, Hazım Hulusi Behçet, Osman Nuri, İzzet Kamil, Abimelek, Hasan Reşat, Orfanides, Rüştü, Ömer, Abdurrahman, Şükrü, Mehmet Beylerin de yardımları dokunmuştur.

Guraba Hastahanesi'nin mütevazı faaliyetini teşvik ve beynelmilel mevcudiyetine, bir mektep halinde yürümesine hizmet eden zatın sıhhat vekilimiz Refik Beyefendi olduğunu yukarıda arz etmiştim. Bu hususta Deri ve Frengi hastalıklarının tetkikine ve tedavi usullerinin modern bir şekilde yürümesine kalbi ve samimi iştirak eden bir diğer şahsiyet de doktor Ömer Lütfi Beydir. Müşarünileyhe şükran deynlerim ebedidir.

Yalnız şayanı teessür bir noktayı arzdan vazgeçemeyeceğim: O da memleketimizde cildiye tababetine verilen kıymet ve ehemmiyetin laubaliliğidir. Harbi umumiden evvel cildiye hekimliği denildikde "oxyde de zinc" pomatası, frengi tababeti konuşuldukda cıva sıvağları, iyodür şurupları sözleri ile karşılanır ve cildiye musapları şubeye verilen ehemmiyetsizliğin delili olarak, abdesthane bölmelerinde, gelişi güzel yatırılıp durulurdu. Bu hususta Hüseyinzade Ali Bey'in telmihi hicvi güzel bir şiiri vardır. Hâlbuki cilt hastalıkları tababetin en mühim ve en şümullü bir şubesi olduğuna, bütün dünya kanaat getirmiştir. Pek çok deri emrazı, dâhili uzuv rahatsızlıklarından ileri geldiği anlaşılarak hatta muhtelif kısım ve şubelere taksim edilerek takip olunmaktadır.

Umumi olarak frengi tababeti teessüsü ise, daha yenidir. Buna da sebep 1494 tarihinden, yani istilai denecek bir şekil almadan evvel mevcudiyeti bilinmiyordu. Deri hekimliği gibi değildi.

Amerikan menşe'i aleyhtarı olanlara inanılırsa belki tek tük vakalara münhasır kalıyordu. Memleketimizde de, frengi ilminin, şubesinin canlanması daha yenidir. Fahişelerin mevcudiyeti dolayısıyla emrazı zühreviyenin etrafa yayılması, halka korku vermesi üzerine kurulmuştur. Honigberger ismindeki zatın 1820 de neşrettiği eser, frenginin Osmanlı saltanatı zamanında yalnız Avrupalılar arasında mevcut bulunduğunu Oppenheimer'in emrazı zühreviye nam kitabında da, frenginin Kırım seferinden sonra Ruslar vasıtasıyla getirildiğini, Türk esirlerinin Rusya'da kalarak avdetlerinde memleketimize yaydıklarını, ve nihayet Avrupalılarla ticari münasebetin artmasından İstanbul'da vakaların gittikçe ziyadeleştiğini bildirir. İlk frengi mücadelesi 1881 tarihlerinde doktor Michel'in delaletiyle fuhuşhanelerin açılmasıyla başlar.

Asıl frengi mevcudiyeti, daha eski, hatta Avrupa'ca bilinen frengi tarihlerine yakın denecek zamanlara aittir. Nitekim İspanya'dan Katolik Ferdinand'ın Yahudiler'i tard zamanında aşılanan bazı aileler tek tük Selanik'e kadar gelmişlerdir.

Umumi frengi tarihinde bahsedeceğimiz vech üzere, İspanya'dan yakın şarka ne tarzda frenginin girdiğini göreceğiz. Binaberin frenginin esas tehlike teşkil ettiği zaman, Kırım harbinden sonra başlar ve nihayet Rus-Osmanlı harbini müteakip birçok şehirlerimizde beledi olarak görülür.

Şimdi deri tababetinin ehemmiyeti, frengi hekimliğinin şümullü ihatası hakkında ufak bir hulasa yapmak isterim:

Malumdur ki cildimiz sıhhatimizin bir aynasıdır.

Derimizde birçok küçük asapların, müteaddit guddelerin mevcudiyeti, hararetin nazımı, harici muhafaza vazifeleri ve daha bir takım rollerin bulunması gibi bütün cihazlarla haberlerle rabıtası aşikardır. Buna binaendir ki, deri hastalıklarının ekseriyeti dâhili uzuvların teşevvüşatının bir makesi, sıhhatimizin tam yürümediğinin bir delilidir. Bu tabii rabıtanın bir neticesi olarak cilt rahatsızlıkları, tıbbın diğer şubeleriyle alakadar ve münasebettedirler.

Deri hekimliğinin fizyoloji, şimi-biyoloji, histoloji, mikrobiyoloji, seroloji, hematoloji, kriptogami, endokrinoloji, nöroloji ile alakaları, fototerapi ile münasebetleri gün geçtikçe daha ziyade nazara çarpmakta ve maddi delillerle sabit hakikatlerle kendini göstermektedir. Nitekim en basit gibi görünen ve daima rastlanan egzama tabirini alalım:

Egzama nedir? Bir hastalık mıdır? Bir sendrom mudur? Bir araz mıdır? Bir "processuse" midir? Esbab tetkikinde neye raptedilmesi lazımdır?

Eski hocalarımızın diathese namı mukabilinde bu gün birçok manaları ihtiva eden kelimelerle karşılaştığımızı görüyoruz.

Ekzema hakkında malumatın mucidi olan Willan ile talebesi Bateman'dan sonra, Devergie, Rayer, Hardy, Hebra, Kaposi, Unna, velhasıl geçen zamanın en mümeyyiz simalarından Neisser, Besnier, nihayet Brocqe her biri bir vadide fikr ortaya atmışlardır.

Hükemadan nosolojist olsun, morfolojist bulunsun istidadı, umumi biyolojik hadisat kavaidi Darier başta olduğu halde Jadasshon, Br Bloch, Oppenheim, Rost, Sabourau, Krystalowitz, Allenpusey, Withfield, allergic idiosyncrasic, hypersensibilite, anaphylaxic, choc'ler, intolerence, antigene, anticorps şeklinde nazariyetlerini ileri sürerler. Bu suretle dermatolojide en çok görülen bir ekzemada bile, uzviyetin hayati teamülleri, eçhizenin faaliyeti fizyolojileri, şahısların hususi istidatları, ailevi meyillerin tetkiki, harici, dâhili tesir edebilen mevadın kontrolleri zaman ve zeminin rolleri, cildin nezaket ve mukavemeti, mihraki feveranların araştırılması gibi tıbbın diğer bir çok şubeleri rabıtaları meydana çıkmıştır.

Bunun içindir ki, bir dermatolojistin fizyoloji, fizyopatoloji ile mahmul olması icap eder. Hiç bir cilt hekimi, laboratuarsız yürüyemeyecek bir hale gelmiştir. Klinik malumatımız ne kadar zengin olsa onu süsleyen, maddileştiren laboratuardır.

Deri tababeti, mutlak saydığım şubelerle birlikte ve müşterek çalışmağa mecburdur. Bilfarz "xanthomatose"lu hastalar Erich Schmidt, Arning, Pinkus Chauffard'ın gösterdikleri gibi cholesterinemie ile alakadardır.

Lymphadeni'lerde bir miyeloid leucemie, bir lymphoid leucemie de Hodgkin hastalığında, keza purpuralarda hematologique tetkikat ve taharriyattan azade kalabilir miyiz? Her hangi bir erythrodermie vakasında dahi, uzuvların dikkatli muayenelerinden, mükerrer kan tetkiklerinden, histolojik veya bakteriyolojik taharrilerden, hayvan tecrübelerinden ve hayatı teamüllere müracaat ızdırarından kendimizi nasıl müstağni addedebiliriz?

Cilde gışai muhatilerde sathi, derin, mütekkarrıh veya basit bir tümörün teşhisini, inzarını histolojisiz temin mümkün müdür? Cilt rahatsızlarında pek çok menfaatleri tespit edilen Hermanssdorfer, Gerson diyetlerinde bile laboratuar ianesi hasta şahsın ilerisi için lazımdır.

Karışık meselelere girişmeyelim, teşhisi en basit bir hastalığı ele alsak, faraza cilt hastalıkları arasında vasati yüzde beş nispetinde mevcudiyeti teayyün iden bir psöriasis vakasını tahlil ve tetkik etsek, demin söylediğim şubelerin yardımlarına, muavenetlerine daima muhtacız.

Bu sebepten gerek deri tababeti ve gerekse frengi hekimliği, laboratuarla müşterek yürümek şartıyla üç esasa istinat eder.

1- Fazla görmek

2 - Tetkik ve okumak

3 - Hıfz etmek ve zamanla süslemek

Bunların her biri üzerinde bir lahza duralım:

Fazla görmekten maksat her bir vakanın başka başka menşe ve membaları haiz olmasından ziyade şekli seririlerinin muhtelif ve müteaddit tablolar izhar etmesindendir.

En numunevi bir psöriasis dahi, bir hastada (arthritişme) den, diğerinde dâhili ifraz guddelerinin teşevvüşünden, bir diğerinde irsi toksinlerin rollerinden, başkasında neuro-sympathique cümlenin bozulmasından diğer başkasında metabolizm tahavvüllerinden ileri gelebilir.

Fakat eşgali zahiriyesi şahsa, şahsın maişet ve tarzı hayatına göre değişir. En vasıfdar bir maraz olduğu halde birçok hastalıklarla iltibas (iki ya da daha çok şeyin birbirine çok benzemesi) edebilir. Dermatolojide bu sebepten etiketi konmuş hastalıktan ziyade hasta vardır.

Corvisart'in yazdığı gibi, hastalar, yaprakların birbirlerine tam benzemeyişleri gibidir. Her fertte ayrı ayrı mevcudiyet gösteren en karışık bir şube, deri tababetidir.

Koch basillerinin tesiriyle hâsıl olan lupusları ve cilt veremlerini düşünelim.

Bir şahısta adi bir lupus oluyor da, diğerinde tuberculide vasfını gösteriyor, öbüründe lupus verruqueux manzarasını alıyor. Şubemizde yine en fazla gördüğümüz cilt tüberkülozlarının hatta çerçevesini bile tersim edemediğimiz birçok manzara ve şekillerinin değişiklikleri Koch basili, filtran virüsleri, harici, dâhili yürüme yolları, insani hayvani menşe'leri hakkında fikir yürütsek dahi, vakalarımızın çok değişikliği, şahsa göre tahavvülatı, önünde fazla görmek cilt hekimliğimize bir istinattır. Ne doğruca laboratuar, nede basit bir klinik derhal maksada vasıl olamaz.

Bu sebepten mücehhez bir yürüyüşte ne kadar ziyade muhtelif manzaralara rast gelirsek, taharri (araştırma) yollarımızda ışık membalarını, ancak bu sayede bulabiliriz.

Keza mycose hastalıkları, bu son senelerde pek çok terakki etmiştir. Eskiden bildiklerimize inzimam eden vasi (geniş) ufuklar önümüze açılmıştır.

Alelade basit telakki ettiğimiz veya kesin teşhislerle dar bir çerçeve içinde dolaştığımız hastalıkların cryptogamique menşeden ileri geldiği anlaşılmasına sebep, kliniğin laboratuarla birlikte yürünmesi sayesinde ve çok görme neticesidir.

Beynelmilel kongrelerde gösterilen müteaddit vakalar, en yüksek âlimimizden tutunuzda, henüz maişetini cilt hekimliğinde aramağa başlayan namzetlere varıncaya kadar deri hekimliğinin esasına hizmettir.

Misallerimizi yine basitleştirelim. Parasitaire bulunduğunu tespit ettiğimiz her hangi hastayı nazar-ı itibara alsak, sıhhi, zahiri görünüşü şahıslara göre başka başkadır. Bunun içindir ki ne kadar hasta görülürse, şubemize o nispet de yardım edilmiş olunur.

Tetkik etmek ve okumak da ayn iledir. Bu da zahiri evsafın hiçbir vakit biri diğerine tam müşabehetle benzemeyişlerindendir.

Deri rahatsızlarında seriri şekli değiştirmeye saik olan kaşıntılardır.

Birçok hastalıklarda kaşıntı, izafidir, bazılarında ise asıldır, bir kısmında hiç yoktur. Hâlbuki kaide olarak kaşıntısız tavsif edilmiş bir rahatsızlık, hayatın her hangi bir sadmesi neticesi klinik vasfını kaybeder ve kaşıntı izafi iken asıl olur, asıl iken lakayt kalınır. İşte bunlar tetkik kadrosuna girer.

Mümeyyiz vasıf ve iptidai unsur muayyen bir tablo ve çerçeve içerisinde bulunurken bu gün pek çok avamil, iptidai, tali ve karışık unsurları birbirine karıştırır. En basit cilt

vakasında bile hastanın vücudunun her bir tarafını muayene etmek şartıyla, karışık unsurlar içerisinden bizi çıkartacak, teşhisimizi doğru koyduracak, göreceğimiz hastalığın muayyen iptidai, tali unsur vasıflarını tetkik ve okumak olacaktır. Hatta bazen bütün indifalar bir ciheti gösterirken, aralarında rastlanan bir iki huttata veya büsre veya tefellüsün okunması, tablonun istikametini değiştirir. Bilhassa complexe meseleleri, mühim bir yekûn tutar. Ekseriyetle bir hastada, birkaç hastalık birden bulunur.

İşte anasırın mevkii, şekli, vüsati, muhiti, rengi, sathının manzarası, mukavemeti, sertliği veya yumuşaklığı, mayi mevcutsa tabiatı, hissi tagayyürleri gangliyonların evsafı ve nihayet seyri tetkik edilir ve ayrı ayrı her biri üzerinde durularak okunur.

Ufak bir misalle maksadımı genişleteyim. En basit misali de uyuz hamili diyelim: Bilhassa memleketimizde oldukça rastlanan hadiselerden, frengi iptidai afeti ve ikinci devre ait tezahürler, uyuzun karışık unsurları içerisinde gömülür, biri yalnız uyuz teşhisi ile iktifa ettirir. Aradan seneler geçdikten sonra, frenginin vahim alamet ve emareleri önünde, hastanın mukaddematında yalnız uyuz geçirdiği, zührevi hiçbir hastalık geçirmediği noktasına varılır.

Hele mahiyeti malum olmayan cilt rahatsızlarında tamik ve okumak, en esaslı bir vazife halini almıştır. İşte kamilen hasta soyunmuş olduğu halde unsurları tetkik ve birer birer okumak elzemdir. Bu hususta daha yüzlerce örnek gösterilebilinir.

Hıfz ve zaman meselesine gelince:

Hayatın dersi, geçen vakalar, hadiselerle ölçülür. Bu gün gördüğümüzü yarın unutacak, öbür gün ki tesadüfümüzü bir diğer gün hafızamızdan silecek olursak, deri tababetini takibe imkân yoktur. Bu mesele hiç şüphe yok, her şube-i ilim içinde vakidir. Hatta cemiyetler ve milletler içinde gördüğünden örnek almak, tabii bir kaide halindedir.

İndifaatin tahavvülat ve tebeddülatının kesreti cihetinden cilt hekimliği tababetin diğer bir kısmıyla kıyas kabul etmez. Bu sebepten görülen vakaları hıfız suretiyle senelerin müruru, şubemizde büyük bir rol oynar. Hıfızdan diğer bir maksat da, o hastalığın neden ileri geldiğini, esbabı, menşei, saikı nelerdir, taharri ederek hafızamıza yerleştirilmektir:

Frengi tababeti için dahi, iş bu üç esas rehberimiz olmalıdır. Burada frengi hekimliği denince, tabiatıyla harici tezahürler zahiri indifalar anlaşılmalıdır. Frenginin cildi tegayyürleri, distrofik teşevvüşleri bir çok deri hastalıklarını taklit eder. Kendisine muhtas, vasıftar alametler içerisinde, cildin yüzlerce hastalıklarına benzeyenleri vardır.

Bu sebepten frengi meselesi daha muğlâk ve daha karışıktır. Frengi için söylenecek pek çok şeyler mevcuttur. Frengi bütün tıp şubelerini işgal edecek geniş bir sahadır.

Frengiyi deri hastalıkları ile birlikte okutmaya sebep, cildi teşevvüşlerin mühim bir yekun tutmasındandır. Hâlbuki frengi tababeti sahasını o derecede genişletmiştir ki, dâhili, harici asabi, ruhi, göz, kulak, velhasıl bütün tıp şubelerinin hayretle nazarlarını celp edecek kadar ilerlemiştir.

Gün geçtikçe hatır ve hayale gelmeyen arazlar, sendromlar, frenginin tahtında husul bulabileceğini anlatmaktadır. Frengi basit intani bir hastalık kadrosundan çıkmış, kelimenin bütün manasıyla içtimai, ailevi, nesli felaketler doğuran, her bir uzva, cümleye yerleşebilen bir maraz halini almıştır.

Kanser, tüberküloz veya her hangi bir mikoz dahi ciltte adalede kemikte, beyinde, kulakta, gözde tahavvüller yaparsa da, tahribatını o şahsa inhisar ettirir. Fakat frengi kuşaktan kuşağa intikal dolayısıyla diğer hiçbir maraza benzemez ve kıyası edilemez.

Frengi zehri, nesilden nesle geçmesinden, maddi tespit edebildiğimiz şekiller ortadan kaybolur. Zahiri frengi emaresi silinir.

Zamanla frengi zehrinin uzuvlarda, cümlelerde, cihazlarda yaptığı harabiyetlerin fizyolojik tebeddülleri, ahenksizlikleri ile karşılanır ve işin içinden çıkılamayacak hale gelinir. Nitekim insanlar, güzel olarak yaratılmış bulundukları halde insanları sakilleştiren, çirkinleştiren toksinlerin tesiri olduğu muhakkaktır. Bu toksinlerin başında, birinci derecede frengi toksini gelir.

Bu sebepten frengi tababeti pek mühimdir.

Frenginin teşhisi, frenginin anlaşılması, frengi mücadelesi, frengi korunması, için bütün milletlerin uğraşmaları, seneler geçtikçe hiçbir hastalıkla kıyas edilemeyecek kadar derin harabiyetlere sebep olmasından, her millet, memleket, devlet, bütçelerine mühim bir para ayırarak hastalıktan korunma yollarını genişletmeğe başlamışlardır. Her sene bir mahalde kongreler akdederek frengi içtimai felaketinin önüne geçilmesi hususunda beynelmilel ligler vasıtasıyla çalışılmaktadır (Beynelmilel Frengi Tehlike İttihadı).

Frengi tababeti her şubeyi alakadar etmesiyle beraber, deri hastalıklarıyla birlikte okutulacağından, bu marazi hailenin tanınması, mevcudiyeti önünde yanılmaması için pratik yollardan giderek sizlere rehber olmağa çalışacağım.

Frengi hekimliği, milletler arasında terakkiyatını pek ilerletmiştir. Bu son senelerin çalışmaları, bilhassa harb-i umumiden sonra birçok karanlık noktaları aydınlatmıştır.

Gerek frengi seririyatı ve gerekse tecrübî yollar, bildiğimiz birçok hakikatlerin tenvirine hizmet etmiştir.

Frengi tecrübi alimleri, birbiriyle yarış edercesine her gün ilmi birer hakikat önümüze atıyorlar.

Truffi, Mulzer, Levaditi, Sarto, Matsumoto ve ilaherenin tecrübeleri ve bu neticelerden istifade yolunu bilen klinisyenler, bize teşhiste, tedavide, inzarda yardım ediyorlar.

Frenginin nüfus üzerine tesiri asırlardan beri malumdur.

Frengi mücadelesi nüfus meselesidir. Frengi mübarezesi bir milletin sıhhat ve zindegisi demektir. Memleketini seven, yurduna bağlı kalan her tabip frengi hakkında malumat edinmelidir. Yanlış bir teşhisin, doğru olmayan bir tedavinin, sahte hekimliğin cezaları, ferde değil ailelere, cemiyetlere, nihayet milletedir. Bu vadide vazifelerimiz ilmi olduğu kadar da içtimaidir.

Fenni olarak sizlere iki sömestriye sığacak umumi malumat vermekle beraber; içtimai rollerimizi, yollarımızı göstermeğe uğraşacağım.

Bir frengi nasıl tanınır? Nasıl meydana çıkarılır? Ne suretle tedavi edilir? Ve diğer cilt rahatsızlıklarıyla ne tarzda ayrıca teşhis tefrik yapılır? Nelerden istifade olunur ve istinat sahalarımız nelerdir? Göreceğiz ve öğreneceğiz.

Bu suretle ilmi olduğu kadar aile, yurt vazifelerini de birlikte göreceğimize eminim. İstikbalin, atinin birer mesnedi olacak siz gençler, bilgiye, öğrenmeğe ne kadar heves

eder ve uğraşırsanız, aile ve cemiyetinize o kadar yardım ve mensup olduğunuz millete hayırlı çocukların yetişmesine de hizmet eylemiş olursunuz.

Esası itibariyle hepimiz çalışmağa mecbur ve mahkûmuz. Yalnız bir farkımız var, o da yaş ve tecrübedir.

Zamanla öğrendiğimizi öğretmek, tecrübe ile kazandığımızı, suhuletle sizlere hazım ettirmek, bize düşen iştir.

Yirmi dört senelik bir tecrübe ve görüşüme nazaran, dermatoloji ve frengi tedrisatı talebeye, asistanlara ve daha tekâmül etmek isteyenlere göre takip edilir.

Genç doktor namzedinin, umumi emrazın yalnız tablolarını hazmetmeğe çalıştığı sıralarda ilk senede dermatolojiden maksat ne olduğunu anlaması, büyük bir kavrayıştır.

Birde memleketimizin içtimai vaziyeti, genç hekimlerimizin yeni hayata atıldıkları anlarda görebilecekleri hizmetler vardır

İşte bizim istediğimiz, bu vazifelerin temiz yapılabilmesidir. Her talebe dermatoloji ve frengi kliniğine girince şaşırır, nereden ve nasıl kavranacağını haftalarca kestiremez. Hâlbuki yürüyeceğimiz yolda, ne kadar kolaylıklar bulunduğunu görünce, seve seve meraklı şubemizi takip eder, sömestriler geçtikçe, bu merak bu heves artar.

İlk birinci hayat didintisine çıkılınca, şaşırılmaz ve neler yapılması icap edeceğini bilir, umumi fikir ve malumatla mücehhez olarak mesleki içtimai nihayet milli, ülkümüzü ifaya gayret eder ve başarır.

Hayat çalışmadır. Çalışanlar hayatını korurlar. En iptidai bir hayvan bile ölmemek için çabalar. Bu tabiatın bir kanunudur. Mademki doktorluğa heves ettiniz, mademki tababetle hayatınızı kurtaracaksınız, her şeyde olduğu gibi hekimlikte de muvaffakiyet şartı; yalnız çalışmak, uğraşmak, didinmekledir. Bahusus faaliyetimizi taz'if mecburiyeti karşısındayız. Milletler büyük adımlarla yürürlerken en esaslı vazifemizi onlara yetişmek, geri kalmamak, millet ve milliyet namına hayatımızı kurtarmaktır. Bunların da mukabili tek bir kelimedir: çalışmak.

EK 5: HULUSİ BEHÇET'İN "FRENGİNİN MUTETABBİBLER VE ŞARLATANLAR TARAFINDAN TEDAVİSİ"[30] BAŞLIKLI YAZISI

Frengi mücadelesinde en mühim esasın, gençliği tenvir ve irşat olduğuna, bütün dünya kabulde tereddüt etmiyorlar. Yeni yetişen çocuklarımız, daha küçük yaştan itibaren frenginin ve diğer zührevi hastalıkların istikbalde yapabileceği fenalıkları anlamaları, sıhhi ve ahlaki en mühim bir korunma olduğunda, müellifler, muharrirler, pedagoglar ittifak ediyorlar. Bu suretle gençleri hastalıklardan korumak, müstakbel nesil için en kavi bir istinat bulunduğuna şüphe edilmemelidir. İşte bizlerde memleketimizde, halkımızı zührevi hastalıklardan vikaye için diğer milletlerin yaptıkları gibi, filimden istifade tarikini ihtiyar etmek mecburiyetindeyiz. Kısa bir müddette, bütün fecayii canlı olarak tasvir eden bu filimler, insaniyete hakikaten büyük yardımda bulunuyor. Bilhassa yetişenler de, küçük yaştan çocuklarını aydınlatıyorlar. Onların fikirlerinde, zihinlerinde silinmez birer iz bırakıyorlar.

Hilâliahmer cemiyetimizin birçok hususlarda içtimai yardımlarını görüp iftihar etmemek mümkün değildir. Bu hayır cemiyetinin mühim hizmetlerinden biride, ahiren satın aldığı hayat zehirleri namı altındaki filimdir. Hakikaten takdirlerle karşılanacak büyük bir teşebbüstür.[31]

Zührevi hastalıklardan korunmaya vasıta olacak bu filimler içerisinde yine fikirleri tashih edecek, gençlerimizi tenvir edecek esaslı bahislerde var. Faraza mutatabbipler ve sahte hekimler... Bir kaç dakika içerisinde gösterilen bu üfürükçülerin, insaniyete ne elim fenalıkları dokunduğu ve ne kadar fena mahlûklar oldukları görülüyor, anlaşılıyor. İşte burada frenginin mutatabbip ve şarlatanlar tarafından tedavileri bahsini yazmak istiyorum. Bu hususta, nazariyeler düşünceler, ve ihtimaller üzerine fikir yürütmeyeceğim. Vak'a halinde, tarihin yazılarına istinat edeceğim. Gerek Yadasshon külliyatının frengi tarihi bahsinde, ve gerekse Janselme'nın çıkarttığı (Traité de la syphilis) inde, frengi tarihine tahsis edilen sahifalar içerisinde, mutatabbipler ve şarlatanların oynadıkları roller üzerine rastlanan hakiki vak'aların hulasalarını bildireceğim.

Bu şarlatanların filimde görüldüğü gibi, bir şahsa, bir aileye, bir familyaya fenalıkları dokunmuyor. Cehaletlerinin, şahsi menfaatlerinin nihayet bir millete de zarar verecek

[30] Zührevi hastalıklardan korunma için gösterilen film münasebetile.

[31] Memleketimizde pek az kimselere nasip olan fikri takibin, güzel iş çıkartma faziletinin, bir enmüzeçı bulunan pek muhterem ve saygılı Hilâliahmer Hastabakıcı Mektebi Müdürü Dr. Ömer Lütfu Beyi derin hürmetle yadı bir vecibe bilirim. Bu zat, muhtelif mutezat menfaatların ceminde ve başarılması müteasir görünen bir çok içtimaî yeniliklerin teazzuvunda kimseyi incitmeyerek misallerle maksada vusul için durmadan, dinlenmeden koşar, uğraşır didinir, hayra yarayacak, nefiama faydası dokunacak işleri, sessiz sedasız becerir, ortaya çıkartır. Ne bütçe darlıkları, ne para sıkıntıları bu şahsiyetin azmini geri çevirmez. Yalnız inansın, itikat etsin ki, menfaati amme vardır. İçtimaî, sıhhî, ahlâkî, bir terakki mevcuttur. İdari güçlükler, belki gayeyi geciktirir. Fakat umumun nefini, nihayet yerine getirir. İşte zührevi hastalıklardan korunma propagandasında, bizlere filimi temin etmek ile bugün bir çok gençlerin hastalıklardan kurtulmalarına, uyanmalarına, şarlatanlardan tevekkilerine ön ayak olmuşlardır.

kadar ileri götürdükleri, ve cür'et ve cesaretlerinin ne kadar küstahane olduğu müşahede edilmektedir. Tarihe istinat eden malûmatımız içerisinde ne şayanı dikkattir ki, bu mutatabipler arasında zamanın en yüksek mevkiini işgal etmiş şahıslarda bulunmuştur. Frengi deyip geçilmesin: Umumi emraz tablosunun birçok karışık menşelerde, frenginin ne kadar mühim bir yer işgal ettiği her gün daha canlı olarak nazara çarpmaktadır. Göz, kulak, dimağ, kemik dahili hastalıklarda mühim, ve hatta zahiri arazlar muvacehesinde bile, acaba mukaddematında frengi varmıdır? gibi sözleri ceffelkalem atamıyoruz. Fena bir tedavinin, yanlış intihap edilen bir tedavi yolunun, ne büyük zararları görülüyor, ve bu sebepten frengi tedavisi bahsinde şarlatanlar, mutatabbiplerle mücadele, lazım olduğuna her memlekette kanaat getirilmiş, kongrelerde mevzu teşkil etmiştir.

Tarihin geçmiş asırlara ait sahifeleri içinde frengiyi tedavi etmeye teşebbüs eden ilk mutatabbipler, en fakir halk arasından çıkmıştır. Bunlar cahil ve parasız bir takım adamlar olup şehirden şehire dolaşmakta ve cehaletin verdiği cür'et ve cesaret ile iş görmekte idiler. Bunu takip eden asırlar esnasında daha ziyade itimat sahibi olmuşlardır. Safdillere, kendi nüfuzlarını geçirebilmek için muhayyel veyahut hakiki bir takım unvanlar takınmışlardır. Bazıları keşfetmiş oldukları gizli bir ilâcın hassai şifaiyesini müspet vesaik ibraz etmekte, ve diğer bazıları da ilaçlarını münhasıran kendileri satmak imtiyazını haiz olduklarını, veyahut Kralların, Padişahların insaniyete ettikleri hizmet mukabilinde bir maaş bağladığını iddia etmekte idiler. Bu mutatabbiplerin bir takımları, kibar âlemine nüfuz eylemekte ve yazı yazacak kadar iktidarı haiz olmadıkları zaman, düşkün, parasız bazı muharrirleri maiyetlerine almışlardı. Onsekizinci asırda intişar eden bir çok kitap ve resaleler, zahiren en asil hayattan mülhem olmuş gibi görünerek saf halkı iğfale matuf bulunmakta idi. Meşhur şarlatanlar arasında diplomalı bir takım etibba da görülmekte, ve bunlar daha ihtiyatkârane hareket etmekle beraber, hastalardan istifade etmek suretile iktisabı servet gayesini takıp eylemekte idiler.

Astruc, eserinde bundan bahsettiği sırada, hem teessüf ve hem de hiddet ediyor. Bu yolda eser yazanların yegâne maksadı para kazanıp ceplerini doldurmak olduğunu zikrediyor. Tabidir ki zaman geçtikçe, telakkiler fark ettikçe, cüret ve cesaretin firması da bir takım kalıplara giriyor.

Takıp edelim:

Onyedinci asrın nihayetine doğru Agustin Belloste meşhur haplarını çıkartmıştı. Bunlar yalnız frengiye karşı değil, aynı zamanda diğer hastalıklardan bir çokları içinde faide bahş olacağını iddia eylemişti. Bu hapların sureti ihzarı bir hayli zamanlar hafi kalmıştı. Derunlarında Vif-Arjent ve bir müshil vardı. Binaenaleyh Barberousse haplarından pek az farklı idi. Ang. Belloste sırrını, vasiyetname ile diğer çocuklarını bertaraf etmek suretile yalnız oğlu Michel Antoine'a bırakmıştı.

Frenginin en şiddetli harabiyetler husule getirmesinden ve tahribatı nesliden nesile intikal ederek zihinlerde bıraktığı korku karşısında, onsekizinci asırda, Fransa krallarının muhafaza bölüğünde cerrah bulunmakta olan Roger Dibon, bilâ fasıla birbirini takıp eden meşhur şarlatanlar arasında mühim bit mevki işgal etmişti. Neşrettiği bir çok eserler ile 1724, 1775 seneleri arasında, halkın nazarı dikkatini mütemadiyen kendisine celbetmiştir. (Frengi hastalığı hakkında munazaa) nam ilk eserinin tahririni, Paris Etibbasından birine havale eylemişti. Fakat şarlatan, vaat ettiği parayı ödemek istemediği için aralarında ihtilaf çıkmıştı. Zamanın en meşhur frengi mütehassısı ve âlimi olan Astruc nü hücumleri, bu şahsın şöhretini arttırmağa hizmet

etmişti. Bunun üzerine zuhur eden münakaşalar, o zaman Dibonnades diye tesmiye olunan bir çok hecviyelern intişarına sebep olmuştur.

Dibon o zamanın şarlatanlarının ekserisile kavgada, etmiştir. Bu meyanda Duc d'Orlean'ın doktoru Pierre de Torres de var idi. Mumaileyh Salivation u husule getirmeksizin civanın faideli bir surette verilmesi için bir usul icat ettiğini iddia eylemekte idi. Bu mütatabbip, kralın (imtiyazlı kimyageri) diye tesmiye olunan Jourdan de Pellerin'in hücümlerine düçar olmuştur. Mahaza Kralın imtiyazlı kimyageri de, bir mütetabbip idi. Pellerin frengiye karşı tesiri muhakkak olduğunu iddia ettiği (güneş merhemi) denilen bir ilaç keşfetmişti. Ayrıca (yıldız suyu) denilen aynı derecede kuvvetli bir suda bulduğunu söylüyordu. Pellerin kanın, kemiklerin, adalatın, kurt etinin ilh, özlerini çıkarmak için bir takım reçetelerde hazırlamıştı. Yine bu asırda, her kesin korktuğu, çekindiği hastalık frengi olduğundan şarlatanlar gittikçe çoğalıyordu. Bu meyanda Jean Reyser de, keşfettiği frengi şekerlemeleri ile büyük bir şöhret ve kazanç temin etmiştir. Hatta nezaret tarafından askeri hastaneler etibbasına gönderilen bir emirnamede, frengi hastalıkları için yalnız bu şekerlemelerin kullanılması emrolunmuştu. Reyser'in bu keşfi sayesinde kraldan on bin liralık bir maaş sahibi olmuş, ve sırrını bütün hayatı müddetince münhasıran istimâl etmek imtiyazını almıştı. Mamafi mumaileyhin keşfettiği usul yeni değildi. Evvelce Margraff tarafından haber verilmiş olduğu gibi, Penot tarafından da Theatrum chinicum nam eserinde uzun uzadıya tasvir edilmişti. Bu usulü bilahere Richard de, neşreylemişti.

Reyser mahareti ve cüreti sayesinde müthiş bir servet kazanmış, ve buna mukabil asıl kâşifi olan Penot, fakir yaşayarak hastanede vefat etmiştir. Yine maruf şarlatanlar sırasına sokulması lazım gelen şahıslardan binde Monpelye etibbasından Bellet'dir. Daha kıymetsiz bir adam olmakla beraber, keşfettiği cıva şurubu, az çok bir şöhret kazanmıştı. Bu, gizli ilacın sureti terkibini ifşa eden Horne aleyhinde, pek şiddetli bir tenkitname yazmıştır.

Yüksek şarlatanlar arasında baron dö Saint-Ildephont veyahut Jean-charles Löfebure'yı bihakkın zikretmek lâzımdır. Bu şarlatan fransız hükümetine şu teklifte bulunmuştur: (Frengiyi tedavi etmek hakkı münhasıran bana bahşedilecek olursa, adam başına yirmi dört lira maktu bir ücret ile bütün Fransadaki frengilileri tedavi etmeği teahhüt ederim), diyordu. Şarlatan süblimeli bir nevi çikolata icat etmiş olduğunu, ve bu ilâcın tesiri muhakkak ve kati bulunduğunu iddia ediyordu.

Tıp Fakültesi bir çok defalar şarlatanlar, ile mücadeleye girişmiş, ve fakat her zaman galebe kazanamamıştır.

Yine mevki sahibi olan mütatabbiplerden binde, Guilbert de Prevaldır. (Eau fondante) denilen bir su icat etmişti. Bunu bizzat hazırlıyor ve satıyordu. Bu suyun, yalnız frenginin sirayetine sureti katiyede mani olmakla kalmadığını, aynı zamanda mevcut olan frengiyide şifayap etmek hassasını haiz olduğunu söylüyordu. Preval in sureti terkibini gizli tutduğu bu ilaç, kireç suyu ile karışmış süblime mahlülü idi. Tıp fakültesi, Preval'i, azası meyanından ihraç ve fakültenin gizli ilâçlar satan bir müellif ile münasebette bulunamıyacağını beyan etti. Preval fakülte aleyhine dava ikamesine kalkıştı. Parlamento huzuruna çıktı. Parlamento, 1776 tarihinde, fakülteden tart kararını veren heyeti ilmiyenin kararını naks eyledi, ve Prevalin fakülte bey'eti meyanına tekrar alınmasını emretti. Fakülte dahi, hakkından emin olarak bu emre itaat etmedi. 1776 eylülünde yeniden içtima, ve evvelki kararında israr ederek nihayet Preval davasını

kaybetti, ve fakülteden ihraç edildi. Fakat bir çok kimseler, mumaileyhin bir haksızlığa kurban olduğunu zan eylediler.

Şurası şayanı dikkattir ki daha 1773 senesinde Y. Gardane kireç suyu ile karışık süblime losyonu istimalini tavsiye etmiştir. Bu ilaç Preval in ilacı demekti. Fakat tıp fakültesi kendisine bir şey söylememişti. Buna müşabih bir formülü tavsiye eden Cezan ise, daha az talihli çıkmış, ve 1777 senesinde fakülteden tart edilmişti.

Yine şarlatanlar meyanına girecek ve az çok makul hareket eden ve cerrah olan Ferrand, cıva ile lavman tavsiye ediyordu. Bunun sureti terkibi hafi idi. Fakat içinde süblime bulunmakta olduğu ihtimal dahilindedir. Bahriye baş cerrahı olan Ferrand bütün kitaplarını doğduğu şehir hesabına tap ettirmiştir. Vaktile bir parlementoda mübaşirlik etmekte olan Charbonnier namında bir adam, keşfettiği bir Fumigation usulünü pek ziyade met ve sena etmekte idi. Bu bapta Paris tıp fakültesinde tecrübelerde yapılmıştır. Düşünülürse, şarlatanların ilk adımlarında, israrları karşısında fakültede bile tecrübelere kalkışılmış, bittabi o zamana göre ilmin gösterdiği şekilde ret olunmuştu.

Boile, (1786) bu şarlatanlar silsilesi arasında, hususi bir mevki işgal etmektedir. Astruc'in ifadesine nazaran bu adam, bütün hastalıkların kan içinde bulunan küçük bir takım hayvancıklar sayesinde husule geldiğini, her hastalığın kendisine mahsus bir hayvancığı olduğunu, ve bu hayvancıklar arasında münaferet mevcut olup birbirlerini itlaf ettiklerini temin etmekte, ve kendisinin hangi hayvanların hangi hastalık için münafi olduğunu bildiği cihetle, bu malumatı sayesin de bütün hastalıkların gayet kısa ve emin bir usul ile tedavi etmeğe muktedir bulunduğunu beyan eylemekte idi. Şarlatan, keşfettiği bir nevi mikroskop sayesinde, bir kan damlası içinde yüzmekte olan hayvancıkları göstermekte, badehu mikroskobun camı üzerine güya diğer bir takım hayvancıklarla dolu bir mayi dökmekte ve bu hayvancıkların evvelkileri kovalayıp itlaf edeceklerini; iddia etmekte idi. Filhakika mikroskobu, şarlatan yeniden tanzim edince, artık cam üzerinde hiç bir şey görülmüyor ve bundan evvelce görünmüş olan hayvancıkların sonrakiler sayesinde itlaf edildikleri neticesini istihraç ediyordu. Bir çok kimseler, hatta alim geçinen bazı safdil fakülte mensupları dahi, bu hilekâr masallarına inanmışlardı. Hakikatte şarlatan, mikroskop camlarını istediği' gibi tanzim ediyor, ve gizli camlar istimal eyliyordu. Bu gizli camlar üzerine, evvelceden kendisi hazırlanmış bir mayi dökmüş bulunuyordu. Filan veya filan cam istediği gibi oynatıp gösteriyor ve bu suretle halkı aldatıyordu. Bu şarlatanlara, cüreti temin eden cıvanın frengiye iyi gelmesi esası idi. Geçen vakaların, hakikaten salah bulmaları, bazı ailelerde sağlam evlat görülmesi, cesaretlerini arttırıyordu. Fakat frenginin nesiçlerle olan münasebeti, dahilî ve derin uzuvlarda yerleşme mihanikiyeti hayatiyeleri bilinemiyordu, ve bilemezdi, Ehali de, zahire istinat ediyor ve haricin aldatıcı şekillerine bakıyorlardı. Mamafi şiddetli cıva tedavisine atfedilen kazalar hiçbir gözden gizlenmeyecek kadar her nazarda canlanınca, cıvaya müstenit bütün bu yeni keşifler itibardan düşmeğe başladı. Efkârı umumiyede hasıl olan bu tahavvül, başka şekilde diğer bir takım şarlatanların zuhurunu mucip oldu. Bunlarda cıvasız tedavi yaptıklarını iddia eylemekte idiler. Bunların arasında en meşhuru kralın cerrahlarından Nicole vardır. Mumaileyh, gezinti yerlerinde bir takım risaleler dağıtmak suretile ilacını neşr ve tamim ediyordu. Bu usul yerine bilahara ilan usulü kaim olmuştu. Keza Pastel isminde yine maruf, ve zamanın mevki sahibi olan bir şahsiyet, cıvasız nebatat ve madeniyattan mürekkep bir boya satmakta idi. Yine Pastel gibi köprü üzerinde ilanlarını dağıttırmakta olan Duvicq keşfettiği ilâçta, ne cıva ve nede hiç bir cıva müstahzaratı bulunmadığını temin etmekte idi. Artık cıvasız müstahzarlar ortaya çıkmıştı. Bu müstahzarları' yapan şarlatanlar,

cıvanın gayri mevcut olduğunu iddia ediyorlardı. Netekim De Milly (emniyet suyu) denilen bir ilâcı met etmekte, ve bunun sureti ihzarını hafi tutmakta idi. 1793 senesinde mumaileyhin neşrettiği kitap polis tarafından müsadere edildiği cihetle artık bulunmaz bir hale gelmişti. Marie Duclas, halka hitaben neşrettiği bir beyannamede keşfettiği bir nevi suyu sena etmekte ve bunun eski frengi hastalıklarını bile, cıvaya müracaat etmeksizin işfa ettiğini söylemekte idi.

J. Vergely de Velnos, kendi terkip ettiği bir nevi şurubu tavsiye etmekte ve bunun harikalar husule getirdiğini söylemekte idi. Az zamanda pek çok rağbet bulan bu şurup, tahlil edildi. Bu şurubun, rendelenmiş şimşir suyu ile maydanoz Gaiac, kökü, sinameki yaprağı, gül hatmi çiçekleri, bal ve beyaz şeker gibi maddelerden mürekkep olduğu bilahara anlaşıldı. Bütün bunlar şurup derecee luzuciyet hasıl edinceye kadar ateş üzerinde bırakılmakta idi. Tabiatile adele neticesinde itibardan düştü.

Langier de, iki gizli ilacı kullanmakta idi. Bunların isimleri şairane olup pocrène suyu ve Nectar de cypris idi. Bu isimler safdilleri aldatmak için kâfi geliyordu. Bu da bir müddet halkı aldattı; oyaladı ve ümit ettiği zenginliği temin eden yalancılığı meydana çıktı. Laffecteur ise, hatta cıvaya bile mukavemet geliştirmiş olan frengi hastalıklarına nafi olan bir ilâç bulmuştu. Mezkür ilâç kaynamış sulaklık kamışı suyu, salseparcil ve anason tohumundan mürekkep olup bal ve şeker ile tadı tatlılaştırılmakta idi. Bu ilacın bir şişesi 27 liraya satılıyordu. Laffecteur ilacının içinde bir zerre bile cıva bulunmadığını söylemekte idi. Fakat tecrübe bu sözlerin yalan olduğunu meydana çıkarmıştı. Çünkü ilâcı istimal eden hastalardan bir çoğunda gece ve gündüz bol bol salye gelmekte idi. Bilâhara yapılan tahlil, bu ilacın bazı numunelerinde cıva bulunduğunu meydana çıkarmıştı. Hakikatte ilaç iki nevi idi. Biri cıvalı diğeri cıvasız idi. O zamanın yetişmiş adamlarından Marges, kimyadan anlayordu. İçinde hiç cıva bulunmadığı iddia edilmiş olan bir çok mustahzarların tahlilini yapmıştı, ve hepsinin içinde süblime bulunduğunu meydana çıkarmıştı.

Marges bu kadar ile iktifa etmemiş ve diğer şarlatan arkadaşlarının daha, bir çok hile ve yalanlarım zahire çıkartmıştı. Meşhur kimyager olan ve şarlatanların düşmanı bulunan Horne, ahlak ve ilminin verdiği nüfuz sayesinde bir tasfiye işine girişti. Yukarıda zikredilen ve güya cıvasız bulundukları söylenilen bir çok ilaçları hattei tetkikten geçirdi, Marges gibi Horne de, mücadeleye girişti. Zamanın frengi alimleride müdahelede bulunarak frenginin bir ilaçla, bir şırınga ile, hatta ölüm derecesine getirecek mualecelerle ortadan kalkamayacağını söylediler, yazdılar. Bazan hücumlara maruz kaldılar. Fakat tabiî bir hakkı temyiz olan zaman bu mütatabiplerin, şarlatanların yüzlerine ağır bir ittiham makamında sahtekar unvanlarını yapıştırdı. Hiç müteessir olmayanlar ekseriyeti teşkil ediyordu. Nadir ve istisnai olarak bazıları yalnız süküt ettiler. Esasen şarlatanlığa girişen, ilmin hakikatlarına isyan derecesinde cür'et gösterenler, ne tabiatın ne fennin kahhar darbalarından müteessir olmayacak kadar dimağları sarsılmış malul kimselerdi. Mahaza halada dünyanın her tarafında bu misillu adamlara, zaman zaman tesadüf edilmektedir. Her tarafta mahiyetleri meydana çıkan bu şarltanlar, İngiltere'den Almanya'dan tebit edildikleri sırada, geçen asırda Fransa'da serbestçe iş görebilmekte idiler. Tıp fakültesine dahi karşı koymaktan korkmamakta oldukları gibi Kraldan nafaka bile almakta ve hükümet kendilerine ilaçlarını serbestçe satabilmek imtiyazını vermekte idi. Sevediaur bundan bahsettiği sırada Fransa'da tababetin bu derekeyi hacalete düştüğünden dolayı teessüf ediyor. Chr. Gritanner de, Callac nin damadı ve halef i olan Meumier-Callac in kraldan dört defa ilacını satmak için mezuniyet aldığını, ve bu ilacın derununda zehir bulunup bulunmadığını tetkike

bile lüzum görülmediğine hayret ediyor Ve şarlatanlar silsilesine şiddetli hücumlarda bulunuyordu. Ne şayanı dikkattir; şarlatanlar ve mütetabbipler diğer memleketlere nispeten, Fransa'da, daha serbest yaşamışlardır. Bu suretle birçok şarlatanlar, Paris'te ve sair mahallerde yol ortasında halka onbeşinci Luinin bir takım mezuniyet namelerini dağıtırlar, para ile tutulmuş bir çok şahıslar kahvelerde, otellerde, abdeshane aralarında mezkûr şarlatanların ilaçlarını met ve sena ederlerdi. Zamanla kuvvetlenen bunlar, kendilerine mezkûr ilaçları münhasıren satmak imtiyazı verildiğinden, taklide karşı mücadeleye dahi girişirlerdi. Bunlar arasında hükümetinde, tuttuğu şahıslar vardı. Laffecteur'a Fransa sefayini harbiyesi ile Bahriye hastanelerinin müteahhidi ünvanı verilmişti. Bahriye nazırı mumaileyhin Rob denilen ilacını sefayini harbiyede istimalini emreylemişti. Adi cıva tedavisi, beş ila altı liraya mal olduğu halde, Rob'un istimali ile tedavi, yüz liraya varıyordu. Mahaza halen bunların hiç birisi kalmamıştır. Yalnız Almanya'da daha gizli, Fransa'da bir az daha serbest diğer memleketlerde yine gizli kapaklı şarlatanlar eksik değildir. Mütatabipler hiç bir zaman eksilmemiştir. Hepsinin maksat ve gayeleri para, hedefleri zengin olmaktır. Bu noktaya vusul için revaşta ne varsa, oraya hucuma kalkışırlar. Malumat, ilim, fen, teknik, doğruluk bunların düşünceleri haricindedir. Bir hastalığın patolojisi, seyri, inzarı ve marazı meydana getiren amilin hayatiyeyatı, uzviyete derecei nufuzu ve her bir uzuvda yaptığı harabiyeti, ilacın tesiri fizyolojisi, nufuz derecesi, tali kalır. Zahiri kurtarmak, bir iki harici selahları ortaya şahit diye göstermek, silahlarıdır. Bunlar ilmen verilen en yüksek payeyide işğal etseler, sıkılmadan mevkilerine güvenerek şarlatanlıklarını sahte vekarları altında alimiz diye biperva ortaya dökerler. İtirazlara, muhik mukabelelere boyun eğmedikleri çok vakidir. Bir kısım mütetabbiplerde, daha başka şekillere sarılarak her şeyi yapmağa kalkışırlar. Zahiren ansiklopediktirler, veya bir kaç hastalığın mütehassısı sıfatını almışlardır. Hakikaten harici malumatları vardır. Pis ve kirli bir adamın, şık giyinmiş vaziyeti gibi, ilimde de süslü ve monden görünürler. Fakat bir az soyarsanız, deşerseniz, kerih kokuları meydana çıkar.

Yaptıkları fenalıkları takdir edenlerde, edemeyenlerde vardır. Binaberin, bunlara hucum lazımdır. Ferde, aileye, cemiyetlere ve nihayet millete zararları dokunacağı bedihi olduğundan, bunlarla mücadele etmek şarttır.

Mahaza itiraf edelimki, bu günkü teşkilâtı sıhhiyemiz, hakikaten pek çok memleketlere numunei imtisal olacak derecededir, ve tekemmülü içtima kaidelerini kabul ettirmiştir. Burada yine alenen arzediyorum: En büyük mübareze sistemini, ihtisas kanunlarını ortaya koyan, tatbik ettiren Sıhhat ve Muavenet Vekilimiz ve teşkilatıdır. İlim namına ne kadar teşekkür etsek azdır.

EK 6: HULUSİ BEHÇET ALBÜMÜ

Çocukluğu (Aile Arşivi)

Tıbbiyeden mezun olduğu dönem (Aile Arşivi)

Evlenmeden önceki dönem (Aile Arşivi)

Üniversiteye atandığı dönem (Aile Arşivi)

Hastalanmadan önceki dönem (Aile Arşivi)

Eşi Refika Hanım (Aile Arşivi)

Eşi ve kızı ile birlikte (Aile Arşivi)

Kızı Güler ile birlikte (Aile Arşivi)

Kızı Güler ile birlikte (Aile Arşivi)

Bir yakınıyla (Aile Arşivi)

Bir yakınıyla (Aile Arşivi)

Tipik duruşu (Aile Arşivi)

Öğrencileriyle birlikte (III. Ulusal Behçet Hastalığı Kongresi Kitabı)

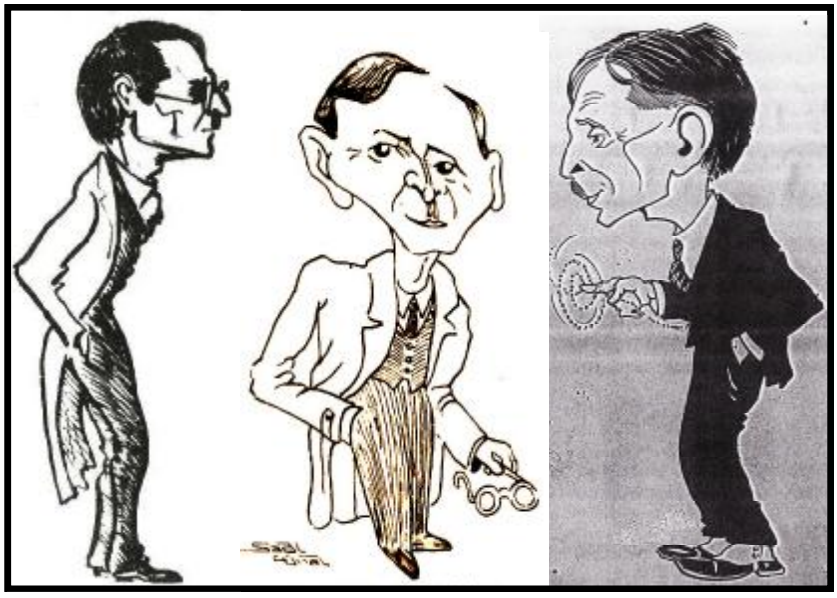

Karikatürleri (İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Deontoloji ve Tıp Tarihi Anabilim Dalı ve Adem Köşlü Arşivleri)

Evi (Gülay Satar Arşivi)

Muayenehanesi (Adem Köşlü Arşivi)

Mezarı (Adem Köşlü Arşivi)

X. Ulusal Behçet Hastalığı Kongresi sırasında evine asılan plaket (Gülay Satar Arşivi)

Evine plaket asma töreni (Gülay Satar Arşivi)

X. Ulusal Behçet Hastalığı Kongresi afişi (Gülay Satar Arşivi)

Adının verildiği okul (Adem Köşlü Arşivi)

Adının verildiği İÜ İstanbul Tıp Fakültesi Kütüphanesi (Gülay Satar Arşivi)

Kütüphanenin girişindeki büstü (Gülay Satar Arşivi)

Adının verildiği cadde (Adem Köşlü Arşivi)

Adının verildiği bulvar (Adem Köşlü Arşivi)

EK 7: BELGELER

Deri Hastalıkları
ve
Frengi Kliniği
Arşivi
HULUSİ BEHÇET
CEVAT KERİM
İSTANBUL

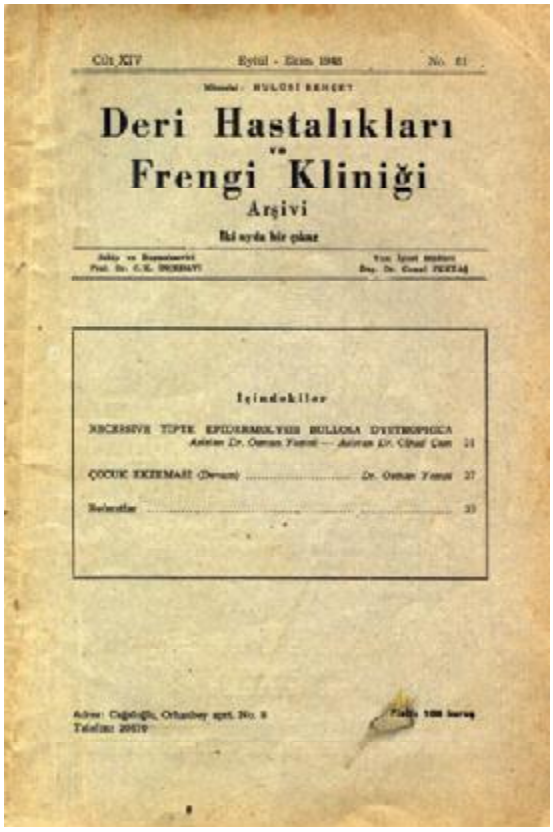
Cilt XIV
Deri Hastalıkları
ve
Frengi Kliniği
Arşivi
İki ayda bir çıkar
İçindekiler

Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi'nin ilk ve son sayı kapakları (Gülay Satar Arşivi)

Cilt IV Mart - 1937 No. 20
Deri Hastalıkları
ve
Frengi Kliniği
Arşivi
Sahip ve Baş Muharriri
HULÛSİ BEHÇET
Yazı İşleri Müdürü
CEVAT KERİM
Ağız ve tenasül uzuvlarında husule gelen aftöz tegayyürlerle, ayni zamanda gözde görünen virütik olması muhtemel teşevvüşler üzerine mülâhazalar, ve mihraki intan hakkında şüpheler [*].
Hulûsi Behçet

Hulusi Behçet'in Behçet Hastalığı hakkında 1937'de Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi'nde yayımlanan makalesinin ilk sayfası (Gülay Satar Arşivi)

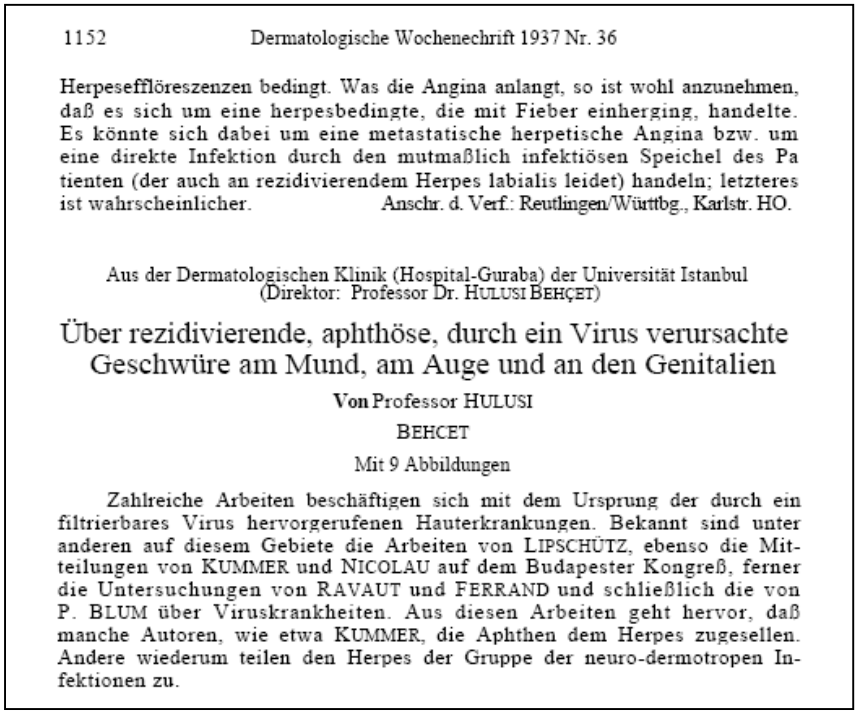

1152 Dermatologische Wochenechrift 1937 Nr. 36

Herpesefflöreszenzen bedingt. Was die Angina anlangt, so ist wohl anzunehmen, daß es sich um eine herpesbedingte, die mit Fieber einherging, handelte. Es könnte sich dabei um eine metastatische herpetische Angina bzw. um eine direkte Infektion durch den mutmaßlich infektiösen Speichel des Pa tienten (der auch an rezidivierendem Herpes labialis leidet) handeln; letzteres ist wahrscheinlicher. Anschr. d. Verf.: Reutlingen/Württbg., Karlstr. HO.

Aus der Dermatologischen Klinik (Hospital-Guraba) der Universität Istanbul
(Direktor: Professor Dr. HULUSI BEHÇET)

Über rezidivierende, aphthöse, durch ein Virus verursachte Geschwüre am Mund, am Auge und an den Genitalien

Von Professor HULUSI BEHCET

Mit 9 Abbildungen

Zahlreiche Arbeiten beschäftigen sich mit dem Ursprung der durch ein filtrierbares Virus hervorgerufenen Hauterkrankungen. Bekannt sind unter anderen auf diesem Gebiete die Arbeiten von LIPSCHÜTZ, ebenso die Mitteilungen von KUMMER und NICOLAU auf dem Budapester Kongreß, ferner die Untersuchungen von RAVAUT und FERRAND und schließlich die von P. BLUM über Viruskrankheiten. Aus diesen Arbeiten geht hervor, daß manche Autoren, wie etwa KUMMER, die Aphthen dem Herpes zugesellen. Andere wiederum teilen den Herpes der Gruppe der neuro-dermotropen Infektionen zu.

Hulusi Behçet'in Behçet Hastalığı hakkında 1937'de *Dermatologische Wochenechrift*'de yayımlanan Almanca makalesinin ilk sayfası (Erkan Alpsoy Arşivi)

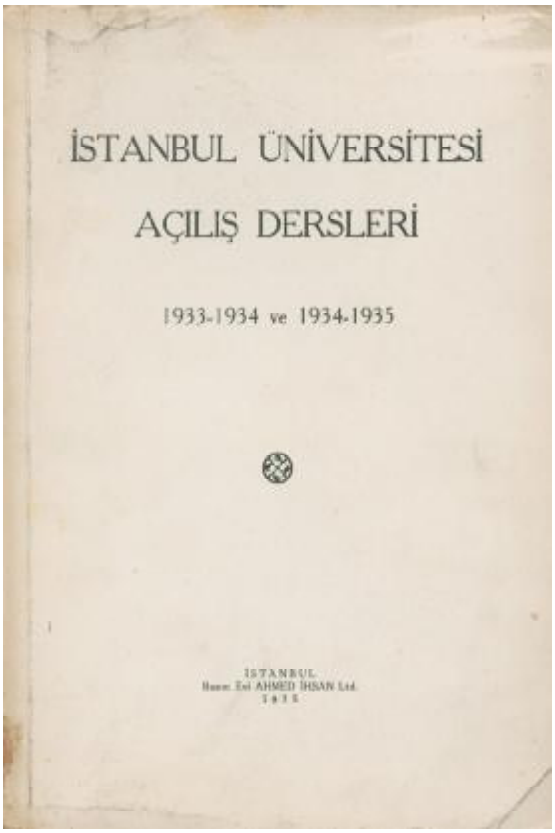

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

AÇILIŞ DERSLERİ

1933-1934 ve 1934-1935

İSTANBUL
Basım Evi AHMED İHSAN Ltd.
1935

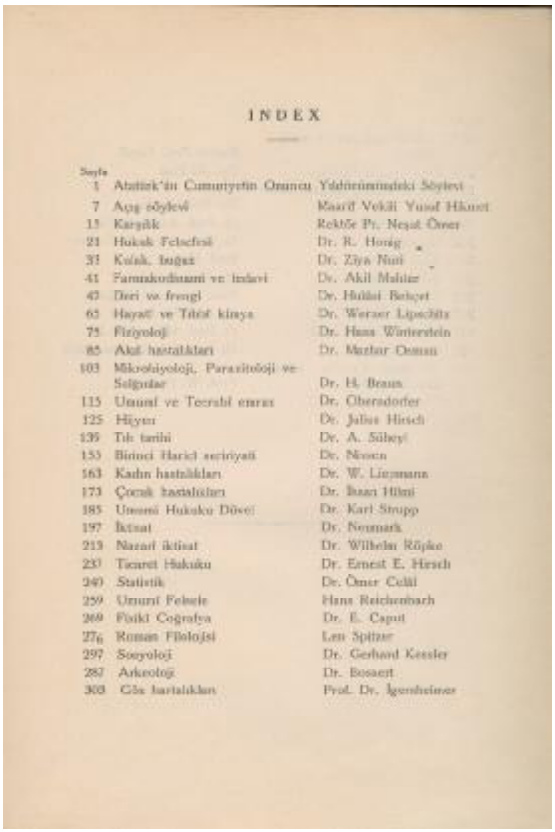

INDEX

Sayfa		
1	Atatürk'ün Cumuriyetin Onuncu Yıldönümündeki Söylevi	
7	Açış söylevi	Maarif Vekili Yusuf Hikmet
13	Karşılık	Rektör Pr. Neşat Ömer
21	Hukuk Felsefesi	Dr. R. Honig
31	Kalsik. İnşaat	Dr. Ziya Nuri
41	Farmakodinami ve tedavi	Dr. Akil Muhtar
47	Deri ve frengi	Dr. Hulusi Behçet
65	Hayati ve Tatbiki kimya	Dr. Werner Lipschitz
75	Fiziyoloji	Dr. Hans Winterstein
85	Akıl hastalıkları	Dr. Mazhar Osman
103	Mikrobiyoloji, Parazitoloji ve Salgınlar	Dr. H. Braun
115	Umumi ve Tecrubi cerrahi	Dr. Oberndorfer
125	Hijyen	Dr. Julius Hirsch
139	Tıb tarihi	Dr. A. Sübeyl
155	Birinci Harici seririyati	Dr. Nissen
163	Kadın hastalıkları	Dr. W. Liepmann
173	Çocuk hastalıkları	Dr. İhsan Hikmi
185	Umumi Hukuku Düvel	Dr. Karl Strupp
197	İktisat	Dr. Neumark
213	Nazari iktisat	Dr. Wilhelm Röpke
233	Ticaret Hukuku	Dr. Ernest E. Hirsch
249	Statistik	Dr. Ömer Celâl
259	Umumi Felsefe	Hans Reichenbach
269	Fiziki Coğrafya	Dr. E. Caput
276	Roman Filolojisi	Leo Spitzer
297	Sosyoloji	Dr. Gerhard Kessler
287	Arkeoloji	Dr. Bossert
303	Göz hastalıkları	Prof. Dr. İğersheimer

Hulusi Behçet'in açılış dersinin yer aldığı kitabın kapağı ve indeksi (İÜ Cerrappaşa Tıp Fakültesi Deontoloji ve Tıp Tarihi AD Kütüphanesi)

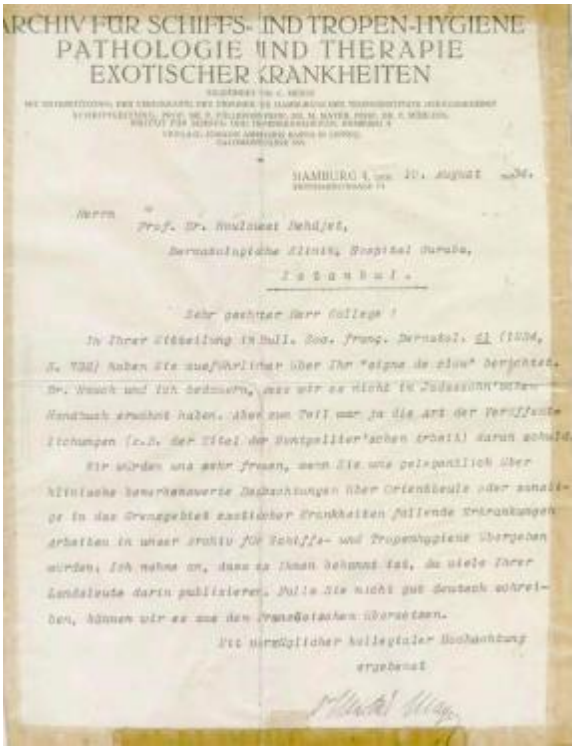

ARCHIV FÜR SCHIFFS- UND TROPEN-HYGIENE
PATHOLOGIE UND THERAPIE
EXOTISCHER KRANKHEITEN

HAMBURG 4, den 10. August 34.

Herrn
Prof. Dr. Hulusi Behçet,
Dermatologische Klinik, Hospital Gureba,
Istanbul.

Sehr geehrter Herr College !

In Ihrer Mitteilung (Bull. Soc. franç. Dermatol. 41 (1934, S. 722) haben Sie ausführlicher über Ihr "signe de clou" berichtet. Dr. Rauch und ich bedauern, dass wir es nicht in Jadassohn'schen Handbuch erwähnt haben. Aber zum Teil war ja die Art der veröffentlichungen (z.B. der Titel der Montpellier'schen Arbeit) daran schuld.

Wir würden uns sehr freuen, wenn Sie uns gelegentlich über klinische bemerkenswerte Beobachtungen über Orientbeule oder sonstige in das Grenzgebiet exotischer Krankheiten fallende Erkrankungen arbeiten in unser Archiv für Schiffs- und Tropenhygiene übergeben würden. Ich nehme an, dass es Ihnen bekannt ist, da viele Ihrer Landsleute darin publizieren. Falls Sie nicht gut deutsch schreiben, können wir es aus dem französischen übersetzen.

Mit freundlicher kollegialer Hochachtung
ergebenst

Prof Mayer'in çivi arazı hakkındaki makalesinden dolayı Hulusi Behçet'e yazdığı tebrik mektubu (Aile Arşivi)

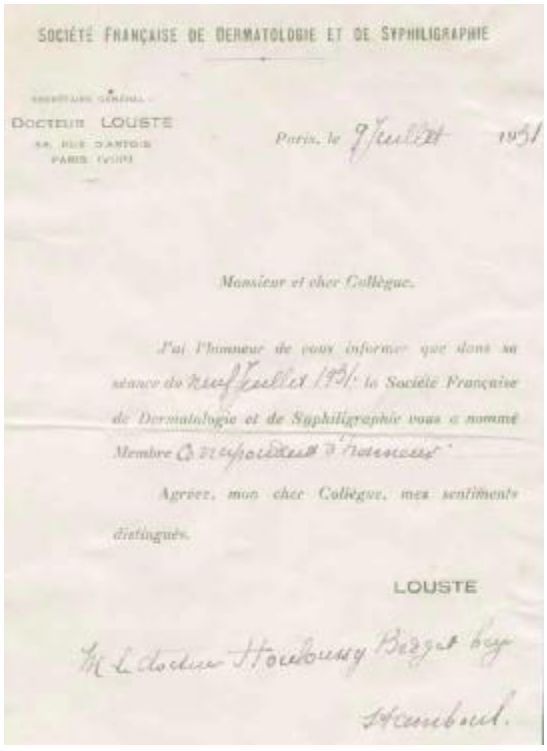

SOCIÉTÉ FRANÇAISE DE DERMATOLOGIE ET DE SYPHILIGRAPHIE

DOCTEUR LOUSTE
Paris, le 9 juillet 1951

Monsieur et cher Collègue,

J'ai l'honneur de vous informer que dans sa séance du neuf juillet 1951 la Société Française de Dermatologie et de Syphiligraphie vous a nommé Membre Correspondant étranger.

Agréez, mon cher Collègue, mes sentiments distingués.

LOUSTE

Fransız Dermatoloji ve Sifiligrafi Cemiyeti genel sekreteri Dr Louste'un, Hulusi Behçet'e derneğin muhabir onur üyesi seçildiğini bildiren mektubu (Aile Arşivi)

ÖSTERREICHISCHE DERMATOLOGISCHE GESELLSCHAFT

Wien am 23.II. 1937.

Sehr verehrter Herr Kollege!

Es ist mir eine Freude Ihnen mitteilen zu können, dass die Österreichische Dermatologische Gesellschaft die in der Jahressitzung vom 19.Jänner 1937 zu ihren Korrespondierenden Mitglied gewählt hat.

Mit dem Ausdruck vorzüglicher Hochachtung

verbleibe ich Ihr ergebener

Dermatl Präsident

der Österreichischen Dermatologischen Gesellschaft

Avusturya Dermatoloji Cemiyeti başkanının Hulusi Behçet'e derneğin muhabir üyesi seçildiğini bildiren mektubu (Aile Arşivi)

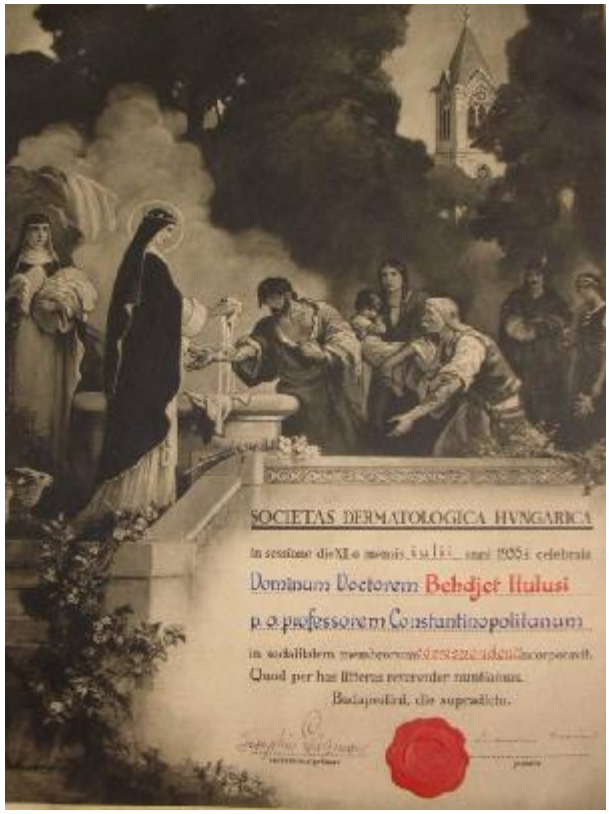

SOCIETAS DERMATOLOGICA HVNGARICA

In sessione die XI-o mensis Iulii anni 1935-i celebrata

Dominum Doctorem Behdjet Hulusi

p. o. professorem Constantinopolitanum

in sodalitium membrorum [illegible] incorporavit.

Quod per has litteras reverenter nuntiamus.

Budapestini, die supradicto.

Macar Dermatoloji Cemiyeti'nin muhabir üyelik sertifikası (Aile Arşivi)

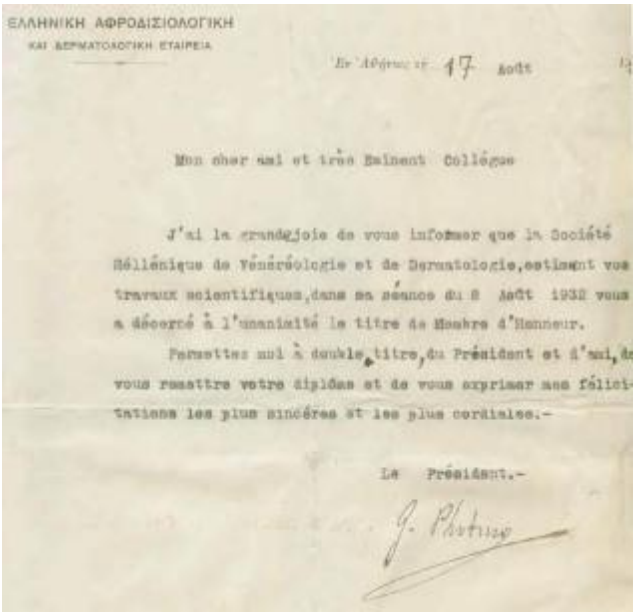

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΦΡΟΔΙΣΙΟΛΟΓΙΚΗ
ΚΑΙ ΔΕΡΜΑΤΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Ἐν Ἀθήναις τῇ 17 Août

Mon cher ami et très Eminent Collègue

J'ai la grande joie de vous informer que la Société Hellénique de Vénéréologie et de Dermatologie, estimant vos travaux scientifiques, dans sa séance du 8 Août 1932 vous a décerné à l'unanimité le titre de Membre d'Honneur.

Permettez moi à double titre, du Président et d'ami, de vous remettre votre diplôme et de vous exprimer mes félicitations les plus sincères et les plus cordiales.-

Le Président.-

Yunan Dermatoloji Cemiyeti başkanının Hulusi Behçet'e derneğin muhabir üyesi seçildiğini bildiren Fransızca mektubu (Aile Arşivi)

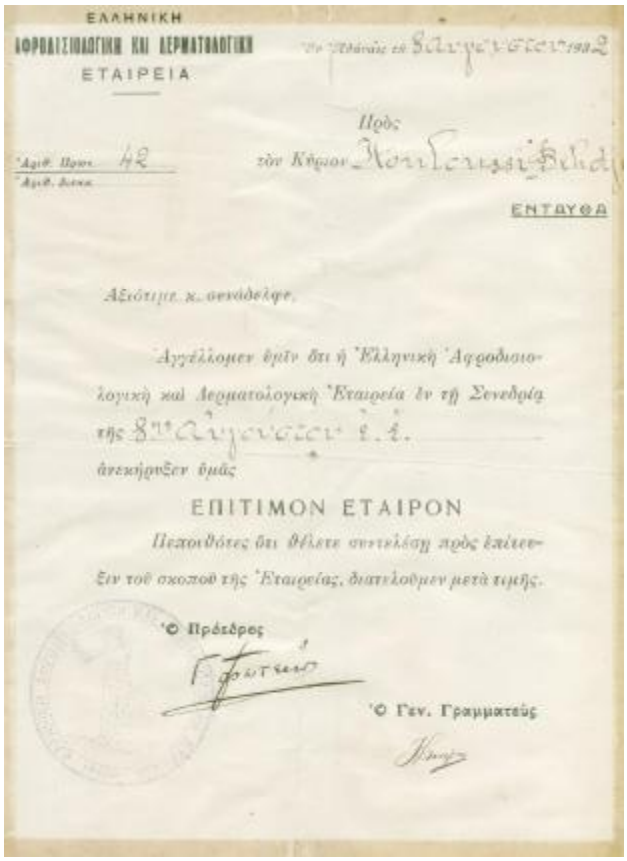

ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΑΦΡΟΔΙΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΔΕΡΜΑΤΟΛΟΓΙΚΗ
ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Ἐν Ἀθήναις τῇ 8 Σεπτεμβρίου 1932

Πρὸς
τὸν Κύριον Χουσεΐν Χουλουσῆ Βεχτέ

Ἀριθ. Πρωτ. 42
Ἀριθ. Διεκ.

ΕΝΤΑΥΘΑ

Ἀξιότιμε κ. συνάδελφε,

Ἀγγέλλομεν ὑμῖν ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Ἀφροδισιολογικὴ καὶ Δερματολογικὴ Ἑταιρεία ἐν τῇ Συνεδρίᾳ τῆς 8ης Σεπτεμβρίου ε.ἔ.
ἀνεκήρυξεν ὑμᾶς

ΕΠΙΤΙΜΟΝ ΕΤΑΙΡΟΝ

Πεπεισθότες ὅτι θέλετε συντελέσῃ πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τῆς Ἑταιρείας, διατελοῦμεν μετὰ τιμῆς.

Ὁ Πρόεδρος

Ὁ Γεν. Γραμματεύς

Yunan Dermatoloji Cemiyeti'nin Hulusi Behçet'e Yunanca mektubu (Aile Arşivi)

SOCIETE FRANÇAISE DE PROPHYLAXIE SANITAIRE ET MORALE

44, rue de Lisbonne, PARIS (VIIIe)

Fransız Sağlığı ve Ahlakı Koruma Cemiyeti başkanı ile genel sekreterinin Hulusi Behçet'e derneğin muhabir üyesi seçildiğini bildiren mektubu (Aile Arşivi)

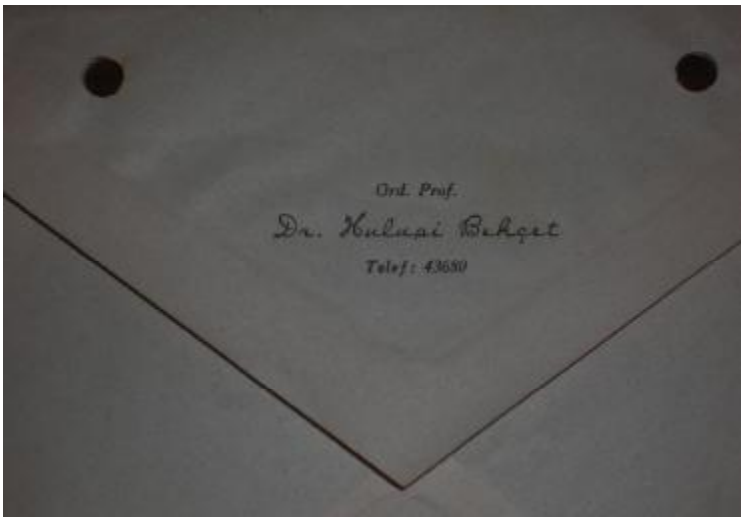

Hulusi Behçet'in yazışmalarında kullandığı matbu zarf (Aile Arşivi)

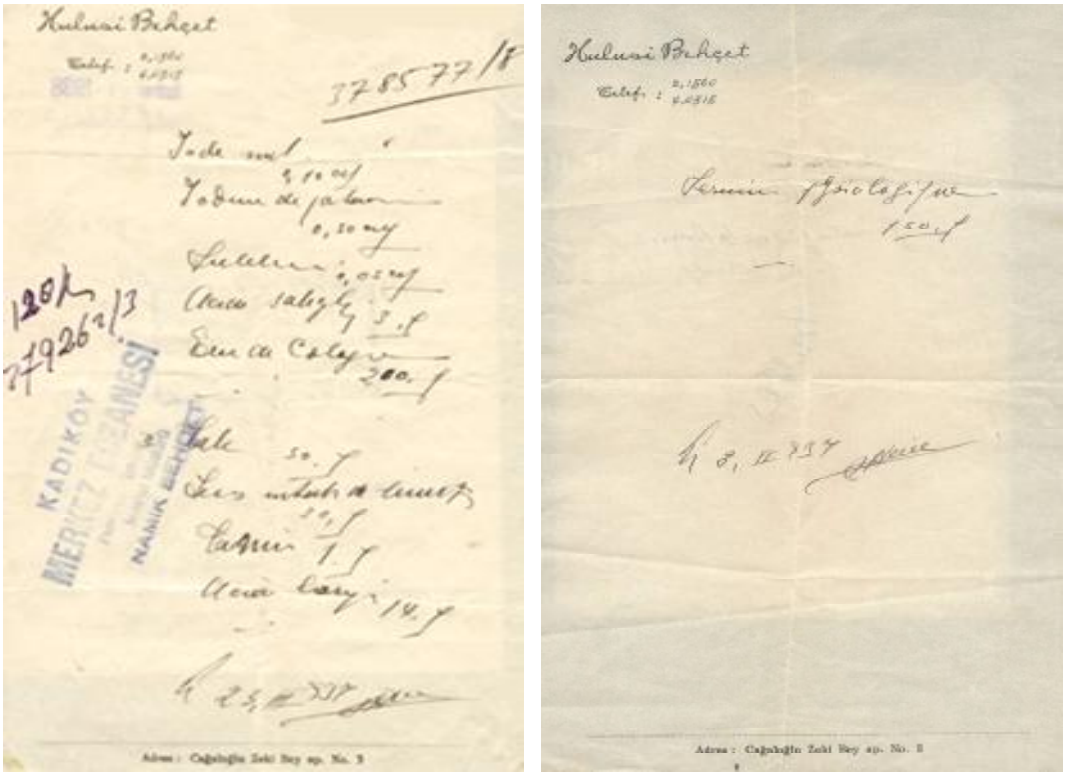

Hulusi Behçet'in yazdığı iki reçete (Aile Arşivi)

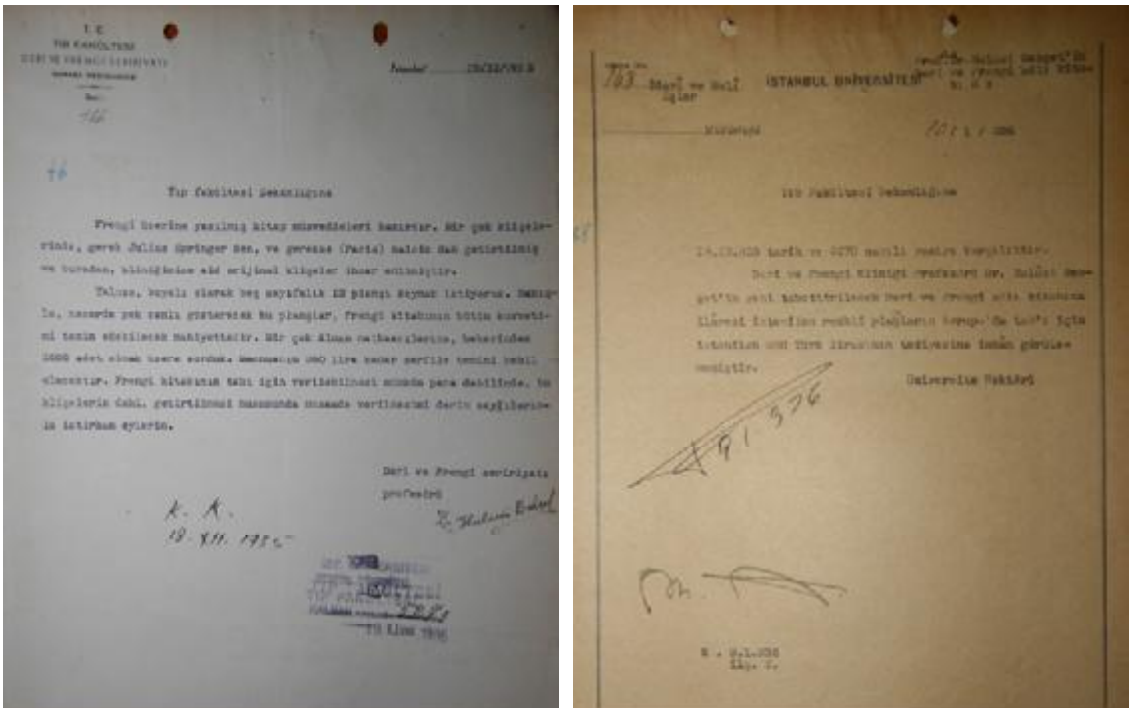

Hulusi Behçet'in 1936'da hazırladığı ders kitabına renkli planşlar koyabilmek için 260 liralık tahsisat talebinde bulunma ve rektörlüğün talebi reddetme yazıları (Aile Arşivi)

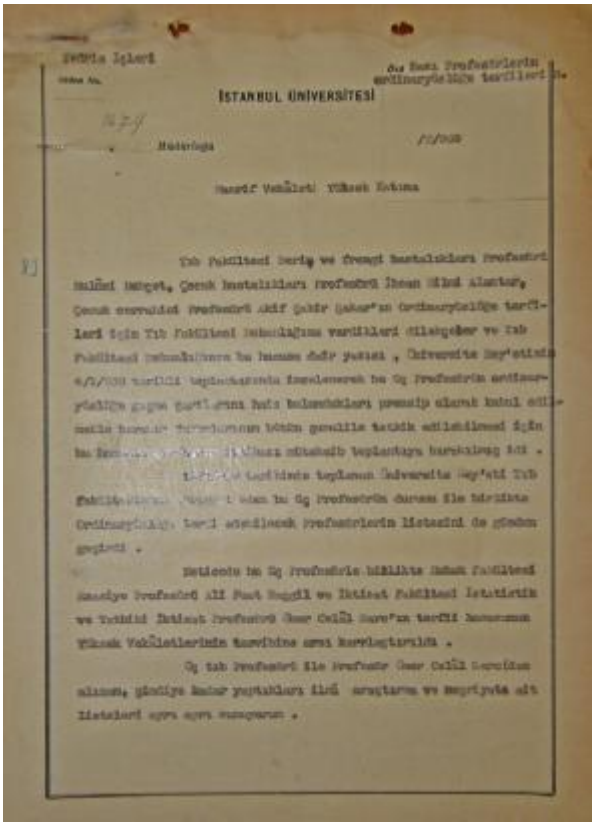

İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü'nün, Maarif Vekaleti'ne gönderdiği aralarında Hulusi Behçet'in de bulunduğu bazı profesörlerin ordinaryüslüğe yükseltilmeleri hakkındaki yazı (Aile Arşivi)

Hulusi Behçet'in Mart 1943'de tıp fakültesi dekanlığına yazdığı gribe yakalanması ve istirahate ihtiyaç duyması hakkındaki dilekçe (Aile Arşivi)

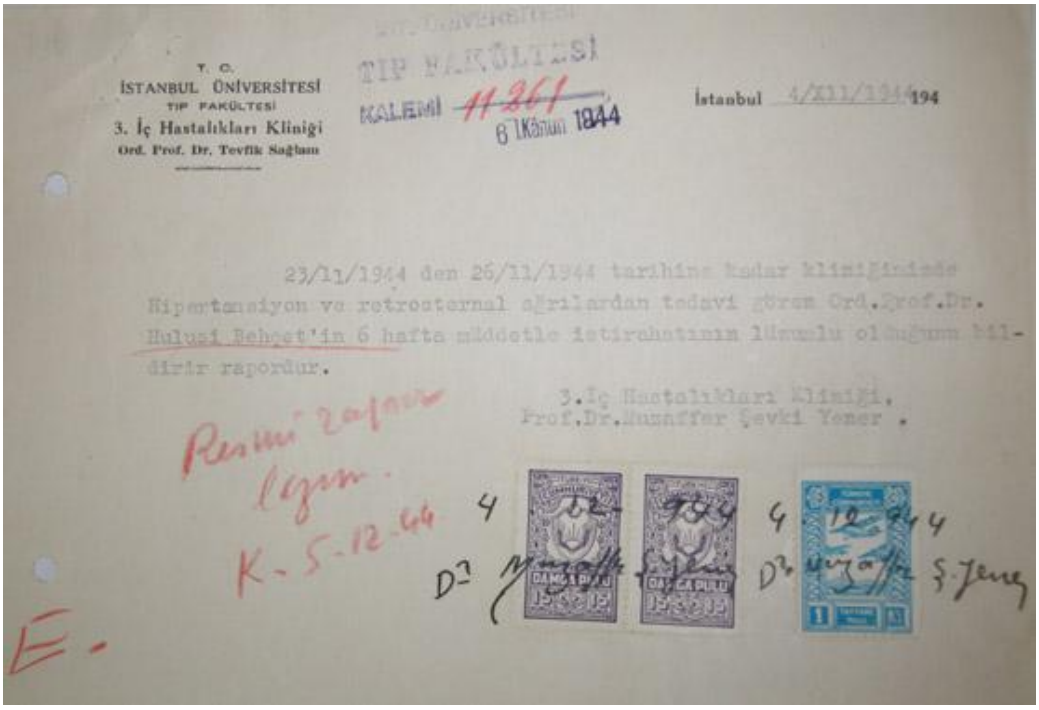

T. C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
TIP FAKÜLTESİ
3. İç Hastalıkları Kliniği
Ord. Prof. Dr. Tevfik Sağlam

TIP FAKÜLTESİ
KALEMİ 11361
6 Kasım 1944

İstanbul 4/XII/194 194

23/11/1944 den 26/11/1944 tarihine kadar kliniğimizde Hipertansiyon ve retrosternal ağrılardan tedavi görem Ord.Prof.Dr. Hulusi Behçet'in 6 hafta müddetle istirahatının lüzumlu olduğunu bildirir rapordur.

3.İç Hastalıkları Kliniği.
Prof.Dr.Muzaffer Şevki Yener.

Resmi rapor lazım.
K-5-12-44

E.

Hulusi Behçet'in kardiyovasküler sorunları nedeniyle yatarak tedavi görmesi ve istirahat alması hakkında, Prof Dr Muzaffer Şevki Yener'in Aralık 1944'de tıp fakültesi dekanlığına yazdığı rapor (Aile Arşivi)

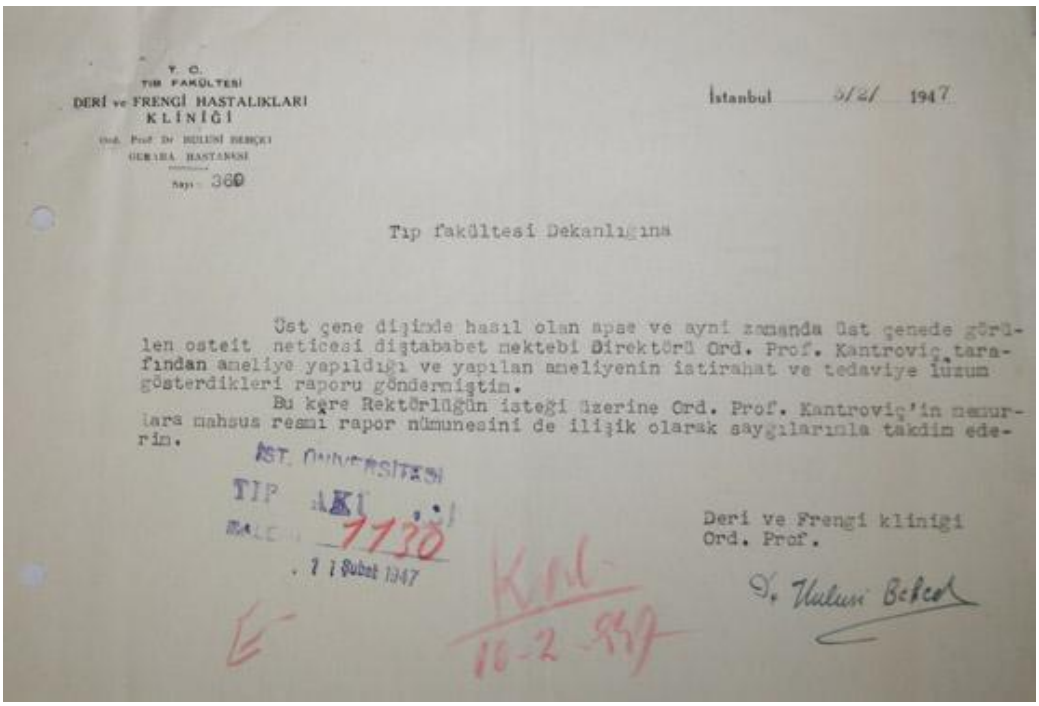

T. C.
TIP FAKÜLTESİ
DERİ ve FRENGİ HASTALIKLARI
KLİNİĞİ
Ord. Prof. Dr. HULUSİ BEHÇET
GEREDA HASTANESİ
Sayı: 360

İstanbul 9/2/ 1947

Tıp fakültesi Dekanlığına

Üst çene dişinde hasıl olan apse ve aynı zamanda üst çenede görülen osteit neticesi diştababet mektebi Direktörü Ord. Prof. Kantroviç tarafından ameliye yapıldığı ve yapılan ameliyenin istirahat ve tedaviye lüzum gösterdikleri raporu göndermiştim.

Bu kere Rektörlüğün isteği üzerine Ord. Prof. Kantroviç'in memurlara mahsus resmi rapor nümunesini de ilişik olarak saygılarımla takdim ederim.

İST. ÜNİVERSİTESİ
TIP FAKÜLTESİ
EVRAKI
KALEMİ 1130
11 Şubat 1947

Deri ve Frengi kliniği
Ord. Prof.
H. Hulusi Behçet

Kal.
10-2-947

E

Hulusi Behçet'in Şubat 1947'de rektörlüğe iletilmek üzere tıp fakültesi dekanlığına sunduğu, yaşadığı bir ağız diş sağlığı sorunu ve bununla bütünleşen bir akademik bürokrasi sorununu yansıtan, diş hekimliği fakültesinde gördüğü tedavi hakkındaki rapor örneğinin üst yazısı (Aile Arşivi)

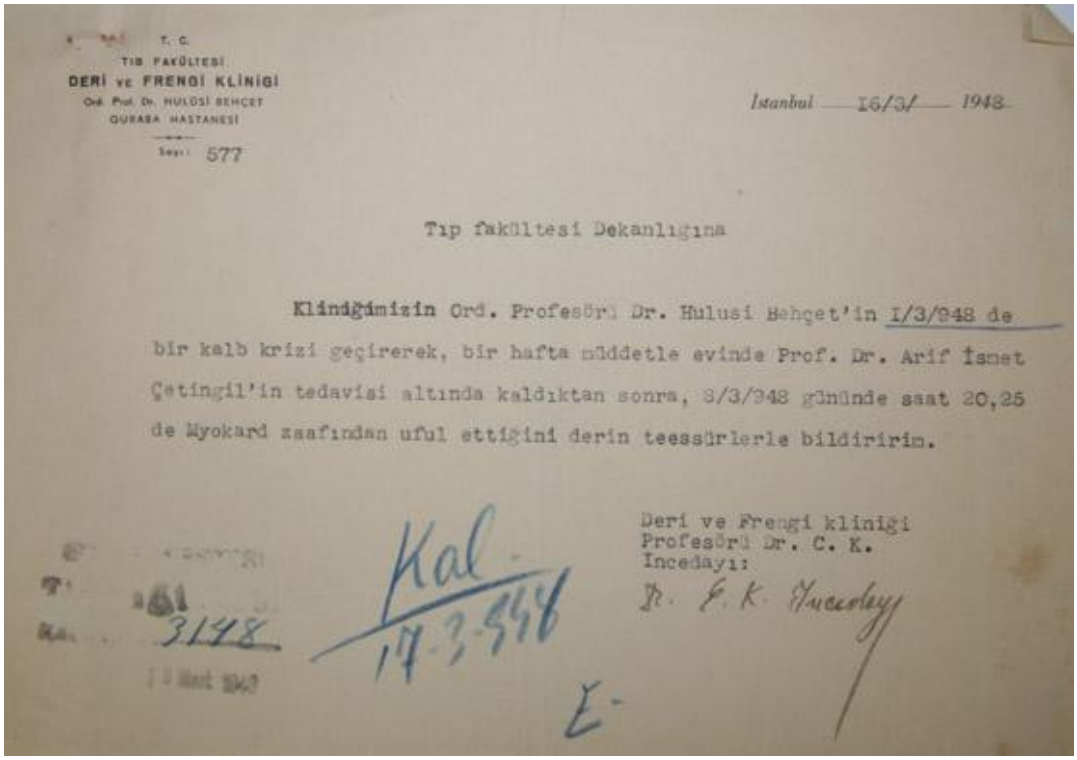

T. C.
TIP FAKÜLTESİ
DERİ ve FRENGİ KLİNİĞİ
Ord. Prof. Dr. HULÛSİ BEHÇET
GURABA HASTANESİ

Sayı: 577

İstanbul 16/3/ 1948

Tıp fakültesi Dekanlığına

Kliniğimizin Ord. Profesörü Dr. Hulusi Behçet'in 1/3/948 de bir kalb krizi geçirerek, bir hafta müddetle evinde Prof. Dr. Arif İsmet Çetingil'in tedavisi altında kaldıktan sonra, 8/3/948 gününde saat 20,25 de Miyokard zaafından ufûl ettiğini derin teessürlerle bildiririm.

Deri ve Frengi kliniği
Profesörü Dr. C. K.
İncedayı:
Dr. C. K. İncedayı

3148

Kal
17-3-948

Cevat Kerim İncedayı'nın Mart 1943'de tıp fakültesi dekanlığına Hulusi Behçet'in ölümünü bildiren yazısı (Aile Arşivi)

III. Ulusal Behçet Hastalığı Kongresi kitabının kapağı (Gülay Satar Kütüphanesi)

Kapağında Hulusi Behçet'e yer veren tıp dergileri (Gülay Satar Kütüphanesi)

Hulusi Behçet konulu Türk ve Tunus pulları
(http://www.mrcophth.com/ophthalmologyonstamps/famousophthalmologists2/a.html)

Kapağında Hulusi Behçet'e yer veren filateli dergisi (Aile Arşivi)

Hulusi Behçet'in anısına darp edilen 1.000.000 liralık hatıra parasının sertifikası (Adem Köşlü Arşivi)

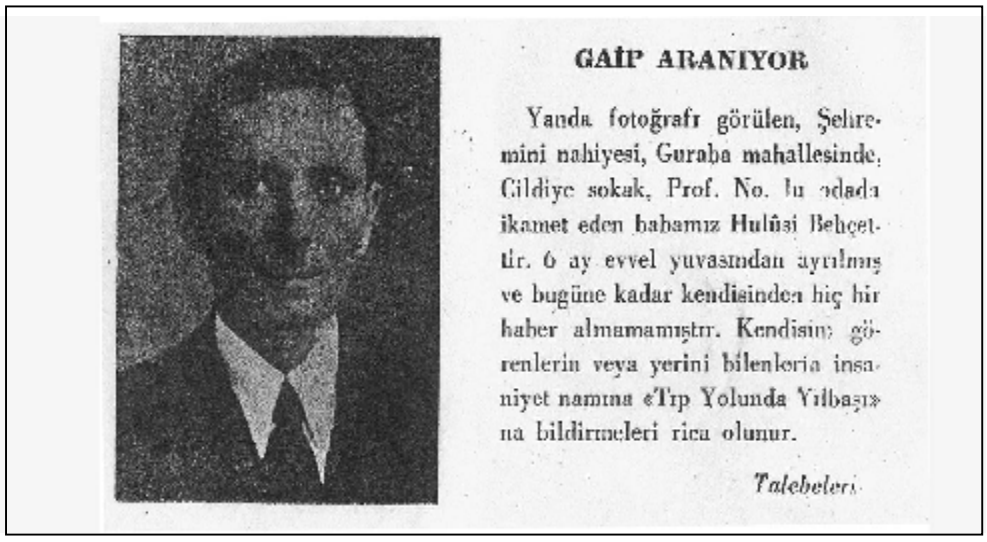

GAİP ARANIYOR

Yanda fotoğrafı görülen, Şehremini nahiyesi, Guraba mahallesinde, Gildiye sokak, Prof. No. lu odada ikamet eden babamız Hulûsi Behçet-tir. 6 ay evvel yuvasından ayrılmış ve bugüne kadar kendisinden hiç bir haber alınamamıştır. Kendisini görenlerin veya yerini bilenlerin insaniyet namına «Tıp Yolunda Yılbaşı»na bildirmeleri rica olunur.

Talebeleri

Tıp Yolunda Yılbaşı dergisinde yer alan öğrencilerinin Hulusi Behçet hakkındaki bir şakası (Haluk Kazokoğlu Arşivi)

Bu şakadan hareketle son söz olarak günümüzde de Türkiye'nin ve Türk tıbbının yeni Hulusi Behçetler aradığı söylenebilir…